

זהר נח

נט/ב

פרשת נח

אלה תולדות נח (בראשית ו ט) רבי חייא פתח (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר ממעי מעשה ידי להתפאר¹ זכאין אינון ישראל דמשתדלי באורייתא וידעי ארחין דאורייתא² דבגינה³ יזכון לעלמא דאתי⁴ תא הזי⁵ כל ישראל אית לון⁶ חולקא לעלמא דאתי⁷ מאי שעמא⁸ בגין דנשרין ברית⁹ דעלמא אתקיים עליה¹⁰ כמה דאת אמר (ירמיה לג כה) אם לא בריתי¹¹ יומם ולילה¹² חקות¹³ שמים¹⁴ וארץ¹⁵ לא שמתי ועל דא ישראל¹⁶ דנשרי ברית¹⁷ וקבילו¹⁸ ליה אית לון חולקא בעלמא דאתי¹⁹ ולא עוד אלא²⁰ בגין כך אקרון צדיקים

מכאן אוליפנא כל מאן דנטיר האי ברית²¹ דעלמא אתקיים עליה אקרי צדיק מנא לן מיוסף²² בגין דנשר ליה לברית עלמא זכה דאקרי צדיק ועל כך ועמך כלם צדיקים²³ לעולם יירשו

"אלה תולדות נח". רבי חייא פתח, "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר ממעי מעשה ידי להתפאר". אשריהם ישראל שעוסקים בתורה ויודעים דרכי התורה שבגללה יזכו לעולם הבא. בא וראה, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, למה, משום ששומרים הברית שהעולם עומד עליה, כמו שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", ועל זה ישראל ששומרים הברית וקבלו אותה, יש להם חלק לעולם הבא. ולא עוד, אלא לכן נקראו צדיקים.

מכאן למדנו, כל מי ששומר הברית הזו שהעולם עומד עליה, נקרא צדיק. מנין לנו, מיוסף, משום ששמר את ברית העולם זכה שנקרא צדיק. ועל כך "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". רבי אלעזר אמר, "אלה" בכל מקום פסל את הראשונים, שנינו וכו'. מה כתוב למעלה בפרשת בראשית, "ונהר

¹ צדיקים הם ישראל בתורה ובמצות וע"ז יזכו לחיי העוה"ב ועי' לעיל לג ע"ב ולקמן ריש ויחי (ד"א).

² ת"ת (רח"ו).

³ שהתורה ת"ת (רח"ו).

⁴ בינה ממש (רח"ו).

⁵ פי' אפי' דלא ידעי אורייתא. א"מ (נ"א).

⁶ חלק דוקא משא"כ התורה בגינה יזכון לעלמא (נ"א).

⁷ חלק מן המלכות (רח"ו).

⁸ מאיזה סיבה זוכים (רח"ו).

⁹ פי' יסוד דז"א (מ"מ).

¹⁰ מלכות ניזונת ממנו (רח"ו). פי' מלכות שנקרא עולם קיומה על היסוד (מ"מ). מלטמאו בביאות אסורות שהמילה היא מצוה גדולה דעלמא אתקיים עליה והרי הוא מקיים כל העולם כולו (נ"א).

¹¹ יסוד המייחד (רח"ו).

¹² ת"ת ומלכות (רח"ו).

¹³ שפע (רח"ו).

¹⁴ לת"ת (רח"ו).

¹⁵ למלכות (רח"ו).

¹⁶ אידי דחביבא ליה אקדמיה שהמקבלו ואינו שומרו כאלו לא קבלו. א"נ כי זמן הנטירה הוא מיום היותו לאיש יצרו מתגבר עליו ושמרו ואח"כ כשיהיה לו בן מקבל המצוה למולו (נ"א).

¹⁷ שמירה ולא בנסיון (רח"ו).

¹⁸ הכוונה כמשרז"ל שהרי גם האומות יש בהם מולים ונקראים ערלים וז"ש ישראל ששמרו (שבת) וקבלו מועיל מה ששומרים אבל האומות כיון שלא קיבלו ליה בסיני אע"ג דנטרו ליה לאו כלום הוא חוץ מגרים (רח"ו). כי גם באומות יש בהם מולין (זהר הרקיע).

¹⁹ בינה ממש (רח"ו).

²⁰ דאף דאינם צדיקים שעברו על שאר מצות כיון ששומרין אות ברית קודש צדיקין אקרון (נ"א).

²¹ פי' מי שבא לידי נסיון (רח"ו). כלומר אפי' שאין בו אלא מצוה זו צדיק אקרי אחר שכל העולם אתקיים עליה. ז"ח (נ"א).

²² שיחיד בנסיון ישיג מדרגות רבות (רח"ו).

²³ בהצטרפות יחד נק' צדיקים אבל יחיד לא נקרא צדיק כ"א על ידי נסיון (רח"ו).

זהר נח

יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו'". אותו הנהר ששופע ויוצא ונכנס לגן ומשקה אותו מהשקאה שלמעלה, ועושה לו נחת ועושה פירות ומגדל זרעים, הוא אז נוח לכל, וזה נוח לגן, וזה עושה מנוחה בו (לגן, והגן נוח בו), כמו שנאמר "כי בו שבת", וכתוב "וישבות ביום השביעי". וזה סוד שדבר הזה עושה תולדות ולא אחר.

ארץ¹ (ישעיה ס כא) רבי אלעזר אמר אלה בכל אתר פסל את הראשונים² תנינן וכו' מה כתיב לעילא בפרשתא דבראשית (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו' ההוא נהר³ דנגיד ונפיק ועייל לגנתא⁴ ואשקי ליה משקיו דלעילא⁵ ועביד ליה נייחא⁶ ועביד איבין⁷ ורבי זרעין⁸ והוא כדין נייחא [לכלא] (דכלא) ודא⁹ נייחא ליה לגנתא¹⁰ ודא עביד נייחא ביה¹¹ [נ"א לגנתא וגנתא נייחא ביה] כמה דאת אמר כי בו שבת¹² (בראשית ב ג) וכתוב (שם ב ג) וישבות¹³ ביום¹⁴ השביעי¹⁵ ודאי¹⁶ רזא דמלא¹⁶ דא עביד תולדות ולא אחרא¹⁷

תא חזי¹⁸ [כנוונא דא] נח¹⁹ לתתא קיימא [קדישא הוה] דוגמא דלעילא ועל דא אקרי איש האדמה²⁰ ורזא אוליפנא דהא נח²¹ אצטריך לתיבה²² לאתחברא בה ולקיימא זרעא דכולא דכתיב (בראשית ז ג) לחיות זרע מאן תיבה דא

בא וראה, כדוגמא זו נח למטה הברית הקדוש היה דוגמא שלמעלה, ועל זה נקרא "איש האדמה". וסוד למדנו, שהרי נח הצטרך לתיבה להתחבר עמה לקיים זרע של הכל, שכתוב "לחיות זרע". מי זו התיבה, זה (זה) ארון הברית, ונח והתיבה למטה כך הם כמו דוגמא (זו) שלמעלה. בנח כתוב ברית, שכתוב "והקימותי את בריתי אתך וגו'", ועד שהתקיים בו ברית לא נכנס לתיבה, שכתוב "והקימותי את בריתי אתך ובאת אל התיבה". ואז היתה התיבה ארון

- ¹ ארץ העליונה שהיא הבינה (מ"מ). עיין בפרדס בשער צנורות ועיין סוד נח ותיבתו בתקונים תקון כא דף מו ע"א ודף נה מבואר שם כל הפרשה בדרך נסתר (ד"א).
- ² שכל תולדות הראשונים לא אתקיימו (יהל אור).
- ³ יסוד מושך הטיפה מהמוח ונכנס במלכות (רח"ו). ונהר הוא יסוד מעדן מהבינה שנק' עדן, להשקות את הגן, היא מלכות ומשם יפרד משמש יצאו ב"ע וחיילותיהם (מ"מ).
- ⁴ מלכות (מ"מ).
- ⁵ שממשיך היסוד טיפה למלכות ממוחי או"א שנכללים בו (מ"מ).
- ⁶ כי היסוד נחת רוח למלכות (רח"ו). עי' זהר הרקיע.
- ⁷ הנשמות להגדיל הנטיעות (רח"ו). מ"ד (רמ"ז). מלאכים (מ"מ). איבין קאי על נשמות נבראות וזרעין קאי על מלאכים הנבראים עם הנשמות (נ"א).
- ⁸ נשמות (מ"מ). מ"ן (רמ"ז).
- ⁹ יסוד (רח"ו).
- ¹⁰ ליסוד (רח"ו).
- ¹¹ והיסוד יש לו נחת רוח במלכות (רח"ו).
- ¹² במלכות שבת היסוד (רח"ו).
- ¹³ הזכר (רח"ו).
- ¹⁴ נוקבא (רח"ו).
- ¹⁵ פי' השביתה היא ע"י היסוד שנק' שביעי כשנתחיל מבינה (מ"מ).
- ¹⁶ פי' שאין אלה פוסל שום דבר, אלא לפסול שהיסוד הוא המוליד ולא אחר (רח"ו).
- ¹⁷ פי' היינו אלה פוסל. א"מ (נ"א).
- ¹⁸ כח ע"ב (הערת הזוהר).
- ¹⁹ פי' אחר לפרש כפל נח נח.
- ²⁰ יסוד בעל המלכות (רח"ו).
- ²¹ היסוד (רח"ו).
- ²² למלכות כי אין לו מקום אחר להשפיע רק שם (רח"ו).

זהר נח

<דא>¹ ארון הברית² ונח ותיבה³ לתתא הכי הוו (כדוגמא דא לעילא) [כגוונא דלעילא] נח כתיב ביה ברית דכתיב (שם ו יח) והקימותי את בריתי אתך וגו' ועד דאתקיים ביה ברית לא עייל לתיבותא⁴ דכתיב והקימותי את בריתי אתך ובאת אל התיבה וכדין הוה תיבה ארון הברית (דא) תיבה ונח כלא כגוונא דלעילא ובגין דהאי ברית לעילא הוא עביד תולדות כגוונא דא נח [לתתא] איהו עביד תולדות <בגיני כך> (<נ"א> כמה דאת אמר) אלה תולדות נח

נח איש צדיק (שם ו ט) הכי הוא ודאי כגוונא דלעילא ועל דא (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם כתיב וארעא על דא אתקיימת דהא איהו עמודא דעלמא קיימא עליה ומאן איהו דא צדיק ונח אקרי צדיק לתתא ורוא [נ"א דא] דכלא את האלהים התהלך נח [דייקא דלא אתפרש מניה לעלמין ולמהוי] (למהוי) הוא בארעא כגוונא דלעילא איש צדיק יסודא דעלמא ברית שלום⁵ שלמא דעלמא איש האדמה ודאי ועל דא (שם ח) ונח מצא חן בעיני יהוה⁶

תמים היה בדורותיו מאי בדורותיו אלין אינון דנפקן מניה הוא אשלים לכולהו⁷ והוא הוה שלים מכלהו⁸ תמים היה⁹ דאתייליד מהול דכתיב (שם יז א) התהלך לפני והיה תמים¹⁰ בדורותיו ולא בדרין דעלמא¹¹ דהא מניה נפקן [תולדות בעלמא]

הברית. (זו) התיבה ונח, הכל כדוגמא שלמעלה, ובגלל שהברית הזאת למעלה, הוא עושה תולדות, כדוגמא זו נח (למטה) הוא עושה תולדות. לכן (כמו שנאמר) "אלה תולדות נח".

"נח איש צדיק" כך הוא בודאי כמו שלמעלה, ועל זה כתוב "וצדיק יסוד עולם", והארץ מתקיימת על זה, שהרי הוא העמוד שהעולם עומד עליו, ומיהו, זה צדיק, ונח נקרא צדיק למטה. וסוד (זה) של הכל, "את האלהים התהלך נח", דוקא, שלא נפרד ממנו לעולמים, ושיהיה הוא בארץ כדוגמא שלמעלה, איש צדיק יסוד העולם, ברית שלום, שלום של העולם, איש האדמה ודאי, ועל זה, "ונח מצא חן בעיני ה'".

"תמים היה בדורותיו". מה זה "בדורותיו", אלה אותם שיצאו ממנו, הוא השלים את כולם, והוא היה שלם מכולם. "תמים היה" שנולד מהול, שכתוב "התהלך לפני והיה תמים", "בדורותיו" ולא בדורות של העולם, שהרי ממנו יצאו (תולדות בעולם).

¹ לג ע"ב (הערת הזוהר).

² שארון נקרא תיבה כמ"ש (מגילה כה ע"ב) מכרו בית הכנסת לוקחים תיבה, והיא ק"ק שבה (יהל אור).
³ פי' נח עם התיבה כמנין תיבה וצ"ע (ופשוט נח במ"ק י"ג עם תיבת נח שתיבה עם המלה במ"ק י"ג) (ד"א). נראה יותר נכון כי נח בגי' תיבה עם התיבה במ"ק ר"ל י"ג (הערת הזוהר). עי' בד"א ולא דק ועי' הפירוש במק"מ. הרש"ב (נ"א).

⁴ שנכנס לדרגא דא וז"ס הקמת ברית לעייל לתיבה, דלא עאל בה אלא כד איהו בתוקפיה [בקישוי] בסוד משכיל לאיתן [עי' ח"ב קי ע"א ושעה"כ סוכות דרוש ה'] שבהיותו איתן אז משכיל, עייל במוחא (יהל אור).

⁵ שיסוד נק' ברית שלום (יהל אור).

⁶ וכן ביוסף, וימצא יוסף חן בעיניו, והוא חוורא דעינא עלאה דמסתחיין עיינין תתאה ומתפקחין וזהו דרגא דיוסף בן פורת עלי עין, כמ"ש באד"ר (קל ע"א). ואז ראיתה לזכור ברית עולם, וכו' וזהו מציאות חן בעיני ה' (יהל אור).

⁷ כי ע"י הכנסו לתיבה, גרם קיום לכולם (רח"ו). שע"י נשלמו ונתקנו כשיצאו מן התיבה כי שם בתיבה נתקנו ונשלמו (מ"מ).

⁸ שהיה צריך מכולם (רח"ו). פי' שהוא רומז לצדיק יסוד עולם ולכך מעלתו יותר מכולם (מ"מ).

⁹ עו' [ד] פי' אחר (רח"ו).

¹⁰ ואמרו (שוחר טוב [ילקוט שמעוני בראשית רמז קמה: לדוד מכתם וכו' שהיתה מכתו תמה שנולד מהול]) מכתם מכתו תמה וזהו הכל הוראה על היותו דרגא דצדיק (יהל אור).

¹¹ ר"ל לכך נאמר בדורותיו, ולא בדורות, ש"מ דורות שיצאו ממנו ולא מעלמא וז"ש ולא בדרא דעלמא (יהל אור).

זהר נח

תא חזי נח אתחזי מיומא דאתברי עלמא
למהוי בתיבה¹ בחבורא חד ולמיעל בה ועד לא
אתחברו כחדא לא הוה עלמא כדקא יאות לבתר
מה כתיב (שם ט יט) ומאלה נפצה כל הארץ מהו
נפצה² כמה דאת אמר (שם ב י) ומשם יפרד
דמתמן אשתכח פרודא ואתבררו תולדות לכל
סטרין וכלא חד כדוגמא חדא³ בניני כך אלה
תולדות נח אלה ודאי דהא יסודא דעלמא איהו
דעביד⁴

תוספתא

למה נח תרי זמני אלא כל צדיק וצדיק די
בעלמא
ס/א
זהר

[תולדות לקיימא] בארעא [לקיימא⁵] אתא
רבי אבא ונשקיה אמר אריא⁶ בחיליה טינרא
נקיב ותבר כך הוא ודאי ותא חזי⁷ משיעורא⁸
דתיבותא אוף נמי הכי הוא⁹

רבי אלעזר פתח (תהלים מו ט) לכו חזו
מפעלות יהויה¹⁰ אשר שם שמות בארץ [האי
קרא הא אתמר ואוקמוה <אבל>] לכו חזו מאי חזו
כמה דאת אמר (ישעיה כא ב) חזות קשה הוגד
לי בעובדוי דקב"ה [עביד] אתגלי נבואה עלאה
לבני נשא אשר שם שמות ודאי דהא
(שמיה¹¹) [שמא] גרים לכלא כתיב (בראשית ה
כא) ויקרא את שמו נח לאמר זה וגו' אמאי הכא
לאמר ואמאי זה אלא¹² לאמר דא אתתא זה [דא]

בא וראה, נח ראוי היה מיום שנברא
העולם להיות בתיבה בחיבור אחד להיכנס
בה, ועד שלא התחברו כאחד, לא היה
העולם כראוי. אחר כך מה כתוב, "ומאלה
נפצה כל הארץ", מהו "נפצה", כמו שנאמר
"ומשם יפרד", שמשם נמצא פירוד והתפזרו
תולדות לכל הצדדים והכל אחד כדוגמא
אחת. לכן "אלה תולדת נח", אלה ודאי,
שהרי יסוד העולם הוא שעושה

למה נח פעמיים. אלא כל צדיק וצדיק
שבעולם

תולדות לקיים בארץ. בא רבי אבא
ונשקו. אמר, אריה בכחו נוקב סלע ושובר,
כך זה בודאי, ובא וראה, משיעור התיבה גם
כך זה.

רבי אלעזר פתח, "לכו חזו מפעלות ה'
אשר שם שמות בארץ", הפסוק הזה הרי
נתבאר, ובארוהו. אבל "לכו חזו", מה זה
"חזו", כמו שנאמר "חזות קשה הוגד לי".
במעשיו שהקדוש ברוך הוא עושה מתגלה
נבואה עליונה לבני אדם. "אשר שם
ות", .. ות ודאי, שהרי השם גורם לכל.
כתוב "ויקרא את שמו נח לאמר זה וגו'",
למה כאן "לאמר", ולמה "זה". אלא "לאמר"
זו האשה, "זה" זה צדיק. (רמז כמו שהקדוש
ברוך הוא קרא לו נח, מנוחת הארץ.

¹ אלא אפילו לא היה מבול ולכן לא נסתר במערה רק בתיבה (רח"ו).

² דהל"ל מאלה מלאה (רח"ו).

³ כל פרטי נח ותיב' רומזים ליסוד ומלכות (רח"ו).

⁴ שפוסל הראשונים שלא היה מיסוד קדוש (רח"ו).

⁵ והאחרים אינם מתקיימים (רח"ו).

⁶ רבי אבא קרא לר' אלעזר אריה על גודל פעולתו שבתוקף שכלו נוקב ומשבר סלעים דברים חזקים כאלו מוציא פנינים לאורה (ד"א).

⁷ שיעור התיבה שדי אדנ"י יסוד מלכות תקונין סד ו ע"א (ד"א).

⁸ תיבת נח היא ארון הברית שדי והתיבה שיעור אמתים (הכוונה שאורך התיבה ש' ורחבה נ' וגבהה ל') ש"פ ו"ד אותיות והמילה עם הכולל הרי שפ"ה וכן שכינה גימ' שפ"ה הרי שבמלת תיבה ואותיותיה ואמותיה דומה לשכינה (רח"ו).

⁹ הוא רצה להביא ראייה אל מ"ש למעלה כי נח ותיבה הם יסוד ומלכות, כי לכן שיעור התיבה היה שלש מאות אמה אורך ושלושים קומה וחמשים רוחב הם בגמטריא שד"י ואדנ"י שהם יסוד ומלכות עם הכולל (שער מאמרי רשב"י), נח בתיבה הוא כלילת הוי"ה באדנ"י והם גימ' ש"פ, י' פעמים א', ה' פעמים ד', ו' פעמים נ' ה' פעמים י' וכו' (יהל אור).

¹⁰ לעיל נח ע"ב (ד"א). בדפוס קרימונא אלקים וע' מ"ש לעיל נח ע"ב (הערת הזוהר).

¹¹ שקראו נח ששמו רומז שהוא מרכבה ליסוד נח לאמר מלכו' מחובר ביסוד (רח"ו).

¹² הובא לעיל דף נח ע"א לשון זה (הערת הזוהר).

צדיק [נ"א רמז] (כמו) דקב"ה קרא ליה נח נייחא דארעא לאמר מאי לאמר אלא אתר דאקרי² ליה נח ומאן איהו ארעא קדישא ואמר³ זה ינחמנו ממעשנו וגו' עבד ליה קב"ה לתתא כגוונא עלאה] [נ"א זה דא צדיק וכן נח דא צדיק לאמר דא [אתתא] <נוקבא> בנין דלא מתפרשן דא מן דא אמר רבי יצחק לאמר דא ארעא קדישא וזה אמת¹ כתיב הכא זה [ינחמנו] וכתיב התם [ישעיה כה ט] זה יהו"ה קוינו לו זכאין אינון צדיקא דרשימין ברשימו דגושפנקא דמלכא למהוי בשמיה רשימין ואיהו שוי שמהן בארעא כדקא יאות

כתיב [ויקרא את שמו נח וכתוב² ויקרא שמו יעקב (בראשית כה כו) אמאי לא כתיב את אלא התם דרגא (אחרא³) [הדא] והכא דרגא אחרא⁴ [נ"א את כמה דאת אמר ואראה את יהו"ה] כדכתיב [ישעיה ו א] ואראה את יהו"ה ואראה יהו"ה לא כתיב אלא את יהו"ה אוף הכא [בנח ויקרא את שמו נח⁵] ויקרא שמו יעקב דרגא דיליה קב"ה⁶ ממש קרא ליה יעקב אבל הכא את לאתכללא שכינתא [נ"א⁴ דרגא אחרא לתתא]

אלה תולדות נח וגו' (בראשית ו ט) רבי יהודה פתח (תהלים קיב ה) טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט טוב איש דא קב"ה⁷ דאקרי טוב⁸ כמה דכתיב (שם קמה ט) טוב יהו"ה לכל וכתוב (שמות טו ג) [יהו"ה איש מלחמה להאי כל] חונן ומלוה לאתר דלית ליה מדיליה⁹ וההוא אתר מניה אתון יכלכל דבריו במשפט¹⁰ דהא ההוא דבר¹¹ לא אתון אלא במשפט כמה דאת אמר (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך דבר אחר טוב איש דא צדיק דכתיב [ישעיה ג י] אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו רבי יוסי אמר דא נח דכתיב (בראשית ו ט) נח איש צדיק

"לאמר", מה זה "לאמר", אלא מקום זה קרא לו נח, ומי הוא, ארץ הקדושה, "לאמר זה ינחמנו ממעשנו וגו'". עשה אותו הקדוש ברוך הוא למטה כדוגמא עליונה). ("זה" זה צדיק, וכן נח (לאמר נח) זה צדיק. "לאמר" זו נקבה, משום שלא נפרדים זה מזה. אמר רבי יצחק, "לאמר" זו ארץ הקדושה נ"א וזה אמת). כתוב כאן "זה ינחמנו", וכתוב שם "זה ה' קוינו לו". אשריהם הצדיקים שרשומים ברישום של חותמת המלך להיות בשמו רשומים, והוא שם שמות בארץ כראוי.

כתוב "ויקרא את שמו נח", וכתוב "ויקרא שמו יעקב". למה לא כתוב "את", אלא שם דרגא אחרת (אחת) וכאן דרגא אחרת, (את, כמו שנאמר "ואראה את ה'") ככתוב "ואראה את ה'", ואראה ה' לא כתוב אלא את ה', גם כך בנח "ויקרא את שמו נח". "ויקרא שמו יעקב", דרגה שלו הקדוש ברוך הוא ממש קראה לו יעקב, אבל כאן "את", להכליל את השכינה (שהיא דרגא אחרת למטה).

"אלה תולדות נח וגו'", רבי יהודה פתח, "טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט". "טוב איש", זה הקדוש ברוך הוא שנקרא טוב, כמו שכתוב "טוב ה' לכל", וכתוב "ה' איש מלחמה". לכל הזה חונן ומלוה, למקום שאין לו משלו, ואותו מקום נזון ממנו. "יכלכל דבריו במשפט", שהרי אותו דבר לא נזון אלא במשפט, כמו שנאמר "צדק ומשפט מכון כסאך". דבר אחר, "טוב איש" זה צדיק, שכתוב "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו". רבי יוסי אמר, זה נח, שכתוב "נח איש צדיק".

¹ כצ"ל באמת בהגהת ד"א רש"ב (הערת הזוהר).

² וישב קפו ע"ב (הערת הזוהר).

³ מלכות (רח"ו).

⁴ ת"ת (רח"ו).

⁵ מלכות עם היסוד (רח"ו).

⁶ ת"ת (רח"ו).

⁷ ת"ת וכולל חסד וגבורה (רח"ו).

⁸ בחי' החסד שברצות איש בחינת הגבורות שברצות ה' איש מלחמה (רח"ו).

⁹ מלכות (רח"ו).

¹⁰ ת"ת (רח"ו).

¹¹ מלכות ובחי' קדום (רח"ו).

זהר נח

רבי יצחק אמר, זה השבח של השבת שבו פתח טוב, שכתוב "טוב להודות לה".¹ פתח טוב דכתיב (תהלים צב ב) טוב² להודות ליהו"ה

רבי חייא³ אמר כלא חד וכלהו מלה חדא אמרו ודא עביד תולדות בעלמא תולדות דעלמא מאן אינון אלין נשמתהון דצדיקיא דאינון איבא דעובדוי דקב"ה רבי שמעון אמר בשעתא דקב"ה מתעטר בעטרוי⁴ מתעטר מעילא ומתתא⁵ מעילא מאתר דעמיקא דכלא⁶ מתעטר מתתא⁷ במה בנשמתהון דצדיקיא⁸ כדין אתוסף חיים⁹ מעילא ומתתא ואתכלל אתר מקדשא¹⁰ מכל סטרין ובירא אתמליא¹¹ וימא אשתלים¹² וכדין יהב לכלא¹³

כתיב (משלי ה טו) שתה¹⁴ מים מבורך ונוזלים מתוך בארך אמאי (הכא) בורך בקדמיתא ולבתר בארך דהא בור לא אקרי אלא ריקניא דלא נביע באר מיין דנבעין אלא כלא אתר חד הוא אלא אתר דמסכני [נ"א דמסכנותא] אחידן ביה אקרי בור דלית ליה מדיליה אלא מה דיהבין בגויה ומאן איהו דלי"ת לבתר אתעביד באר דאיהו [נביעו דמליא] (מליא) <נביעו ומליא נ"א דמליא> מכל סטרין ומאן איהו ה"א אתמליא מעילא

תוספתא

רבי חייא אמר, הכל אחד, וכולם אמרו דבר אחד. וזה עושה תולדות בעולם. מי הם תולדות של העולם, אלו נשמות הצדיקים שהם פרי מעשי הקדוש ברוך הוא. רבי שמעון אמר, בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעטר בעטרותיו, מתעטר מלמעלה ומלמטה, מלמעלה ממקום של עומק הכל. מתעטר מלמטה במה, בנשמות הצדיקים. ואז נוספים חיים מלמעלה ומלמטה, ונכלל מקום המקדש מכל הצדדים, והבאר מתמלאת והים נשלם, ואז נותן לכל.

כתוב "שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך". למה (כאן) בתחלה [כתוב] "בורך" ואחר כך "בארך", שהרי בור לא נקרא אלא ריק שאינו נובע, ובאר מים שנובעים. אלא הכל מקום אחד הוא, מקום שהעניינים (שהעני) אחוזים בו נקרא בור, שאין לו משלו אלא מה שנותנים לתוכו, ומיהו, דל"ת. אחר כך נעשה באר שהוא נובע ומלא (שמתמלא) מכל הצדדים, ומיהו, ה"א. מתמלאת מלמעלה

¹ יסוד בבחינת קדושת שבת (רח"ו).

² בטעם זקיפא לעילא (רח"ו).

³ הוקשה לו דבשבת (בשכי' עשירים) [השכינה עשירה] וא"צ לחונן ולהלוות (רח"ו).

⁴ מתעטר בכרתיו שהם מדותיו ית' וית'. פרדס רמונים מהרמ"ק שער מ פ"י דף ס (ד"א).

⁵ ר"ל מ"ד ומ"ן (יהל אור).

⁶ ר"ל מן הדעת שהוא חו"ג והן ב' עטרין דיליה והדעת נק' עמיקא כמ"ש באד"ז (רפט ע"ב) בחד רישא עמיקא דבירא, ר"ל של בינה שהיא באר מים חיים (יהל אור), ועי' בהגר"א על ספד"צ ד ע"ג ד"ה ואבא מקבל. עי' בשלח סג ע"ב ומאמרי רשב"י שם ש"אתר דעמיקא דכלא" כינוי לבינה. יסוד אימא (רמ"ז).

⁷ בשעת הזווג אז הצדיקים מעלים נשמותם בסוד מ"ן (רמ"ז).

⁸ הוא מ"נ (יהל אור).

⁹ הן המוחין שנק' חיי המלך (יהל אור).

¹⁰ הוא חכמה דמלכות, שבז"א נק' קדש ובה מקדש ובה אתברירו מ"נ במחשבה (יהל אור). מלכות (מ"מ).

¹¹ הוא בינה דילה שנק' בירא כנ"ל ונתמלא מן החכמה (יהל אור). יסוד (מ"מ).

¹² הוא הדעת שנק' ים כמ"ש ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים וכן במדורין הים בהיכל הששי שם דעת (יהל אור). מלכות דידה שנק' ירושלים (מ"מ).

¹³ הוא בחי' רביעית שמקבלת ונשלמת מכולם (יהל אור).

¹⁴ מקץ קצד ע"ב ויחי רלה ע"א (ד"א).

זהר נח

אית ליה תרינ רוחין¹ רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי והכי תשכח בכלהו צדיקי משה משה יעקב יעקב אברהם אברהם שמואל שמואל שם שם בר מיצחק² דלא כתיב ביה כמה דכתיב בהו בגין דיצחק בשעתא דאתקרב על גבי מדבחה נפקת נשמתיה דהות ביה בהאי עלמא וכיון דאתמר ביה באברהם ברוך מחיה המתים תבת ביה נשמתיה דעלמא דאתי³ בגין דא תשכח דלא יחד קב"ה שמיא אלא על יצחק בגין דאתחשב כמת ועל דא רמו קרא ואמר (איוב טו טו) הן בקדושו לא יאמין וגו'

יש לו שתי רוחות, רוח אחת בעולם הזה ורוח אחת בעולם הבא. וכך תמצא בכל הצדיקים, משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל, שם שם, פרט ליצחק שלא כתוב בו כמו שכתוב בהם, משום שבשעה שיצחק נקרב על גבי המזבח, יצאה נשמתו שהיתה בו בעולם הזה, וכיון שנאמר באברהם ברוך מחיה המתים, שָׁבָה אליו נשמתו של העולם הבא. משום זה תמצא שלא יחד הקדוש ברוך הוא את שמו אלא על יצחק, משום שנחשב כמת. ועל זה רמז הכתוב ואמר, "הן בקדושו לא יאמין וגו'".

דבר אחר אלה תולדות בגין דהוה צדיק שבח ליה תרי זמני⁵ תמים היה בדורותיו אבל בדרין אחרנין אינו נחשב לכלום כמו דרא דאברהם ודרא דמשה ודרא דדוד דבר אחר חמי מאי עבד בדרא דכלהו חייבים ק"ו אלו היה בדרא דכולהו צדיקים ע"כ

דבר אחר, "אלה תולדות", משום שהיה צדיק שבח אותו פעמיים. "תמים היה בדורותיו", אבל בדורות אחרים אינו נחשב לכלום, כמו דורו של אברהם ודור משה ודור דוד. דבר אחר, ראה מה עשה בדור שכולם רשעים, קל וחומר אילו היה בדור שכולם צדיקים.

ס/ב

ונביע מתתא⁴ אתמליא מעילא כמה דאמרן ונביע מתתא מנשמתהון דצדיקייא⁵

ונובעת מלמטה, מתמלאת מלמעלה כמו שאמרנו, ונובעת מלמטה מנשמות הצדיקים.

דבר אחר שתה מים מבורך דא דוד מלכא⁶ דכתיב ביה (שמואל ב כג טו) מי ישקני מים מבור

דבר אחר, "שתה מים מבורך" זה דוד המלך, שכתוב בו "מי ישקני מים מ'אר בית לחם". *ונוזלים" זה אברהם, "מתוך" זה יעקב, שהוא באמצע, "בארך" זה יצחק, שנקרא באר מים חיים. הרי בפסוק הזה

¹ ב' רוחין כו', פי' הנשמות כי הרוח כבר ידוע שאין לו רק בחי' א' מסוד הת"ת דז"א, אמנם נשמה הבא מבינה יש לה ב' בחי': א' במקום הסתום, וא' ברדתה למטה בגופא דז"א מן החזה ולמטה. שאז הוא במקום המגולה, ואז נשתנית הנשמה ברדתה (זהר הרקיע).

² הענין הוא כי החלק הנקרא רוח אין לו רק בחינה אחת הבאה מן ז"א הנקרא ת"ת, אבל החלק הנקראת נשמה הבאה מבינה, יש לה שתי בחינות: האחת, היא בהיותה למעלה במקום ראשו של ז"א, ששם האורות סתומים ומכוסים כנודע. והשנית, היא ברדתה למטה ובהתפשטה בגופו דז"א מן החזה שבו ולמטה, כי שם נפסק ונשלם יסוד דאימא שהיא מכסה האורות, ושם נתגלו האורות משם ולמטה. ולכן הנשמה משתנית ברדתה שם אל מקום הגילוי מבחינה אחרת, וכו' ומ"ש כאן בזוהר דכל צדיק אית ליה תרינ "רוחין" לא דק בלישניה, והכונה היא על שתי בחינות "הנשמה" כנז' כו' (שער מאמרי רשב"י).

³ היינו שהושפע עליו מגבורות שביסוד אמא למעלה מן החזה (רמ"ז לקמן קכא ע"א).

⁴ שנובע מלמטה אור הנשמות של צדיקים במעשיהם הטובים פקודי רנט (ד"א).

⁵ פרדס בשער מהות והנהגה ולקמן תולדו' קלה קלו (ד"א).

⁶ מלכות (רח"ו). מצוה לאדם שיתקן מעשיו עד שיזכה לשותות מבורך שהוא שפע של המלכות וכן יקבל ג"כ מחג"ת שהם נוזלים מתוך בארץ והכוונה שישתדל האדם לקבל שפע מחג"ת שהם ד' רגלי המרכבה (מ"מ). פי' מלכות דוד הוא בחינתה. ז"ח (נ"א). הענין דמים הוא בסט' דאתייהיבת מסט' דימינא כדאיתא בז"ח שיה"ש, וזהו ונוזלים של אברהם תשתה מיצחק ע"י יעקב שהוא מקבל מהם וכו' הולך על לשון הראשון רק שכאן ביאר בפרטיות הג' אבות ושם ביאר הבאר ג' אבהן בכלל וזה אתפרש הפסוק הנ"ל טוב איש שהוא טוב בעטריו חונן ומלוה לבירא דל"ל מגרמא כלום, יכלכל דבריו הוא בארא והן ג' מדות של האבות ולזה אמר דבריו בלשון רבים ולכן בזה אמר יכלכל שזה שייך אף בעשירים ותמיד יכלכל אותם שאינם חסרים כמו יכלכל כו' לפי הטף. משא"כ לסט' דדוד שאינו רק מלוה וחונן כמו לעניים ואלו במשפט (יהל אור).

בית לחם¹ *ונוזלים דא אברהם² מתוך דא יעקב³ דאיהו באמצעיתא בארך דא יצחק⁴ דאקרי באר מים חיים הא בהאי קרא אשתכח רתיכא קדישא עלאה מאבהן ודוד מלכא אתחבר עמהון⁵ תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא לאו איהו אלא כד עייל רוחא בה ואשדת מייא לקבלא מיין עלאין דכורין כך כנסת ישראל לא אתערת תיאובתא לגבי קב"ה אלא ברוחא דצדיקייא דעאלין בגווה וכדין נבעין מייא [מגווה] (בגווה) לקבלא מיין דכורא וכלא אתעביד תיאובתא חדא <וצבורא חדא> וצורא חדא וקשורא חדא⁶ ודא הוא רעוא דכלא וטיולא⁷ דמטייל קב"ה⁸ בנשמתהון דצדיקייא

*אית מאן דיימר ונוזלים דא יצחק⁹ מתוך דא משה¹⁰ דאיהו באמצעיתא בארך דא אהרן דאתקרי באר מים חיים ודוד מלכא דאתחבר עמהון

תא חזי כל אינון תולדות דגנתא דערן לא נפקין מצדיק אלא כד עייל בהאי תיבה בחבורא חדא וכלא גניזין בה ולבתר מינה נפקין אופ הכא נח איש צדיק לא אפיק תולדות למפרי בעלמא¹¹ עד דעאל לתיבה ואתכנש כלא בה והוון גניזין בה ולבתר מנה נפקו למפרי בעלמא ולא תקיימו בארעא ואלמלא דנפקו מגו תיבה לא אתקיימו בעלמא וכלא כנוונא דלעילא מגו תיבה נפקי לעילא מגו תיבה נפקי לתתא דא כנוונא דא (מגו

נמצאת המרכבה הקדושה העליונה מהאבות, ודוד המלך התחבר עמם. תשוקת הנקבה לזכר אינה אלא כאשר נכנסת בה רוח ושופכת מים כנגד המים העליונים הזכריים, כך כנסת ישראל לא מעוררת השתוקקות לקדוש ברוך הוא אלא ברוח הצדיקים שנכנסים בתוכה, ואז נובעים מים מתוכה כנגד מי הזכר. והכל נעשה תשוקה אחת (ואגודה אחת) וערמה אחת וקשר אחד. וזהו רצון של הכל, והטיול שהקדוש ברוך הוא מטייל עם נשמות הצדיקים.

* יש מי שיאמר, "ונוזלים" זה יצחק, "מתוך" זה משה שהוא באמצע, "בארך" זה אהרן שנקרא באר מים חיים, ודוד המלך שהתחבר עמהם.

בא וראה, כל אותן תולדות גן העדן לא יוצאים מצדיק אלא כשנכנס בתיבה הזו בחיבור אחד, והכל גנוזים בה, ואחר כך יוצאים ממנה. גם כאן "נח איש צדיק" לא הוציא תולדות לפרות בעולם עד שנכנס בתיבה, והתכנסו הכל בה והיו גנוזים בה, ואחר כך יצאו ממנה לפרות בעולם ולהתקיים בארץ. ואלמלא שיצאו מתוך התיבה, לא התקיימו בעולם. והכל כדוגמא שלמעלה, מתוך תיבה יוצאים למעלה,

¹ דכתיב מי ישקני מים מבור בית לחם שכן דוד נתאוה לשנות ממימי מדתו דהיינו המלכות הנקרא בור אשר היא בית לחם בית והיכל לתת' הנק' לחם מן השמים: ונוזלים דא אברה' חסד ממי חסד דאיהו באמצעיתא שכן הוא בסוד קו האמעי בריח התיכון: דאיקרי באר מים חיים פי' באר דההוא מים חיים דבינה הא בהא קרא אשתכח וכו' ושיעור הכתו' שתה מים וגו' כלומ' שתה מימי ההשפעה ע"י שתחבר המלכו' עם אלו המדו' יחד: אלא כד עייל רוחא בה דהיינו רוח תאוה להתקשר בזכר: וכלא אתעביד תיאובתא חדא מהכל נתהווה הנשמה דתיאובתא דיליה עביד נפש ותיאובתא דילה עביד נפש ואתכליל תיאובתא בתיאובתא ואתעביד רעותא חדא בלא פירודא דהיינו הנשמ' כלולה מדכר ונוקבא כנז' בפ' לך דף פ"ה ודא הוא רעו דכלא אפי' המדות שהם בעלי הדין רוצים בענין זה כי בזה הם מתקיימי' הדינין בסוד עדונא דשייפין כנז' בפ' ויחי דף רמ"ז (זה"ח) (ש"ג).

² חסד אל שבאבות (רח"ו).

³ ת"ת (רח"ו).

⁴ גבורה (רח"ו). שהמלכות בניינה מהגבורות (מ"מ).

⁵ תרומה קעג ע"ב ולהלן רמד ע"ב (ד"א).

⁶ כפל ה' לשונות נגד ה' בחי' שמקבלת המלכות מז"א והם נרנח"י כנודע שכל פרצוף תחתון נעשים לו נרנח"י מפרצוף שלמעלה ממנו (מ"מ).

⁷ יב מ ע"ב ע ע"א עו ע"ב פד ע"ב צב ע"א ק ע"א קלו ע"ב קעח ע"א ע"ב ס"ת (ד"א).

⁸ לקמן קלב ע"ב (ד"א).

⁹ כי הם בחוזק גבורות גשמים (רח"ו).

¹⁰ כי משה הוא מלגאו (רח"ו).

¹¹ להפרות ולהרבות בעולם (ד"א).

מתוך תיבה יוצאים למטה, זה כמו זה, (מתוך) וכאן התקיים העולם ולא מקודם לזה, שלכן כתוב "ונוזלים מתוך בארץ", וכתוב "ויולד נח שלשה בנים".

ותשחת הארץ לפני האלהים (בראשית ו יא) א"ר יהודה כיון דכתיב ותשחת הארץ אמאי לפני האלהים אלא כיון דעבדו חוביהון באתגליא לעיניהון דכלא כדין לפני האלהים² כתיב רבי יוסי אמר אנא אפכא אמרית³ ותשחת הארץ לפני האלהים בקדמיתא לפני האלהים דלא הוה עבדי באתגליא לפני האלהים עבדו ולא לפני בני נשא ולבסוף עבדו [באתגליא הה"ד (שם) ותמלא הארץ חמס דלא הוה אתר בכל ארעא דלא הוה באתגליא] ובגין כך בתרי גוויני אמר קרא⁴

"ותשחת הארץ לפני האלהים". אמר רבי יהודה, כיון שכתוב "ותשחת הארץ", למה "לפני האלהים", אלא כיון שעשו חטאיהם בגלוי לעיני הכל, אז כתוב "לפני האלהים". רבי יוסי אמר, אני אמרתי הפוך, "ותשחת הארץ לפני האלהים", בהתחלה לפני האלהים שלא היו עושים בגלוי, לפני האלהים עשו ולא לפני בני אדם, ולבסוף עשו בגלוי, זהו שכתוב "ותמלא הארץ חמס", שלא היה מקום בכל הארץ שלא היה בגלוי, ובגלל כך אמר הפסוק בשני אופנים.

אלה תולדות נח רבי אבא אמר מיומא דעבר אדם על פקודא דמריה כל בני עלמא דאתילידו לבתר אקרין בני האדם ולא לשבחה אקרין הכי אלא כמאן דאמר בנוי דההוא דעבר על פקודא דמריה כיון דאתא נח אקרין [בני עלמא] (בנוי דעלמא) על שמיה דנח תולדות נח לשבחה דקאים לון בעלמא ולא תולדות דאדם דאעבר לון מעלמא⁵ וגרים מותא לכלהו

"אלה תולדות נח". רבי אבא אמר, מיום שעבר אדם על מצות רבונו, כל בני האדם שנולדו אחר כך נקראו בני האדם. ולא לשבח נקראו כך, אלא כמו שאמר בנו של אותו שעבר על מצות רבונו. כיון שבא נח, נקראו בני העולם על שם נח, תולדות נח לשבח, שהעמידם בעולם, ולא תולדות אדם שהעבירם מהעולם וגרם מות לכלם.

א"ל רבי יוסי אי הכי הא כתיב לבתר וירד יהוה לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם בני האדם כתיב ולא כתיב בני נח [אמר ליה] בגין דאדם (דחמא) [חמא] קמי מריה טב ליה דלא אברי ולא יכתוב עליה האי קרא אלא תא חזי כתיב (משלי י א) בן חכם ישמח אב⁶ כד ברא טב כל בני עלמא דכרין ליה לאבוי לטב

אמר לו רבי יוסי, אם כך, הרי כתוב אחר כך "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם", "בני האדם" כתוב, ולא כתוב בני נח. אמר לו, משום שאדם (שחמא ד"א חמא) לפני רבונו, טוב לו שלא נברא ולא יכתב עליו הכתוב פסוק זה. אלא בא וראה, כתוב "בן חכם ישמח אב", כאשר הבן טוב, כל בני העולם זוכרים את אביו

¹ ככתוב בדף סב ע"א (הערת הזוהר, וכן הוא בדרך אמת).
² פי' שעודם חוטאים בסתר לא נודעה מינותם ושלא היו מקפידים להרשיע, אבל כיון שעשו בגלוי אז הורו שלא היה מי שמכיר חטאם אלא ה', כי הם לא היו מחשבים במה היו חוטאים (רמ"ז). והכי פי' הכתוב ותשחת הארץ כ"כ בפרהסיא כמו שכל הדברים הם גלויים לפני האלקים. ז"ח (נ"א).
³ כוונתו שאין זה סיום העוונות אלא שבדרך כלל הודיע כל סדר עוונם מתחילה ועד סוף, ושתחילה התחילו בצינעא לדחות רגלי השכינה השוכנת בעולם, מלא כל הארץ כבודו, וזהו האלקים בה' הידיעה, דהיינו השכינה המצויה בעולם הזה והמתפשטת בכל מקום, ולעומת כן אמר, אנא איפכא אמרי, וירצה שרבי יהודה פירש לפני המעלה העליונה של שם אלקים, ורבי יוסי מפרשו על היותר תחתונה והיא מלכות שבמלכות עשיה, וזהו ותשחת הארץ, זו התחתונה, לפני האלקים, המתפשט בה (רמ"ז).
⁴ פי' ותשחת הארץ לפני האלהים שהיו עושים מעשיהם בסתר ולבסוף עשו בגלוי דכתיב ותמלא הארץ חמס (מ"מ).
⁵ פי' מעולם הקדושה והפילים תוך הקלי' והוכרחו למות להתקן (מ"מ).
⁶ האדם גורם להמשיך לבנו נשמה בעת ההולדה והכל לפי מעשיו וכפי כשרותו ואם הוא פגום גורם נשמה לבנו מעין הפגם ההוא עד שכמעט באותו פגם שפגם אביו פוגם בנו, אם לא שיגביר בעצמו עד שיטבל הפגם ההוא (אור יקר נח ש"א סי' ה).

וכד איהו ביש כלא דכרין ליה לאבוי לביש אדם
בגין דהטא ועבר על פקודא דמריה כד אתו אינון
דמרדו במריהון מה כתיב (בראשית יא ה) אשר
בנו בני האדם בנו¹ דאדם קדמאה דמרד במריה
ועבר על פקודיה ובגיני כך אלה תולדות נח אלה
ולא קדמאי אלה דנפקו [ועאלו] מגו <נו> תיבה
[ואפיקו תולדין לעלמא <לעלמין>] ולא תולדות
אדם דנפק מגנתא דעדן ולא אפיק לון מתמן

תא חזי אילו אפיק אדם תולדות מגנתא דעדן
לא ישתצון לדרי דרין² ולא אתחשך נהורא
דסיהרא לעלמין³ ובלהו הוו קיימין לעלמין
ואפילו מלאכי עלאי לא קיימי קמיהו בנהורא
ווייא [דחכמתא] [וחכמתא] [כמה דאת אמר
בצלם אלהי"ם ברא אותו (שם א כז)] אבל כיון

סא/א

דגרים הטאה ונפק איהו מגנתא דעדן ועבר
תולדות לבר לא אתקיימו בעלמא ולא הוו כדקא
חזי א"ר חזקיה וכי היך יכלין למעבד תולדות⁴
תמן דהא אלמלא לא אתמשיך עליה יצר הרע
וחטא אתקיים איהו בעלמא בלחודוי ולא יעביד
תולדות כגוונא דא אלמלא דחבו ישראל [בעגלא
ואתמשיכו] [ואמשיך] עליהו יצר הרע לא עבדו⁵
תולדות לעלמין ולא ייתון דרין אחרנין לעלמא

א"ל⁶ אלמלא לא חטא אדם לא עביד תולדות
כגוונא דא מסטרא דיצה"ר אבל עביד תולדות
מסטרא דרוחא קדישא דהשתא לא עביד
תולדות אלא מסטרא דיצה"ר ובגין דכל תולדות
דבני נשא כלהו מסטרא דיצר הרע בגין כך לית
לון קיום [ואפשר⁶ לון לאתקיימא דסטרא אחרא
אתערב בהו] <נ"א> ואפשר לון בסטרא אחרא

לטוב, וכשהוא רע, כולם זוכרים את אביו
לרע. אדם, משום שחטא ועבר על מצות
רבנו, כשבאו אותם שמרדו ברבונם, מה
כתוב, "אשר בנו בני האדם", בניו של אדם
הראשון שמרד ברבונו ועבר על מצותו,
ולכן "אלה תולדת נח" אלה ולא הראשונים,
אלה שיצאו ונכנסו לתוך התיבה והוציאו
תולדות לעולמים, ולא תולדות אדם שיצא
מגן עדן ולא הוציא אותם משם.

בא וראה, אלו הוציא אדם תולדות מגן
עדן, לא היו נכלים לדורי דורות, ולא נחשך
אור הלבנה לעולמים, וכולם היו קיימים
לעולמים, ואפילו מלאכים עליונים לא
עמדו לפניהם באור זיו וחכמה, כמו
שנאמר "בצלם אלהים ברא אותי". אבל
כיון

שגרם החטא ויצא מגן עדן ועשה
תולדות בחושך, לא התקיימו בעולם ולא היו
כראוי. אמר רבי חזקיה, וכי איך יכלו
לעשות תולדות שם, שהרי אלמלא לא
נמשך עליו יצר הרע וחקטא, הוא היה
מתקיים בעולם לבדו ולא יעשה תולדות,
כדוגמא זו, אלמלא שחטאו ישראל בעגל
והמשיכו עליהם יצר הרע, לא היו עושים
תולדות לעולמים ולא יבאו דורות אחרים
לעולם.

אמר לו, אלמלא לא חטא אדם, לא יעשה
תולדות כדוגמא זו מצד של יצר הרע, אבל
יעשה תולדות מצד של רוח הקודש,
שעכשיו אינו עושה תולדות אלא מצד היצר
הרע, ומשום שכל תולדות בני האדם כולם
מן הצד של יצר הרע, לכן אין להם קיום,
ואי אפשר להם להתקיים, שהצד האחר
מעורב בהם (ואפשר להם בצד האחר). אבל
אלמלא לא חטא אדם ולא גורש מגן עדן,

¹ עה ע"א (הערת הזוהר).

² פ' אלו היה ממתקין להזדווג עד שבת שאז היו העולמות נכללים באימא והיה ממשיך הנשמות מא"א עץ החיים ואז כבר היה מתבטל הרע מעץ הדעת והיה כולו טוב (מ"מ).

³ שהיו ז'ין פב"פ בכל קומתם הגדולה (מ"מ).

⁴ עי' ע"ז ה ע"א: בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וגו' למימרא דאי לא חטאו לא הוו מולדו והכתיב ואתם פרו ורבו עד סיני בסיני נמי כתיב לך אמור להם שובו לכם לאהליכם לשמחת עונה וכו' לא תימא אנו לא באנו לעולם אלא כמי שלא באנו לעולם, ע"כ. נמצא כפי קס"ד אלמלא לא חטאו ישראל לא יהיו תולדות כיון שהם כמלאכי השרת וזו היא סברת ר' חזקיה (מ"מ).

⁵ במדבר קפט ע"א (הערת הזוהר).

⁶ עמ"ש בגמ' ע"ז דף ה' ועי' דף נ"ב ע"ב בהגהה למטה והרמ"ק הקשה בל' זה וביאר יפה כל הלשון באורך הביאו יודעי בינה. מא"יין (נ"א).

אבל¹ אלמלא לא חטא אדם ולא אתתרך מגנתא דערין [הוה] עביד תולדות מסטרא דרוח קודשא דקדישין כמלאכי עלאי קיימין לדרי דרין כגוונא דלעילא כיון דחטא² ואוליד בנין לבר מגנתא דערין ולא זכה לאפקא לון³ מגנתא לא אתקיימו אפילו לאשתרשא⁴ בעלמא דא עד דאתא נח [דאיהו צדיק] ועאל בתיבה ומן תיבה נפקו כל דרין דעלמא ומתמן אתבררו⁵ לכל ארבע רוהי עלמא

וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה⁶ אמאי נשחתה⁷ בנין כי השחית כל בשר את דרכו כמה דאתמר רבי חייא פתח קרא ואמר (יונה ג י) וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה תא חזי בשעתא דבני נשא זכאן ונטרי פקודי דאורייתא כדין ארעא⁸ אתתקפת וכל חידו אשתכחת בה⁹ מאי טעמא בנין דשכינתא שריא על ארעא וכדין כלא עילאי ותתאי בחדוה וכד בני נשא מחבלן ארחהו¹⁰ ולא נטרי פקודי אורייתא¹¹ וחטאן קמי מאריהון¹² כדין כביכול דחין לה לשכינתא מעלמא¹³ ואשתארת ארעא מחבלא דהא שכינתא אתדחייא ולא שריא עלה וכדין אתחבלת¹⁴ מאי טעמא אתחבלת בנין דשריא רוחא אחרא עלה דמחבלא עלמא [ועל דא אמרינן דישראל יהבי עוז לאלהים דמקיימי עלמא אלהים דא שכינתא ואם ח"ו <אי> ישראל

היה עושה תולדות מצד של רוח הקודש, שקדושים כמלאכים עליונים עומדים לדורי דורות כדוגמא שלמעלה, כיון שחטא והוליד בנים מחוץ לגן עדן ולא זכה להוציאם מן הגן, לא התקיימו אפילו להשתרש בעולם הזה, עד שבא נח שהוא צדיק ונכנס בתיבה, ומהתיבה יצאו כל דורות העולם, ומשם התפזרו לכל ארבע רוחות העולם.

"וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה". למה נשחתה, משום "כי השחית כל בשר את דרכו", כמו שנאמר. רבי חייא פתח פסוק ואמר, "וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה". בא וראה, בשעה שבני אדם זוכים ושומרים את מצוות התורה, אז הארץ מתחזקת ונמצאת בה כל השמחה, למה, משום שהשכינה שורה על הארץ, ואז הכל, עליונים ותחתונים בשמחה. וכשבני אדם משחיתים דרכיהם ולא שומרים את מצוות התורה וחוטאים לפני רבונם, אז כביכול דוחים את השכינה מהעולם, ונשארת הארץ מושחתת, שהרי השכינה נדחתה ולא שורה עליה, ואז היא נשחתת. ולמה נשחתת, משום ששורה רוח אחרת עליה שמחבלת את העולם. ועל זה אומרים, שישראל נותנים עוז לאלהים שמעמידים את העולם, "אלהים" זו שכינה. ואם חס

¹ ואי אפשר לון לאתקיימא דסטור' אחרא אתערב בהון אבל וכו' ה"ג (ש"נ).

² כגוונא דלעילא ולא הוה אשתכח בהו יצה"ר כיון דחטא וכו' ה"ג (ש"נ).

³ ולא זכה לאפקא לון מתמן הכונה שאדם הוליד בנים בג"ע כמש"ל עלו למטה שנים וירדו ז' והיו נעשים ברוחניות אח"כ כשחטא אדם לא היה יכול להוציא משם לפי שהם היו רוחניים ולא היו יכולים לצאת לעולם הגשמי לכך הוצרך אח"כ לידע את אשתו כמ"ש וידע אדם את חוה אשתו ועשה להם גופים גשמיים ונתלבשו באותם גופים וז"ש ולא זכה לאפקא לון לעלמ'. ממורי נר"ו (ש"נ).

⁴ אפי' לאשתרשא בעלמא דא כלומ' להיות להם בעוה"ז שורש וענף ובנים אחריהם אלא כלם נשטפו במבול הם ובניה' וכל אשר להם. זה"ח (ש"נ).

⁵ ומשם נפוצו (ד"א). אבל לא נימוחו בדור המבול וזה הועיל להם יציאת התיבה. ז"ח (נ"א).

⁶ שייך לקמן ריש דף סב (הערת הזוהר ודרך אמת). פי' אם ההשחתה בארץ לשתוק מכי השחית כל בשר ואי ההשחתה מכל בשר לימא וירא אלקים כי השחית כל בשר ואם ב' לימא והשחית ות' דאינן ב' חולקות אלא זו נותן טעם לזו. ואפ' שהוא כדמפרש לקמיה. הרמ"ק. י"ב (נ"א).

⁷ כביכול העוונות פוגעין ומתישין כח של מעלה (רח"ו).

⁸ היא המלכות שמתקשת במעשה התחתונים וכו' היא הארץ שלנו (מ"מ).

⁹ היינו רבוי שפעה בשמחה לתחתונים כי שמחת בעלי הטבע להיות טבעם שלם (אור יקר).

¹⁰ השחתת הדרך באותם העונות (אור יקר).

¹¹ אח"כ משחיתים יותר, שאינם מקיימים מצות עשה (אור יקר).

¹² אח"כ עוברים על לא תעשה (אור יקר).

¹³ היא אינה רוצה ללכת והם דוחים אותה (אור יקר).

¹⁴ כיון שאינה דבקה בסבתה אין לך השחתה גדולה מזו (אור יקר).

ישתכחו חייבין מה כתיב (תהלים נזו - ז) רומה על השמים אלהים וכו' משום דרשת הכינו לפעמי כפף נפשי בסבת חמס ושנאת חנם כרו לפני שוחה [נפלו בתוכה סלה] <וגו' > כגוונא דדור המבול דבגין [ה]חמס דהות ביניהון > הות ביניהון < שנאה ודבבון [שנאה] יכול אף בארעא דישראל כן! והא תנינן ארעא דישראל לא שריא עלה רוחא אחרא ולא ממנא אחרא בר קב"ה בלחודוי תא חזי דארעא דישראל הכי הוא דלא שריא עלה? ממנא ולא שליחא אחרא בר קב"ה בלחודוי אבל שעתא חדא שריא עלה להבלא בני נשא³ מנלן מדוד דכתיב (ד"ה א כא ו) וירא דוד את מלאך יהו"ה וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלם וכדין אתחבלת ארעא

א"ר אלעזר אפילו בההיא שעתא קב"ה הוה כתיב הכא מלאך יהו"ה וכתיב התם (בראשית מה טז) המלאך הגואל אותי וכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים הן לטב והן לביש קב"ה שליט עלה לטב בגין [דלא אתמסרא תחות] דשאר ממנן וכל דיירי עלמא יכספון מן עובדיהו⁴ לביש בגין דלא יחדון אינון לשלמא עלה ואי תימא (לא) והא כתיב (איכה א י) כי ראתה גוים באו מקדשה וחרבו ביתא⁵ ואי לאו שלמין אינון ממנן לא אתחרב מקדשא תא חזי כתיב (שם כא) כי אתה עשית וכתיב (שם ב יז) עשה יהו"ה אשר זמם⁶

תא חזי כתיב (בראשית ו יב) וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה נשחתה ודאי⁷ כמה דאתמר הכי נמי (יונה ג י) וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה דהא כדין ארעא קראת לעילא [וסליקת בסליקן עלאה] ומקשטא אנפחא⁸ כנוקבא דמקשטא לגבי דכורא הכי נמי ארעא [דהא גדילת בגין זכאין למלכא⁹ והכא

ושלום, אם ישראל ימצאו רשעים, מה כתוב, "רומה על השמים אלהים וגו'", משום ש"רשת הכינו לפעמי, כפף נפשי" בסבת חמס ושנאת חנם, "כרו לפני שוחה וגו'", כדוגמא שבדור המבול, שמשום החמס שהיה ביניהם, היתה ביניהם שנאה ואיבה. יכול אף בארץ ישראל כן, והרי שנינו שארץ ישראל לא שורה עליה רוח אחרת ולא ממונה אחר חוץ מהקדוש ברוך הוא בלבדו. בא וראה שארץ ישראל כך היא שלא שורה עליה ממונה ולא שליח אחר פרט לקדוש ברוך הוא לבדו, אבל שעה אחת שורה עליה להשחית את בני האדם. מנן לנו, מדוד, שכתוב וירא דוד את מלאך ה' וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים, ואז נשחתה הארץ.

אמר רבי אלעזר, אפילו באותה שעה הקדוש ברוך הוא היה. כתוב כאן "מלאך ה'", וכתוב שם "המלאך הגואל אותי", וכתוב "ויסע מלאך האלהים", הן לטוב הן לרע שולט עליה הקדוש ברוך הוא. לטוב, משום שלא נמסרה תחת שאר הממונים, וכל דיירי העולם יתביישו ממעשיהם. לרע, כדי שלא ישמחו אלה לשלוט עליה. ואם תאמר, (לא) והרי כתוב "כי ראתה גוים באו מקדשה", והחריבו ביתה, ואם לא שולטים אותם ממונים, לא נחרב המקדש. בא וראה, כתוב "כי אתה עשית", וכתוב "עשה ה' אשר זמם".

בא וראה, כתוב "וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה", נשחתה ודאי, כמו שנאמר. כך גם "וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה", שהרי אז הארץ קוראת למעלה ועולה בעליה עליונה ומקשטת פניה כנקבה שמתקשטת אל הזכר, כך גם הארץ, שהרי גדלה בנים צדיקים למלך. ועכשיו

¹ הן אמת שא"י עדיפא משאר ארען בעת שלם אמנם בעת דין שמא יהיה שוה לשאר ארצות (אור יקר).
² פד ע"ב (הערת הזוהר).
³ בא"י לא יעמד אלא כדי מעשה העונש אבל בחו"ל כיון שהוא שעת חירום משכן עצמו שם עם היות שכבר עשה מעשה (אור יקר).
⁴ יבושו ממעשיהם (ד"א).
⁵ עי' הקדו"ש כז ע"ב באבני מילואים מש"כ כאן לעניין חרבן הבית.
⁶ החילוק שבין א"י לחו"ל הוא כי בא"י הקב"ה עם המחבל כדי שלא יעשה יותר מצויו (אור יקר).
⁷ שההשחתה של א"י הוא היות הדין נפעל בה לא סילוק שכונה כדפי' בחו"ל ובחו"ל נשחתה יהיה על דרך ההוא (אור יקר).
⁸ היינו אל השכינה כי דבר זה נאום אליה (אור יקר).
⁹ ז"א (אור יקר).

דלא תבו דרא דטופנא מה כתיב] (ובג"כ) וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כאתתא דאסתאבא ואסתירת אנפאה מבעלה ובזמן דאסניאו חובי בני נשא באתגליא ארעא שויתא אנפאה כנוקבא דלית לה כסופא מכלא כמה דאת אמר (ישעיה כד ה) והארץ חנפה תחת יושביה ועל דא <וירא כי> נשחתה ודאי מאי טעמא בגין כי השחית כל

סא/ב

בשר את דרכו על הארץ¹

רבי אלעזר אזל לגביה² דרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי כיון דחמא ליה אתקין ליה תופסיתא³ (ס"א טופסיסא) דקומרא⁴ במטון דקולפא⁵ ויתיבו א"ל חמוי אפשר דשמעת מאבוק⁶ האי דכתיב (איכה ב יז) עשה יהוה אשר זמם בצע אמרתו⁷ אשר צוה מימי קדם א"ל הא אוקמוה חבריא בצע אמרתו דבזע⁸ פורפירא⁹ דיליה אשר צוה מימי קדם¹⁰ דהא פורפירא פקיד לה מאינון יומי קדמאי¹¹ עלאי וביומא דאתחריב בי מקדשא בזע לה¹² בגין דהאי פורפירא איהי יקרא דיליה¹³ ותיקונא

שלא שבו דור המבול, מה כתוב, "וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה וגו'", כאשר שנטמאה והסתירה פניה מבעלה, ובזמן שמתרבים חטאי בני האדם בגלוי, הארץ שמה פניה כנקבה שאין לה בושה מכל, כמו שנאמר "והארץ חנפה תחת יושביה", ועל זה "וירא וגו'" "והנה נשחתה" ודאי. ולמה משום "כי השחית כל

בשר את דרכו על הארץ".

רבי אלעזר הלך אל רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמיו. כיון שראה אותו, התקין לו מרבד של כסוי במקלות עצים וישבו. אמר לו חמיו, אפשר ששמעת מאבוק [פירוש על] זה שכתוב "עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם". אמר לו, הרי פרשוה החברים, "בצע אמרתו", שקרע האדרת שלו. "אשר צוה מימי קדם", שהרי אותה האדרת צוה מאותם ימים ראשונים עליונים, וביום שחרב בית המקדש קרע אותה, משום שהאדרת הזו היא כבודו ותקונו, וקרע אותה. אמר לו, "עשה ה' אשר זמם", וכי מלך חושב (קודם) להרע לבניו טרם שיבאו לחטוא. אמר לו, [משל] למלך שהיה לו כלי יקר, ובכל יום היה פוחד עליו שלא ישבר, והיה מסתכל בו והיה מתוקן בעיניו. לימים בא בנו והרגיז את המלך.

¹ עיין בפרדס שער ח פ' יב דף מ ע"א (ד"א).

² רבי אלעזר אזל לגביה דרבי יוסי וכו' ה"ג אתקין ליה תופסיתא דקומרא ונראה כפי הענין הם מצעות חשובות של משי ורקמה שיושבים עליהם הפחות והסגנים (ש"נ).

³ מרבדים (ד"א).

⁴ מכסה (ד"א).

⁵ מקלות עצים ור"ל שתקן בדמות חופה דהיינו מרבדים אחוזים בעצים ומכסה תקן עליהם מלמעלה וישבו שם ביחד לעסוק בתורה (ד"א).

⁶ עי' ש"נ בסוף הספר.

⁷ שר"ל שלא לבש אותו מלבוש הנק' אמרתו היא מלכות נקרא כן ועכשיו בזע ההוא פורפירא ולא לבש וכדין עציב קמי' בבתי בראי (רח"ו).

⁸ בארתי לעיל פ' בראשית ועי' בפרדס שער מהות והנהגה (ד"א).

⁹ מלכות דבריא אלהים דהה"ן (יהל אור), מלכות (מ"מ). ה"ס מלבוש, גימ' חשמ"ל השומר את הקדושה שלא תהנה משם קליפת נוגה הסובבת החשמ"ל (מ"מ).

¹⁰ מלכות דקיימא על י"ב בקר שהן י"ג תיקונים עם הים והן מ"ג תיקונים דא"א שהן נק' ימי קדם כמ"ש באד"ר, ומשם שורש המלכות (יהל אור).

¹¹ פי' צוה א"ס ב"ה שתהיה יניקתה והתגדלה מו"ק דז"א (מ"מ).

¹² ודרך אותה הקריעה יצא אור לחיצונים וניתן להם כח לשלוט בבית המקדש (מ"מ).

¹³ שבו מתכבד לעיני החיצונים (מ"מ). יקרא דיליה בסוד ובהיכלו כלו אומר כבוד כנז' בפ' פנחס דף נו"ן בענין קידוש החדש וכן נק' כבוד כאומ' כי מלא כבוד ה' את בית ה' (ש"נ).

לקח המלך אותו כלי יקר ושבר אותו. זהו שכתוב "עשה ה' אשר זמם".

דיליה! ובזע ליה א"ל עשה יהו"ה אשר זמם² וכי מלכא חשיב (קודם) לאבאשא לבנוי עד לא ייתון למחטי א"ל למלכא דהוה ליה מאן יקר ובכל יומא הוה דחיל עליה דלא יתבר והוה מסתכל ביה ותקיין בעינוי ליומין אתא בריה וארגיו ליה למלכא נטל מלכא ההוא מאן יקר ותבר ליה הה"ד (שם) עשה יהו"ה אשר זמם

תא חזי מן יומא דאתבני בי מקדשא הוה קב"ה מסתכל ביה וחביב עליה סגני והוה דחיל עלייהו דישראל דיחטון ויחרב בי מקדשא וכן בכל זמנא דהוה אתי [לגבי בי מקדשא] (לגביה)³ הוה לביש ההוא פורפירא⁴ לבתר דגרמו חובין וארגיו קמי מלכא (אתחרב בי מקדשא ובזע ההוא פורפירא) [ובזע ההוא פורפירא ואתחרב בי מקדשא] היינו דכתיב (שם) עשה יהו"ה אשר זמם בצע אמרתו וגו' [נ"א]⁵ האמי אמרתו בקדמיתא יתבא בראש אמיר והא אתעטרו עטרא לרישא ואילן נאה לפניו⁶ ואיהי מימי קדם⁷ ודאי וכדין⁸ עציבו קמיה בבתי בראי⁹ ודאי והן (ישעיה לג ז) אראלם צעקו חוצה (שם כב) ויקרא יהו"ה צבאות ביום ההוא וגו' היינו בזמנא דאתחרב בי מקדשא אבל בזמנא אחרא¹⁰ לית חדוה קמי קב"ה¹¹ כזמנא דאתאבידו חייבי עלמא ואינון דארגיו קמיה הה"ד (משלי יא י)

בא וראה, מיום שנבנה בית המקדש היה הקב"ה מסתכל בו והיה חביב עליו הרבה, והיה פוחד על ישראל שיחטאו ויחרב בית המקדש. וכך בכל פעם שהיה בא אצל בית המקדש, היה לובש אותה אדרת. אחר שגרמו החטאים והרגיזו לפני המלך, נחרב בית המקדש וקרע אותה האדרת (וקרע אותה האדרת ונחרב בית המקדש). היינו שכתוב "עשה ה' אשר זמם". "בצע אמרתו וגו'" (האמרתו הזו בתחלה יטבה בראש אמיר, והרי התעטרו עטרה לראש ואילן נאה לפניו, והיא מימי קדם ודאי, ואז עצבות לפניו בבתי החיצונים ודאי, ו"הן אראלם צעקו חוצה", "ויקרא ה' צבאות ביום ההוא וגו'"). היינו בזמן שנחרב בית המקדש, אבל בזמן אחר, אין שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כמו זמן שאובדים רשעי העולם ואותם שהרגיזו לפניו, זהו שכתוב "ובאבוד רשעים רנה". וכן בכל דור ודור

¹ פי' המלכות מלבשת לז"א מהחזה ולמטה והיא מכסה אותו וסוד הלבוש נקרא יקר כי תרגום כבוד יקר ור"י קרי למאני מכבודתי וסוד התיקון הוא הלבוש כנודע (מ"מ). שלא ישלטו זרים בקודש (מ"מ). ותיקונא דיליה כי כל השרוי בלא אשה אינו אדם ולא אתתקן (ש"נ).

² א"ל חמוי עשה ה' אשר זמם ה"ג ופי' ר' אלעזר לא חש לתרץ כי אם הקושיא העצמית ובתירוצה חשב שכבר הבין חמוי והוא לא הבין עדיין כי הוה ס"ד שהן ב' דברים א' עשה ה' אשר זמם וא' בצע אמרתו ונתתרץ לו א' והוקש' לו האחרת עד שחזר ליישב בדרך משל ומליצה שהכל א' (ש"נ).

³ פי' מתיחד עם המ' ד' בגדי לבן ד' אותיות הוי' בד' בגדי זהב ד' אותיות אדני' כנזכר בתיקונים (נ"א).

⁴ עי' ש"נ בסוף הספר.

⁵ האי אמרתו עד וגו' אינו מהזוהר כ"א מספר הבהיר כך שמעתי גם בפקודי איתא כה"ג על פסוק נפלה עטרת ראשנו. ז"ח עש"ב (נ"א). אינו מהזוהר - והוא מתז"ח מ ע"ג (לש"ו). ועי' הקדו"ש כז ע"ב.

⁶ ואילן נאה לפניו שבהיותה עטרת בעלה תגא דס"ת נמצא אילן נאה שהוא הת"ת לפניו למט' ממנו על דרך ריש לקיש הוה יתיב קמיה דר' יוחנן על שהיה תלמידו ולמטה ממנו קרי ליה לפניו. א"נ אילן נאה היינו היסוד דאיקרי יפה נוף וגו' היה לפניו כלומר למטה ממנו' בכנז' (ש"נ).

⁷ ואיהי מימי קדם כי בהיותה אז בסוד אשת חיל עטרת בעלה היתה נשפעת וזנוני' מימי קדם כדפי' (ש"נ).

⁸ וכדין כלומ' ועתה אחר החרבן עציבו קמיה וכו' כלומ' ירדה במקום העצבון והדאגה וז"ש בבתי בראי בר מהיכלין כנז' בתיקונים דף ט"ז וכ"ב וזהו חוצה (ש"נ).

⁹ עי' לקמן קסג ע"א ועי' שמות יח רע"א ועי' ויקרא טו ע"ב (לש"ו). "בתי גוואי" הוא כינוי לאו"א (שער מ פרק ט').

¹⁰ מפני שהרשעים גורמים קושי הדינים וריבוי הסיגים ומונעים שלימות הזווג העלון שעניינו ביסוס הגבורות שהיא השמחה השלימה בסוד י"ן משמח הה"ד ובאבוד רשעים רנה (מ"מ).

¹¹ קמי דקב"ה ואי תימא הא תנינן דלית חדוה קמי קב"ה כד איהו עביד ה"ג (ש"נ).

ובאבוד רשעים רנה! וכן בכל דרא ודרא דעביד דינא בחייבי עלמא חדוה ותושבחתא קמי קב"ה [ואי תימא הא תנינן דלית חדוה קמי קב"ה] כד איהו עביד דינא בחייביא אלא תא חזי בשעתא דאתעביד דינא בחייביא חדוון ותושבחת² קמיה על דאתאבידו מעלמא והני מלי כד מטא ההוא זמנא³ דאוריך לון ולא תאבן לגביה מחובייהו אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו (ועד) דלא אשתלים⁴ חובייהו כמה דאת אמר (בראשית טו טז) כי לא שלם עון האמורי עד הנה כדין לית חדוה קמיה [ובאיש קמיה] על דאתאבידו⁵

ואי תימא איהו עד לא מטו זמנייהו אמאי עביד בהו דינא אלא [אינון <גרמין> בישא לגרמייהו דהא] קב"ה לא עביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו אלא בגין דמשתתפי בהדייהו דישראל לאבאשא לון⁶ ובגין כך עביד בהו דינא ואוביד לון מעלמא בלא זמנא ודא הוא דאבאיש קמיה⁷ [ובגין כך אטבע] (דטבע) מצראי בימא ואוביד שנאיהון דישראל בימי יהושפט [וכן כלהו] דהא בגיניהון דישראל אתאבידו בלא זמנא⁸ אבל כד אשתלים זמנא דאוריך לון ולא תבו כדין חדוה ותושבחתא קמיה על דאתאבידו מעלמא בר בזמנא דאתחריב בי מקדשא דאע"ג דאשתלים זמנא דלהון דארגיזו קמיה לא הוה חדוה קמיה ומההוא זמנא לא הוה חדוה לעילא ותתא

כי לימים עוד שבעה⁹ אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וגו' (בראשית ז ד) רבי יהודה אמר הני ארבעים יום וארבעים לילה מאי עבידתייהו אלא ארבעים יום לאלקאה חייבי עלמא וכתביב (דברים כה ג) ארבעים יכנו

שעושה דין ברשעי העולם, שמחה ותשבחות לפני הקדוש ברוך הוא.

ואם תאמר, הרי שנינו שאין שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כשהוא עושה דין ברשעים. אלא בא וראה, בשעה שנעשה דין ברשעים, שמחות ותשבחות לפניו על שנאבדו מהעולם, והיינו רק כשמגיע אותו זמן שהמתין להם ולא שבו אליו מחטאיהם, אבל אם נעשה בהם דין טרם שהגיע זמנם, (ועד) שלא נשלם חטאם, כמו שנאמר "כי לא שלם עון האמורי עד הנה", אז אין שמחה לפניו, ורע לפניו על שנאבדו.

ואם תאמר, למה עושה בהם דין טרם שהגיע זמנם, אלא הם גרמו רע לעצמם, שהרי הקדוש ברוך הוא אינו עושה דין בטרם מגיע זמנם, אלא משום שמשותתפים עם ישראל להרע להם, ולכן עושה בהם דין ומאבדם מהעולם שלא בזמנם. וזהו שרע לפניו. ולכן הטביע מצרים בים, והאביד שונאי ישראל בימי יהושפט, וכן כולם, שהרי משום ישראל נאבדו לפני זמנם. אבל כשהושלם הזמן שחכה להם ולא שבו, אז חדוה ותשבחת לפניו על שאבדו מהעולם, פרט לזמן שחרב בית המקדש, שאף על גב שהושלם הזמן שלהם שהרגיזו לפניו, לא היתה שמחה לפניו. ומאותו זמן לא היתה שמחה לפניו למעלה ולמטה.

"כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וגו'". רבי יהודה אמר, ארבעים יום וארבעים לילה הללו, מה מעשיהם. אלא ארבעים יום להלקות רשעי העולם, וכתוב "ארבעים יכנו לא יוסיף", כנגד ארבעה רוחות העולם, לכל

¹ באדם יש כח יפה ליעלוי מ"ן שהוא מציאות השמחה והרנה שסגולתה התעלות התחתונים לעליונים והגבורות מתבסמות, ולכן אחר עבור המבול נאמר ויעבור אלהים רוח על הארץ רוח תנחומין (מ"מ).

² עי' לעיל נז ע"ב ועי' סנהדרין טל ע"ב וכן במגילה י ע"ב ועי' לקמן קכא ע"ב (לש"ו).

³ קיג ע"ב קכא ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ או עד דלא אשתלים ה"ג (ש"נ).

⁵ לית חדוה קמיה על דאתאבידו וכו' אלא אינון גרמין ביש לגרמייהו דהא לא עביד בהו דינא וכו' ה"ג בימי יהושפט וכן כלהו דהא וכו' ה"ג (ש"נ).

⁶ שבזה גורמים לישראל שהם מהפנימיות להתבטל מהתורה ומע"ט ודין הוא שיתבטלו מפניהם או"ה שהם מהחיצוניות ר"ל שיש להם אחיזה בחיצוניות (מ"מ).

⁷ שאין ניחא לפניו לאבד מעשה ידיו קודם שנתמלא סאתם (ד"א).

⁸ חלק מנס יציאת מצרים היה זה שהמכות היה יותר מהראוי להם (דע"ה ח"ב קלז ע"ב).

⁹ עי' ש"נ הובא בסוף הספר.

לא יוסיף לקבל ארבע סטרי עלמא¹ לכל חד עשרה בגין דבר נש מארבע סטרי עלמא אתברי ועל דא ומחיתי את כל היקום ואצטריך ארבעים לאלקאה ולא תמחי עלמא

רבי יצחק הוה שכיח קמיה דרבי שמעון א"ל האי [קרא] [דקאמרי] דכתיב (בראשית ו יא) ותשחת הארץ

סב/א

לפני האלהים אי בני נשא חטאן ארעא במה א"ל בנין דכתיב (שם יב) כי השחית כל בשר את דרכו כמה דאתמר בגוונא דא (ויקרא יח כה) ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה אלא בני נשא חטאן ואי תימא ארעא במה אלא עקרא דארעא בני נשא אינון ואינון מחבלין ארעא והיא אתחבלת וקרא אוכה דכתיב (בראשית ו יב) וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ

תא חזי כל חטאוי דבר נש כלהו חבלותא דיליה תליין בתשובה וחטאה דאושיד זרעא על ארעא ומחבלא ארחיה ואפיק זרעא על ארעא מחביל ליה ומחביל ארעא ועליה כתיב (ירמיה ב כב) נכתם עונך לפני וכתיב ביה (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע [בר בתשובה סגין] וכתיב (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהוה ומיתתו יהוה והא אתמר

(א"ל אמאי דאין) [אמרי דאין] קב"ה עלמא במיא ולא באשא ולא במלה אחרא א"ל רזא הוא דהא אינון חבילו ארחייהו בגין דמיין עלאין ומיין תתאין לא אתחברו דבר ונוקבא כדקא יאות* מאן אינון דחבילו ארחייהו כגוונא דא מיין דבורין ונוקבי ועל דא אתרדנו במיא במה דאינון חבו ומיין הוו רתיחין² ופשטו משכא מנייהו כמה דחבילו ארחייהו במיין רתיחין דינא לקבל דינא הה"ד (שם ז יא) נבקעו כל מעינות תהום רבה הא

אחד עשרה, משום שאדם נברא מארבעה רוחות העולם, ועל זה "ומחיתי את כל היקום". וצריך ארבעים להלקות ולמחות את העולם.

רבי יצחק היה מצוי לפני רבי שמעון. אמר לו, פסוק זה (שאמרו) שכתוב "ותשחת הארץ

לפני האלהים", אם בני אדם חטאו, הארץ במה חטאה. אמר לו, משום שכתוב "כי השחית כל בשר את דרכו", כמו שנאמר, כדוגמא זו "ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה", אלא בני אדם חטאו. אם תאמר, הארץ במה, אלא עיקר הארץ הם בני האדם, והם משחיתים את הארץ והיא נשחתת, והכתוב מוכיח, שכתוב "וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ".

בא וראה, כל חטאי האדם כולם השחתתם תלויה בתשובה, והחטא של שופך זרע על הארץ ומשחית דרכו ומוציא זרע על הארץ, משחית אותו ומשחית את הארץ, ועליו כתוב "נכתם עונך לפני", וכתוב בו "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע". פרט לתשובה גדולה. וכתוב "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' ומיתתו ה'". והרי נתבאר.

אמר לו, למה הקב"ה דן את העולם במים ולא באש ולא בדבר אחר. אמר לו, סוד הוא, שהרי הם השחיתו דרכם בשביל שמים עליונים ומים תחתונים לא התחברו זכר ונקבה כראוי.* מה הם שהשחיתו דרכם, כדוגמא זו מים זכריים ונקביים, ועל זה נדונו במים, במה שהם חטאו. והמים היו רותחים ופושטים מהם את העור, כמו שהשחיתו דרכם במים רותחים, דין כנגד דין. זהו שכתוב "נבקעו כל מעיינות תהום רבה". הרי מים תחתונים. "וארובות השמים נפתחו", זה מים עליונים, מים עליונים ותחתונים.

¹ עי' פרשת פקודי רסט ע"ב באמצעייתא דהיכלא דא וכו' (יהל אור).
² גבורות ודין הקשה (רח"ו). מים התחתונים [הוו רותחים] וטעם הדבר לפי שהמיין תתאין הם ה"ג שהם אש ולכך היו חמין אבל מיין עילאין הם ה"ח ולכך המיין שירדו מלמעלה לארץ היו צוננים (מ"מ).
 חמימות מבול המים שבא עליהם היו כל כך רותחין עד שעורם נמק מבשרם מדה כנגד מדה שהם השחיתו דרכם בשכבת זרע רותחת כאומרו כמה דחבילו כו' (ד"א).

מיין תתאיין¹ וארובות השמים נפתחו² דא מיין
עלאיין³ מיין עלאיין ותתאיין

* ומאן אנון⁷ מיין עלאיין בינה ומיין תתאיין
מלכות ה"א עלאה ה"א תתאה וכד אינון מחבלין
אסתלק ו"ו⁸ דהוא דכר ואשתאר ה"א ה"א ומיין
במיין

רבי חייא ורבי יהודה הוו אזלי בארעה ומטו
לגביה (ה) טורין רברבן ואשכחו ביני טוריא גרמי
בני נשא⁴ דהוו מאינון בני טופנא ופסעו תלת
מאה פסיען בגרמא חדא תווהו אמרו היינו
דאמרו חברנא דאינון לא הוו מסתפי מדינא
דקב"ה כמה דכתיב (איוב כא יד) ויאמרו לאל
סור ממנו ודעת דרכיך לא הפצענו מה עבדו הוו
[סתמיין] (סתמיין) ברנלייהו מבועי תהומא ומיין
נפקין רתיחן ולא יכילו למיקם בהו עד דהוו
נשמטין ונפלו בארעה ומייתין

ויוולד נח שלשה בנים וגו' (בראשית ו י) אמר
[רבי חייא לרבי יהודה] (לרבי חייא) תא ואימא
לך מלי דשמענא בהאי מתל לבר נש דאעיל
לנוקבא <דמעריא> <נ"א> איבא דמעחא] (איבא
דמעריא) בזמנא חדא [ונפקין] תרין או תלתא
בניין⁵ חד מתפרשא מאחרא באורחוי בעובדוי
דא זכאה⁶ ודא חייבא ודא בינוני אוף הכא נמי
תלת קטרי דרוחא⁷ אולין ושטאן ואתכלילין
בתלת עלמיין תא חזי נשמטא נפקאת ואעיל בין
טורי פרודא⁸ ואתחבר רוחא בנשמטא⁹ נחית

* ומי אלה המים העליונים, בינה, ומים
תחתונים מלכות, ה"א עליונה ה"א
תחתונה, וכאשר הם משחיתים, נסתלק ו"ו
שהוא זכר, ונשאר ה"א בה"א ומים במים.

רבי חייא ורבי יהודה היו הולכים בדרך,
והגיעו להרים גדולים, ומצאו בין ההרים
עצמות בני אדם שהיו מאותם בני המבול,
ופסעו שלש מאות פסיעות בעצם אחת.
תמהו, אמרו, היינו מה שאמרו חברינו שהם
לא היו פוחדים מדין הקדוש ברוך הוא, כמו
שכתוב "ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך
לא הפצענו". מה עשו, היו סותמים ברגליהם
את מעינות התהום, ומים רתוחים יוצאים
ולא יכלו לעמוד בהם, עד שהיו נשמטים
ונופלים בארץ ומתים.

"ויוולד נח שלשה בנים וגו'". אמר רבי
חייא לרבי יהודה, בא ואמור לך דברים
ששמעתי בזה. משל לאדם שבא על אשה
שמתעברת (פרי מעיה) בפעם אחת, ויצאו
שנים או שלשה בנים, כל אחד נפרד מהשני
בדרכיו במעשיו, זה צדיק וזה רשע וזה
בינוני. אף גם כאן שלשה קשרים של רוח
הולכים ושטים ונכללים בשלשה עולמות.
בא וראה, נשמה יוצאת ונכנסת בין הרי
פירוד, ומתחברת הרוח בנשמה, יורדת

¹ מלכות (רח"ו).

² שאפי' הרחמים נעשו דיני' (רח"ו).

³ ת"ת (רח"ו).

⁴ שמצאו בין ההרים הגדולים עצמות אנשי דור המבול שנשטפו לשם והיו רואים גודל קומתן ע"י עצמותם הגדולים שהיו מונחים שם (ד"א).

⁵ ג' גווי הקשת הם ג' בני נח היוצאים מן התיבה והם ג' מדות חג"ת שמהם מקבלת המלכות טיפה העליונה, ופי' שחג"ת נעשו חב"ד ומשם מהמוחין באה הטיפה (מ"מ).

⁶ חם הוא מגבורה ונודע כי הסיגים יוצאים מהגבורות בסוד מקום המשפט שמה הרשע, ולכן חם שלטה בו הקלי' ונעשה רשע ועליו אמר ודא חייבא ויפת הוא מת"ת וז"ש ודא בינוני (מ"מ). וכן נר"ן כי הנשמה אין לה חטא כלל והיא מסתלק אפילו קודם מחשבה של החטא וכל החטאים בנפש והיא מתלבשת כולה בקלי' נפש כי תחטא ורוח אינו מסתלק ואינו מתלבש אלא נפגם (יהל אור).

⁷ שם היא הנשמה יפת רוח חם הוא הנפש מעשייה ששם מדור הקלי' (מ"מ).

⁸ ד' חיות שבמטטרון ומשם יפרד חקת קפא ע"א פקודי רל"ד שם לו שנ"ד הרי כתר (רח"ו). ר"ל בעולם הבריאה שהוא עולם הפרוד כמ"ש בפ' בראשית (כדף כב ע"א) כד מטי לעלמא דפרודא כו' דא אדם דבריא כו' ע"ש (יהל אור). ועייל בין וכו' – שנפקאת מהיכלא שביעאה ששם הוא עולם הייחוד, והפרוד מתחיל מהיכל הרצון ששם ד' ראשים אבל היכל ק"ק נכלל באצילות כידוע, ושם בין טורי פרודי נתחבר ברוח ששם תחילת היצירה (יהל אור). הנשמה יצאה מבריאה שרומזת לבינה. "ואעיל בין טורי פרודי" פי' שירדה ליצירה ששם הפירוד שהם הקלי' יותר מבריאה כנודע (מ"מ).

⁹ וזהו התקשרות רוחא בנשמטא ונפש ברוח כי מלכות של בריאה כתר דיצירה וכן דיצירה בעשייה ושם התחברותם (יהל אור). שנתלבשה הנשמה שבאה מבריאה ברוח שהוא ביצירה בירידתה שם (מ"מ).

לתת¹ אתחבר נפש ברוח² וכלהו (אזלי) [נחתין] ומתחברין דא עם דא

א"ר יהודה נפש ורוח כלילין דא עם דא נשמתא שריא בארחוי דבר נש (והאי) [והיא] מדורא³ טמירא דלא אתיידע אתרהא⁴ אתא בר נש לאתדכאה מסייעין ליה בנשמתא קדישא (ודכאן) [ודכיאן] ליה ומקדשין ליה⁵ ואקרי קדוש לא זכה ולא אתי לאתדכאה תרין [דרגין] פתחין דאינון נפ"ש ורו"ח ביה נשמתא קדישא לית ביה (סיועא דלעילא ודא כפום ארחיה) [ולא עוד אלא דאי יסתאב מסאבין ליה וסיועא דלעילא אעדיו מיניה מכאן ולהלאה כל חד לפום ארחיה]⁶

תוספתא⁷

קטורי רמאי דקסטורי דהוסטרא⁸ <ס"א דההוא סטרא> אנן⁹ פתיחן עיינין פתיחן אודנין קל (קלא) מן קליא¹⁰ נחית מעילא לתתא מתבר שורין וטנריין¹¹ מאן אינון דחמאן ולא חמאן אטימין אודנין סתימין עיינין לא חמאן ולא שמעיין לא ידעיין בסכלתנו חד דכלילא בתרין בגווייהו¹² דחיין ליה לבר אינון מתדבקן בין <ס"א ביה> באינון <אינון> תרי חד אומנא

למטה, מתחברת הנפש ברוח, וכולם (הולכים, ד"א יורדים) ומתחברים זה עם זה.

אמר רבי יהודה, נפש ורוח כלולים זה עם זה, הנשמה שורה בדרכיו של בן אדם, (וזה) והוא מדור סתום שלא נודע מקומו. בא אדם להיטהר, מסייעים לו בנשמה קדושה ומטהרים אותו ומקדשים אותו ונקרא קדוש. לא זכה ולא בא להיטהר, שתי דרגות פותחים, שהם נפש ורוח בו. אין בו נשמה קדושה (סיוע שלמעלה, וזה כפי דרכו), ולא עוד, אלא שאם יטמא, מטמאים אותו, והסיוע שלמעלה מסירים ממנו. מכאן והלאה כל אחד לפי דרכו.

קשרים חזקים שלוחי הדין (של אותו צד). אנו פתוחי עינים, פתוחי אזנים, קול מהקולות יורד מלמעלה למטה, משבר הרים וסלעים. מי הם שרואים ולא רואים, אטומי אזנים סתומי עינים, לא רואים ולא שומעים, לא יודעים להשכיל, אחד שכלול שנים בתוכו, דוחים אותם החוצה, הם נדבקים בין (בו) באותם שנים, האחד אומן האומנים לא שורה (שמים) בתוכם, לא נכנסים בין ספרים קדושים, כל אלו של אומן זה, לא

¹ ירדה לעשיה (מ"מ).

² הנשמה כבר נתלבשה ברוח ואינו נראה רק הרוח, וכשירדה לעשיה נתלבש הרוח בנפש והנשמה בתוך הכולם (מ"מ).

³ הנשמה אינה מתלבש בגוף כלל רק מסייע מלמעלה וז"ש (יומא לט ע"א) אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, (שבת קד ע"א) הבא ליטהר מסייעין אותו וזהו הנשמה שמסייע אותו שנותנין לו והוא מזלא של האדם ונקרא מזלא דנשמה מבינה והיא אתכלילת במזלא, דכל ג"ר נכללין במזלא ונשמה כולל ג"ר (יהל אור).

⁴ משפטים צד ע"ב ויקרא כה ע"א (ד"א).

⁵ ואע"פ שכמה בחי' הן בנר"נ (יהל אור).

⁶ עי' אריכות ביהל אור.

⁷ ענין מתניתין והתוספתות של הזוהר הם מהקדמונים סוד שתו ברמז נפלא ומסדר הזוהר סידרם להכריח הדרוש שעוסק בו. ז"ח וע"ש פירוש התוספתא זו באורך ובמק"מ (נ"א).

⁸ קשרים חזקים שלוחי הדין של אותו צד ור"ל הכרוז יוצא מלמעלה כמבואר להבא ואותו כרוז הוא קשר אמיץ וחזק בין שלוחי הדין של צד השמאלי אשר משם השתלשלותם להזהיר בני אדם ואם לא ישגיחו אזי יענישוהו כל אחד ואחד כמעשה ידיו (ד"א).

⁹ זה תחלת דברי בעל המאמר (ד"א).

¹⁰ קול א' מן הקולות שלמעלה יורד למטה ומכריזו ואותו קול משבר הרים וסלעים ואמר מאן אינון וכו' על אותם שדוחים נשמתם במעשיהם הרעים (ד"א).

¹¹ הוא ס"א הנאחזת בזו"ן שהם ס"מ ונוק' הן יש להם אחיזה בנפש ורוח, אבל הנשמה מתבר אותם כמו הבינה שנק' עלמא דחירו, וכד אתגלייא על בנין אז מתבר כל הסט"א (זהר ח"ג טו ע"ב) כן בנשמה, וס"מ נק' טורין ונקובין טנראין כמ"ש בתז"ח (דף עה ע"ב [ח ע"ד]) מאן נפש אויביך וכו' (יהל אור).

¹² ר"ל הנשמה שכולל נפש ורוח כמו הבינה שכוללת בתוכה זו"נ מלבד זו"נ עצמן כן הנשמה. ואמר בגווייה, שעד כאן מדבר בשרשם בספירות ועכשיו מתחיל מנר"נ ששוכן בתוך האדם (יהל אור). הנשמה שמתלבשת תוך הרוח והנפש ובמעשיהם הרעים דוחים אותה (מ"מ).

דאומנא¹ לא [שריא] (שריין) <ס"א שוויין>
בגווייהו לא עאלין בין ספרי קדישין כל אינון
דאומנא דא לא

סב/ב

תוספתא

שריא בגווייהו לא אכתבו בספרי דכרנייא²
אתמחון מספרא דחיי כמה דאת אמר (תהלים
ס"ט כ"ט) ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו
ווי לון כד יפקון מהאי עלמא ווי [לון] (לחייהון)
מאן יתבע לון [כד] יתמסרון בידא דדומה³
ויתוקדון כנורא דדליק [ו]לא יפקון מניה בר
בריש ירחי ושבתתי כמה דאת אמר (ישעיה סו כג)
והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא
כל בשר להשתחות לפני אמר יהו"ה לבתר
כרוזא דבסטר צפון אכריז עלייהו ואמר (תהלים
ט יח) ישובו רשעים לשאולה וגו' כמה חבילי
שריקין⁴ אתכנשו עלייהו בארבע סטריין⁵ אשא
מלהטא בני בן הנם תלת זמנין ביומא מתפקדן
[נ"א מתוקדן]

ולא עוד אלא בזמנא דישראל אתיבו בקול
רם אמן יהא שמיה רבא מברך קב"ה אתמלי
רחמין וחיים על כלא ורמיז (למלאכא) [למלאכא]
דממנא על תרעי דגיהנם סמריאל שמיה ותלת
מפתחן בידיה ופתח תלת תרעין⁶ דבסטר
מדברא וחמאן נהורא דהאי עלמא אתא תננא
דנורא וסתים אורחין כדין תלת ממנן דתחות
ידייהו⁷ תלת מגרופין⁸ מנשבן בידיהו ואתיבו
תננא לאתרייהו ורווחין לון⁹ שעתא ופלגות⁹
שעתא¹⁰ ולבתר תייבין לאשייהו וכן תלת זמנין
ביומא ובכל זמנין דאמרי ישראל אמן יהא שמיה

שורה בתוכם, לא נכתבו בספר הזכרונות
ונמחים מספר החיים, כמו שנאמר "ימחו
מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו". אוי
להם כשיצאו מהעולם הזה, אוי להם
(לחיייהם). מי יתבע אותם כאשר ימסרו
בידי דומה וישרפו באש שדולקת, ולא יצאו
ממנה רק בראשי חדשים ושבתות, כמו
שנאמר "והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת
בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר
ה'". אחר כך כרוז שבצד צפון מכריז עליהם
ואומר, "ישובו רשעים לשאולה וגו'". כמה
אגודות של מענישים יתכנסו עליהם
בארבעה צדדים, אש לוהטת בגיא בן הנום.
שלש פעמים ביום מתפקדים (נשרפים).

ולא עוד, אלא בזמן שישראל עונים בקול
רם אמן יהא שמיה רבא מברך, הקדוש ברוך
הוא מתמלא רחמים וחס על הכל, ורומז
למלאך הממונה על שערי הגיהנם ששמו
סמריאל¹ ושלשה מפתחות בידו, ופותח
שלשה שערים שבצד המדבר, ורואים את
אור העולם הזה. בא עשן של אש וסותם
הדרכים. ואז שלשה ממונים שתחת ידיהם
שלש מגרפות, מנשבים בידיהם ומחזירים
עשן למקומם, ונותנים להם רוחה שעה
וחצי. ואחר כך שבים לאש שלהם, וכך שלש
פעמים ביום. ובכל זמן שאומרים ישראל
אמן יהא שמיה רבא מברך וכו', מרוויחים
להם, אשריהם הצדיקים שדרכם מאירה

¹ הנשמה שהיא מבינה הנק' אומנא (מ"מ). אומן על כל האומנים מצד שהנשמה היא מתחת כסא הכבוד
שהוא הבינה שנקראת אומן כמ"ש לעיל כב ע"א ע"ש (ד"א).

² היא הבינה ונגד שלא היטיבו דרכיהם כדי שתשרה שכינה עליהם לא יכתבו בספר הזכרונות שהיא מ'
ונגד שלא המשיכו עליהם הנשמה מבינ' ימחו מספר החיים שהיא בי'. ז"ח (נ"א).

³ עי' ח"ב יח ע"א שדומה היה שר מצרים, ונתמנה לשרו של גהנם.

⁴ משחיתים נושכין (אור יקר לקמן קל ע"א) מלשון טרקיה חויה [שבת קי ע"א] (רמ"ז ח"ג נב ע"ב). עי'
ד"א ונ"א הובא בסוף הספר.

⁵ כנ"ל בדף הקודם אלא ארבעים יום כו' ובפ' פקודי כמש"ל (יהל אור).

⁶ שכן יש לו ג' פתחים א' למדבר וא' בים וא' בירושלים. ז"ח (נ"א).

⁷ בארתי לעיל והוא כמין כף שמגיסין בו הקדרה (ד"א).

⁸ פי' מניחין הרצועות ומניפין בידם להרויח להם. ז"ח (נ"א).

⁹ עי' ד"א ונ"א הובא בסוף הספר.

¹⁰ עי' זהר הרקיע וכן הוא בהגהות רח"ו מכת"י.

זהר נח

רבא מברך וכו' אינון רווחין לון זכאין אינון צדיקיא דאורחיהון מנהרא בההוא עלמא לכל סטרין כמה דאת אמר (משלי ד יח) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום [עד כאן לשון התוספתא]²

[זהר] רבי אבא אמר בגיהנם אית מדורין על מדורין תניינין תליתאין עד שבע והא אוקמוה חברייא וזכאין אינון צדיקיא דאינון מסתמרין מחובי חייביא ולא אזיל בארחיהו ולא מסתאבי בהו וכל מאן דאסתאב כד אזיל לההוא עלמא נחית לגיהנם ונחית עד מדורא תתאה ותרין מדורין אינון דסמיכין דא עם דא שאול ואבדון מאן דנחית לשאול דיינין ליה תמן ומקבל ענשיה וסליקו ליה למדורא אחרא עלאה [וכן דרגא בתר דרגא] עד דאינון סלקין ליה אבל מאן דנחית לאבדון לא סלקין ליה לעלמין³ ובגין כך אקרי אבדון דהא אביד הוא מכלא⁴

תא הזי נח זכאה הוה אתרי בבני דריה ולא הוו שמעי ליה⁵ עד דקב"ה איתת עליהו דינא דגיהנם מאי דינא דגיהנם אשא ותלנא⁶ מייא ואשא דא צנינא ודא רתיחא וכלהו בדינא דגיהנם אתדנו ואתאבידו מעלמא ולבתר אתקיים עלמא כדקא הזי ליה ועאל נח⁷ בתיבה⁸ ואעיל בה כל זינא וזינא [מבריין] דעלמא ודאי נח עץ עושה פרי⁹ הוה ונפקו מן תיבה כל זייני עלמא כגוונא דלעילא

תא הזי כד¹⁰ האי עץ עושה פרי אתחבר בעץ פרי כל אינון זיינין דלעילא¹¹ חיוון רברבין¹² וזעירין וכמה זיינין וכל חד לזיניה כמה דאת אמר (תהלים קד כה) חיות קטנות עם גדולות כגוונא

באותו עולם לכל הצדדים, כמו שנאמר "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום". (עד כאן התוספתא)

רבי אבא אמר, יש בגיהנם מדורים על מדורים, שניים שלישיים, עד שבע, והרי בארוה החברים. ואשרי הצדיקים שהם נשמרים מחטאי הרשעים ולא הולכים בדרכיהם ולא נטמאים בהם, וכל מי שנטמא, כשהולך לאותו עולם יורד לגיהנם, ויורד עד המדור התחתון. ושני מדורים הם שסמוכים זה עם זה, שאול ואבדון. מי שיורד לשאול, דנים אותו שם ומקבל ענשו, ומעלים אותו למדור אחר עליון. וכן דרגה אחר דרגה, עד שהם מעלים אותו. אבל מי שיורד לאבדון, לא מעלים אותו לעולמים, ולכן נקרא אבדון, שהרי אבוד הוא מהכל.

בא וראה, נח הצדיק היה מתרה בבני דורו, ולא היו שומעים לו, עד שהקדוש ברוך הוא הביא עליהם דין הגיהנם. מהו דין גיהנם, אש ושלג, מים ואש, זה צונן וזה רותח, וכולם נדונו בדין הגיהנם ונאבדו מהעולם. ואחר כך התקיים העולם כראוי לו. ונכנס נח בתיבה והכניס בה כל מין ומין (מבריות) העולם, ודאי נח עץ עושה פרי היה, ויצאו מהתיבה כל מיני העולם כמו שלמעלה.

בא וראה, כשעץ זה עושה הפרי מתחבר בעץ פרי, כל אותם מינים שלמעלה, חיות גדולות וקטנות, וכמה מינים כל א' למינו, כמו שנאמר "חיות קטנות עם גדולות", כדוגמא זו נח בתיבה. וכולם יצאו מהתיבה,

¹ מכאן ראייה שסגולת הקדיש להוציא את הרשעים מגיהנום ע"כ הוא דוקא מסוגל להוציא אביו ואמו ולא קדושה או תפלה או קס"ת וכו' ויש ראייה מילקוט ישעיה סימן רצו ע"ש. ז"ח (נ"א). ע"י ז"ח מט ע"א וע"ב.

² ילקוט ישעיה סי' רצו (ד"א).

³ שאול היא יסוד דנוק' דקלי' ואבדון היא מ' דנוק' דקלי' (מ"מ).

⁴ ושם יורדים כל החייבים כרת לעולם (אור יקר).

⁵ שאל"כ היה נח חייב (אור יקר).

⁶ ע"י יהל אור.

⁷ יסוד (אור יקר).

⁸ מלכות (אור יקר).

⁹ יסוד (אור יקר).

¹⁰ עושה פרי הזכר עץ פרי הנקבה וע"י בהקדמה א ע"א ויחי רלח ע"א תצוה קסו ע"ב ולעיל לג ע"א (ד"א).

¹¹ הם כחות למטה ממלכות כגון מרכבות היכלות מלאכים (אור יקר).

¹² הם ד' חיות ראשים לכל (אור יקר).

דא נח בתיבה וכלהו נפקו מן תיבותא ואתקיים
 עלמא כגוונא דלעילא ובגיני כך נח איש
 האדמה¹ אקרי נח איש צדיק² אקרי והא אוקמוה
 רבי חייא אמר תלת מאה שנין עד לא אתי
 טופנא הוה נח אתרי בהו על עובדיהון ולא הוו
 שמעיין [ליה] עד דקב"ה אשלים זמנא דאוריך לון
 ואתאבידו מעלמא

תא חזי מה כתיב לעילא (בראשית ו א) ויהי
 כי החל האדם לרוב על פני האדמה ובנות יולדו
 להם והוו אזלין ערשילאין לעיניהון דכלא מה
 כתיב (שם ב) ויראו בני האלהים את בנות
 האדם וגו' ודא הוה יסודא ועקרא למיגד
 בחוביהון עד דגרים לון לאשתצאה מעלמא ובגין
 כך אתמשכאן בתר יצר הרע ובגזעו ושרשו
 ודחו מהימנותא קדישא מבינייהו ואסתאבו [נ"א
 ואתאבידו] כמה (דאתמר ע"כ תוספתא) [נדאמר
 בגין כך (שם יג) קץ כל בשר בא לפני³ לאלפא
 קטיגורייא עליהון]

זהר

ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני⁴
 [חסר⁵] [נ"א] אהדרנא למלה קדמא קץ כל
 בשר בא לפני בא לפני ודאי בגין דאינון גרמו
 רבי יהודה פתח (תהלים ל"ה) הודיעני יהוה
 קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני אמר⁶
 דוד קמי קב"ה תרין קצין אינון חד לימינא וחד
 לשמאלא ואינון תרין אורחיין למהך בהו בני נשא
 לההוא עלמא קץ לימינא דכתיב (דניאל יב יג)
 לקץ הימין וקץ לשמאלא דכתיב (איוב כח ג) קץ
 שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר (ארץ השך¹⁰)
 וצלמות מאי ולכל תכלית הוא חוקר מאן הוא
 חוקר אלא ההוא קץ לשמאלא דמחשיך אפיהון
 דברייתא) >מאי ולכל תכלית בזמנא דדינא
 שריא על עלמא לשיצאה אבן אופל וצלמות קץ
 שם לחשך דא מלאך המות דא נחש קץ כל בשר
 קץ שם לחשך דהא מסטרא דהתוכא דדהבא⁷

והתקיים העולם כדוגמא שלמעלה, ולכן נח
 נקרא "איש האדמה". נח נקרא "איש צדיק",
 והרי בארוה. רבי חייא אמר, שלש מאות
 שנה טרם שבא המבול, היה נח מתרה בהם
 על מעשיהם ולא היו שומעים לו, עד
 שהקדוש ברוך הוא השלים הזמן שחיכה
 להם, ונאבדו מהעולם.

בא וראה מה כתוב למעלה, "ויהי כי החל
 האדם לרוב על פני האדמה ובנות יולדו
 להם", והיו הולכים ערומים לעין כל. מה
 כתוב, "ויראו בני האלהים את בנות האדם
 וגו'". וזה היה יסוד ועיקר להמשיך בחטאם
 עד שגרם להם להישמד מהעולם, ולכן
 נמשכו אחר יצר הרע ובגזעו ובשרשו, ודחו
 את האמונה הקדושה מביניהם, ונטמאו
 (ונאבדו) כמו שנאמר. לכן "קץ כל בשר בא
 לפני", ללמד קטגוריה עליהם.

"ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא
 לפני". (חזרנו לדבר הראשון, "קץ כל בשר
 בא לפני", "בא לפני" ודאי, משום שהם
 גרמו). רבי יהודה פתח, "הודיעני ה' קצי
 ומדת ימי מה היא, אדעה מה חדל אני".
 אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, שני קצים
 הם, אחד לימין ואחד לשמאל, והם שתי
 דרכים שבני אדם ילכו בהם לאותו העולם.
 קץ לימין שכתוב "לקץ הימין", וקץ לשמאל
 שכתוב "קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא
 חוקר" ("אבן אופל וצלמות". מה זה "ולכל
 תכלית הוא חוקר", מי הוא החוקר. אלא
 אותו קץ לשמאל שמחשיך פני הבריות).
 מהו "ולכל תכלית". בזמן ששרוי הדין על
 העולם להשמיד, "אבן אופל וצלמות". "קץ
 שם לחושך", זה מלאך המות, זה נחש. "קץ
 כל בשר", "קץ שם לחושך", שהרי מצד של
 פסולת הזהב הוא בא. "ולכל תכלית", בזמן

¹ בעל הישוב כולו (אור יקר).

² והטעם צדיק איקרי כגוונא דלעילא והיינו צדיק גרם היותו איש האדמה ודאי (אור יקר).

³ עי' ש"נ בסוף הספר.

⁴ כ"י לז ע"ב ר' חזקיה אמר (ועי' בסוף הס' חלק זה סי' י' ובזוהר חדש דף ל"ב ע"ב) (ד"א).

⁵ מה שחסר תמצא בז"ח יט ע"ג (הגהות הגר"א).

⁶ לעיל נד ע"א (הערת הזוהר).

⁷ עי' נב ע"א שזה הנחש. ועי' לקמן קט ע"ב. ועי' ע"ח שער תיקון הירח פרק ה שזהו סוף קומת ההוד.
 ועי' ע"ח שער מ"ד ומ"ן פרק ג' שזהו הקלי', והוא כי לא יוכלו להתברר, והם דינין קשים וחזקים עד מאד.

זהר נח

שדין שרוי על העולם, הוא חוקר להיות קטגור לעולם להחשיך פני הבריות.
קאתי ולכל תכלית בזמנא דדינא שריא על
עלמא הוא חוקר למהוי קטיגוריא לעלמא
לאחשכא אפיהון דברייטא וכו' >

סנ/א

קין לימינא כדקאמרן דכתיב (דניאל יב יג)
לקין הימין

א"ל קב"ה לדניאל ואתה לך לקין! נ"א ותנוח
א"ל מנוחה בהאי עלמא או בההוא עלמא א"ל
בההוא עלמא כמה דאת אמר (ישעיה נז ב) ינוחו
על משכבותם (דניאל יב יג) ותעמוד לגורלך לקין
הימין² (ותנוח ותעמוד לגורלך לקין הימין אמר
ליה לאן אתר³ דהא לא ידענא מה יהא עלי
בההוא עלמא א"ל ותנוח⁴) א"ל בזמנא דיקומון
מעפרא איקום בינייהו <או> (אי) לאו א"ל
ותעמוד⁵ א"ל הא ידענא די יקומון כתות כתות⁶
מנהון דזכאי קשוט ומנהון דחייבי עלמא ולא
ידענא עם מאן מנהון איקום א"ל לגורלך⁷ אמר
ליה הא אמרת ואתה לך לקין אית קין לימינא
ואית קין לשמאלא ולא ידענא לאן קין⁸ לקין
הימין או לקין הימים א"ל לקין הימין אוף הכא
דוד⁹ א"ל לקב"ה (תהלים לט ה) הודיעני יהו"ה
קצי מה איהו חולק עדבי ולא נח דעתיה עד
דאתבשר דיהוי לימינא דכתיב (שם קי א) שב
לימיני

תא חזי אוף קב"ה א"ל לנח (בראשית ו יג) קין
כל בשר בא לפני¹⁰ מאן איהו דא קין דאחשך

קין לימין, כמו שאמרנו שכתוב "לקין
הימין".

אמר לו הקדוש ברוך הוא לדניאל,
"ואתה לך לקין ותנוח". אמר לו, מנוחה
בעולם הזה או בעולם ההוא. אמר לו,
בעולם ההוא, כמו שנאמר "ינוחו על
משכבותם". (ותעמוד לגורלך לקין הימין".
אמר לו, לאיזה מקום, שהרי לא ידעתי מה
יהיה עלי באותו עולם. אמר לו, "ותנוח".
אמר לו, בזמן שיקומו מהעפר, אקום
ביניהם או לא. אמר לו, "ותעמוד". אמר לו,
הרי ידעתי שיקומו כתות כתות, מהם של
צדיקי אמת ומהם של רשעי העולם, ולא
ידעתי עם מי מהם אקום. אמר לו,
"לגורלך". אמר לו, הרי אמרת "ואתה לך
לקין", יש קין לימין ויש קין לשמאל, ולא
ידעתי לאיזה קין, לקין הימין או לקין הימים.
אמר לו "לקין הימין". גם כאן דוד אמר
לקדוש ברוך הוא, "הודיעני ה' קצי", מהו
חלק גורלי, ולא נחה דעתו עד שהתבשר
שיהיה לימין, שכתוב "שב לימיני".

בא וראה, גם הקדוש ברוך הוא אמר לו
לנח, "קין כל בשר בא לפני". מי הוא, זה

¹ במלת קין נרמזו כל הגמולים טובים שתגלגלו שאנו ואל אשוב להתגלגל ושבפטרתי אתן קין לביאת העולם הזה ושיהיה לי תקוה ואחרית בזמן התחיה ושלא אזוז מגורלי שהוא הוד דקדושה שהוא ממש במדרגה האחרונה (מ"מ).

² ה"ס מלכות דקדושה כנ"ל שהיא סוף לימין, וראש לשמאל אשר תחתיה שהיא הס"א וגם היא סוף למ"ד וראש למ"ן משא"כ בקין השמאל שאין עוד עולם אחר תחתיו והוא קין ימים וכול חושך (מ"מ).

³ פי' אם להתגלגל או להיות שם (אור יקר). והנה הצדיקים גמורים כדוד המלך ע"ה ודניאל, הוצרכו להתבשר מאתו יתברך, שינוחו בעה"ב ולא יצטרכו לעונשים ולגלגולים האלה, וגו', גם דניאל נתבשר, ואתה לך לקין ותנוח ותעמוד (שעה"ג הק' כב).

⁴ שלא יתגלגל עוד וכו' חמורה מכולם גלגול שנפשו מסורה ביד מי שיקלקל או יתקן והקלקול קרוב יותר (אור יקר).

⁵ ה' השיבו ותעמוד, ר"ל בעמידה ונשיאות ראש (רמ"ז).

⁶ פי' אפשר שיהיה מן הכת הרשעה ויקום לרעה (אור יקר). יש כמה וכמה שאין להם זכות [לקום] בתחיה וצריכין לסיוע הצדיקים, ועל דרך (שמואל א' ב ו) מוריד שאול ויעל, ולכן שאל אם הוא יקום עם כתות של החייבים (רמ"ז).

⁷ ה' ענהו "לגורלך", ירצה לא תתפרד מחבלך אשר לך בנעימים עם יתר הצדיקים, וכל שכן שהוא היה מושרש בקדושת העשייה שסודו מאור מלכות (רמ"ז).

⁸ כריתת כל הבריות בא לפני (אור יקר).

⁹ גם הוא סודו ממדת המלכות, ועוד שנפשו לא היו לה חיים לכן גם הוא נסתפק (רמ"ז).

¹⁰ שלא היה לו רשות ליכנס לפני שנאמר לא יגורך רע והם הכניסוהו לפני אם כן מכאן אוליפנא וכו' (אור יקר).

אפייהו דברייתא! דאיהו קין כל בשר בא לפני מכאן אוליפנא חייבי עלמא מקדימין ליה ומשכן ליה עלייהו לאחשכא לון² דכיון דיהבי ליה רשותא נטיל נשמתא ולא נטיל עד דיהבי ליה רשותא ועל דא בא לפני למיטל רשו לאחשכא אפייהו דבני עלמא ובגניי כך והגני משחיתם את הארץ ועל דא עשה לך תיבת עצי גופר (שם יד) בגין לאשתובא ולא יכיל לשלמאה עלך

תא חזי תנינן בזמנא דמותא אית במתא או בעלמא >נ"א דאתייהיב רשו למלאך המות לחבלא< לא יתחזי בר נש בשוקא בגין דאית ליה רשו למחבלא לחבלא כלא בגיני כך א"ל קב"ה בעי לך לאסתמרא ולא³ תחזי גרמך קמי דמחבלא דלא ישלוט עלך

ואי תימא מאן יהיב הכא מחבלא דהא מיין הווי⁴ ואתגברו תא חזי לית לך דינא בעלמא >או כד אתמחי< או כד אתמסר עלמא בדינא דלא אשתכח ההוא מחבלא דאזיל בגו אינון דינין דאתעבידו בעלמא⁵ אוף הכי הכא טופנא הוה ומחבלא אזיל בגו טופנא ואיהו אקרי הכי >דאתכליל בשמא דא< ועל דא אמר קב"ה לנח לטמרא גרמיה ולא יתחזי בעלמא ואי תימא האי תיבותא אתחזי בגו האי עלמא ומחבלא (אזיל) [אזיל] בגויה כל זמנא דלא יתחזי אפי דבר נש קמי מחבלא⁶ לא יכיל לשלמאה עליה מנלן ממצרים דכתיב (שמות יב כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר מאי טעמא בגין דאיהו אשתכח ויכיל הוא לחבלא ולא אצטרך לאתחואה קמיה בגין כך הוה גניז נח וכל אינון דעמיה בתיבותא ומחבלא לא יכיל לשלמאה עלייהו

הקץ שמחשיך פני הבריות, שהוא קץ כל בשר בא לפני. מכאן למדנו שרשעי העולם מקדימים ומושכים אותו עליהם להחשיך להם, שכיון שנותנים לו רשות, הוא נוטל את הנשמה, ולא נוטל עד שנותנים לו רשות. ועל זה בא לפני ליטול רשות להחשיך פני בני העולם. ולכן "והגני משחיתם את הארץ". ועל זה "עשה לך תיבת עצי גופר", כדי להנצל, ולא יוכל לשלוט עליך.

בא וראה, שנינו, בזמן שיש מות בעיר או בעולם, (שנתנה רשות למלאך המות להשחית) לא יראָה אדם בשוק, משום שיש למשחית רשות להשחית הכל. לכן אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה צריך להישמר, ולא תראה את עצמך לפני המשחית שלא ישלוט עליך.

ואם תאמר, מי נתן כאן משחית, שהרי מים היו והתגברו. בא וראה, אין לך דין בעולם או כשמכה או כשנמסר העולם בדין, שלא נמצא אותו המשחית שהולך בתוך אותם הדינים שנעשים בעולם. גם כאן במבול כך היה, והמשחית הולך בתוך המבול, והוא נקרא כך, שנכלל בשם הזה, ועל זה אמר הקדוש ברוך הוא לנח, לשמור עצמו ולא יתראה בעולם. ואם תאמר, הרי התיבה הזו נראית בתוך העולם הזה, והמשחית הולך בתוכו, כל זמן שלא נראים פני אדם לפני המשחית, לא יכול לשלוט עליו. מנין לנו, ממצרים, שכתוב "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר", למה, משום שהוא נמצא והוא יכול להשחית, ולא צריך להתראות לפניו. לכן היה גנוז נח וכל אלו שעמו בתוך התיבה, והמשחית לא יכל לשלוט עליהם.

¹ הוא אור הצלם המאיר הפנים, ובמותם מסתלק ונשארו חשוכים, וזהו בא לפני (רמ"ז).

² אין ליצר הרע רשות באדם אם לא יגרהו קודם עליו וסופו נופל בידו (אור יקר).

³ כי העונות חקוקים על המצח ונאחז בהם לחבל לפיכך צריך לכסות המצח בזמן המגפה. ז"ח. והיינו דסיים כל זמנא דלא אתחזי אפיה דבר נש דייק וכן צריך לכסות המצח כשמלויים המת מהאי טעמא. ז"ח (נ"א).

⁴ השטן תבע הדין וגרם שמשך הקב"ה המים עליהם אמנם אחר שגמר הדבר, הטבע גורם הכל שהם מתים על ידי המים (אור יקר).

⁵ ועם היות שהם על ידי טבע כגון אש לשרוף מים לשטוף עכ"ז מלאך המות פועל ומתעסק שם (אור יקר).

⁶ מפני שרושם העבירות בפנים דכתיב הכרת פניה עתה בס, ולכך המחבל משנתן לו רשות לחבל אינו מחבין בין צדיק לרשע, פי' צדיק בדינו לרשע בדינו, אחר שעוונותיו מצויירים בפניו, ולכך העיקר תלוי בפנים (אור יקר).

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, בפגשו באותם הרי אררט. ראו רשומים בקיעים בדרך שהיו מימי המבול. אמר רבי חייא לרבי יוסי, הבקעים הללו שהיו מימי המבול והקדוש ברוך הוא השאירם לדורי דורות, כדי שלא ימחה חטאם של הרשעים לפניו. שכך דרך הקדוש ברוך הוא לצדיקים שעושים רצונו, רוצה שיזכרו אותם למעלה ולמטה, ולא ישכח זכרם לדורי דורות לטוב. כדוגמא זו לרשעים שלא עושים רצונו, כדי שלא ישכח חטאם, ולהזכיר ענשיהם וזכרונם לרע לדורי דורות, היינו שכתוב "נכתם עונך לפני וגו'".

פתח רבי יוסי ואמר (ישעיה י ל) צהלי קולך בת גלים³ הקשיבי⁴ לישה עניה ענתות⁵ היא קרא אוקמוהו חבריא אבל האי קרא על כנסת ישראל אתמר צהלי קולך בת גלים ברתיא דאברהם אבינו⁶ הכי אוקמוהו בת גלים כדכתיב (שיר ד יב) גל נעול⁷ גלים אינון נהורי⁸ דמתכנשי ואולי ועאלין לגווה ומליין לה כדכתיב (שם יג) שלחך פרדם רמונים

הקשיבי לישה כמה דאת אמר (איוב ד יא) ליש אובד מבלי טרף ליש דכר לישה נוקבא אמאי אקרי ליש אי משום דכתיב (משלי ל ל) ליש גבור בבהמה או משום דכתיב (איוב ד יא) ליש אובד מבלי טרף >אלא⁹ כלא איהו ליש גבורה תתאה ודאתי מגבורה עלאה ליש אובד מבלי טרף > בשעתא דאינון נחלין מסתלקין ולא עאלין לגווה כדין אתקרי לישה¹⁰ דאבידת מבלי טרף דכתיב ליש אובד מבלי

סג/ב

פתח רבי יוסי ואמר, "צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישה עניה ענתות". פסוק זה פרשוהו החברים. אבל פסוק זה נאמר על כנסת ישראל. "צהלי קולך בת גלים", בתו של אברהם אבינו, כך פרשוהו בת גלים, ככתוב "גל נעול", גלים הם מאורות שמתכנסים והולכים ונכנסים לתוכה וממלאים אותה, ככתוב "שלחך פרדם רמונים".

"הקשיבי לישה", כמו שנאמר "ליש אובד מבלי טרף", "ליש" זכר, "לישה" נקבה. למה נקרא "ליש", אם משום שכתוב "ליש גבור בבהמה", או משום שכתוב "ליש אובד מבלי טרף", אלא הכל הוא ליש, גבורה תחתונה שבאה מגבורה עליונה. "ליש אובד מבלי טרף", בשעה שאותם נחלים מסתלקים ולא נכנסים לתוכה, אז נקראת לישה שאובדת מבלי טרף, שכתוב "ליש אובד מבלי

¹ באותן הרי חושך שהם גבוהים וחזקים (יותר נכון הרי אררט) (ד"א). עי' תז"ח לז ע"ג.

² פירש כ"כ גדלה זנותם והשחתת זרעם שהיו עושים בקיעים בארץ ודשים שם. א"מ (נ"א).

³ גלי מימי החסד (רח"ו).

⁴ ויחי רמט סוף ע"א (ד"א).

⁵ באבידת נפש (רח"ו).

⁶ ב' ויחי דף רמ"ט ואע"ג דהול"ל בת גולים. הכי אוקמוהו אע"ג דלא ניחא לי אין ראוי להעלימו שכבר נאמר בין החברים (נ"א).

⁷ בת שיסוד דידה נק' גל נעול מהחצונים גלים (מ"מ).

⁸ גלים הם ו"ק דז"א שמשפיעים למלכות בת גלים בת שמקבלת מגלים (מ"מ). נהרין גרסינן פי' נהרות ונחלים העליונים ההולכים אל הים שהם ו"ק המשפיעים בגווה. ז"ח (נ"א).

⁹ נ"א וכולא איהו ליש גבור בשעת' דמקבלא גבורה תתאה מגבורה עלאה ליש אובד מבלי טרף דא איהי בשעתא דאינון וכו' (ד"א).

¹⁰ ופי' לישה מורה על המלכות כשאין לה שפע כ"כ והיא תשושת כח כנקבה וכשנקראת ליש יש בה לטובה ויש בה להפך ח"ו לטובה ליש גבור בבהמה דהיינו המלכות שנק' ליש מקבלת שפע מגבורה וזהו ליש גבור (מ"מ).

טרף ובני לביא יתפרדו. ומה שאמר "לישה", היינו "עניה ענתות", עני של עניות, כמו שנאמר "מן הכהנים אשר בענתות", וכתוב "ענתות לך על שדך". מה משמיענו, אלא כל זמן שדוד המלך היה קיים, עלה אביתר בעושר ובכל.

טרף ובני לביא יתפרדו. ומה שאמר "לישה", היינו "עניה ענתות", עני של עניות, כמו שנאמר "מן הכהנים אשר בענתות", וכתוב "ענתות לך על שדך". מה משמיענו, אלא כל זמן שדוד המלך היה קיים, עלה אביתר בעושר ובכל.

אחר כך אמר לו שלמה, "ענתות לך על שדך". למה קרא לו שלמה כך, אלא אמר לו, בימך היה אבא בעני, ועכשיו לך לשדך. כעת יש לומר, למה נקרא אביתר ענתות, אם תאמר שהיה מענתות, הרי שנינו שכתוב "וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר", והוא מנוב היה, שהרי נוב היתה עיר הכהנים. ואף על פי שאמרו שנוב היא ענתות, ולמה נקראת ענתות, משום שירדה לעני ואבדה העיר על ידי שאול ואיבדו הכהנים, אלא ענתות היה כפר ואינה נוב, ולכן קרא לה אביתר ענתות, משום שאמר "וכי התענית בכל אשר התענה אבי". והוא היה מהעיר נוב, וקרא לו כך על העוני של דוד שהיה בימיו.

אחר כך אמר לו שלמה, "ענתות לך על שדך". למה קרא לו שלמה כך, אלא אמר לו, בימך היה אבא בעני, ועכשיו לך לשדך. כעת יש לומר, למה נקרא אביתר ענתות, אם תאמר שהיה מענתות, הרי שנינו שכתוב "וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר", והוא מנוב היה, שהרי נוב היתה עיר הכהנים. ואף על פי שאמרו שנוב היא ענתות, ולמה נקראת ענתות, משום שירדה לעני ואבדה העיר על ידי שאול ואיבדו הכהנים, אלא ענתות היה כפר ואינה נוב, ולכן קרא לה אביתר ענתות, משום שאמר "וכי התענית בכל אשר התענה אבי". והוא היה מהעיר נוב, וקרא לו כך על העוני של דוד שהיה בימיו.

אמר רבי חייא, העולם היה בעניות מיום שעבר אדם על מצוות הקדוש ברוך הוא, עד שבא נח והקריב קרבן והתיישב העולם. אמר רבי יוסי, לא התיישב העולם ולא יצאה הארץ מזוהמת הנחש, עד שעמדו ישראל על הר סיני ונאחזו בעץ החיים, ואז התיישב העולם. ואלמלא שחזרו ישראל וחטאו לפני הקדוש ברוך הוא, לא היו מתים לעולמים, שהרי נפסקה מהם זוהמת הנחש. כיון שחטאו, אז נשברו אותם הלוחות הראשונים שהיתה בהם חרות של

אמר רבי חייא, העולם היה בעניות מיום שעבר אדם על מצוות הקדוש ברוך הוא, עד שבא נח והקריב קרבן והתיישב העולם. אמר רבי יוסי, לא התיישב העולם ולא יצאה הארץ מזוהמת הנחש, עד שעמדו ישראל על הר סיני ונאחזו בעץ החיים, ואז התיישב העולם. ואלמלא שחזרו ישראל וחטאו לפני הקדוש ברוך הוא, לא היו מתים לעולמים, שהרי נפסקה מהם זוהמת הנחש. כיון שחטאו, אז נשברו אותם הלוחות הראשונים שהיתה בהם חרות של

¹ קשיא ליה כפל הכתוב אומרו עניה ענתות, ותירץ כי עניה היא הוראת חסרון השפע, ענתות הוא הוראת היות הנאחזים בה העניים וממנה העניות וז"ש אתרא דמסכנותא והם הנולדים בחסרונה וכו' ו"ג מסכנא דמסכנותא, שהוא חוזר העניות וכפל המלות לחוזר הפעולה (אור יקר).

² פ' דאע"ג דאז היה עשיר היה מחזיק עצמו לעני ודל כמו שהיה כשבא אצל דהע"ה. ז"ח (נ"א).

³ שנסתלק השפע ממלכות שהפרידה מהספירות העליונות בעונו (אור יקר).

⁴ שייחד המלכות למעלה ע"י הקרבן כדכתיב וירח ה' את ריח וכו' (אור יקר).

⁵ תדע כי בפגם אדם הראשון גרם התפשטות זוהמת הנחש בכל הנמצאים התחתונים ולא נפקא עלמא מזוהמא דנחש. והא בהא תליא בעוד שזוהמת הנחש שולט אין יחוד בספירות (אור יקר).

⁶ ע"י התאחזו ישראל בספירות בסוד ס' רבוא בשש קצוות ע"י קבלת התורה שהיא סוד וא"ו שש קצוות העולים נכללים עשר מעשר ועשר מעשר ס' רבוא נשמות שהם אצולות משש, והם בישראל למטה בעולם הזה אחוזות למעלה בשורשם והם מייחדות הספירות שש קצוות דהיינו ת"ת עץ החיים במלכות עץ הדעת (אור יקר).

⁷ על תיקונו ועל כוונת בריאתו הראשונה (אור יקר).

⁸ הענין כי המיתה היא אל הגוף הזה המזוהם מזוהמת הנחש, ותיקונו מיתתו להיות חלק המיתה (אור יקר).

דחבון¹ כדין אתברו אינון לוחי קדמאי¹ דהוו בהו חירו דכלא² חירו דההוא נחש דאיהו קין כל בשר וכד קמו ליואי לקטלא קטלא כדין אתער חויא בישא והוה אזיל קמיהו ולא יכיל לשלמא בהו בגין דהוו ישראל מזדרזין כולהו בחגירו מזינין ולא יכיל ההוא נחש לשלמא בהו וכיון דאמר למשה (שמות לג ה) ועתה הורד עדיך מעליך³ אתייהיב רשו⁴ להאי נחש לשלמא עליהו תא חזי מה כתיב (שם ג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר הרב ויתנצלו וינצלו מבעי ליה אלא ויתנצלו על ידא דאחרא בגין דאתייהיב רשו לנחש לשלמא את עדים מהר חורב דקבלו מטורא דחורב כד אתייהיב אורייתא לישראל

אמר רבי חייא נח דהוה צדיק אמאי לא הוה בטיל מותא מעלמא⁵ אלא⁶ בגין דעד לא סלקת וזהמא מעלמא ועוד דאינון לא הוו מהימנין ביה בקב"ה וכלהו אחידין בטרפי אילנא⁷ לתתא >ומתלבשן ברוח מסאבא ותו לבתר אוספו למחטי ולמהך בתר יצר הרע כד בקדמיתא ואורייתא קדישא דאיהי אילנא דחיי אכתי לא נחית לה קב"ה בארעא ותו דאיהו [ואיהו אמשיך ליה בעלמא לבתר דכתיב (בראשית ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה] > והא אתמר

עד דהוו אזלי חמו חד יודאי דהוה אתי אמר רבי יוסי האי בר נש יודאי איהו⁸ (ואתחזי) כד מטא גביהו שאילו ליה אמר לון שליחא דמצוה אנא דהא אנן דיירי בכפר דראמין ומטי זמנא דחג ואנן צריכינן לולב⁹ וזינין דעמיה¹⁰ ואנא אזיל לקטעא לון למצוה¹¹ אזלו כחדא

הכל, החרות מאותו הנחש שהוא קץ כל בשר.

וכשקמו הלויים להרוג הרג, אז התעורר הנחש הרע והיה הולך לפנייהם ולא יכל לשלוט בהם, משום שישראל היו מזדרזים כולם בחגורות מזוינות, ולא יכל הנחש לשלוט בהם. וכיון שאמר למשה "ועתה הורד עדיך מעליך", נתנה רשות לנחש הזה לשלוט עליהם. בא וראה מה כתוב, "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב." "ויתנצלו", היה צריך לכתוב וינצלו. אלא ויתנצלו על ידי האחר, משום שנתנה רשות לנחש לשלוט, "את עדים מהר חורב", שקבלו מהר חורב כשנתנה תורה לישראל.

אמר רבי חייא, נח שהיה צדיק למה לא ביטל מות מהעולם. אלא משום שעדיין לא הסתלקה הזוהמא מן העולם, ועוד, שהם לא האמינו בקדוש ברוך הוא, וכולם אחוזים בעלים של האילן למטה, ומתלבשים ברוח טומאה. ועוד הוסיפו אחר כך לחטוא וללכת אחר יצר הרע כבראשונה, והקב"ה עדיין לא הוריד את התורה הקדושה שהיא עץ החיים לארץ, ועוד, שהוא משך אותו בעולם אחר כך, שכתוב "וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה", והרי נתבאר.

בעוד שהיו הולכים, ראו יהודי אחד שבא. אמר רבי יוסי, האיש הזה הוא יהודי, ונראה. כשהגיע אליהם שאלו אותו. אמר להם, אני שליח מצוה, שהרי אנו גרים בכפר ראמין, והגיע זמן החג, ואנו צריכים לולב עם המינים שלו עמו, ואני הולך לקטוף אותם למצוה. הלכו כאחד.

¹ שהיה אור אותם הלוחות פשוטות מכל גשמות והיה שטר בידם שלא להפסד גופם והיו קיימים באיש, וע"כ ליכנס פעם ראשונה הנחש ביניהם, עדיין אל היה לו מקום, עד שהתחילו הלויים שהם מצד הגבורה במיתה וההרג ועכ"ז עדיין אל היה יכול למלאך המות לשלוט בהם מפני קישוטין שקבלו מהתורה שהיו רוחניים מעין התורה והלוחות (אור יקר).

² עי' תיקו"ז פז ע"ב שפרח ממנו עץ החיים.

³ דרך צווי בניחותא מן הטעם אשר נבאר שזהו תועלתך לעת כזו (אור יקר).

⁴ אתייהיב רשו מלמטה, ויכיל מה דלא הוה יכול מעיקרא (אור יקר).

⁵ כיון שהוא תקן העולם ממה שנתקלקל בחטא אדם הראשון כדלעיל בפסוק אלה תולדות פסל את הראשונים, ולמה לא תקן כראוי ובטל מותא מעלמא (אור יקר).

⁶ פקודי רכו ע"א (ד"א).

⁷ בעלי האילן והם הקליפות חיצוניות וע"ל דף לו ע"ב (ד"א).

⁸ פירוש וכן נראה. א"מ (נ"א).

⁹ בדי הדס וערבה ואתרוג שהם מינים הצריכים אל לולב (ד"א).

¹⁰ ואני הולך לקוטעם מהאילנות (ד"א).

¹¹ שיהיה עקירתם מן הקרקע לשם מצוה (אור יקר).

א"ל ההוא יודאי הני ארבע מינין דלולב דבכלהו אתאן לרצויי עלמא [נ"א על מיא] שמעתון אמאי אנן צריכינ לון בחג א"ל כבר אתערו בהו חברייא אבל אי מלה חדתא איהו תחות ידך אימא לה אמר לון ודאי ההוא אתר דאנן דיירי ביה הוא זעיר וכלהו עסקי באורייתא ואית עלן צורבא מרבנן רבי יצחק בר יוסי מחוואה שמיה ובכל יומא ויומא אמר לן מלין חדתינ באורייתא ואמר דהא בחג זמנא הוא לשלטאה

(ג"א) <ו> ישראל שליטין בההוא זמנא ונקיטנן לולב דמתחזי דאנן נציחנא עלייהו על כל אינון דאקרון המון העם¹ ולשלטאה עליהו > אזי עבר על נפשנו המים הזידונים ברוך יהוה שלא נתננו טרף לשיניהם (תהלים קכד ו) וכי אית שינים למים אלא אינון שאר עמין אינון רברביין < (דכל אינון רברביין) ממנן על שאר עמין עכו"ם ומתברכאן מסטרייהו דישאל² וקרינן לון מים הזידונים כמה דאת אמר (שם ה) המים הזידונים ובנין לשלטאה עלייהו³ אתינא ברזא דשמא קדישא⁴ באינון ארבע מינין שבלולב⁵ לרצויי ליה לקב"ה⁶ <ג"א> עלייהו⁷ ולשלטאה

סד/א

עלייהו⁸ ברזא דשמא קדישא ולא תערא עלן מיין קדישין לנסכא על גבי מדבחא תו אמר לון⁹ בראש השנה אתערותא קדמאה איהו בעלמא מאי אתערותא קדמאה דא בי דינא דלתתא <ג"א דא ר"ה ממש> דאתער למידן עלמא וקב"ה יתיב על עלמא בדינא ודאין עלמא

אמר להם אותו יהודי, ארבעת מיני הלולב הללו שבכולם באים לרצות בעד העולם (על המים), שמעתם למה אנו צריכים אותם בחג. אמר לו, כבר העירו בזה החברים, אבל אם דבר חדש הוא תחת ידך, אמור אותה. אמר להם, ודאי אותו מקום שאנו גרים בו הוא קטן, וכולם עוסקים בתורה, ויש עלינו תלמיד חכם ושמו רבי יצחק בר יוסי מחוואה, ובכל יום ויום אומר לנו דברי תורה חדשים, ואמר, שהרי בחג זמן הוא לשלוט.

(ישראל שולטים באותו זמן, ולוקחים לולב שמראה שאנו נצחנו על כל אותם שנקראים המון העם ולשלוט עליהם) ("אזי עבר על נפשנו המים הזידונים, ברוך ה' שלא נתננו טרף לשיניהם". וכי יש שיניים למים, אלא) (שכל אותם גדולים) אותם שאר העמים, אותם ממונים גדולים על שאר העמים עכו"ם, ומתברכים מצדם של ישראל, וקוראים להם מים הזידונים, כמו שנאמר "המים הזידונים". ובאנו כדי לשלוט עליהם בסוד השם הקדוש באותם ארבעה מיני הלולב, לרצות את הקדוש ברוך הוא (עליהם) ולשלוט

עליהם בסוד השם הקדוש, ולהעיר עלינו מים קדושים לנסך על גבי המזבח.

עוד אמר להם, בראש השנה התעוררות ראשונה היא בעולם. מה זה התעוררות ראשונה. זה בית דין התחתון (זה ראש השנה ממש), שמתעורר לדון את העולם. והקדוש ברוך הוא יושב על העולם בדין ודן

¹ ר"ל המון גוים ואברהם הוא אב המון גוים והוא שליט בחג ומדתו מים ומסטרא דיליה אנן שלטינ עלייהו (יהל אור).

² שאנו מקדישים אותם ומקריבים אותם למזבח (אור יקר).

³ שיהיו כפויים תחת ידינו, ולא נהיה אנחנו תמציתם אלא אדרבה הם נוטלים תמציתנו, אנו באים ברזא דשמא וכו' כי כיון שהם שרים תחתונים אנו צריכים דבר גשמי ממש לשלוט עליהם, וע"י אלו שהם גדלים בעולם הגשמי והם רוחניים ואין שר שולט עליהם אלא הקב"ה וכו' אנחנו האחוזים בשם אין אנו תחתם, אלא אדרבה הם תחתינו (אור יקר).

⁴ ר"ל כי הד' מינים הם כנגד ד' אותיות השם א"מ (ג"א).

⁵ הדס רומז ל' דהו"ה, ערבה רומז לה' ראשונה, לולב רומז לו', אתרוג לה' אחרונה (מ"מ).

⁶ הם ג' דברים, הא' "לרצויי ליה לקב"ה" פ' מהדין להפכו אל הרחמים מן השמאל אל הימין, והיינו לרצויי, פ' להמשיך בו משך הרצון העליון שהוא מקום הרחמים והרצון ע"י כל המדות מתלבשות ברצון ורחמים (אור יקר).

⁷ זהו שאמר לעיל שכולהו אתיין לרצויי על מייא, הם ע' שרים שנקראים מים הזדונים (מ"מ).

⁸ הב' להמשיך שכינתו על ישראל, וז"ש "ולשלטאה עלייהו ברזא דשמא קדישא" פ' שיהיו ד' אותיות אלו כולם על ישראל, וע"י זה אנו שולטים על השרים ולא הם שולטים עליהו (אור יקר).

⁹ אמור דף צא וצט וסוף פנחס רנט ע"ב (ד"א).

ושלטא האי בי דינא למידן עלמא עד יומא דכפורי דנהרין אנפאה¹ ולא אשתכח הויא דלטורא בעלמא דאיהו אתעסק במה דאטיין ליה [ההוא] שעיר דאיהו מסטרא דרוח מסאבא כדקא חזי ליה ובגין דאתעסק בההוא שעיר לא קריב למקדשא ושעיר דא (דא) [ככהוא] שעיר דר"ח² דאתעסק ביה ואנהירו אנפאה דר"ה [נ"א בראש השנה¹¹ נ"א אנפוי דמקדשא] ועל דא ישראל כלהו משכחין רחמי קמי קב"ה ואתעבר חובייהו ורזא [ח] דא אמר לון ולא אתייהיב רשו לגלאה בר לחסידי קדישין עליונין חכימין

אמר רבי יוסי מאן איהו אמר לון עד לא בדיקנא בכו אזלו לבתר אמר לון כד סיהרא אתקריבת בשמשא³ אתער קב"ה סטרא דצפון ואחיד בה ברחימו ומשיך לה לגביה ודרום אתער מסטרא אחרא וסיהרא סלקא ומתחברא במזרח וכדין ינקא מתרין סטרין ונטילת ברכא⁴ בחשאי וכדין⁵ אתברכא סיהרא ואתמליא והכא אתקריבת אתתא בבעלה⁶

כמה דאית רזא דיוקנא שייפי [נ"א בתיקוני דשייפי] דאדם [ותיקונא] <ותיקוני> הכי נמי אית <נ"א איהו> רזא [ותיקוני דנוקבא] [דדיוקנא דשייפי נוקבא נ"א איהו ותיקוני דנוקבא⁷] וכלא פריש בגוון הכי נמי אית לעילא [מאן] [ד] אחיד בה ואתער לקבלה ברחימו הכי נמי אית לתתא רזא ותקונא⁸ דאדם תתאה אחרא⁹ תחות סיהרא

את העולם. ושולט בית הדין הזה לדון את העולם עד יום הכפורים שמאירים פניה, ולא נמצא נחש מלשין בעולם, שהוא מתעסק במה שמביאים לו אותו השעיר, שהוא מצד רוח הטומאה כראוי לו, ומשום שמתעסק באותו שעיר לא קרב למקדש. ושעיר זה כמו אותו שעיר של ראש חדש שמתעסק בו, ומאירות פניה של ראש השנה (כך בראש השנה) (מאירים) (פני המקדש). ועל זה כל ישראל מוצאים רחמים לפני הקדוש ברוך הוא, וחטאייהם מתבטלים. וסוד אחד אמר לנו, ולא נתנה רשות לגלות פרט לחסידיים קדושים עליונים חכמים.

אמר רבי יוסי, מיהו. אמר להם, עדיין לא בדקתי אתכם. הלכו. אחר כך אמר להם, כשהלבנה מתקרבת לשמש, הקדוש ברוך הוא מעורר צד הצפון ואוחז בו באהבה ומושך אותו אליו, והדרום מתעורר מצד אחר, והלבנה עולה ומתחברת במזרח, ואז יונקת משני צדדים ונוטלת ברכות בחשאי, ואז מתברכת הלבנה ומתמלאת, וכאן מתקרבת האשה לבעלה.

כמו שיש סוד דמות איברי (בתקוני האיברים) האדם ותקוניו, כך גם יש (הוא) סוד של דמות איברי הנקבה ותקוני הנקבה, והכל מפורש בינינו. כמו שיש למעלה (מי) שאוחז בה ומתעורר כנגד באהבה, כך גם יש למטה סוד ותיקון האדם התחתון האחר תחת הלבנה (ותקון הנקבה). כמו שזרוע שמאל למעלה אוחזת בה ומתעורר כנגדה

¹ ביוה"כ נמתקו הדינים והאירו ע"י ה"ג דאימא (מ"מ).

² סוד שעיר של ר"ח הוא שבעת שהלבנה בחסרונה, אז היא עומדת באחורי השמש ואין אור בפניה כלל, והוא מסוד מיעוט הירח העליון דהיינו מלכות דאצילות שאינה ביחודה עם ז"א, ועל"ז מתגברים החיצונים מאד עד שהחושך מכסה הארץ, ואז הס"מ מתקרב לינק ממנה. לכן אמר הקב"ה להקריב קרבן שעיר עזים, שכן השעיר הוא מסטרא דס"מ, וכאשר מקריבים אותו להקב"ה נעשות ב' פעולות שהם הפכיים זל"ז: א' שמתמתקים הדינים, וב' שניתן להם כח, נתינת כח להם היא כדי שאם לאו היו זועקים חמס ויתחזק בכל תוקף ועוז להלשין ולקטרג בכל האפשרי, ולכן יש לס"מ הנאה יותר גדול מקרבן זה משאר כל הקרבנות. וכל זה על אף שעל ידי הקרבן הס"מ נדחק מקדושת השכינה (דע"ה ח"ב קנז ע"א עד ע"ג).

³ הוא הסוד שלא רצה לגלות להם מתחלה ואחר שידע מעלתם גילה להם הסוד (מ"מ).

⁴ בלחש (ד"א).

⁵ פי' לצורך חיותה ולעצמה ואתמלייא הוא השפעה לעולמות א"נ ואתמלייא נשמות ליתן לעולם. ז"ח (נ"א).

⁶ כלומר הקרבן הוא העברה וניקוי לשכינה (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

⁷ פי' הם רמ"ח איברים דמלכות (מ"מ).

⁸ אחיזת הנחש בסיהרא הוא במלכות דבריאה שהיא חוה נוק' דאדם דאתפתי בנחש, כמ"ש בפ' בראשית (כג ע"א) דעתיד למחטא קמך באתתא דיליה וכו', וחשך נקרא שמאלא חשך דבריאה, ושם הוא פגימו דסיהרא דתחתית מצולות ים, זו"נ דסט"א, אבל באצילות וכבודי לאחר לא אתן, ותהלתי לפסילים כידוע (יהל אור).

⁹ כמו שיש זר"ן דקדושה כך בקלי' אית זר"ן (מ"מ).

[ותקונא דנוקבא] כמה דדרועא שמאלא¹ לעילא אחיד בה ואתער לקבל(ה) ברחימו הכי נמי אית לתתא [נ"א] ווי העמודים כלהו קיימי שייפין לאתאחדא דא בדא ולא תקשרא דא בדא קשרי² מהימנותא סטרא דקדושא מסטרא דרוח מסאבא דאיהו רזא דנחש לתתא) האי נחש איהו דרועא שמאלא³ דרוח מסאבא ואחיד ביה מאן דרכיב ביה⁴ וקרבא לגבי דסיהרא⁵ ומשיך לה בינייהו⁶ [נ"א בדביקון] דקוטפא⁷ ואסתאבת⁸ וכדין ישראל לתתא מקרבין שיעיר וההוא נחש אתמשך אבתריה דההוא שיעיר וסיהרא אתדכיאת וסלקאת לעילא ואתקשרת לעילא לאתברכא ונהירין אנפאה מה דאתחשכת לתתא כדין הכא ביומא דכפורי כיון דההוא חויא בישא אתעסק בההוא שיעיר סיהרא אתפרשת מניה ואתעסקת (בישראל) [לאולפא סניגוריא עליהו דישראל וסוככת עליהו כאמא על בנין] וקב"ה בריך לון מלעילא ומחיל לון לבתר ישראל כד מטו לחג מתערי סטרא דימינא לעילא⁹ בגין דיתקשר ביה סיהרא¹⁰ ויתנהירו אנפאה כדקא חזי וכדין [פלגת]¹¹ (יהב) חולקא¹² דברכאן לכל אינון ממנן דלתתא

באהבה, כך גם יש למטה. (ווי העמודים כולם עומדים איברים להאחז זה בזה ולהתקשר זה בזה קשרי האמונה, צד הקדושה מצד של רוח טומאה, שהוא סוד הנחש שלמטה). נחש זה הוא זרוע שמאל של רוח הטומאה, ואוחז בו מי שרוכב עליו, וקרב ללבנה ומושך אותה ביניהם (בדבקות) של דבקות ונטמאת. ואז ישראל למטה מקרבים שיעיר, ואותו נחש נמשך אחר אותו השיעיר, והלבנה נטהרת ועולה למעלה ומתקשרת למעלה להתברך, ופניה מאירים מה שנחשכה למטה. אז כאן ביום הכפורים, כיון שאותו נחש הרע מתעסק באותו שיעיר, הלבנה נפרדת ממנו ומתעסקת (בישראל) ללמד עליהם סניגוריא, וסוככת עליהם כמו אם על הבנים, והקדוש ברוך הוא מברך אותם מלמעלה ומוחל להם.

אחר כך כשישראל מגיעים לחג, מעוררים צד ימין למעלה, כדי שתתקשר בו הלבנה ויאורו פניה כראוי. ואז מחלקת (נותנת) חלק הברכות לכל אותם ממונים שלמטה שיתעסקו בחלקם, ולא יבואו לינוק ולהתקרב לצד של חלק ישראל.

¹ תשא קצד ע"ב פקודי רלג ע"ב (הערת הזוהר).

² ל"ג שהוא לשון פרקי, כמו קשרי אצבעותיו.

³ פי' לילית נקרא נחש וקרי לה דרועא שמאלא לפי שהיא מסיגי הגבורות ויש בה סיגים הרבה יותר מדכורא דקלי' (מ"מ). לעיל נג ע"א בשלח ס ע"ב תשא קצד ע"ב (לש"ו).

⁴ פי' ס"מ הרוכב עליה (מ"מ).

⁵ פי' ליינק מהקדושה (מ"מ).

⁶ ומושך את עצמו (ד"א).

⁷ פי' ס"מ הנז' מושך לנחש הנז' בינייהו דקוטפא בין ההתדבקות שיש למלכות למעלה ר"ל להפסיק הזווג ונרגן מפריד אלוף [עי' ח"ג יב ע"א] (מ"מ).

בין ההתדבקות שיש לשכינה למעלה להיות נרגן מפריד אלוף אלופו של עולם ואז מתעורר הטומאה תגבורת הקליפה ועיין בפרדס בשער מיעוט הירח (ד"א). פי' קיטפא שרף אילן הנוטף מעצי הקטף ונק' צרי והוא נדבק בחוזק הרבה כן הקליפה רוצה לידבק בקדושה וצריך להבדילה ולהרחיקה ממנה. הרש"ב (נ"א).

⁸ בלק קצז ע"א ואחרי מות עד ע"א ועט ע"א (לש"ו).

⁹ דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, זה אברהם יומא קדמאה. והטעם שעד עתה אברהם שתק כל זמן זה מר"ה ועד הסוכות מפני שאין הזמן אלא זמן הדין ושכינתא מתגוללת בדיניה בשמאל אבל השתא שכבר נשלם הדין אתער ימינא לעילא (אור יקר). בחג מקבלת המלכות חסדים פנימיים ומקיפים דז"א ע"י הלולב ומקיפים דאימא ע"י הסוכה (מ"מ).

¹⁰ כי התעוררות הזווג מן השמאל וגמר הענין מן הימין (אור יקר).

¹¹ ר"ל השכינה (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

¹² דרך הימין שהוא חסד לזון ולפרנס לכל, והכל לתועלתם של ישראל, והיינו שיהיו כל מקורי אור הנשפע לכל הכחות שופכין ברכה לכל, כדי שיהיה להם די ספקם במזון הראוי להם, ועיקר הקדושה שהוא עיקר האור ומקור אמצעי אור מתוק בלי עכירות כלל נשפע לישראל ואין להם קנטוריא עליהם (אור יקר). עי' ח"ג רכז ע"א ורנה ע"א ורנט ע"א (לש"ו).

דיתעסקון בחולקהון¹ ולא ייתון לינקא ולקרבא בסטרא דחולקהון דישראל כגוונא דא לתתא כד שאר עמין מתברכון כלהון אינון מתעסקין באחסנת חולקהון ולא הוון אתיין לאתערבא בהדיהו דישראל ולחמדא חולק אחסנתיהון ובגין כך ישראל אינון משכין ברכאן לכל אינון ממנן בגין דיתעסקון בחולקהון ולא יתערבון בהדיהו

וכד סיהרא אתמלי ברכאן לעילא כדקא יאות ישראל אתיין וינקין מנה בלחודייהו ועל דא כתיב (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם מאי עצרת כתרנומו כנישו כל מה דכנישו מאינון ברכאן עלאין לא ינקין מנה עמין אחרנין בר ישראל בלחודייהו ובגין כך כתיב עצרת תהיה לכם ולא לשאר עמין לכם ולא לשאר ממנן ועל דא אינון מרצין על המים² למיחב לון חולק ברכאן דיתעסקון ביה ולא יתערבון לבתר בחדוותא דישראל כד ינקין ברכאן עלאין וועל ההוא יומא כתיב (שיה"ש ב מז) דודי לי ואני לו דלא יתערב אחרא בהדן למלכא דזמן רחימוי בסעודתא עלאה דעביד ליה ליומא רשימא הא רחימוי דמלכא ידע דמלכא

סד/ב

אתרעי ביה אמר מלכא השתא אנא בעי למחדי עם רחימאי ודחילנא דכד אנא בסעודתא עם רחימאי יעלון כל אינון קסטורי ממנן³ ויטיבון עמנא לפתורא למסעד סעודתא דחדוה עם רחימאי מה עבד אקדים ההוא רחימוי קוסטורין דירוקי⁴ ובשרא דתורי⁵ ואקריב קמיהו דאינון קרוסוטי¹² ממנן⁶ למיכל לבתר יתיב מלכא עם רחימוי לההיא סעודתא עלאה מכל עדונין דעלמא⁷ ובעוד דאיהו בלחודוי עם מלכא שאיל

כדוגמא זו למטה, כששאר העמים מתברכים, כולם מתעסקים בירושת חלקם, ולא יבאו להתערב עם ישראל ולחמוד חלק ירושתם. ולכן ישראל מושכים ברכות לכל אותם ממונים, כדי שיתעסקו בחלקם ולא יתערבו עמם.

וכשהלבנה מתמלאת ברכות למעלה כראוי, ישראל באים ויונקים ממנה לבדם. ועל זה כתוב "ביום השמיני עצרת תהיה לכם". מה זה עצרת, כתרנומו כנישו [התכנסות]. כל מה שכנסו מאותם ברכות עליונות, לא יונקים ממנה עמים אחרים, פרט לישראל לבדם, ולכן כתוב "עצרת תהיה לכם", לכם ולא לשאר העמים, לכם ולא לשאר הממונים. ועל זה הם מרצים על המים, לתת להם חלק ברכות שיתעסקו בו, ולא יתערבו אחר כך בשמחת ישראל כשיונקים ברכות עליונות. ועל אותו יום כתוב "דודי לי ואני לו", שלא מתערב אחר עמנו. [משל] למלך שהזמין אהובו לסעודה עליונה שעשה לו ליום רשום. אהוב המלך הרי יודע שהמלך

רוצה בו, אמר המלך, כעת אני רוצה לשמוח עם אהובי, ואני חושש שכאשר אני בסעודה עם אהובי, יכנסו כל אותם פקידים ממונים וישבו עמנו לשלחן לסעוד סעודת השמחה עם אהובי. מה עשה, הקדים אותו אהוב לממונים [תבשילין] ירקות ובשר שוורים, והקריב לפני אותם פקידים ממונים לאכול. אחר כך ישב המלך עם אהובו לאותה הסעודה העליונה מכל עדוני העולם. ובעוד שהוא לבדו עם המלך, בקש

¹ ברכות הראויות אליהם שאינם מעמקי מקור הברכות והם ברכות גשמיות בלתי עושות פירות ושלמות לנפש (אור יקר).

² ר"ל המים הזדונים כמ"ש לעיל (יהל אור).

³ כל אותן שלוחי המלך שהם ממונים ושוטרים על מדינתו לקיים דתו (ד"א).

⁴ ירקות הם מאכל בהמה שהם לחוץ לחיות (אור יקר).

⁵ הוא פני שור שמשם אכילתם והם ג"כ שורים ומאכילים השפע הגס הנק' עשב מאבל בהמה (אור יקר). מיני ירקות ובשר שור באופן שנתן להם מאכלים גסים (ד"א).

⁶ לפני אותם ממונים שלוחי המלך הנזכרים (ד"א).

⁷ ישראל הם הנשמות הקבועות בעידונים תחת כסא הכבוד וברכתם של ישראל הוא בסוד כסא הכבוד וסוד הנשמות דהיינו סעודה שהיא מלכות עילאה בעלותה אל חיק בעלה, לאכול ג"כ מתרומת הקדושים והעליונים כמו הת"ת, והיינו מכל עדונין שהוא שפע העדן והעליון שהוא חכמה הנמשכים לביני הוזהו דעלמא (אור יקר).

ליה <כל> [על] צרכוי ויהיב ליה] ואחדי מלכא¹
 עם רחימו² בלחודוהי ולא אתערבין אחרנין
 בינייהו כך ישראל עם קב"ה בגין כך כתיב
 (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם³
 אמרו רבי יוסי ורבי חייא קב"ה אתקין אורחא
 קמן זכאין אינון דמשתדלי באורייתא אתי
 נשקוהו קרא עליה רבי [יוסי] [ישעיה נד יג] וכל
 בניך למודי יהו"ה ורב שלום בניך כד מטו בי
 חקל יתיבו

אמר ההוא בר נש מאי שנא דכתיב (בראשית
 יט כד) ויהו"ה המטיר על סדום ועל עמורה וגו'⁴
 ומאי שנא בטופנא⁵ דכתיב אלהים אלהים בכל
 אתר (אמאי) [ולא] כתיב ויהו"ה (בכלא) אלא
 תנינן בכל אתר דכתיב ויהו"ה⁶ הוא ובית דינו
 אלהים סתם דינא בלחודו⁷ אלא בסדום
 אתעביד דינא ולא לשיצאה עלמא ובגין כך
 אתערב איהו בהדי דינא אבל בטופנא כל עלמא
 שצי וכל אינון דאשתכחו¹³ בעלמא ואי תימא
 [דהא] נח ודעמיה [אשתזיבו]⁸ הא סתים⁹ מעינא
 הוה דלא אתחזי ועל דא כל מה דאשתכח
 בעלמא שצי ליה ועל דא ויהו"ה באתגליא¹⁰ ולא
 שצי כלא אלהים [בעי] סתימו ובעי לאסתמרא
 דהא כלא שצי ועל דא אלהים בלחודו הוי ורזא
 דא (תהלים כט י) יהו"ה למבול ישב מהו ישב
 אלמלא קרא כתיב לא יכלינן למימר¹¹ ישב
 בלחודו דלא אתיא עם דינא כתיב הכא ישב

ממנו כל צרכיו ונתן לו, ושמח המלך עם
 אהבו לבדו, ולא התערבו אחרים ביניהם.
 כך ישראל עם הקדוש ברוך הוא. לכן כתוב
 "ביום השמיני עצרת תהיה לכם".

אמרו רבי יוסי ורבי חייא, הקדוש ברוך
 הוא תקן הדרך לפנינו. אשרי אותם
 שעוסקים בתורה. באו ונשקוהו. קרא עליו
 רבי יוסי, "וכל בניך למודי ה' ורב שלום
 בניך". כשהגיעו לשדה, ישבו.

אמר אותו האיש, מה שונה שכתוב "וה'
 המטיר על סדום ועל עמורה וגו'", ובמבול
 כתוב "אלהים" "אלהים" בכל מקום, (למה)
 ולא כתוב וה' (בכל). אלא שנינו בכל מקום
 שכתוב וה', הוא ובית דינו, אלהים סתם,
 דין לבדו. אלא בסדום נעשה דין ולא
 להשמיד עולם, ולכן הוא התערב בדין. אבל
 במבול הושמד כל העולם, וכל אותם
 שנמצאו (בלבדו) בעולם. ואם תאמר,
 (שהרי) נח, ומי שהיה עמו (נצלו, הרי)
 סתום מן העין היו שלא נראה. ועל זה כל
 מה שנמצא בעולם השמיד אותו, ועל זה וה'
 בגלוי, ולא השמיד הכל. אלהים צריך
 סתימה, וצריך להשמר, שהרי הכל משמיד,
 ועל זה אלהים לבדו היה. וזה סוד "ה'
 למבול ישב", מה זה ישב. אלמלא פסוק
 כתוב, לא יכלנו לאמרו, ישב לבדו, שלא בא
 עם דין. כתוב כאן "ישב", וכתוב שם "בדד
 ישב לבדו". ומשום שנח היה סתום מן העין,

¹ הת"ת עם המלכות שמצדה נקרא הוא מלך (אור יקר).

² ישראל שהם הגורמין היחוד (אור יקר).

³ היא בינה למעלה מז' ימים עצרת היא מלכות כנסת ישראל ה' אלקיך, וכן עצרת תהי לכם ולפיכך בז' ימי החג אנו עושים סעודה לשרים ולכך הם מצות גשמיות לרצות על המים, ביום השמיני הקב"ה עושה לנו סעודה ואין לנו מצות גשמיות הכל בסוד עולם שכולו שבת (אור יקר).

⁴ נדפס בפקודי רכז ע"ב (הערת הזוהר).

⁵ במבול (ד"א).

⁶ כל תוספת ו' החיבור היא בסוד נוק' (בהגר"א על ספד"צ יב ע"ד ד"ה ומתחיל).

⁷ עם היות דאית שם אלהים דלאו איהו ממש דינא כגון ל"ב אלהים דעובדא דבראשית, שהם ל"ב נתיבות והם בבינה עכ"ז אלהים סתם הוא דינא בלחודו (אור יקר).

⁸ כיון דאת אמרת שמדת רחמים לא נתערב מפני שלא היה שם פליטה ואין מדת הרחמים מתערב עם הדין רק להותיר הפליטה א"כ כיון שנח נמלט מהמבול כבר היה אפשר שיצטרף מדת רחמים שם ויהיה פעולתו פליטת נח וכבר נמצא לו פעולה שהיא פליטת נח (אור יקר).

⁹ שאין זה נצלה כיון שהיה סתום, ובשלמא אם היה בגלוי שהיה אפשר לכח מדת הדין לשלוט בו, היינו אומרים שנמלט מכח הרחמים והיה בא שם מדת הרחמים להצילו אמנם עתה שהיה סתים מעינא לא ניצול אלא משום דמעיקרא הין לא שלט בו כלל (אור יקר).
 פקודי רכז ע"א (ד"א).

¹⁰ פי' כשנזכר וה' כגון בסדום אע"פ שיהיה האדם באתגליא לא יירא משום נזק, אבל במבול שנזכר אלהים, בעי סתימו, שיסתיר האדם עצמו כמו נח יש בלחודו, דלא אתיא עם דינא (מ"מ).

¹¹ שאין ראוי לומר שתהיה פעולה אל ספירה מן הספירות שלא יסכימו כולם עמה (אור יקר).

וכתיב התם (ויקרא יג מו) בדד ישב בלחודוי ובגין דנח הוה סתים מעינא¹ לבתר כד אתעביד דינא ושציי עלמא ונח רוגזיה מה כתיב (בראשית ה א) ויזכור אלהים את נח וגו' דהא כד שציי עלמא לא אדכר דסתים מעינא הוה

[ורזא] (ודא) אוליפנא קב"ה סתים וגליא גליא הוא בי דינא דלתתא סתים הוא אתר דכל ברכאן נפקי מתמן² ובגין כך כל מלוי דבר נש דאינון בסתימו ברכאן שריין עלוי וכל דאינון באתגליא ההוא אתר דבי דינא שריאן עלוי בגין דאיהו אתר באתגלי [וההוא דאקרי רע עין שליט עליה] וכלא הוא ברוא עלאה כגוונא דלעילא בכה רבי יוסי ואמר זכאה דרא דרבי שמעון שריא בגויה דהא זכותא דיליה אומין לן בסורי מלין עלאין כאלין [עד כאן] אמר רבי יוסי האי בר נש לאודעא לן מלין אלין קא אתו ושדריה קב"ה לגבן כד אתו וסדרו מלין קמיה דרבי שמעון אמר ודאי שפיר קא אמר³

רבי אלעזר הוה יתיב יומא חד קמיה דרבי שמעון אבוי א"ל האי קיץ כל בשר אתהני מאינון קרבנין דהוו ישראל מקרבין על גבי מדבחה >או לא⁴ א"ל כלא הוו מסתפקי כחדא⁵ לעילא ותתא ותא חזי כהני וליואי וישראל אינון אקרונ אדם בחבורא⁶ דאינון רעותין קדישין דסלקין מגווייהו ההוא כשבה או אמרא או ההיא בהמה דקרבין אצטריך עד לא יתקריב על גבי מדבחה לפרשא עלה כל חטאין וכל רעותין בישין לאתודאה עלה⁷ וכדין ההיא אתקרי בהמה בכלא⁸ בגו אינון חטאין ובישין והרהורין כגוונא דקרבנא דעזאזל דכתיב (ויקרא מז כא) והתודה עליו את כל עונות

אחר כך נעשה דין, והושמד העולם ונח רוגזו. מה כתוב "ויזכור אלהים את נח וגו'", שהרי כשהשמיד העולם, לא נזכר שהיה סתום מהעין.

וסוד זה למדנו, הקדוש ברוך הוא סתום וגלוי, גלוי הוא בית הדין שלמטה, וסתום הוא מקום שכל הברכות יוצאות משם. ולכן כל דברי האדם שהם בסיתום, ברכות שורות עליו, וכל אותם שבנגלה אותו מקום שבית דין שורים עליו, משום שהוא מקום בגלוי. ואותו שנקרא רע, עין שולט עליו, והכל הוא בסוד עליון כדוגמא שלמעלה. בכה רבי יוסי ואמר, אשרי הדור שרבי שמעון שרוי בתוכו, שהרי זכותו הזמינה לנו בהרים דברים עליונים כאלה (עד כאן). אמר רבי יוסי, האיש הזה בא להודיענו הדברים הללו, והקדוש ברוך הוא שלח אותו אלינו. כשבאו וסדרו הדברים לפני רבי שמעון, אמר, ודאי שיפה אמר.

רבי אלעזר היה יושב יום אחד לפני רבי שמעון אביו. אמר לו קיץ כל בשר הזה נהנה מאותם קרבנות שהיו ישראל מקריבים על גבי המזבח או לא. אמר לו, כולם היו מסתפקים כאחד למעלה ולמטה. ובא וראה, כהנים ולוים וישראלים הם נקראים אדם בחיבור של אותם רצונות קדושים שעולים מתוכם, אותו כשב או איל או אותה בהמה שמקריבים, צריך טרם שתקרב על המזבח לפרש עליה כל החטאים וכל הרצונות הרעים להתודות עליה, ואז היא נקראת בהמה בכל בתוך אותם חטאים ורעים והרהורים. כדוגמת הקרבן של

¹ פי לא היה הצלת נח לשתוף הרחמים עם הדין והסכמתו שם בפעולה ממש כענין סדום אלא ניצול מפני שסתים מעינא (אור יקר).

² בינה (הקד"ש כז ע"ד).

³ נדפס בפקודי רסח ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ מבעיא ליה, דכיון שכל המדרגות או רובם נהנות מן הקרבן, אם נאמר שגם הקלי' לא יגרעו חלקם, או דלמא דווקא שאר המדרגות שהם קדושות ראוי שיהנו מן הקרבן ועוד שהם נכללים בבעלי חיים ובצמח האדמה, אמנם הקלי' שאינם נכללות וכו' (אור יקר).

⁵ וכיון שהוא דבר השוה לכל נפש, ראוי שגם אלו לא יגרעו חלקם וכו' עילאה ספירות, ותתאה אפילו הקלי' (אור יקר).

⁶ כלומר לכלול צורת אדם בשלימות צריך כולם יחד, כדי שיעלה כוונתם יחד (אור יקר).

⁷ לתת חלק אל הקלי' בוידי (אור יקר).

⁸ היא כוללת כל המערכות עד סוד המרכבה שתחתיה החיות, וכוללת גם החיצונים בוידי (אור יקר). קרבנות הבאים על חטא באים לסלק את הקטרוג ולהסיר ולתקן את הפגם ואותם שאינם באים על חטא תכליתם למתק את הדינים ולהמשיך את אור הקדושה של מעלה, לקשר ולייחד את העולמות זה בזה (כללים סג ע"א).

בני ישראל וגו' הכי נמי הכא וכד סלקא על גבי מדבחה מטולא על חד תריין¹ ובגין כך דא סלקא לאתריה ודא סלקא לאתריה דא ברוא דאדם ודא ברוא דבהמה כמה דאת אמר (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהוה חביתין וכל שאר מנחות לאתערא רוחא קדישא ברעותא דכהני [ושירתא דליואי] (וליואי וישראל) ובצללותא דישראל² ובההוא תננא ושמנא וקמחא דסליק מתרוון ומסתפקין <ס"א ומתפנקין ס"א ומתפשטין>

סה/א

כל שאר מארי דדינין דלא יכלין לשלמא בההוא דינא דאתמסר לון וכלא בזמנא חדא תא חזי כלא אתעביד ברוא דמהימנותא לאסתפקא דא בדא ולאסתלקא לעילא מאן דאצטריך עד אין סוף²

אמר רבי שמעון³ ארימת ידאי בצלותין לעילא דכד רעותא עלאה⁴ לעילא [לעילא] קיימא על ההוא רעותא דלא אתידע ולא אתפס כלל לעלמין רישא דסתים יתיר לעילא וההוא רישא אפיק (מאן דאפיק דלא ידיע ונהיר מאן) [מאי דאפיק ולא ידיע ונהיר מאן] דנהיר כלא בסתימו רעו [דמחשבה] (במחשבה) עלאה למרדף אבתריה⁵ ולאנתהרא מניה⁶ חד פריסו אתפריס⁷ ומנו ההוא פריסא ברדיפו דההיא מחשבה

העזאזל שכתוב "והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגו'", כך גם כאן. וכשעולה על המזבח משא על אחד שנים, ולכן זה עולה למקומו וזה עולה למקומו. זה בסוד אדם וזה בסוד בהמה, כמו שנאמר "אדם ובהמה תושיע ה'". החביתין וכל שאר המנחות לעורר רוח קדושה ברצון הכהנים ושירת הלויים ובתפלת ישראל. ובאותו עשן ושמן וקמח שעולים, מתרוונים ומסתפקים (ס"א ומתפנקים, ס"א ומתפשטים)

כל שאר בעלי הדינים שלא יכולים לשלוט באותו הדין שנמסר להם, והכל בזמן אחד. בא וראה, הכל נעשה בסוד האמונה להסתפק זה בזה, ולעלות למעלה מי שצריך עד אין סוף.

אמר רבי שמעון, הרימותי ידי בתפלות למעלה, שכשרצון העליון למעלה למעלה עומד על אותו רצון שלא נודע ולא נתפס כלל לעולמים, הראש היותר סתום שלמעלה, ואותו הראש מוציא מה שמוציא, ולא ידוע, ומאיר מה שמאיר הכל בסיתום. רצון המחשבה העליונה לרדוף אחריו ולהיות מואר ממנו, מסך אחד נפרס, ומתוך אותו מסך ברדיפת אותה מחשבה עליונה מגיעה ולא מגיעה עד אותו מסך, מאירה מה שמאירה. ואז (אותה) הוא מחשבה עליונה מאירה באור (בסיתום) סיתום שלא ידוע, ואותה מחשבה לא ידוע. ואז מכה אור המחשבה הזה שלא נודע באור של המסך שעומד, שמאיר ממה שלא ידוע ולא נודע ולא התגלה. ואז (זה) זה אור המחשבה שלא

¹ חלק לקדושים וחלק לחצונים כפלים ולא שיהיו שניהם יחד, כי הקדושה והטומאה לא ישלימו (אור יקר). פי' שני משאות משא הבהמה ומשא העונות. ז"ח (נ"א).

² פקודי רכו ע"א ע' בפרדס להרמ"ק בשער הצחצחות שער יא פ"ו (ד"א).

³ נדפס בפקודי רכא ע"א ורסח ע"ב (הערת הזוהר). עי' אריכות בעניין זה בכללים כלל טו ענף ח' בכל המאמר.

⁴ עי' אריכות בלש"ו הובא בסוף הספר.

⁵ דא"ק (רח"ו במ"מ).

⁶ כלומר שמו"ס כביכול רודף אחרי האוירא כדי לקבל ממנו הארה (כללים ח"א מח ע"ד). ועי' עוד כללים ח"ב ל ע"א.

⁷ היינו פרסא שבתוך א"ק שמשך התחיל רדל"א (רח"ו במ"מ).

זהו המסך שבין אוירא למו"ס (כלומר הקד"א), וכל קבלת המו"ס היא אך ורק דרכו. ועי"ז נעשה המו"ס לבוצד"ק, ה"ה שורש הדינים, ומזה נעשה המו"ס שורש לעולם הנקודות וכל תולדותיהם, וכמו כן נהיה שורש לכל תיקון, שכל תיקון הוא הגבלת האור וצמצומו (כללים ח"א צד ע"ג). עי' לעיל טז ע"ב שבתיקון דמעשה בראשית לא היה מסך, והיה גילוי של האור הגנוז (כללים ח"ב מב ע"ג). וכאן הוא מקום הזיכוכ תמידי של קד"א (ביאורים ח"ב עו ע"א).

זָהָר נָח

נודע מכה באור של המסך, ומאירים כאחד, ונעשים תשעה היכלות.

עלאה¹ מטי ולא מטי² עד ההוא פריסא³ נהיר [מאי] (מאן) דנהיר וכדין איהו⁴ מחשבה עלאה⁴ נהיר [בנהירו] (בסתימו) סתים⁵ דלא ידיע וההוא מחשבה לא ידיע⁶ כדין בטש⁷ האי נהירו דמחשבה דלא אתיידע⁸ בנהירו דפרסא⁹ דקיימא דנהיר ממה דלא ידיע¹⁰ ולא אתיידע¹¹ ולא אתגליא¹² וכדין דא¹⁵ נהירו דמחשבה¹³ דלא אתיידע בטש בנהירו דפריסא¹⁴ ונהרין כחדא ואתעבידו תשע היכלין

והיכלין לאו אינון נהורין ולא אינון רוחין¹⁵ ולא אינון נשמתין ולא [אית] (איהו) מאן דקיימא בהו רעותא דכל תשע נהורין¹⁶ דקיימי כלהו במחשבה¹⁷ דאיהו חד מנייהו בחושבנא¹⁸ כלהו למרדף בתרייהו¹⁹ בשעתא דקיימי²⁰

וההיכלות אינם אורות ולא רוחות ולא נשמות, ואין (הוא) מי שעומד בהם, הרצון של כל תשעה האורות שעומדים כולם במחשבה, שהוא אחד מהם בחשבון כולם לרדוף אחריהם בשעה שעומדים במחשבה ולא נדבקים ולא נודעים, ואלה לא עומדים לא ברצון ולא במחשבה, עליונה (עליונות),

¹ בהשפעה ומרוצת רדל"א (רח"ו במ"מ).

² עי' לעיל טו ע"א יז ע"ב, וכן עי' כללים כלל טו ענף ח' אריכות בד"ז. וזהו ברצוא ושוב, שכן אינו מסתלק לגמרי (הקדו"ש סד ע"ג). ע' ע"ח שער אח"ף פרק ב'. וזה לשון של זיווג שאינו תדיר (דע"ה ח"ב קי ע"א). מכאן מתבאר שעכ"ז שזיווג אורא ומ"ס הוא תדירי אעפ"כ יש באיכות הזיווג הזה עליות וירידות (כללים ח"א מה ע"ב).

³ היינו פרסא דגבו רדל"א גופיה (רח"ו במ"מ).

⁴ פי' עתיק (רח"ו במ"מ).

⁵ פי' בנוקביה דעתיק הנק' ג"כ דלא אתיידע הוא מאיר בנוק' בהארת יסוד ועטרת היסוד דא"ק שבו (רח"ו במ"מ).

⁶ פי' כי עתיק בעצמו אינו משיגו (רח"ו במ"מ).

⁷ הבטישה הוא בסוד זיווג נעלם (בהגר"א בספד"צ יג ע"א ד"ה וכבר), שזיווג נקרא בטישה כי ענין הזיווג הוא לזווג את ב' ההפכים כגון ז"נ שהם יוצאים מחו"ג אש ומים כדי שיתמתקו (בהגר"א תז"ח יח ע"ב ד"ה כד אתפשט), בטישה אינה זיווג ממש אלא רק כעין זיווג (לש"ו ביאורים ח"ב פב ע"ג).

⁸ היינו א"א היוצא מהארת רדל"א (רח"ו במ"מ).

⁹ היינו חכמה סתימאה מקבלת מג' אורות (רח"ו במ"מ).

¹⁰ נגד א"ק (רח"ו במ"מ).

¹¹ נגד רדל"א (רח"ו במ"מ).

¹² נגד כתר עליון (רח"ו במ"מ).

¹³ אריך (רח"ו במ"מ).

¹⁴ מר"ס (רח"ו במ"מ).

¹⁵ תחילת וראשי' כל מה שהאציל הא"ס הם עשרה ספירות השרשיות ומקוריות אשר הם שרש ומקור וחיות אל כל האצילות כולו והם עשרה חלקי הכתר של האצילות ונקרא א"א ואלו העשר ספירות הם נרמזים כאן באומרו כד אתתקן אפיק תשעה נהורין דלהטין מיניה מתקונוי כו' והם הם אותם הנז' בפ' נח דס"ה ע"א ובפרשת פקודי דרכ"ז ע"א ודרס"ט ע"א וז"ל וכדין דא נהירו דמחשבה דלא אתיידע בטש בנהירו דפריסא ונהרין כחדא ואתעבידו תשעה היכלין והיכלין לאו אינון נהורין ולא אינון רוחין ולא אינון נשמתין ולא אית מאן דקיימא בהו כו' (שער מאמרי רשב"י מח ע"א). ועי' שער מאמרי רשב"י דף נ ע"ג, ובע"ח הולדת או"א וזו"ן פרק ד', ושער מח פרק ג', שזה ט' ספירות דא"א לא כולל רדל"א.

¹⁶ היינו הט' מקוריות (רח"ו במ"מ).

¹⁷ מר"ס (רח"ו במ"מ).

¹⁸ המשלמת לעשרה (רח"ו במ"מ).

¹⁹ של היכלין הפנימיים (רח"ו במ"מ).

²⁰ ההיכלין הפנימיים (רח"ו במ"מ).

במחשבה¹ ולא מתדבקן ולא אתיידעו ואלין לא קיימי² לא ברעותא ולא במחשבה עלאה (תפסין לה) <נ"א עלאין תפסין בה> ולא תפסין <נ"א עלאין> באלין³ קיימי כל רזי דמהימנותא וכל אינון נהורין מרזא דמחשבה עלאה⁴ (דלתתא) [ולתתא]⁵ כולהו אקרונ אין סוף⁶ עד הכא מטו נהורין⁷ ולא מטון ולא אתיידעו לאו הכא רעותא ולא מחשבה (כדין) [כד] נהיר מחשבה⁸ ולא (ידיע ממאן דנהיר) [אתיידע ממאן נהיר] כדין אתלבש ואסתים גו בינה ונהיר <למאן דנהיר⁹ ואעיל¹⁶ דא בדא¹⁰ עד דאתכלילו כלהו כחדא וברזא דקרבנא¹¹ כד סליק כלא (ו)אתקשר דא בדא ונהיר דא בדא כדין קיימי כלהו בסליקו ומחשבה אתעטר באין סוף¹² ההוא נהירו [דאתנהיר] (דנהיר) מניה מחשבה (עלאה דלא אתיידע בה כלל) אקרי [אין סוף] ומניה¹⁷ אשתכח וקיימא ונהיר למאן דנהיר¹³ ועל דא [כלא] קאים¹⁴ זכאה חולקיהון דצדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי¹⁵

תא חזי האי קין כל בשר כמה דקשורא אשתכח לעילא בחדו אוף הכי נמי לתתא בחדוותא ורעותא לאסתפקא כלא לעילא ותתא ואימא [קיימא] עלייהו דישראל כדקא יאות תא חזי בכל רישי ירהא וירחא כד סיהרא מתחדשא יהבין ליה¹⁶ להאי קין כל בשר חולקא חדא יתיר על קרבנין לאתעסקא ביה וישתמש בחולקיה

תופסים בה ולא תופסים, באלה עומדים כל סודות האמונה, וכל אותם האורות מסוד המחשבה העליונה (שלמטה, ולמטה) כולם נקראים אין סוף. עד כאן מגיעים אורות ולא מגיעים ולא נודעים, אין כאן רצון ולא מחשבה. (אז) כאשר מאירה המחשבה ולא נודעת (ידוע) ממי שמאירה, אז מתלבשת ונסתמת לתוך הבינה, ומאירה למי שמאירה, ונכנסים זה בזה, עד שכולם נכללים כאחד. ובסוד הקרבן כשעולה, הכל נקשר זה בזה ומאיר זה בזה. אז עומדים כולם בעליה, והמחשבה מתעטרת עם אין סוף. אותו האור שמוארת ממנו המחשבה העליונה (שלא נודעת בה כלל) נקרא אין סוף, וממנו נמצא ועומד ומאיר למי שמאיר, ועל זה הכל עומד. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

בא וראה קין כל בשר הזה, כמו שהקשר נמצא למעלה בשמחה, גם כאן למטה בשמחה, ורצון להסתפק הכל למעלה ולמטה, והאם עומדת על ישראל כראוי. בא וראה, בכל ראש חדש וחדש כשמתחדשת הלבנה, נותנים לקין כל בשר הזה חלק אחד יותר על הקרבנות להתעסק בו וישתמש בחלקו, ויהיה צד של ישראל לבדם כדי

¹ מו"ס (רח"ו במ"מ).
² אחר שאינם מושגים אמר שגם הם אינם משיגים לדעת (רח"ו במ"מ).
³ משיגים ואינם משיגים לרוב העלמתו (עיין פקודי רכו ע"א ורסט ע"א) (ד"א).
⁴ דל"א (רח"ו במ"מ).
⁵ עי' ע"ח שער א' ענף ד' ושער ב' פרק ב' שגורס כדרך אמת, אמנם עי' שב"ח על הע"ח שם גורס "דלתתא". ועי' גר"א בתז"ח יח ע"ד שגורס "ולעילא".
⁶ היינו א"א שגם הוא נקרא א"ס (רח"ו במ"מ).
 כאן מוכח כי ישנן בחי' שהן למעלה מ"ס דאצילות (ע"ח עגו"י פרק ד', וכן שער ב' פרק ב').
⁷ כי האצילות התחיל מאבא (רח"ו במ"מ).
⁸ אבא (רח"ו במ"מ).
⁹ ז"א (רח"ו במ"מ).
¹⁰ אבא באמא (רח"ו במ"מ).
¹¹ עי' אריכות בעניין זה בכללים ח"א סג ע"א אות טו.
¹² אבא מקבל מח"ס (רח"ו במ"מ).
¹³ לע"ק ולחכמה סתימאה (רח"ו במ"מ).
¹⁴ הכלל קיים על מוחא סתימאה כי הוא מחיה את כולם (רח"ו במ"מ).
¹⁵ עי' אריכות ביהל אור ובתז"ח עט ע"א הובא ביהל אור.
¹⁶ נותנים לו שעיר של ר"ח (ד"א).

ויהא סטרא דישראל בלחודייהו בנין דיתאחדון במלכיהון ודא איהו שעיר בגין דאיהו בחולקא דעשו דכתיב ביה שעיר (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר ועל דא איהו אשתמש בחולקיה וישראל אינון משתמשין בחולקיהון ובגין כך כתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו

[ו]תא חזי [האי] קין כל בשר כל רעותיה לאו איהו אלא בבשרא תדיר¹ ובגין כך תקונא דבשרא תדיר לגביה ועל דא אקרי קין כל בשר וכד איהו שליט שליט על גופא ולא על נשמתא נשמתא סלקא לאתרא² ובשרא אתיהיב לאתר דא כגוונא דא בקרבנא דרעותא סלקא לאתר חד ובשרא לאתר חד ובר נש דאיהו זכאה איהו קרבנא ממש לכפרה ואחרא דלאו איהו זכאה לאו איהו קרבנא בגין דביה מומא דכתיב (ויקרא כב כ) כי לא לרצון וגו' ועל דא צדיקא כפרה אינון דעלמא וקרבנא אינון לעלמא [עד כאן]

תא חזי ויאמר אלהים לנח קין כל בשר בא לפני למיטל רשו לאחשכא אפייהו

סה/ב

דבני עלמא ובגיני כך הנני משחיתם את הארץ [נ"א] ועל דא עשה לך תיבת עצי גופר (בראשית ו יד) בגין לאשתובא בה ולא יכיל לשלטאה עלך רבי חייא ורבי יוסי הוו אולי בארחא אמר חד) כתיב (שם כב) ויעש נח ככל אשר צוהו יהוה³ תא חזי מה כתיב (שם ז ו) ונח בן שש מאות שנה וגו' וכי אמאי אתא הושבנא דא לממני אלא אילו לא הוה נח בן שש מאות שנה לא ייעול לתיבותא ולא יתחבר בהדה כיון דאשתלים בשש מאות שנה⁴ כדין אתחבר בהדה ועל דא מן יומא דאשתלים חובייהו דבני עלמא אוריך לון קב"ה עד דאשתלים נח בשש מאות שנה ואשתלים דרגיה כדקא יאות⁵ [והוה צדיק שלים⁶ וכדין] (ובכן) עאל לתיבותא⁷ וכלא

שיתאחדו עם מלכם, וזהו השעיר, משום שהוא בחלק עשו, שכתוב בו שעיר, "הן עשו אחי איש שעיר". ועל זה הוא השתמש בחלקו, וישראל משתמשים בחלקם. ולכן כתוב "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו".

בא וראה קין כל בשר הזה, כל רצונו אינו אלא בבשר תמיד, ולכן תיקון הבשר תמיד אליו, ולכן נקרא קין כל בשר. וכשהוא שולט, שולט על הגוף ולא על הנשמה. הנשמה עולה למקומה, והבשר ניתן למקום הזה, כדוגמא זו בקרבן, שהרצון עולה למקום אחד, והבשר למקום אחד. והאיש שהוא צדיק, הוא קרבן ממש לכפרה, ואחר שאינו צדיק אינו קרבן, משום שיש בו מום, שכתוב "כי לא לרצון וגו'", ועל זה הצדיקים הם כפרת העולם והם קרבן בעולם.

בא וראה, "ויאמר אלהים לנח קין כל בשר בא לפני", ליטול רשות להחשיך פני

בני העולם, ולכן "הנני משחיתם את הארץ". (ועל זה, "עשה לך תיבת עצי גופר", כדי להינצל בה, וכך לא יוכל לשלוט עליך. רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, אחד אמר) כתוב "ויעש נח ככל אשר צוהו ה'". בא וראה מה כתוב, "ונח בן שש מאות שנה וגו'", וכי למה בא החשבון הזה למנות. אלא אילו לא היה נח בן שש מאות שנה, לא יכנס לתיבה ולא יתחבר עמה, כיון שהשתלם בשש מאות שנה, אז התחבר עמה. ועל כן, מיום שהשתלם חטאם של בני העולם, חיכה להם הקדוש ברוך הוא עד שהשתלם נח בשש מאות שנה, ונשלמה דרגתו כראוי, והיה צדיק שלם. ואז נכנס לתיבה, והכל כדוגמא שלמעלה. "ונח בן

¹ כי בשר סומקא הוא משמות אלהים כנודע (רח"ו במ"מ). שלח קע ע"א ומשפטים צו ע"ב (ד"א).
² פי' הצדיק עצמו ובשרו וגופו נעשה קרבן למעלה. ז"ח (נ"א).
³ מה שחסר כאן עיין בסוף הספר סימן יא (הערת הזוהר).
⁴ ו' קצוות שגם היסוד כולל מהם בסוד ו' זעירא והם מאות בסוד הכללות עשר מעשר (אור יקר). עי' ש"נ הובא בסוף הספר.
⁵ היינו במעשים הגונים כאומרו עשה לך תקן עצמך כי עדיין לא זכה אל המדה ההיא בשלימות (אור יקר).
⁶ עד עתה היה צדיק כובש יצרו ושומר בריתו, אבל לא היה שלם בכל בחינות היסוד, אמנם בהתמדת הזמן נשלם בכל פאות היסוד (אור יקר).
⁷ ואגב חדא תרתי או תלת וזה ידיעתו של הקב"ה שעושה אחת כוללת כמה (אור יקר).

זהר נח

כגוונא דלעילא¹ ונח בן שש מאות שנה (שם) כמה דאמרן ובגיני כך לא אתמר כבן² שש מאות שנה (לקביל שית סטרין דעלמא)³

תו פתח ואמר (בראשית ו יז) ואני הנני מביא את המבול מים מאי טעמא הנני כיון דאמר ואני אלא אני אנכי <נ"א הנני> כלא מלה חדא היא⁴ תא חזי בכל אתר אני אתעביד גופא⁵ לנשמתא ודאי דמקבלא ממה דלעילא⁶ ובגין כך אתרמיז באת קיימא⁷ דכתיב (שם יז ד) אני הנה בריתי אתך אני דקיימא⁸ באתגליא מזומנת למנדע אני⁹ כרסיא¹⁰ למה דלעילא אני דעבידנא נוקמין לדרי דריין¹¹ ואני¹² כליל דכר ונוקבא כחדא¹³ לבת¹⁴ אתרשים בלחודוי דאזדמן למעבד דינא <הנני¹⁵> מביא את המבול מים כיון דאמר מביא את המבול לא ידענא דאיהו מים אלא את המבול לאסגאה מלאך המות דאע"ג דמיא הוּו מחבלא (לחבלא בהון מחבלא) <הוה> אזיל בעלמא לשיצאה באינון מיין אני יהו"ה הכי תנינן נאמן אנא לשלמא אנר טב לצדיקיא ולא תפרע מרשיעיא ובגין כך אבטח לון <קרא> לצדיקיא

שש מאות שנה" כמו שאמרנו. ולכן לא נאמר כבן שש מאות שנה (כנגד ששת צדדי העולם).

עוד פתח ואמר, "ואני הנני מביא את המבול מים", למה "הנני", כיון שאמר ואני. אלא אני, אנכי (הנני) הכל דבר אחד. בא וראה, בכל מקום אני נעשה גוף לנשמה ודאי שמקבלת ממה שלמעלה, ולכן נרמז באות הברית, שכתוב "אני הנה בריתי אתך", אני שקיים בגלוי מזומנת לדעת, אני כסא למה שלמעלה, אני שעושה נקמות לדורי דורות, ואני כולל זכר ונקבה כאחד. אחר כך נרשם לבדו, שהזדמן לעשות דין, "הנני מביא את המבול מים", כיון שאמר מביא את המבול, לא ידענו שהוא מים, אלא "את המבול" לרבות מלאך המות, שאף על גב שהיו מים (להשחית בהם), המשחית היה הולך בעולם להשמיד באותם המים. "אני ה'", כך שנינו, נאמן אני לשלם שכר טוב לצדיקים ולהיפרע מהרשעים, ולכן הבטיח להם הפסוק לצדיקים ב'אני', לשלם שכר טוב שלהם לעולם הבא, ואינם לרשעים להיפרע מהם לעולם הבא ב'אני'.

- ¹ בכל בחינות הענין, אם בשנים, אם בתיבה אם בכניסתו בה אם באריכות ימי המבול (אור יקר).
- ² מורה ממש על מספר השנים הגשמיים, אמנם בן שש, ר"ל שהיה בן אותם השנים העליונים (אור יקר).
- ³ פי' כנגד ו"ק וכל אחד כלול מעשר עד עשר הרי שש מאות. א"מ (נ"א).
- ⁴ פי' שתייהם במלכות (אור יקר).
- ⁵ פי' אנכי בכף מורה יותר על הנקבה והתגלות אמנם אני מורה דקות יותר דהיינו מלכות מוכנת לקבל עליה נשמתא דהיינו בינה או ת"ת כי בינה נקראת נשמתא ממש, והת"ת לפי האמת נשמה למלכות (אור יקר). פי' לבוש והיכל אל הנשמה דהיינו ת"ת המקבל השפעה מלעילא מהבינה (נ"א).
- ⁶ פי' הכנה זו הוא סוד שקבלה שפע להתקשט לתקן עצמה לבוש אל הנשמה וקבלת שפע והכנה זו מהספירות של מעלה ממנה כנודע דהיינו על ידי היסוד (אור יקר).
- ⁷ אות ברית נקרא מ' והטעם שכמו שברית צריך שיהיה מגולה כך המ' כלו' שמשגיגים בה יותר מכל הספי' וזהו אני מזומן ומושג וז"ש אני דקיימא אני כרסיא (נ"א).
- ⁸ במילת אני ג' בחי', ולפיכך פעמים ימצא בטובה, ופעמים ברעה. הא' היא בנונית לא לימין ולא לשמאל אלא שקולה ועומדת, וז"ש "אני דקיימא למנדע", ירצה לדעת אם אל השמאל אשמאילה, אם אל הימין ואימינה או ירצה מקום ההתגלות וההשגה והכל ענין א' כי מצד קו האמצעי הוא הדעת הוא מודיעה ומגלה כל מה שלמעלה (אור יקר).
- ⁹ חיצוניות השכינה נקרא אני והחיצוניות הנז' שהיא בגלות הוא הנק' אני (מ"מ).
- ¹⁰ פי' כסא למה דלעילא דהיינו מצד החסד דכתיב והוכן בחסד כסא, ומשם הייחוד ובהיותה מן הימין מקבלת על כל העליונות (אור יקר).
- ¹¹ דהיינו מצד השמאל והדין לנקום נקם (אור יקר).
- ¹² ואני ביחוד האות ו' מורה על ממשות הת"ת עמה (אור יקר).
- ¹³ פי' ו' דכר אנ"י נוק' (נ"א).
- ¹⁴ פי' במה דכתיב אח"כ הנני (נ"א).
- ¹⁵ הנני היא בחי' שכבר אינה ואינה שהיא מיוחדת ולא אני שהיא תלוי ועומדת אלא הנני אתרשים בלחודוי למעבד דינא ומה שהיה ואני נעשית הנני (אור יקר).

באני לשלמא אנר טב דלהון לעלמא דאתי¹
ואנזים לרשיעיא לאתפרע מנייהו לעלמא דאתי
באני²

לשחת כל בשר (שם ו יז) כמה דאוקימנא דדא
הוא מחבלא דעלמא ועל דא כתיב (שמות יב כג)
ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף ודא
הוא לשחת כל בשר מסטרא דקץ כל בשר בא
לפני (בראשית ו יג) דהא כיון דמטא זמנא
דאוריך לון³ קב"ה <נ"א> ואוריך לון עד דאשלים
נח לשש מאות שנה כדין לשחת כל בשר אמר
הכי אוליפנא משמיה דרבי יצחק¹⁸ דאמר לן
<נ"א דאמרי לבון>

פתח ואמר "ישעיה לח יא) אמרתי לא אראה
יה יה בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי
חדל אמרתי לא אראה יה כמה אטימין אינון בני
נשא דלא ידעין⁴ ולא משגיחין במלי דאורייתא⁵
אלא מסתכלי במלוי דעלמא ואתנשי מנייהו
רוחא דחכמתא דכר בר נש¹⁹ אסתלק מהאי
עלמא ויהיב חושבנא למאריה⁶ מכל מה דעבד
בהאי עלמא בעוד דאיהו קאים רוחא וגופא
כחדא וחמי מה דחמי עד דאזיל להווא עלמא
ופגע ליה לאדם הראשון יתיב לתרעא דגנתא
דעדן למחמי כל אינון דנטרו פקודי דמאריהון
וחדי בהו וכמה צדיקיא סחרניה דאדם אינון
דאתמנעו מארחא דגיהנם וסטו לגבי ארחא דגן
עדן ואלין אקרונ יושבי חדל ולא כתיב (תהלים
מט ב) יושבי חלד [בגין דלא הוו כמו חולדה
דגררא ומנהא ולא ידעא למאן שבקא] אלא
יושבי חדל [כמה דאת אמר (ישעיה ב כב) חדלו
לכם מן האדם וגו'] <נ"א אלא יושבי חדל>
דאתמנע לון מארחא דגיהנם (ואתקיפו)
[ואתקיפו] בהו לאעלא להו כגנתא דעדן

דבר אחר יושבי חדל אינון מאריהון דתשובה
דמנעו גרמייהו מאינון חובין דחייביא ובגין
דאדם הראשון תב בתיובתא קמי מאריה יתיב²⁰
על אינון דאתמנעו מחוביהון ואינון בני חדל כמה

"לשחת כל בשר". כמו שהעמדנו, שזהו
המשחית של העולם, ועל זה כתוב "ולא יתן
המשחית לבא אל בתיכם לנגוף", וזה הוא
"לשחת כל בשר", מצד של קץ כל בשר בא
לפני. שהרי כיון שהגיע זמן שחיתה להם
הקדוש ברוך הוא (וחיתה להם) עד שהשלים
נח לשש מאות שנה, אז "לשחת כל בשר".
אמר, כך למדנו משמו של רבי יצחק (בן רבי
יוסי מחוזאי), שאמר לנו (זה שאמרתי
לכם).

פתח ואמר, "אמרתי לא אראה יה יה
בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי
חדל". "אמרתי לא אראה יה", כמה אטומים
הם בני אדם שלא יודעים ולא מתבוננים
בדברי התורה, אלא מסתכלים בדברי
העולם ונשכחת מהם רוח חכמה. שכשאדם
מסתלק מהעולם הזה ונותן חשבון לרבונו
מכל מה שעשה בעולם הזה בעוד שהוא
קיים רוח וגוף כאחד, ורואה מה שרואה, עד
שהולך לאותו עולם ופוגש באדם הראשון
יושב בשער גן עדן לראות כל אותם ששמרו
את מצוות רבונו ושמח בהם. וכמה
צדיקים סביב אדם, אלו שנמנעו מדרך
הגיהנם וסטו לדרך גן העדן, ואלה נקראים
יושבי חדל, ולא כתוב יושבי חלד, כי אינם
כמו חולדה שגוררת ומניחה ולא יודעת למי
מניחה, אלא יושבי חדל, כמו שנאמר "חדלו
לכם מן האדם וגו'", (אלא יושבי חלד)
שנמנעו מדרך הגיהנם, והחזיקו בהם
להכניסם בגן עדן.

דבר אחר, "יושבי חלד" אלו בעלי
תשובה שמנעו עצמם מאותם חטאי
הרשעים. ומשום שאדם הראשון שב
בתשובה לפני רבונו, יושב (עם) על אותם

¹ כנ"ל שיש למלות ג' בחינות, היא מבטחת לאדם אם תצדיק את דרכיך נאמן לשלם שהיא הבחינה הראשונה (אור יקר).

² ואם תקלקל נאמן ליפרע היא הבחינה הג' (אור יקר).

³ הענין כי היו שם ב' אריכות, א' קודם גזרה לראות אם יחזרו, וז"ש "דהא מטא זמנא דאוריך" ומעת הצואה לנח עד היות נח בן ת"ר היה אריכות ב', וז"ש "ואוריך לון" (אור יקר).

⁴ הם כת רשעים עמי הארץ (אור יקר).

⁵ הם כת רשעים יודעי תורה (אור יקר).

⁶ פ' כאילו דמתטרפים סמוך למיתתם או מתעלפים אז הוא עת פקודת החובות כתיבתם וחתימתם (נ"א).

זהר נח

שנמנעו מחטאיהם והם בני חדל, כמו שנאמר "אדעה מה חדל אני". ולכן הוא יושב בשער גן העדן ושמח בצדיקים שבאים באותה דרך של גן עדן.

בא וראה מה כתוב, "אמרתי לא אראה יה". וכי מי יכול לראות יה. אלא סוף הכתוב מוכיח, שכתוב "יה בארץ החיים". בא וראה, כשהנשמות עולות למקום צרור החיים, שם נהנים בזהר של האספקלריה שמאירה

תא חזי מה כתיב (ישעיה לח יא) אמרתי לא אראה יה וכי מאן יכול למחמי יה² אלא סופא דקרא אוכח דכתיב יה בארץ החיים³ תא חזי כד⁴ סלקין נשמתין לאתר צרורא דחיי⁵ תמן מתהנן בזהרא⁶ דאספקלריאה דנהרא⁷ דנהיר⁸

סו/א

מהמקום העליון של הכל. ואילו לא התלבשה הנשמה בזהר של לבוש אחר, לא תוכל להתקרב לראות את אותו האור. וסוד הדבר, כמו שנותנים לנשמה לבוש שמתלבשת בו לעמוד בעולם הזה, כך גם נותנים לה לבוש של זהר עליון לעמוד בה באותו עולם, ולהסתכל בתוך אותה אספקלריה שמאירה מתוך אותה ארץ החיים.

מאתר עלאה דכלא⁹ ואילו לא מתלבשא נשמתא בזהרא דלבושא אחרא לא תיכול לאתקרבא למחמי ההוא נהורא ורוא דמלה כמה דיהבי לנשמתא לבושא דמתלבשא ביה למיקם בהאי עלמא הכי נמי יהבי לה לבושא דזהרא¹⁰ עלאה למיקם ביה בההוא עלמא ולאסתכלא בנו ההוא אספקלריאה דנהרא מגו ההוא ארץ החיים

בא וראה, משה לא יכול להתקרב להסתכל במה שהסתכל אלא כשהתלבש בלבוש אחר, כמו שנאמר "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר". ותרגום, באמצעות הענן. והתלבש בו כמי שמתלבש בלבוש. ולכן "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים", וכתוב "ויבא משה בתוך הענן וגו'", "ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה", ויכל להסתכל במה שהסתכל.

תא חזי משה לא יכול לקרבא לאסתכלא במה דאסתכל אלא כד אתלבש בלבושא אחרא כמה דאת אמר (שמות כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ותרגום במציעות עננא ואתלבש בה כמאן דאתלבש בלבושא ובגד (שם כ יח) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים וכתוב (שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן וגו' ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה ויכול לאסתכלא במה דאסתכל

כדוגמא זו מתלבשות נשמות הצדיקים באותו העולם, בלבוש כדוגמת אותו העולם, שלא יתנהג אלא בלבוש כדוגמא זו, ועומדים להסתכל באור המאיר באותה

כדוגמא זו מתלבשות נשמות הצדיקים באותו העולם, בלבוש כדוגמת אותו העולם, שלא יתנהג אלא בלבוש כדוגמא זו, ועומדים להסתכל באור המאיר באותה

¹ אין הכוונה מבחוץ אלא פנימה לגן באותו הפתח שדרך בו נכנסים בעלי תשובה (אור יקר).
² דהיינו החכמה (נ"א).
³ חכמה, ואין השגה לנשמות שם, ארץ החיים בינה והשגת החכמה בבינה, והצדיקים משיגים בבינה (אור יקר).
⁴ תרומה קמא (הערת הזוהר).
⁵ פי' המלכות שצוררת אל חי שהוא היסוד בתוכה (אור יקר ומ"מ).
היינו מ' (נ"א). בינה (בהגר"א על ס"י ז ע"ב - ועי' לקמן קו ע"ב).
⁶ יסוד שהוא זוהר המתפשט מת"ת (אור יקר).
⁷ פי' מתוך המלכות יונקים מהארת הז"א שיש שם במלכות (אור יקר ומ"מ). היינו ת"ת (אור יקר ונ"א).
⁸ מ"ה העליון דהיינו חר"ב. ז"ח (נ"א).
⁹ בינה (אור יקר ומ"מ), הכולל ג"ר (אור יקר).
¹⁰ ח"ב דף רכט ע"ב ורלא ע"א וקנ ע"א ור"י ע"א וע"ב וח"ג ריד ע"א ועי' לקמן פרשת ויחי רכז ע"א וע"ב ורכז ע"ב ופרשת שלח קסט ע"ב ופרשת פקודי רמז ע"א (לש"ו), ועי' ע"ח שער כו פרק א'.

>וזהו יה יה בארץ החיים דהוה סבר דלא יזכי לההוא נהורא ולההוא אסתכלותא בגין דנהרא דנגיד פסיק ליה ולא אוליד¹ לא אביט אדם עוד דא אדם קדמאה כמה דאתמר וכל דא למה בגין [דאמר ליה נביאה כי מת אתה בהאי עלמא ולא תחיה בההוא עלמא דמאן] דלא² (הוה) אוליד בגין בהאי עלמא כד נפיק מניה מתרכין ליה מכל מה דאמרן ולא שריא למחמי בההוא נהורא דנהיר (כ"ש וכ"ש) שאר עמא ושאר בני נשא ומה חזקיה דהוה ליה זכות אבות³ ואיהו זכאה צדיקא וחסידיא [כך] כל שבן מאן דלית ליה זכות אבות וחטי קמי מאריה האי לבושא דקאמרן איהו (אינון) מה דאמרו חברייא חלוקא [דרבנן]⁴ דאתלבשו] (דאתלבישו) בההוא עלמא זכאה חולקיהון דצדיקיא דגניו לון קב"ה כמה טבין [ועידונין] לההוא עלמא עליהו כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו

ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ (בראשית ו יז) רבי יהודה פתח (במדבר כ יג) המה מי מריבה⁵ אשר רבו בני ישראל את יהוה ויקדש בם⁶ וכי באתר אחרא לא רבו בני ישראל את יהוה מאי שנא הכא דקאמר המה מי מריבה ולא אחרנין אלא הני מי מריבה הוו ודאי דיהבו חילא ותוקפא למאריהון דדינא לאתתקפא⁷ בגין דאית מיין מתוקין⁸ ואית מיין מרירן אית מיין צלילין⁹ ואית מיין עכירין¹⁰ אית מיין שלם¹¹ ואית

ארץ החיים. וזהו "יה יה בארץ החיים", שהיה סבור שלא יזכה לאותו אור ולאותה הסתכלות, משום שהנהר השופע מפסיק אותו ולא מוליד. "לא אביט אדם עוד", זה אדם הראשון כמו שנתבאר. וכל זה למה, כי אמר לו הנביא, "כי מת אתה" בעולם הזה, "ולא תחיה" לעולם הבא, משום שמי שלא (היה) מוליד בנים בעולם הזה, כשיוצא ממנו, מגרשים אותו מכל מה שאמרנו, ולא שורה לראות באותו אור המאיר. (כל שכן וכל שכן לשאר העולם ושאר בני האדם). ומה חזקיה שהיתה לו זכות אבות והוא זכאי צדיק וחסיד, כך כל שכן מי שאין לו זכות אבות וחוטא לפני רבונו. הלבוש הזה שאמרנו הוא (הם) מה שאמרו החברים, חלוק של רבנן שמתלבשים בו באותו העולם. אשרי חלקם של הצדיקים שגנוז להם הקדוש ברוך הוא כמה טובות ועדונים לאותו עולם, עליהם כתוב "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".

"ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ". רבי יהודה פתח, "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם", וכי במקום אחר לא רבו בני ישראל את ה', מה שונה כאן שאמר המה מי מריבה ולא אחרים. אלא מי המריבה הללו היו ודאי, שנתנו כח וחוזק לבעלי הדין להתחזק, משום שיש מים מתוקים ומים מרירים, יש מים צלולים ויש מים עכורים, יש מים שלום ומי קטטה, ועל זה, "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה'", שהמשיכו עליהם

¹ עי' לעיל ב ע"א.

² פי' על חזקיה קאמר שהוא התפלל תפלה זו וקאמר דס"ד שלא יהיה לו חלק לעוה"ב. א"מ (נ"א).

³ כדכתיב (מלכים ב' יט לד) וגנותי אל העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי (אור יקר).

⁴ ענין חלוקא דרבנן הוא סוד בחי' מוחין דיניקה דקטנות דאלקים (עי' שער מאמרי רשב"י יב ע"ב) (מ"מ). כתונת שלובשים בעה"ב ונקרא חלוקא דרבנן (ד"א). היינו בחי' הצלם שעל ידיה מתלבשים הנר"ג בגוף האדם, וכל המצוות שלנו מתקנים את הלבושים הללו. ועל ידי לבושים אלו עולה הנשמה ליהנות מזוהר אור דאספקלריא המאירה, ולולא זה אי אפשר לה לעלות ולהנות כלל (כללים ח"א קו ע"ד). ועל ידי לבוש זה יכול האור לקבל מהאור עליון (ביאורים ח"ב מט ע"א).

⁵ עי' דע"ה ח"ב קלג ע"ב שם מבאר כי על אף שהשפע שהגיע לכלל ישראל היה כולו קודש, הפגם היה במים עצמם.

⁶ ס"ת משה (ד"א).

⁷ שגרמו שמתנו משה ואהרן בתוקף הדין, שהמשיכו מיין מתיקן מצד דין הקדושה ומיין מרירן מצד הקלי' שמאלית של החיצונים (אור יקר).

⁸ החסדים נקראים מים, ולכן נגד ה' חסדים שבשרשם בדעת אמר מיין מתוקין כי שם מתוקים ע"י המוחין שיש שם (מ"מ). דהיינו בחינת בארה של מרים (דע"ה ח"ב קכה ע"ב).

⁹ מצד ימין הקדושה (אור יקר). כנגד התפשטותם בגוף כמים צלולים הניגרים (מ"מ).

¹⁰ מצד ימין החיצונים (אור יקר). ח"ג יב ע"א (לש"ו).

¹¹ מצד קו האמצעי בקדושה (אור יקר) כנגד כללותם ביסוד וכו' ולהפך הקלי' (מ"מ).

מיינ קטטו¹ ועל דא המה מי מריבה² אשר רבו בני ישראל את יהו"ה³ דאמשיכו עלייהו למאן דלא אצטריך ואסתאיבו ביה הה"ד (שם) ויקדש בם א"ל רבי חזקיה אי הכי מאי ויקדש ויקדשו מבעי ליה⁴ אלא מלה אסתליקת⁵ ויקדש אתפגם מאן דלא אצטריך כביכול דאתפגימת סיהרא ויקדש לאו לשבהא איהו הכא ואני הנני מביא את המבול כמה דאוקימנא לאייתאה מחבלא עלייהו כמה דאינון אסתאבו ביה⁶

א"ר יוסי ווי לון לרשיעיא⁷ דלא בעאן לאתבא קמי קב"ה על חוביהון בעוד דאינון בהאי עלמא דכד בר נש אתיב ואתנחם על חובוי קב"ה מחיל ליה וכל אינון דמתתקפין בחובייהו⁸ ולא בעו לאתבא קמי קב"ה על (חובוי) <חוביהון> לבתר (ינפול) <ינפלו> לגיהנם ולא יסקון ליה מתמן לעלמין⁹

תא הזי בגין דאתקיפו לבייהו כל אינון דרא דנה ובעו לאחזאה חובייהו באתגליא קב"ה אייתי דינא עלייהו בההוא גוונא א"ר יצחק ואפילו כד חשי בר נש באתכסיא קב"ה <רחמן ואי תב¹⁰ בר נש לגביה חפי עליה¹¹ ומחיל ליה¹² ושביק ליה¹³ ואי לא> גלי ליה לעיני בלא מנלן מסוטה והכי נמי אתמחון אלין (חייביא) [חייבא] מארעא [באתגלייא] והיך אתמחון¹⁴ אלא דהוו נפקי מייא והוו רתיחן מן תהומא וסלקי ואעבר מנייהו משכא¹⁵ וכיון דאעבר מנייהו משכא הכי נמי בשרא¹⁶ ולא אשתארו אלא בגרמיהו לחוד

את מי שלא צריך ונטמאו בו, זהו שכתוב "ויקדש בם". אמר לו רבי חזקיה, אם כך, מה זה "ויקדש", היה צריך לכתוב ויקדשו, אלא הדבר עלה, "ויקדש" נפגם מי שלא צריך, כביכול שנפגמה הלבנה, ויקדש כאן אינו לשבת. "ואני הנני מביא את המבול" כמו שבארנו, להביא משחית עליהם כמו שהם נטמאו בו.

אמר רבי יוסי, אוי להם לרשעים שלא רוצים לשוב לפני הקדוש ברוך הוא על חטאיהם בעוד שהם בעולם הזה. שכשאדם שב ומתנחם על חטאו, הקדוש ברוך הוא מוחל לו, וכל אותם שמחזיקים בחטאיהם ולא רוצים לשוב לפני הקדוש ברוך הוא על (חטאים) חטאיהם, אחר כך (יפל) יפלו לגיהנם ולא יעלו משם לעולמים.

בא וראה, משום שחזקו את לבם כל אותם דורו של נח ורצו להראות חטאם בגלוי, הביא הקדוש ברוך הוא עליהם הדין באותו צורה. אמר רבי יצחק, אפילו כשחוטא אדם בנסתר, הקדוש ברוך הוא רחמן, ואם שב האדם אליו, מכסה עליו ומוחל לו, ומוותר לו, ואם לא, הוא מגלה אותו לעיני כל. מנין לנו, מסוטה. וכך גם נמחו הרשעים הללו מהארץ בגלוי. ואיך נמחו, אלא שהיו יוצאים מים, והיו רותחים מהתהום, ועולים ומעבירים מהם את עורם. וכיון שהעביר מהם העור, כך גם הבשר, ולא נשארו אלא בעצמות שלהם

¹ מצד אמצעי של הקלי', שם ג' קלי' תהו בהו חשך, נגד ג' קדושות כהן לוי ישראל (אור יקר).

² נגדיות לקו האמצעי של הקדושה, שהם מרכבה לקו האמצעי דתמן ישראל (אור יקר).

³ את ה', דהיינו קו האמצעים, וכמה שפרקו עול הקדושה והמשיכו עליהם נגדיית למדתם (אור יקר).

⁴ עי' ש"נ הובא בסוף הספר.

⁵ עי' ש"נ הובא בסוף הספר.

⁶ עי' ש"נ הובא בסוף הספר.

⁷ שהם גורמים חסרון הלבנה ותגבורת הקלי' (אור יקר).

⁸ שמתחזקים ועומדים בטומאתם ולעבירות שעברו אינם מהרהרים בתשובה (ד"א).

⁹ הם הרשעים גמורים שאין להם תקומה לעולם (אור יקר).

¹⁰ מה שאנו רואים שתשובתו קלה הוא מפני שהקב"ה רחמן (אור יקר).

¹¹ שלא יתבזה מפני עוונו (אור יקר).

¹² עון (אור יקר).

¹³ אם כבר נתפס במצודת גזרת עונו בתשובה קורעין גזר דינא ושביק ליה (אור יקר). אמנם עי' ת"א (שמות לד ט) שסליחה היא לשון של שביק.

¹⁴ לאו ר' יצחק קאמר לה דר' יצחק פליג, אלא סתם איהו ומלתא באנפי נשא איהו (אור יקר).

¹⁵ עברה צורתם והכרת פניהם (אור יקר).

¹⁶ עברה גולם גופם (אור יקר).

לקיימא דכתיב (בראשית ז כג) וימחו מן הארץ וכל אינון גרמי (אתפרדון) [אתפרדון]¹ דא מן דא ולא אשתארו כחדא ומכלא אתעברו מעלמא [רבי יצחק אמר וימחו מן הארץ מאי וימחו כמה דאת אמר ימחו מספר חיים מכאן אוליפנא דלית לון תחיה לעלמינ² ולא יקומו בדינא]

סו/ב

והקימותי את בריתי אתך³ (בראשית ו יח) אמר רבי אלעזר [מהכא קיומא דברית לעילא⁴ <בקיומא> [בקיומא] דברית לתתא משמע דכתיב אתך וא"ר אלעזר] מכאן אוליפנא⁵ דכד זכאין אינון בעלמא מתקיים עלמא לעילא ותתא א"ר שמעון מלה סתים איהו [כד] (ב)אתערותא דדכורא⁶ לגבי נוקבא כד איהו מקני לה

תא חזי רזא דמלה כד צדיקא איהו בעלמא מיד שכינתא לא אתעדיאת מניה ותיאובתא דילה ביה כדן תיאובתא דלעילא לגבה ברחימו כתיאובתא דדכורא לנוקביה כד איהו מקני לה⁷ ועל דא והקימותי את בריתי אתך אתער תיאובתא בנינך כגוונא דא (שם יז כא) ואת בריתי אקים את יצחק והקימותי את בריתי אתך⁸ למהוי את בריתי בעלמא ולבתר ובאת אל התיבה דאלמלא לאו איהו [צדיק] (ברית) לא ייעול לתיבותא דהא לא אתחבר לתיבה בר צדיק ובניני כך ובאת אל התיבה והא אתמר אמר רבי אלעזר בכל זמנא דבני נשא יתאחדון בברית דא⁹ ולא ישבון ליה¹⁰ לית עם ולישן בעלמא דייכול לאבאשא לון¹¹ ונה אתקיף

בלבד, לקיים את מה שכתוב "וימחו מן הארץ". וכל אותם העצמות נפרדו זו מזו ולא נשארו כאחד, ומהכל העבירו מהעולם. רבי יצחק אמר, "וימחו מן הארץ", מה זה "וימחו", כמו שנאמר "ימחו מספר חיים". מכאן למדנו, שאין להם תחיה לעולמים ולא יקומו בדין.

"והקימותי את בריתי אתך". אמר רבי אלעזר, מכאן קיום הברית למעלה כקיום הברית למטה, משמע שכתוב "אתך". ואמר רבי אלעזר, מכאן למדנו, שכשהצדיקים בעולם, מתקיים העולם למעלה ולמטה. אמר רבי שמעון, דבר סתום הוא, כשהתעוררות הזכר לנקבה, כשהוא מקנא לה.

בא וראה סוד הדבר, כשצדיק יש בעולם, מיד השכינה לא זזה ממנו, והשתוקקותה בו. ואז השתוקקות שלמעלה אליה באהבה כהשתוקקות הזכר לנקבתו כשהוא מקנא לה. ועל זה, "והקימותי את בריתי אתך", ההשתוקקות מתעוררת בגללך. כדוגמא זו "ואת בריתי אקים את יצחק". "והקימותי את בריתי אתך" להיות אות בריתי בעולם, ואחר כך "ובאת אל התיבה", שאלמלא אינו צדיק (ברית), לא יכנס לתיבה. שהרי לא מתחבר לתיבה רק צדיק. ולכן "ובאת אל התיבה", והרי זה נתבאר. אמר רבי אלעזר, בכל זמן שבני אדם יאחזו בברית זו ולא יעזבו אותה, אין עם ולשון בעולם שיוכלו להרע להם. ונח החזיק בברית זו ושמר אותה, ולכן הקדוש ברוך הוא שמר אותו (וכל אשר לו). וכל בני דורו לא שמרו אותה, ולכן הקדוש ברוך הוא העביר אותם

¹ ולא נשארה בנינים (אור יקר). עי' ע"ח שער פרקי הצלם פרק ב: יש עור ובשר וגידין ועצמות. והעור הוא מל' המקפת הכל ונעשית כמין בית לכולם, בסוד (יומא ב ע"א) אין בית אלא אשה שהיא שם ב"ן. אח"כ הבשר בסוד ז"א מ"ה. ואח"כ הגידין בסוד אמא ס"ג, ולכן בתוכן בחי' אודם והדם. ואח"כ העצמות בסוד הלובן אבא ע"ב.

² תחיה קיימת לעולם ולא תחיה לפי שעה, והיינו לא יקומו בדינא (אור יקר).

³ פרדס שער ט"ז פ"ו (ד"א).

⁴ סוד הקישוי (אור יקר).

⁵ מכאן אוליפנא שהקישוי על ידי הצדיק התחתון כדכתיב אתך (אור יקר).

⁶ ור"ש הוסיף שהוא על ידי הת"ת עצמו (אור יקר).

⁷ עי' לעיל נה ע"א הערה בענין קנאה.

⁸ בא להוסיף קשויו קודם בואו אל התיבה (אור יקר).

⁹ שיהיו נמולין (אור יקר).

¹⁰ שלא יפגמו אותו (אור יקר).

¹¹ שיכול להרע להם (ד"א).

בברית דא¹ ונטר ליה² בגיני כך קב"ה נטר ליה (וכל דיליה) וכל בני דריה לא נטרו ליה³ בגין כך קב"ה אעבר לון מעלמא והא אתמר בההוא חובא ממש דאינון חאבו בההוא גוונא אתמחון מעלמא

רבי יהודה היה מצוי לפני רבי שמעון, והיו עוסקים בפסוק הזה שכתוב "וירפא את מזבח ה' ההרוס". מה זה "וירפא". בא וראה, בימי אליהו כל ישראל עזבו את הקדוש ברוך הוא ועזבו את ברית המילה שלהם. כשבא אליהו וראה שעזבו בני ישראל ברית מילה הזו והעבירו מהם את הברית הזו, כיון שראה כך אליהו, בא לתקן הדבר במקומו. כיון שהקריב דבר למקומו, הכל התרפא. זהו שכתוב "וירפא את מזבח ה' ההרוס", זו ברית המילה (שבא לתקן מזבח ה' ההרוס ברית המילה) שנעזבה בעולם. וכתוב "ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב", זהו תיקון של מזבח ה'. "אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך", למה נזכר כאן ישראל, אלא ודאי ישראל יהיה שמך ודאי להתעלות למעלה ולהשיב את ברית המילה למקומה. והיינו שכתוב "כי עזבו בריתך בני ישראל", ולכן "את מזבחותיך הרסו". בא וראה, כל זמן שישראל שמרו ברית הקדוש, אז עשו קיום למעלה ולמטה. וכשעזבו את הברית הזאת, אז לא נמצא קיום למעלה ולמטה, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". ולכן "וירפא את

מהעולם. והרי נאמר, באותו חטא ממש שהם חטאו, באותו צורה נמחו מהעולם.

רבי יהודה היה מצוי לפני רבי שמעון, והיו עוסקים בפסוק הזה שכתוב "וירפא את מזבח ה' ההרוס". מה זה "וירפא". בא וראה, בימי אליהו כל ישראל עזבו את הקדוש ברוך הוא ועזבו את ברית המילה שלהם. כשבא אליהו וראה שעזבו בני ישראל ברית מילה הזו והעבירו מהם את הברית הזו, כיון שראה כך אליהו, בא לתקן הדבר במקומו. כיון שהקריב דבר למקומו, הכל התרפא. זהו שכתוב "וירפא את מזבח ה' ההרוס", זו ברית המילה (שבא לתקן מזבח ה' ההרוס ברית המילה) שנעזבה בעולם. וכתוב "ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב", זהו תיקון של מזבח ה'. "אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך", למה נזכר כאן ישראל, אלא ודאי ישראל יהיה שמך ודאי להתעלות למעלה ולהשיב את ברית המילה למקומה. והיינו שכתוב "כי עזבו בריתך בני ישראל", ולכן "את מזבחותיך הרסו". בא וראה, כל זמן שישראל שמרו ברית הקדוש, אז עשו קיום למעלה ולמטה. וכשעזבו את הברית הזאת, אז לא נמצא קיום למעלה ולמטה, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". ולכן "וירפא את

¹ שנוולד מהול ולזה אמר אתקיף בברית קיימא שהוא מעצמו לא החזיק בה אלא שהחזיקוהו שנוולד מהול (אור יקר).

² שלא טמאו (אור יקר).

³ עי' אור יקר, שאע"פ שלא נצטוו על מצות מילה, עכ"ז פגמו במידת היסוד.

⁴ הוה ליה למימר ויבנה (אור יקר).

⁵ בע"ז (אור יקר).

⁶ שלא נימולו או שפגמו בערוה (אור יקר). מלכות (מ"מ).

⁷ מלכות דהיינו שהעבירו הגברת ממקומה והיא נקראת ג"כ ברית (אור יקר).

⁸ מלה היא המלכות שנק' דבור (מ"מ).

⁹ יחוד המלכות ביסוד (אור יקר ומ"מ).

¹⁰ מה שפגמו ביסוד, ומה שפגמו במלכות (אור יקר).

¹¹ שנסתלק ונפגמה המלכות והיסוד בבת אחת (אור יקר).

¹² פי' התיקון הוא שנתחברו י"ב בקר ונתייחדו ונעשו נקודה אחת בתוך המלכות (מ"מ ונ"א) ונסתמו הפרצות שפרצו החיצונים (נ"א). פי' י"ב גבולי אלכסון מאירים בעטרה בעת שמתחברת עם בעל' וע' ביתרו פו ע"ב ולהלן בס"ת פ ע"ב (ד"א).

¹³ היינו לת"ת לקבל השפע (אור יקר ונ"א).

¹⁴ ברית קיימא, פי' מלכות. לאתריה, פי' יסוד (מ"מ). היינו למלכות. א"מ (נ"א).

מזבח ה' ההרוס", וכי זו רפואה, כך זה ודאי, שהרי מקיים את אותו מקום שהאמונה תלויה בו.

בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת

ובגין כך וירפא את מזבח יהוה ההרוס וכי

רפואה איהו הכי²¹ ודאי דהא מקיים להחוא אתר

דמהימנותא תליא ביה¹

תא חזי [אוף הכי] פנחס² בשעתא דקני

לעובדא דזמרי אתקין להאי ברית³ [באתריה]

(לאתריה) ובגין כך כתיב (במדבר כה יב) הנני

נותן לו את בריתי שלום וכי ס"ד דבגין פנחס

הוה⁴ ומה קטמא הוה ליה לפנחס בהאי ברית⁵

אלא הכא אתקשר מלה בדוכתיה⁶ הנני נותן לו

את בריתי שלום⁷ ומה אתן לו שלום (לאתחברא

כל חד בדוכתיה⁸) לאתחברא ברית באתריה

ועל דא הנני נותן לו את בריתי שלום ומה²²

שלום⁹ דאיהו אתריה לאתחברא בהדיה מה

דאתפרש מניה¹⁰ בחובייהו בניניה אתחבר ביה

ועל דא הואיל והוא אתקין מלה בדוכתיה מכאן

ולהלאה והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת

עולם תחת אשר קנא לאלהיו²³ א"ר שמעון לית

לך מלה בעלמא דקב"ה קני לה כמו חובא דברית

כמה דאת אמר (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם

ברית ותא חזי לא אשתלים חובא דדרא דטופנא

אלא בגין דחבו [ב]חבילו [ד]ארחייהו על ארעא

ואע"ג [דהוון] [ד]מקפחי דא לדא¹¹ כדכתיב

בא וראה, גם כן בשעה שפנחס קנא

למעשה זמרי, תיקן את הברית הזו

במקומה, ולכן כתוב "הנני נותן לו את

בריתי שלום", וכי יעלה על דעתך שמשום

פנחס היה, איזו קטטה היתה לו לפנחס

בברית הזו. אלא כאן נקשר הדבר במקומו,

"הנני נותן לו את בריתי", ומה אתן לו,

"שלום", (להתחבר כל אחד במקומו),

להתחבר הברית במקומה, ועל זה "הנני

נותן לו את בריתי (שלום)", ומה (הוא),

"שלום", שהוא מקום להתחבר עמו, מה

שנפרד ממנו בחטאם, בגללו התחבר בו,

ועל זה, הואיל והוא תיקן הדבר במקומו,

מכאן והלאה "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית

כהונת עולם תחת אשר קנא לאלהיו" וגו'.

אמר רבי שמעון, אין לך דבר בעולם

שהקדוש ברוך הוא מקנא לו כמו חטא

הברית, כמו שנאמר "חרב נוקמת נקם

ברית". ובא וראה, לא הושלם חטא דור

המבול אלא משום שחטאו בהשחתת דרכם

על הארץ, ואף על גב שהיו חומסים זה את

זה, ככתוב "ותמלא הארץ חמס" (וחמס

מהכל היה, ולכן), וכתוב "כי

¹ דמהימנותא תליא ביה כל המדות דרך כלל הנקרא מהימנותא כלם תלויים בה שא"א לשום ספירה לפעול שום פעולה אלא על ידה נמצאו כלם תלויים בה (ש"נ).

² ת"ח אוף הכי פנחס ה"ג אתקין להאי ברית באתריה ה"ג בכל באתריה בב"ת (ש"נ).

³ אתקין להאי ברית שנתקלקל בטמאם אותו בבנות מואב וז"ש לקמן מה דאתפרש מיניה בחובייהו (ש"נ).

⁴ פי' ס"ד ד"הנני נותן לו" אהדר לפנחס (אור יקר).

⁵ אלא לא אהדר אלא למלכות והיתה קטטה, שנסתלק ממנה השלום בעון שטים, שפגמו ישראל ברית ות", קאמר "הנני נותן לו" למלכות, שהיא "את בריתי", והיינו ממעלה למטה וכו' וגדר מלת שלום ירצה שיהיה לשום בינה ובין הת"ת (אור יקר).

⁶ הכא אתקשר מלה בדוכתיה ברית שהיא מלכות עם שלום שהוא יסוד (ש"נ).

⁷ ה"ג הנני נותן לו את בריתי ומאי אתן לו שלום לאתחבר' ברית באתריה וע"ד הנני נותן לו את בריתי שלום ומאי שלום דאיהו אתריה. כל' מי הוא זה השלום שאמרנו בו דאיהו אתריה לאתחבר' בהדיה ההוא דאתפרש וכו' דהיינו היסוד הוא מקומו של המלכות בסוד המחזיר שכינתו לציון (ש"נ).

⁸ ת"ת מצד השלום מלמעלה, ומלכות מצד השלום מלמטה, ושלום בין שניהם, אמנם העיקר היא המלכות, ולהכי קאמר קרא הנני נותן לו את בריתי ולא אמר יהיה ביננו שלום (אור יקר).

⁹ הנני נותן לבריתי, שהיא המלכות, ומה אתה לה, שלום, שהוא יסוד, להיותו מתחבר עמה תמיד (מ"מ).

¹⁰ מה דאתפרש מיניה דהיינו. המלכות שנתפרשה ונפרדה מהיסוד בחובייהו דישאל על שטמא אות ברית קודש בבנות מואב, בגיניה דפנחס אתחבר ה"ג אלא בגין דחבו בחבילו דאורחייהו על ארעא ואע"ג דהו מקפחי דא לדא כדכתיב ותמלא הארץ חמס וכתוב כי מלאה הארץ חמס מפניהם מ"מ ותשחת הארץ לפני האלקים והנני משחיתם מדה כנגד מדה בחובא דחבלותא ואית דאמרי דלא אשתלים קסטייהו פי' לא נתמלאה סאתם אלא בחובה דחמ' דהו מקפחין דא לדא דהו רע לשמים ולבריות ת"ח כמה אינון וכו' וחסר הוא בספרים (ש"נ).

¹¹ שגזלו וחמסו לא קינא הש"י אלא בשביל זנות שהשחיתו זרעם (ד"א).

(בראשית ו יא) ותמלא הארץ חמס (וחמס מכלא הוה ובגין כך וכתוב (שם יג) כי

סז/א

מלאה הארץ חמס מפניהם) [מכל מקום ותשחת הארץ לפני האלהים והנני משחיתם מדה כנגד מדה הנני משחיתם בחובא דחבלותא <ו-אית דאמרי דלא אשתלים קסטייהו אלא בחובא דחמס דהוה מקפחין דא לדא דהוה [רעים] >בישיין< לשמים ולבריות] תא חזי כמה אינון ממנן מלעילא דאתפקדן על קלי דאינון דמסרי דינא על חבריהון על מה דעבדי לון ועל דא כתיב (בראשית ו יג) כי מלאה הארץ חמס מפניהם ובגין כך כתיב (שם) והנני משחיתם את הארץ

ויאמר יהוה לנח בא אתה וכל ביתך (שם ז א) א"ר שמעון אמאי בכלהו (אמר) אלהים והכא יהוה מאי שנא הכא דאתמר יהוה שמא עלאה דרחמי אלא רוא איהו דאוליפנא לאו אורח ארעא לקבלא אתתא אושפיזא² בהדה אלא ברשו דבעלה אוף הכי (<נ"א> נמי נח) נח בעא לאעלא בתיבותא לאתחברא בהדה ולאן הוה (ליה) יאות עד דבעלה דתיבה יתב ליה רשו לאעלאה (בהדה) דכתיב בא אתה וכל ביתך אל התיבה ובגין כך אקרי הכא יהוה³ בעלה דתיבה וכדין עאל נח ואתחבר בהדה וכן אוליפנא דלית ליה רשו לאושפיזא למיעאל לביתא אלא ברשו בעלה מאריה דביתא הה"ד לבתר (שם ז) ויבא נח וגו'

תא חזי מה כתיב (שם א) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה מכאן אוליפנא דלא יקבל בר נש אושפיזא בביתיה אי איהו חשיד ביה דאיהו הייבא אלא אי קאים בעינוי לזכאה דלא חשיד בעינוי כלל הה"ד (שם) בא אתה וכל ביתך אל התיבה מאי טעמא בגין כי אותך ראיתי צדיק

מלאה הארץ חמס מפניהם, מכל מקום "ותשחת הארץ לפני האלהים", "והנני משחיתם", מדה כנגד מדה, הנני משחיתם בחטא ההשחתה. ויש אומרים שלא התמלאה סאתם אלא בחטא החמס שהיו חומסים זה את זה, שהיו רעים לשמים ולבריות. בא וראה כמה ממונים מלמעלה שמפקדים על קולות אלו, שמוסרים הדין על חבריהם על מה שעשו להם, ועל זה כתוב "כי מלאה הארץ חמס מפניהם", ולכן כתוב "והנני משחיתם את הארץ".

"ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך". אמר רבי שמעון, למה בכולם (אמר) אלהים וכאן יי, מה שונה כאן שנאמר ה', השם העליון של הרחמים. אלא סוד הוא שלמדנו, אין דרך ארץ שתקבל אשה אורח עמה אלא ברשות בעלה. אף כך (גם נח) נח רצה להכנס לתיבה להתחבר עמה, ולא היה (לו) ראוי עד שבעל התיבה יתן לו רשות להיכנס (עמה), שכתוב "בא אתה וכל ביתך אל התיבה". ולכן נקרא כאן ה', הבעל של התיבה, ואז נכנס נח והתחבר עמה. וכן למדנו, שאין רשות לאורח להיכנס לבית אלא ברשות בעלה, בעל הבית, זהו שכתוב אחר כך "ויבא נח וגו'".

בא וראה מה כתוב, "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה", מכאן למדנו שלא יקבל אדם אורח בביתו אם הוא חושד בו שהוא רשע, אלא אם עומד בעינוי לצדיק שלא חשוד בעינוי כלל. זהו שכתוב "בא אתה וכל ביתך אל התיבה", למה, משום "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה". ולמדנו,

¹ ה"ס דעת דז"א ששם יסוד אימא שה"ס אמירה (רמ"ז).

² שיפקח על צרכיה כיוסף בבית המצרי, וכיון משל זה הוא שידוע שבאותו הזמן נפגמה המלכות בתכלית הפגם עד שלא היה תיקון כי אם להרוס ולשרש ממנה שרשי הנשמות של כל אותו הדור וכו' ולכן נצטוו נח הצדיק לטרוח במעשה ובכוונה לעשות התיבה לתקן יסוד [המלכות] מחדש, להיות לו לחומה ולמחסה בהסתרו בתוכו, ואחר כך להשפיע בה שפע חדש להקמת קיום העולם. וז"ש לאעלא בתיבותא לאתחברא בהדה, שהם שני עניינים האמורים. ולהיות זה חידוש גמור ולא כיתר יחודי הצדיקים, לכן היה צריך לרשות בעלה, דהיינו שהרשהו וכוננהו לעשות כל היחודים ולהמשיך אור ושפע רב על התיבה, וזהו בא אל התיבה, לשון ביאה ממש (רמ"ז).

³ דוק מלת "אקרי" שלא אמר כן בתחילה אלא "אמר" הכא ה'. ויובן בהקדים שהמלכות כשמאירה מזעיר נקראת הוי"ה, ועיין בפרשת בלק (קפז ע"א). והנה בכאן כל הפרשה עד ויאמר ה' לנח תמיד כתיב שם אלקים שסודו מדת המלכות מצד הדין, ואחר כך ויאמר ה' היא מדת מלכות מצד זעיר, וז"ס והכא אקרי, ירצה פי' מלכות באור הוי"ה, ואתי שפיר משום דכל ענין (רמ"ז).

לפני בדור הזה ואוליפנא דאי יהיב ליה רשו בלחודוי ולא יהיב רשו לכל אינון דאתיין עמיה לא ייעול לון לביתא הה"ד בא אתה וכל ביתך אל התיבה לכלא יהיב רשותא למיעל ומקרא דא אוליפנא רוא דאורחוי דארעא (בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו')

רבי יהודה פתח (תהלים כד א) לדוד מזמור ליהו"ה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה הא תנינן לדוד מזמור¹ דאמר שירתא ולביתא שארת² עליה רוח קדשא³ מזמור לדוד דשארת עליה רוח קדישא ולביתא אמר (לה) שירתא

ליהו"ה הארץ ומלואה האי קרא על ארעא דישראל אתמר⁴ דאיהי ארעא קדישא ומלואה דא שכינתא כמה דאת אמר (מלכים א' ח יא) כי מלא כבוד יהו"ה את בית יהו"ה וכתוב (שמות מ לד) וכבוד יהו"ה מלא את המשכן מאי מלא⁵ ולא מילא אלא מלא ודאי דאתמליא מכלא דאתמליא מן שמשא סיהרא שלים בכל סטרין מלא מכל טובא דלעילא כאסקופא דא דאתמליא מכל טובא דעלמא⁶ ועל דא כתיב ליהו"ה הארץ ומלואה תבל⁷ ויושבי בה דא שאר ארעא⁸

דבר אחר ליהו"ה הארץ ומלואה דא ארעא קדישא עלאה⁹ דקב"ה אתרעי בה ומלואה אלין נשמתהון דצדיקיא¹⁰ (נ"א) דכלהון מליין לה¹¹

שאם נתן לו רשות לבדו ולא נתן רשות לכל אותם שבאים עמו, לא יכניס אותם לבית. זהו שכתוב "בא אתה וכל ביתך אל התיבה", לכולם נתן רשות להיכנס. ומפסוק הזה למדנו סוד דרך ארץ ("בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו').

רבי יהודה פתח, "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה", הרי שנינו, "לדוד מזמור" שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו רוח הקודש. "מזמור לדוד" ששרתה עליו רוח הקודש, ואחר כך אמר (לה) שירה.

"לה' הארץ ומלואה", פסוק זה נאמר על ארץ ישראל שהיא ארץ הקדושה. "ומלואה" זו השכינה, כמו שנאמר "כי מלא כבוד ה' את בית ה'", וכתוב "וכבוד ה' מלא את המשכן". למה מלא ולא מלא. אלא מלא ודאי, שהתמלא מהכל, שהתמלא מהשמש, הלבנה שלימה בכל הצדדים, מלא מכל טוב שלמעלה, כמו האוצר הזה שהתמלא מכל טוב של העולם. ועל זה כתוב "לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה", אלו שאר הארצות.

דבר אחר, "לה' הארץ ומלואה" זו ארץ הקדושה העליונה שהקדוש ברוך הוא רוצה בה, "ומלואה" אלו נשמות הצדיקים

¹ כן הוא בזהר הרקיע, ועי' יהל אור דגריס איפכא.
² דאמר שירתא ולביתא שראת וכו' שיעורו כן לדוד היתה התעוררות לשורר שירה כדי שיבא עליו המזמור שהוא רוח הקדש שכינה (ש"נ).
³ פי' מזמור דא רוח קודשא ככתוב בפ' תרומה קמ ע"א ולדוד מזמור הוא שדוד היה מכין עצמו קודם לומר שירה ואח"כ שורה עליו רוח"ק דהיינו מזמור (ד"א). לעיל דט"ל ב' רמזתי שבש"ס פסחים קי"ז אמרו להפך ונעלם זה מהגאון מהר"ר יעב"ץ מא"י (נ"א).
⁴ על ארעא דישראל איתמר ה"א יתירה דהארץ קא דרש ועוד מאי תבל ויושבי בה כד"א וימלא כבוד ה' הרי שמלוי הבית היה השכינה אוף הכא מלוי הממלא העולם היא השכינה (ש"נ).
⁵ מאי מלא בפתח (מוהר"ר צמ"ח מלא בקמץ). ולא כתיב מלא בחירק אלא מלא ודאי דאתמלייא כלומר שמע מיניה תרתי דמדהיל"ל מלא בחירק ולא קאמר אלא מלא שמעינן תרתי חד דמילואו של משכן ושל בית המקדש היא השכינה ומדאפקיה בלשון מלא ולא מלא בחירק ש"מ נמי שהמילוי הזה שהיה ממלא המשכן היה מלא כרמון משפע וברכות (זה"ח) (ש"נ).
⁶ אוצר מלא מכל טוב (ד"א).
⁷ המל' נקראת תבל. הכינוי זה נקרא כן בשעה שהמלכות מתחברין בה ר"ו העליון בסוד מזל קדישא, ור"ו תחתון שבה בסוד ע"ב קד"ם כנ"ל, וכמבואר אצלנו בכוונת ק"ש בעת השינה. והנה ב' ר"ו הם תבל, ואז נקרא כן (ע"ח שער לד פרק ב אות כב – זהר הרקיע).
⁸ פי' חו"ל (מ"מ).
⁹ מלכות (מ"מ).
¹⁰ לפי זה "תבל ויושבי בה" הם בי"ע (מ"מ).
¹¹ מליין לה היינו בזווג הקדוש כידוע ואתמליא מנייהו שהבאר נובע מלמטה כשהיא מתראית לפני המלך במעשה הצדיקים ומגדלת לו בנים הגונים ועי' לעיל ס וכדלקמן (ד"א).

(ואתמלייא) (דאתמלייא) מנייהו מחילא דעמודא חד דעלמא קיימא עליה ואי תימא על חד קיימא תא חזי מה כתיב (תהלים כד ב) כי הוא על ימים יסדה¹ כי הוא מאן הוא דא קב"ה² כמה דאת אמר (שם ק ב) הוא עשנו וכתוב (איוב כח כד) כי הוא לקצות הארץ יביט על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלין שבעה עמודים³ דקיימא (ארעא) (נ"א) עליהו ומליין לה) היא אתמלייא מנייהו היך אתמלייא מנייהו בשעתא דאסניאו זכאין בעלמא כדין ארעא דא עבדת פירין ואתמלייא מכלא ובשעתא דאסניאו חייבין בעלמא כדין כתיב (שם יד יא) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש

אזלו מים מני ים דא ארעא קדישא [דאמרן] דאשתקיא משקיו עלאה ונהר יחרב ויבש ההוא עמודא חד דקאים עלה לאתנהרא מניה ונהר יחרב ויבש כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד⁴ ואמר רבי יהודה בההוא זמנא דאתאבידו אינון חייבין מעלמא קב"ה (עציב) [אסתכל] על עלמא ולא חמא מאן (דקאים) [דאגין] עליה²⁵

ואי תימא הא נח⁵ דהוה ליה לאגנא על (דריה⁶) [גרמיה⁷] ולאפקא מניה תולדין לעלמא הה"ד (בראשית ז א) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה בדור הזה דייקא רבי יוסי

סז/ב

אמר בדור הזה דא שבחא דיליה דהוה בההוא דרא חייבא ואשתכח כולי האי איש צדיק תמים (ודאי ולא בדרא דיליה אלא) [ודא דיליה אלא] >ו< בדרא דמשה אבל לא הוה יכול לאגנא על עלמא בנין דלא אשתכחו עשרה בעלמא כמה דאת אמר (בראשית יח לב) אולי

(שכולם ממלאים אותה) מתמלאת (שמתמלאת) מהם, מכח עמוד אחד שהעולם עומד עליו. ואם תאמר, על אחד עומד, בא וראה מה כתוב "כי הוא על ימים יסדה". "כי הוא", מי הוא, זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "הוא עשנו", וכתוב "כי הוא לקצות הארץ יביט". "על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה", אלו שבעה עמודים שעומדת (הארץ) עליהם וממלאים אותה, והיא מתמלאת מהם. איך מתמלאת מהם, בשעה שמתרבים הצדיקים בעולם, אז הארץ הזו עושה פירות ומתמלאת מהכל. ובשעה שמתרבים הרשעים בעולם, אז כתוב "אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש".

"אזלו מים מני ים" זו הארץ הקדושה שאמרנו שנשקית מהשקאה עליונה. "ונהר יחרב ויבש", אותו העמוד האחד שעומד עליה להיות מואר ממנו. "ונהר יחרב ויבש" כמו שנאמר "הצדיק אבד". ואמר רבי יהודה, באותו זמן שנאבדים אותם רשעים מהעולם, הקדוש ברוך הוא (עצוב) (מסתכל) משתדל על העולם ולא רואה מי (שעומד) שמגן עליו.

ואם תאמר הרי נח, שהיה לו להגן על (דורו) עצמו ולהוציא ממנו תולדות לעולם, זהו שכתוב "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה", דוקא בדור הזה. רבי יוסי

אמר, "בדור הזה", זה שבח שלו שהיה באותו דור רשע ונמצא כל כך איש צדיק תמים (ודאי ולא בדורו, אלא נ"א וזה שלו) ואפילו בדורו של משה, אבל לא היה יכול להגן על העולם, משום שלא נמצאו עשרה בעולם, כמו שנאמר "אולי ימצאון שם עשרה", ולא נמצאו שם. גם כאן לא נמצאו

¹ מה שחסר כאן עי' בסוף הספר סי' מ"ז (הערת הזוהר).

² בינה (מ"מ).

³ פי' ז"ק דז"א (מ"מ). הן ז' היכלין דדכורא מבינה עד יסוד, וכולן כלילן ביסוד, והן ז' עמודין הכל של יסוד, וכמ"ש בפ"ב דחגיגה, ועל נהרות דייקא שהוא ביסוד נהר כידוע. ואמר נהרות ש"מ שרבים כלולים בו והן ז' נהרות כמ"ש בס"י פ"ד מט"ו (יהל אור).

⁴ עי' ח"ב ט ע"ב יא ע"א נז רע"ב ח"ג קנ ע"ב (לש"ו). רצונו לומר שכל זמן שיש חסרון תיקון למטה אין שפע בא מלמעלה (דע"ה ח"ב ו ע"ג), ועי' דברינו לעיל סוף נה ע"ב בהערה.

⁵ כיון שהוא צדיק היה לו להגין על כל העולם (מ"מ).

⁶ היה לו להציל כל דורו, ותירץ בדור הזה דייקא, דמשמע לפי אותו הדור שהיו כולם רשעים נראה שהוא צדיק ולא בדורות אחרים (מ"מ).

⁷ דיו להציל עצמו שלא היה צדיק גמור כמשה רבינו (מ"מ).

עשרה, אלא הוא ושלושת בניו ונקבותיהם, ולא היו עשרה.

ימצאון שם עשרה ולא אשתכחו תמן אוף הכא

לא אשתכחו עשרה אלא הוא ותלת בניו

ונקבייהו ולא הוו עשרה¹

רבי אלעזר שאיל ליה לרבי שמעון אבוי (ו)הא תנינן בשעתא דעלמא אתמליא חובי בני נשא ודינא נפק ווי לההוא זכאה דאשתכח בעלמא דאיהו אתפס בחובוי דחייביא בקדמיתא נח איך אשתזיב דלא אתפס בחובייהו א"ל הא אתמר דקב"ה בעא לאפקא מניה תולדין לעלמא מגו תיבותא² ותו דהא דינא לא יכלא לשלמאה עלוי בגין דהוה טמיר וגניז בתיבה³ ואתכסייא מעינא

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, הרי שנינו, בשעה שהעולם מתמלא בחטאי בני אדם והדין יוצא, אוי לאותו צדיק שנמצא בעולם, שהוא נתפס בחטאי הרשעים בתחלה, ואיך ניצל נח שלא נתפס בחטאיהם. אמר לו, הרי נאמר שרצה הקדוש ברוך הוא להוציא ממנו תולדות לעולם מתוך התיבה. ועוד, שהרי הדין לא יכל לשלוט עליו, משום שהיה טמיר ונסתר בתיבה והתכסה מהעין.

ותא חזי כתיב (צפניה ב ג) בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף יהו"ה ונח בקש צדק⁴ ועאל בגווה דתיבותא ואסתתר ביום אף יהו"ה ועל דא דינא לא יכל לשלמאה ולקטרגא ליה הכא אתרמיז⁵ לאינן קדישי עליונין למנדע ברזא דאתון קדישין עלאינ⁶ הפוכא דאתון כ"ב⁷ לאתמחי לאינן חייביא ועל דא וימחו מן הארץ⁸ כתיב (בראשית ז א) בא אתה וכל ביתך

ובא וראה, כתוב "בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה'". ונח בקש צדק, ונכנס לתוך התיבה, ונסתר ביום אף ה'. ועל זה הדין לא יכל לשלוט ולקטרג עליו. כאן נרמז לאותם קדושים עליונים לדעת בסוד האותיות הקדושות העליונות ההיפוך של האותיות כ"ב להכות את אותם הרשעים, ועל זה כתוב "וימחו מן הארץ". "בא אתה וכל ביתך".

רבי יצחק פתח (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם [זרוע תפארתו] דא זכותא דאברהם דאיהו ימינא⁹ ממשה (זרוע תפארתו) תפארת דמשה ובגין כך בוקע מים מפניהם דהא זכותא

רבי יצחק פתח, "מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם". ("זרוע תפארתו") זו זכות של אברהם, שהוא הימין ממשה, תפארת של משה, ולכן בוקע מים מפניהם, שהרי הזכות

¹ מה שחסר כאן עי' בסוף הספר סימן י"ב (הערת הזוהר).

² עצת הקב"ה בבית דינו היה להנצל, א"כ קודם לא היה נאסף וגם סמוך בעת הרעה לא היה אפשר שהיה נסתר בעת בא הרעה (אור יקר).

³ והיה נעלם מן העין בא לח לט ולעיל סג ע"א (ד"א).

⁴ היינו התיבה (אור יקר). עי' תיקו"ז יט ע"א וח"ג קח ע"א ש"צדק" הוא כינוי למלכות.

⁵ עי' ש"נ הובא בסוף הספר.

⁶ דהיינו שהאדם נברא בכ"ב אותיות וכו' והיינו סוד כ"ב אפלא ביתות מגולגלות כסדרן בסוד רל"א שערים פנים והם סוד בנין אמנם בהשיב רל"א שערים אחר הם סוד הריסת בנין האדם (אור יקר).

⁷ בסוד האלפא ביתות יכול לברוא אדם ומעשה היה והיה כתוב במצחו אמת ולפי שלא עשו כהוגן לברוא תקנתם היה למחוק א' מאמת ונשאר מת וז"ש לאתמחי חייביא (ד"א). פי' ס' יצירה לצייר הצורה בכ"ב אותיות ביושר ולמחוק הצורה יהפך סדר האותיות להפך למפרע בסדר תשר"ק. הרש"ב (נ"א).

⁸ מלת הארץ בא"ת ב"ש צתג"ה, ותחליף הת' בד' במספר קטן, יהיה אותיות צדג"ה, והנה הצד תחליף בט' במספר קטן יהיה הכל גימ' כ"ב עם הכולל. והרמז בא להורות לנו כשהאותיות ביושר סוד הרחמים, ובחילוף סוד הדין ואמר וימחו שנמחה הרשעים הללו וממה היתה מחייתן, ממלת הארץ, שהיא בא"ת ב"ש כ"ב שנמחו אותיות הפנים של הארץ, ונתחלפו בפנים אחרים, ולכן נמוחו וזהו וימחו מן הארץ שמתיבת הארץ בא להם המחוי (זהר הרקיע). שבה היפוכא דאתון כמ"ש בזו"ח (דף נב [סו ע"ב]) אתון זעירין תתאין הו בהיפוכא וכו' ע"ש. וכאן במבול שה' ישב לבדו ולא אתבסמו אתון באתון לאתתקנא ובה דאין יתהון כנ"ל בדף סד ע"ב וע"ד אלקים בלחודוי הוא כו' וזה מן הארץ (יהל אור).

⁹ מוליך הקב"ה לישראל בהשקט ושלוה בזכות ימין של משה שהוא אברהם, שהוא זרוע ימין דז"א ואיהו תפארת דמשה, כי משה הוא ז"א ות"ת שלו הוא הימין שהוא אברהם (מ"מ).

של אברהם היא בוקעת מים. וכל זה למה, לעשות לו שם עולם.

דאברהם בוקע מים איהו וכל דא למה לעשות לו שם עולם¹

בא וראה מה בין משה לשאר בני העולם. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה "ועתה הניחה לי וגו', ואעשה אותך לגוי גדול וגו'", מיד אמר משה, וכי אעזוב דינם של ישראל בשבילי, כעת יאמרו כל אותם בני העולם שאני הרגתי את ישראל כמו שעשה נח. שכיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא שיציל אותו בתיבה, (כמו שנאמר) שכתוב "ואני הנני מביא את המבול מים וגו'", וכתוב "ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה ואני הנני מקיים את בריתי וגו' ובאת אל התיבה". כיון שאמר לו שינצל הוא ובניו, ולא ביקש רחמים על העולם ונאבדו. ולכן נקראים מי המבול על שמו, כמו שנאמר "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח".

אמר משה, כעת יאמרו בני העולם שאני הרגתי אותם, משום שאמר לי ואעשה אותך לגוי גדול, כעת טוב לי שאמות ולא יושמדו ישראל, מיד "ויחל משה את פני ה' אלהיו", בקש רחמים עליהם ועורר רחמים על העולם. ואמר רבי יצחק, בתחלה כשבקש רחמים עליהם מה אמר, "למה ה' יחרה אפך בעמך", ואיך אמר דבר זה, למה אמר אותו משה, והרי עבדו עבודה זרה כמו שנאמר, עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויאמרו אלה וגו'", ומשה אמר למה. אלא כך למדנו, מי שמרצה את האחר, לא צריך לעשות את אותו חטא (שהוא) לגדול, אלא יקטין אותו לפניו, ואחר כך יגדיל אותו לפני האחר (הרשע), שכתוב "אתם חטאתם חטאה גדולה". ולא עזב את הקדוש ברוך הוא עד שמסר עצמו למיתה, שכתוב "ועתה

אמר משה השתא יימרון בני עלמא דאנא קטילת לון בנין דאמר לי ואעשה אותך לגוי גדול השתא טב לי דאימות ולא ישתצון ישראל מיד (שמות לב יא) ויחל משה את פני יהוה אלהיו בעא רחמין עליהו ואתער רחמי³ על עלמא⁴ ואמר רבי יצחק שירותא דבעא רחמי עליהו מאי קאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך וכי מלה דא איך אמר לה משה למה והא עבדו עבודה זרה כמה דאת אמר עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויאמרו אלה וגו' ומשה אמר למה אלא הכי אוליפנא מאן דמרצה לאחרא לא בעי למעבד ההוא חובא (דאיהו) רב אלא יזעיר ליה קמיה ולבתר יסגי ליה קמיה אחרא (חייבא) דכתיב (שם ל) אתם חטאתם חטאה גדולה ולא שביק ליה לקב"ה⁵ עד דמסר גרמיה למותא דכתיב

אמר משה, כעת יאמרו בני העולם שאני הרגתי אותם, משום שאמר לי ואעשה אותך לגוי גדול, כעת טוב לי שאמות ולא יושמדו ישראל, מיד "ויחל משה את פני ה' אלהיו", בקש רחמים עליהם ועורר רחמים על העולם. ואמר רבי יצחק, בתחלה כשבקש רחמים עליהם מה אמר, "למה ה' יחרה אפך בעמך", ואיך אמר דבר זה, למה אמר אותו משה, והרי עבדו עבודה זרה כמו שנאמר, עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויאמרו אלה וגו'", ומשה אמר למה. אלא כך למדנו, מי שמרצה את האחר, לא צריך לעשות את אותו חטא (שהוא) לגדול, אלא יקטין אותו לפניו, ואחר כך יגדיל אותו לפני האחר (הרשע), שכתוב "אתם חטאתם חטאה גדולה". ולא עזב את הקדוש ברוך הוא עד שמסר עצמו למיתה, שכתוב "ועתה

¹ משה מרכבה בתפארת הוא קו האמצעי, ומדרכו אל האמצע והקב"ה מוליך משה אל הימין שהוא חסד זרוע א' של מדתו ושבק דרועא חד דיליה וסטא לימינא ולזה בוקע מים בכח זרוע ימין וכל דא שהטה הקב"ה מדותיו למה, לעשות לו שם עולם בניסים שעשה עם ישראל (אור יקר).

² עי' לקמן רנד ע"ב וזו"ח כג ע"א.

³ כמש"כ (שמות לב יג) זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך וכו' (אור יקר).

⁴ ז"ל הרב (שער הפסוקים בראשית - דרוש ד): ודע, כי נח היה משה, ולא רצה להתפלל על בני דורו, כמ"ש חז"ל על פסוק (ישעי' נ"ד ט') כי מי נח זאת לי וגו'. כי הוא גרם שיבאו מי המבול, ולכן נקראו על שמו מי נח. ואמנם אעפ"י שלא התפלל עליהם, עכ"ז בזכותו נתלה להם ק"ך שנה, אולי יחזרו בתשובה כמנין שנותיו של מרע"ה. וזש"ה, בשגם הוא בשר, והיו ימיו ק"ך שנה. ובשגם זה הבל, וזה משה, כנודע. וע"כ משה תקן אשר עוות נח, וחזר להתפלל עליהם, באמרו ואם אין מחני נא. ונקט מחני, מלשון מחוי, הנזכר במבול, וימח את כל היקום. וכל ימיו היו בתפלה על הדור, לתקן אשר עוות בתחלה (מ"מ, וכעין זה באור יקר).

⁵ עם היות שהתפלל תפילות הרבה והיה מפציר בתפילה ולא הועיל לו עד דמסר, והקב"ה מחיל לון כלומר עם היות שלא היה רצון לפניו לסלוח כשהגיע לידי מדה זה מחיל לון, אם כן נח לא עשה כלום (אור יקר).

(שם לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת וקב"ה מחיל לון דכתיב (שם יד) וינחם יהו"ה על הרעה וגו' ונח לא עבד בן אלא בעא לאשתזבא ושביק כל עלמא

ובכל זמנא דדינא שריא על עלמא רוח קודשא אמר ווי דלא אשתכח כמשה דכתיב (ישעיה סג יא) [ויזכור²⁶ וגו'] איה המעלם מים וגו' דכתיב (שמות יד טו) ויאמר יהו"ה אל משה מה תצעק אלי דהא איהו בצלותא סליק לון מן ימא ובגין דשוי גרמיה בצלותא עליהו דישראל בימא אקרי (על שמיה) [המעלם מים] דאיהו אסיק לון מן ימא איה השם בקרבו את רוח קדשו דא איהו משה¹ דאשרי

סח/א

שכינתא בינייהו דישראל מוליכם בתהומות כד אתבקעו מיא ואולו בנו תהומי ביבשתא דגלידו מיא וכלא אתמר על משה [נ"א ועל דא אקרי משה עמו] בגין דאמסר גרמיה על ישראל אמר רבי יהודה אף על גב דזכאה הוה נח לאו איהו כדאי (בגין) דקב"ה יגין על עלמא בגיניה

תא חזי משה לא תלה מלה בזכותיה אלא בזכות אבהן קדמאי אבל נח לא הוה ליה במאן דיתלי בזכותא כמשה אמר רבי יצחק ועם כל דא כיון דאמר ליה קב"ה והקימותי את בריתי אתך הוה ליה למבעי רחמי <עלייהו² וקרנא דאקריב לבתר דיקריב ליה מן קדמת דנא [דלמא ישכך] (שכך) רוגזא מעלמא

אמר רבי יהודה מאי הוה ליה למעבד דהא חייבי עלמא הוו מרגיזין קמי <קב"ה> ואיהו יקריב קרבנא³ אלא ודאי נח דחיל על גרמיה⁴ הוה בגין דלא יערע ביה מותא בנו חייבי עלמא דהוה חמי עובדיהון בישא כל יומא והיך מרגזין קמי קב"ה כל יומא

רבי (אלעזר פתח ואמר) [יצחק אמר] כל זמנא דחייבי עלמא אסגיאז זכאה דאשתכח בינייהו הוא אתפס בקדמיתא דכתיב (יחזקאל ט ו)

אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת". והקדוש ברוך הוא מחל להם, שכתוב "וינחם ה' על הרעה וגו'", ונח לא עשה כן, אלא רצה להינצל, ועזב את כל העולם.

ובכל פעם שהדין שורה על העולם, רוח הקודש אומרת, אוי שלא נמצא כמו משה, שכתוב "ויזכור (ימי עולם משה עמו) איה המעלם מים וגו'", שכתוב "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", שהרי בתפלה הוא העלה אותם מהים, ומשום ששם עצמו בתפלה על ישראל בים, נקרא (על שמו) המעלם מים, שהוא העלה אותם מהים. "איה השם בקרבו את רוח קדשו", זהו משה שהשרה

שכינה בין ישראל. "מוליכם בתהומות", כשנבקעו המים והלכו בתוך התהום ביבשה שקפאו המים (והכל נאמר על משה) (ועל זה נקרא משה עמו), משום שמסר עצמו על ישראל. אמר רבי יהודה, אף על גב שצדיק היה נח הוא, אינו כדאי (כדי) שהקדוש ברוך הוא יגן על העולם בשבילו.

בא וראה, משה לא תלה הדבר בזכותו, אלא בזכות האבות הראשונים, אבל לנח לא היה לו זכות במה שיתלה כמו משה. אמר רבי יצחק, ועם כל זה, כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא "והקימותי את בריתי איתך", היה לו לבקש עליהם רחמים. והקרבתן שהקריב אחר כך, שיקריב אותו מקודם לזה, אולי ישכך הכעס מהעולם.

אמר רבי יהודה, מה היה לו לעשות, שהרי רשעי העולם היו מכעיסים לפני הקדוש ברוך הוא, והוא יקריב קרבן. אלא ודאי נח היה מפחד על עצמו בשביל שלא יפגוש בו המות בתוך רשעי העולם, שהיה רואה מעשיהם הרעים בכל יום ואיך מכעיסים לפני הקדוש ברוך הוא כל יום.

רבי (אלעזר פתח) יצחק אמר, כל פעם שמתרבים רשעי העולם, הצדיק שנמצא ביניהם נתפס בראשונה, שכתוב "וממקדשי תחלו". ושנינו (שבת נה ע"א), אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי. ואיך השאיר הקדוש ברוך הוא את נח בין כל אותם

¹ הש"ס אותיות משה. א"מ (נ"א).

² סוף סוף היה לו להתפלל יועיל או לא יועיל (אור יקר).

³ בשלמא ישראל עשו עזיבת החטא ותשובה א"כ תפילה היה מועיל, אבל אלו מוסיפים לחטא (אור יקר).

⁴ משמע דאסור להסתכל בפשע אדם. והוא סכנה ג"כ. א"מ (נ"א).

וממקדשי תחלו¹ ותנינן אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי ונח היך שזיב ליה קב"ה בין כל אינון חייביא אלא בגין דיפקון מניה תולדין בעלמא דהוה צדיק כדקא יאות ותו דאיהו אתרי בהו כל יומא ויומא ולא קבילו מניה וקיים בנפשיה קרא דכתיב (שם ג יט) ואתה כי הזהרת רשע וגו' וכתיב (שם) ואתה את נפשך הצלת מכאן כל מאן דאזהר לחייבא אע"ג דלא קביל מניה הוא שזיב ליה לגרמיה² וההוא חייבא אתפס בחוביה ועד כמה יזהר ליה <עד³ דימחי ליה> הא אוקמוה חבריא

רבי יוסי הוה שכיח קמיה דרבי שמעון יומא חד א"ל מאי חמא קב"ה לשיצאה כל חיות ברא ועוף שמיא עמהון דחייביא אי בני נשא חסאן בעירי ועופי שמיא ושאר בריין מה חטו א"ל בגין דכתיב (בראשית ו יב) כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ כלהו הוו מחבלי ארתיהו שבקי זיניהו ודבקו בזינא אחרא⁴ תא חזי אינון חייבי עלמא גרמו הכי לכל בריין ובעון (לאשכחא) <לאכחשא> עובדא דבראשית⁵ ואינון גרמו לכל בריין לחבלא אורחיהו כמה דאינון מחבלין אמר קב"ה אתון בעיתו (לאשכחא) [לאכחשא] עובדי ידי אנא אשלים רעותא דלכון ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה אהדר עלמא למיין כמה דהוה בקדמיתא מיין במיין

הרשעים. אלא כדי שיצאו ממנו תולדות לעולם, שהיה צדיק כראוי. ועוד, שהוא התרה בהם כל יום ויום ולא קבלו ממנו, וקיים בנפשו את הפסוק שכתוב "ואתה כי הזהרת רשע וגו'", וכתוב "ואתה את נפשך הצלת", מכאן שכל מי שמזהיר את הרשע, אף על גב שלא קיבל ממנו, הוא מציל את עצמו, ואותו רשע נתפס בחטאו. ועד כמה יזהיר אותו, עד שיכה אותו, והרי פרשוה החברים.

רבי יוסי היה מצוי לפני רבי שמעון. יום אחד, אמר לו, מה ראה הקדוש ברוך הוא להשמיד את כל חיות הבר ועוף השמים עם הרשעים, אם בני האדם חטאו, בהמות ועופות השמים ושאר הבריות מה חטאו. אמר לו, משום שכתוב "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", כולם היו משחיתים דרכיהם, ועזבו את מינם ונדבקו במין אחר. בא וראה, אותם רשעי העולם גרמו כך לכל הבריות, ורצו (להשכיח) להכחיש מעשה בראשית, והם גרמו לכל הבריות להשחית דרכם כמו שהם השחיתו. אמר הקדוש ברוך הוא, אתם רציתם (להשכיח) להכחיש מעשי ידי, אני אשלים רצונכם, "ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה". אחזיר העולם למים כמו שהיה בהתחלה, מים במים, והרי נתבאר. מכאן והלאה אעשה בריות אחרות בעולם כראוי.

¹ מפני שלא מיחה או לקרבן על כל הדור, כדי שלא יראה ברע אשר ימצא את עמו (אור יקר). ועי' דע"ה ח"ב קלו ע"ב: ולכאורא יפלא כי מאחר שלא היה בידם רק החטא דמצות תוכחה וכמ"ש שם גלוי וידוע לפני כו' וא"כ הרי לא היה בהם רק החטא דמצות תוכחה והבן. וא"כ מפני מה יצא עליהם החרון אף כ"כ לומר וממקודשי תחלו. אך היה הכוונה בזה רק לטובה כי מאחר שזולת אותו החטא הרי היו צדיקים גמורים כמ"ש בגמרא (שבת נה ע"א). כאשר יתחיל הדין מהם ע"כ הוא שלא יהיה בכליון ח"ו והרי היה הכוונה בזה רק לטובה שהוא כדי להמתיק את הדינין וכמו שאמרנו.

² עם היות כל העולם בדין אחר הרוב, ורוב או כולו חייב, הצדיק שמיחה שזיב גרמיה מהיותו נתפס בגזרת העון ההוא בשכר המחאתו (אור יקר).

³ כן פסק הרמב"ם פ"ו מהלכו' דעות והאחרונים תמהו עליו וחתרו לישוב ודבר ה' בפי הרמב"ם אמת דהכי נקיטי תנאי להלכה. מא"יין (נ"א).

⁴ וכי החיה והבהמה מצוין בזה שתאמר שהם חטאו ונתחייבו מיתה (אור יקר). כי הדבק באינו מינו גם הוא בכלל משחית ז"ל. א"מ (נ"א).

⁵ לאכחשא עובדא דבראשית ה"ג י"ס שמוסיפין ד"א א"ר פנחס אמאי שצי קב"ה חיות ברא ועוף שמיא ושאר בריין עמהון דחייבא למלכ' דנסיב לבריה אתתא ואבד ליה הלולא לבתר רגז מלכא על בריה וקטליה כיון דחמא לבריה מית עאל לגו הלולא ותבר כל אינון מאנין ובזע כל אינון לבושין אמר לא עבדי לון אלא ליקרא דברי וכיון דמית ברי אוף הכי אינון לא יתקיימון ת"ח ינון וכו' ומדרש הוא בסנהדרין פ' חלק (ש"ג).

⁶ אם כן העונש היה להם להכחידם כמו שהם חשבו להכחיש מעשה בראשית בעירוב הבריות אלו באלו (אור יקר).

והא אתמר מכאן ולהלאה אעביד בריין אחרנין בעלמא כדקא יאות¹

ויבא נח ובניו ואשתו² ונשי בניו אתו (בראשית ז ז) רבי חייא פתח ואמר (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים³ ואני לא אראנו נאם יהו"ה כמה אינן בני נשא אטימין לבא סתימין עיינין דלא משגיחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון דכתיב ביה (שם) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא היך בעון בני נשא לאסתתרא מחובייהו ואמרי מי רואנו ומי יודענו וכתב (ישעיה כט טו) והיה במחשך מעשיהם לאן יתמרון מקמיה

למלכא דבנה פלטרין⁴ ועבד תחות ארעא⁵ פסירין⁶ פצירין⁷²⁷ ליומין מרדו בני פלטרין במלכא [אסחר] (אצער) עלייהו מלכא בניסוי מה עבדו עאלו וטמירו גרמייהו תחות נוקבי פסירין אמר מלכא אנא עבדית לון⁸ ומקמאי אתון בעאן לאתטמרא הה"ד (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהו"ה אנא הוא דעבדית נוקבי פסירין ועבדית השוכא ונהורא ואתון היך יכלין לאתטמרא קמאי

תא חזי כד בר נש חטי קמי מאריה ואמשיך גרמיה לאתכסיא קב"ה עביד ביה דינא באתגליא⁹ וכד בר נש אדכי גרמיה קב"ה בעי

"ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו". רבי חייא פתח ואמר, "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'". כמה בני אדם הם אטומי לב וסתומי עינים שלא משגיחים ולא יודעים בכבוד רבונם, שכתוב בו "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא". איך רוצים בני אדם להסתתר מחטאייהם ואומרים מי רואנו ומי יודענו, וכתוב "והיה במחשך מעשיהם", לאן יחבאו מפניו.

[משל] למלך שבנה פלטרין ועשה תחת הארץ חדרים נסתרים, לימים מרדו בני הארמון במלך, הקיף (צער) עליהם המלך בגיסות. מה עשו, נכנסו והחביאו עצמם תחת נקבי המחילות. אמר המלך, אני עשיתי אותם, ומלפני אתם רוצים להתחבא, זהו שכתוב "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'", אני הוא שעשיתי מחילות ועשיתי חושך ואור, ואתם איך תוכלו להתחבא מלפני.

בא וראה, כשאדם חוטא לפני רבונו וממשיך עצמו להסתתר, הקדוש ברוך הוא עושה בו דין בגלוי. וכשהאדם מטהר עצמו, הקדוש ברוך הוא רוצה להסתירו, שלא יראה ביום אף ה', שודאי שצריך לו לאדם

¹ וא"ת תינח לגבי דידהו דהוי הכי וחייבים, אמנם לגבי השרים הממונים על הבריות שהיו אותם המשפחות שתחת ידם מתבטלים וצער מגיע אליהם, מאי איכא למימר. לזה אמר, כי כל הבריות היו פגומים מלומדים בתערובת הכחות דהיינו סוד בהמתך לא תרביע כלאים. ומאי דקשיא לך לגבי השרים מכאן ולהלאה אעביד ארחינין שיהיו תחת ידם, ויהיו כדקא יאות משפחה ומשפחה לבדה כדקא יאות אל השרים (אור יקר).

² ויבא נח ובניו ואשתו וגו' ר' חייא פתח ואמר וכו' טמירין פצירין מחבואות חפורין כמו פסירין בסמ"ך כדלקמן ופירש הערוך שקורין למרא שחופרין בה פ"ס (ש"נ).

³ אטו בשופטני עסקינן דחשבין דעיני בשר לקב"ה אמנם הכוונה באומרו מסתרים הם הקלי' ודאי שהם מסתירים בהשגחת מלך מלכי המלכים, שאין רצונו להשיגח ולהסתכל בהם מפני רעתם ואין אור שכינתו נגה עליהם (אור יקר).

⁴ הם העולמות הכשרים המזהירים (אור יקר).

⁵ מלכות (אור יקר).

⁶ טמונים. הרש"ב (נ"א).

⁷ הקלי' וזה שאמר והיה במחשך מעשיהם ממש מקום החשך ולא אור (אור יקר). חדרים נסתרים וחזקים תחת הארץ (ד"א). צ"ע במילה זו, שהרי לקמן איתא "פסירין", ועי' לקמן צז ע"ב שמשמע שזה לשון כלי עבודה. ועי' תרגום בכמה מקומות שהשורש פצידין הוא לשון של נהרות מים, ולכן אולי הר' היא טעות, אבל גם לשון פסירין לא נמצא.

⁸ הרי הקלי' מציאותם מתקיים בתמצית שפע העליון [עי' ע"ח שער המלכים י'], ואתם חושבין ליטמן בהם ולסלק השגחתי מכם על ידם וזה היה עון דור הפלגה (אור יקר).

⁹ פירוש אחר דקאי בקרא דאראנו קרי ביה אראנו בפתח (שם) (ש"נ).

לאסתרא ליה דלא יתחזי ביום אף יהוה! דודאי
אבעי ליה לאיניש

סח/ב

דלא יתחזי קמי מחבלא <כד שריא> [דשריא]
על עלמא דלא יסתכל ביה דהא כל אינון דיתחזון
קמיה אית ליה רשו [לחבלא] (למחבלא)

והיינו דקאמר רבי שמעון כל בר נש דעיניה
בישא עינא דמחבלא שריא עלוי ואיהו מחבלא
[ד]עלמא אקרי² ולבעי ליה לאיניש לאסתמרא
מניה ולא לאתקרבא בהדיה דלא יתזק (קמיה)
ואסיר למקרב בהדיה³ באתגליא [ומשום הכי
מאיש רע עין בעי לאסתמרא מיניה מקמי מלאך
המות על אחת כמה וכמה <ועל דא> מה] כתיב
בבלעם (במדבר כד ד) ונאם הגבר שתום העין⁴
דעינא בישא⁵ הוה ליה ובכל אתר דהוה מסתכל
ביה הוה [אמשיך] (ממשיך) עליה רוח מחבלא
ובגין כך הוה בעי לאסתכלא בהו בישראל בגין
דישצי בכל אתר דעיניה הוה מסתכל מה כתיב
(שם ב) וישא בלעם את עיניו דזקיף עינא חד⁶
ומאיך עינא חד⁷ בגין לאסתכלא בהו בישראל
בעינא בישא

תא חזי מה כתיב (שם) וירא את ישראל שוכן
לשבטיו חמא דשכינתא חפיא עליהו ורביעא
עליהו מתתקנא בתריסר שבטין תחותה ולא
יכיל לשלטא עליהו עיניה אמר איך איכול
להון דהא רוחא קדישא עלאה רביעא עליהו
וחפת לון בגדפהא הה"ד (שם ט) כרע שכב כארי
וכלביא מי יקימנו מי יקימנו מעליהו בגין
דיתגליין⁸ ושלטא עינא עליהו ועל דא קב"ה

שלא להראות לפני המשחית כששורה
על העולם שלא יסתכל בו, שהרי כל אלו
שנראים לפניו, יש לו רשות להשחית.

וזהו מה שאמר רבי שמעון, כל אדם
שעינו רעה, עין המשחית שורה עליו, והוא
נקרא משחית העולם. וצריך האדם להשמר
ממנו ולא להתקרב אליו כדי שלא ינזק
(לפניו). ואסור לקרב אליו בהתגלות. ולכן
צריך להשמר מאיש רע עין, ומלפני מלאך
המות על אחת כמה וכמה. (ועל זה) מה
כתוב בבלעם, "ונאום הגבר שתום העין",
שעין רעה היתה לו, ובכל מקום שהיה
מסתכל בו, היה ממשיך עליו את רוח
המשחית. ולכן רצה להסתכל בישראל כדי
להשמידם בכל מקום שעינו היו מסתכלות.
מה כתוב, "וישא בלעם את עיניו", שזקף
עין אחת והנמיך עין אחת כדי להסתכל על
ישראל בעין רעה.

בא וראה מה כתוב, "וירא את ישראל
שוכן לשבטיו", ראה שהשכינה מכסה
עליהם ורובצת עליהם מתוקנת בשנים
עשר שבטים תחתיה, ועיניו אין יכולות
לשלוט עליהם. אמר, איך א כל להם, שהרי
רוח קדושה עליונה רובצת עליהם ומכסה
אותם בכנפיה. זהו שכתוב "כרע שכב כארי
וכלביא מי יקימנו", "מי יקימנו" מעליהם
כדי שיתגלו ותשלוט עליהם העין. ועל זה

¹ המסתתר ומתעלם בתוך הקדושה דהיינו אדכי גרמיה בתשובתו, הקב"ה מסתיר אותו מרע עין שהם
הקלי' כנודע, מפני שאין השגת הקלי' בקדושה ומה גם במקום התשובה (אור יקר).

² דהיינו שעינו הגשמי כלי לרוחניות שעל ידו פועל החצוני ולכך הצדיקים אין להם עין רע (אור יקר).
אחרי מות סג ע"ב (ד"א).

³ שלא לגרום רע עליו, שאסור לאדם לחבול בעצמו שמגביר עליו הדין ומגרה עליו הקלי' (אור יקר). ה"ג
דלא יתזק ואסיר למקרב בהדיה דלא ייתזק באתגלייא ומה מאיש רע עין בעי לאסתמרא מיניה ולא לאתקרבא
בהדיה דהא אתזק קמיה מקמי דמלאך המות עאכ"ו וע"ד מה כתיב בבלעם וכו' (ש"נ).

⁴ סתום העין דעינא בישא הוה ליה דזקיף עינא חד ומאיך עינא חד כדלקמ' (ש"נ).

⁵ עי' אד"ר קל ע"א: מפני מה זכה יוסף דלא שלטא ביה עינא בישא, מפני שזכה לאשתגחא בעינא טבא
עלאה. ועי' בהגר"א בספד"צ ב ע"ג ד"ה ואמר סתם, שיוסף זכה להארה מא"א (עינא טבא) – לאפוקי הארת
הז"א שהוא עינא בישא.

⁶ מהחיצונים (אור יקר). בלק עינו כתיב ולא כן בספרינו עיין בגליון כג ע"ב (ד"א). עי' ד"א וכוונתו דבזוהר
פ' בלק רב ע"ב אומר וישא בלעם עיניו עינו כתיב ומשא"כ בספרינו כ"כ בספר מנחת שי. מא"ן (נ"א).

⁷ להסתכל בישראל, להשפיע מה שקבל (אור יקר).

⁸ בגין דיתגליין ה"ג ביר"ד כלוח' מי יקום השכינ' מעליה וישארו גלויים כי היכי דתשלוט עליהם עינא
בישא (ש"נ).

בעא לחפיא לנח לאסתתרא מעינא דלא יכיל רוח מסאבא לשלמא עליה בגין דלא יתחבל והא אתמר ויבא נח (בראשית ז ז) כמה דאתמר לאסתתרא מעינא מפני מי המבול (דהא ד) מיין דחקו ליה! אמר רבי יוסי חמא מלאך המות דהוה אתי (לגביה) ובגין כך עאל לתיבותא ואסתמר בה תריסר ירחי (שתא) ואמאי תריסר ירחין [פליגי בה רבי יצחק ורבי יהודה חד אמר] י"ב ירחין דכך איהו דינא דחייביא² [וחד אמר לאשלמא <צדיק> [צריך] דרגין תריסר³ ושאר דרגין דאתחזי לאפקא מן תיבה]

רבי יהודה אמר שיתא ירחי אינון במיא ושיתא ירחי באשא⁴ והא הכא מיא הוה אמאי תריסר ירחי אמר (ליה) רבי יוסי בתרי דינין דגיהנם אתדנו במיא ואשא⁵ במיא דמיין דנחתו עליהו מלעילא⁶ הוה צנינין בתלגא באשא דמיין דנפקי מתתא הוה רתיחן באשא ועל דא בדינא דגיהנם אתדנו באשא ומיין [ובגין כך תריסר ירחי הוה דאמר ר"א⁷ דינא דחייביא בגיהנם תריסר ירחי הוה והא אוקמוה ועל דא כל אינון חייבי עלמא אתדנו בתרין דינין אלין במיא ואשא] עד דאשתציאו מעלמא ונח הוה מסתתר בתיבותא ואתכסי מעינא ומחבלא לא קריב לגביה ותיבותא איהי הוה שטיא על אנפי מיא כמה דאת אמר וישאו את התיבה ותרם מעל הארץ

רצה הקדוש ברוך הוא לכסות את נח, להסתתר מהעין, שלא תוכל רוח הטומאה לשלוט עליו כדי שלא יכלה, והרי נתבאר. "ויבא נח", כמו שנתבאר להסתתר מהעין. "מפני מי המבול", (שהרי) המים דחקו אותו. אמר רבי יוסי, ראה מלאך המות שהיה בא (אליו), ולכן נכנס לתיבה ונשמר בה שנים עשר חדש (של השנה). ולמה שנים עשר חדש. נחלקו בה רבי יצחק ורבי יהודה, אחד אמר שנים עשר חדש שכך הוא דין הרשעים, ואחד אמר להשלים צדיק (צריך) שתים עשרה דרגות, ושאר הדרגות שראויים להוציא מהתיבה.

רבי יהודה אמר, ששה חדשים הם במים וששה חדשים באש, והרי כאן היו מים, ולמה שנים עשר חדשים. אמר (לו) רבי יוסי, בשני דיני הגיהנם נדונו, במים ואש. במים, שהמים שירדו עליהם מלמעלה היו צוננים כשלג. ובאש, שהמים שיצאו מלמטה היו רותחים כאש. ועל זה בדין הגיהנם נדונו, באש ומים, (ולכן שנים עשר חדש היו, שאמר רבי אלעזר, דין הרשעים בגיהנם הם שנים עשר חדשים, והרי פרשוה. ועל זה כל אותם רשעי העולם נדונים בשני דינים הללו, במים ואש) עד שהושמדו מן העולם. ונח היה מסתתר בתיבה והתכסה מן העין והמשחית ולא קרב אליו, והתיבה שטה על פני המים, כמו שנאמר "וישאו את התיבה ותרם מעל הארץ".

¹ דהא מיין דחקו ליה מכאן נפקו להו לרז"ל דנח מקטני אמנה הוה שעד שדחקהו המים לא נכנס בתיב' (ש"נ).

² והיה מסתתר מפני מלאך המות, ולא מפני צורך עצמו (אור יקר). ובשביל שידונו דור המבול י"ב חודש ישב נח בתיבה י"ב חודש (מ"מ).

³ מזווגא דקב"ה ושכינתיה נפקי י"ב בקר שהים עומד עליהם, דהיינו סוד ד' חיות בג' פנים, כדכתיב ג' פונים תימנה וכו' ולא נשלמים פנים אלא וכל המשתלשל מהם אלא בהקף י"ב חדשים שהם י"ב פנים וי"ב בקר וי"ב שבטים וי"ב חדשים (אור יקר).

⁴ אפשר דהכי קאמר, לא אצטריך לאלו י"ב ירחין, כי בשלמא רשעים בגיהנם נדונים, ששה חדשים בשלג וששה חדשים באש, אמנם אלו בתרי דינין אתדנו בבת אחת כדמסיק ולהכי קא מבעיא אמאי י"ב (אור יקר). שיתא ירחי אינון במיא ושתא ירחי באשא כנגד מה שנתעצלו הרשעים בעבודת יוצרם בקיום מ"ע ונתקרו ולא עשאוים ידונו במים שהם קרים וכנגד חימום העבירות שנתחממו בעשיית' ועברו על ל"ת ידונו באש ועיין בפ' ויחי בפ' אוסרי לגפן עירה וגו' (ש"נ).

⁵ עי' לעיל סב ע"ב בתוספתא.

⁶ הן על מ"ע ומל"ת כידוע. ומ"ע הוא בשמים ומל"ת בארץ כידוע (יהל אור).

⁷ ר"א פליג אהאי דרבי יוסי, ואמר כי הן אמת שנדונין ברותחין וקרים כנגד ב' דינים וכו' אבל זה היה מ' יום עד דאשתצי מעלמא וזה בערך הגוף לבד, ולהיות העולם מורכב מאש ומים קור וחום הוצר להיותם נכרתים בשניהם וזה שאמר ועל דא בדינא דגיהנם אתדנו במיא ואשא כדי להיות הנשמות מצטרפות מטינופי העולם שהם קור וחום קיץ וחורף שזה כללות העולם, וזה שאמר ובג"כ י"ב ירחי הוה עלמא, אמנם בערך הגוף מ' יום ומ' לילה אלקו (אור יקר).

(בראשית ז יז) ארבעים יום לקו דכתיב (שם) ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וגו' וכל שאר זמנא אתמחון מעלמא הה"ד (שם כג) וימחו מן הארץ ווי לון לאינון חייביא דהא לא יקומון לאחייא בעלמא ולמיקם בדינא הה"ד וימחו כמה דאת אמר (תהלים ט ו) שמם מחית לעולם ועד דאפילו למיקם בדינא לא יקומון

וישאו את התיבה ותרם מעל הארץ (בראשית ז יז) רבי אבא פתח (תהלים נז ו) רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך ווי לון לחייביא דאינון חטאין ומרגיזין למאריהון בכל יומא ובחובייהו דחיין לה לשכינתא מארעא וגרמין דתסתלק מעלמא [ושכינתא אקרי אלהים ועלה כתיב רומה על השמים אלהים] תא חזי מה כתיב (בראשית ז יז) וישאו את התיבה דדהיין לה לבר ותרם מעל הארץ דלא שרייא¹ בעלמא ואסתלקת מנה וכד אסתלקת מעלמא² הא לית מאן דישגח בעלמא ודינא שלמא (בדינא) [כדין] (ע) לוי וכד יתמחון חייבי עלמא ויסתלקון מניה (דעלמא) שכינתא אהדרת מדורה בעלמא

א"ל רבי ייסא אי הכי הא ארעא דישראל דאתמחון חייביא דהוּו בהווא זמנא³ אמאי לא אהדרת שכינתא לאתרה כדבקדמיתא⁴ א"ל בגין דלא אשתארו בה שאר זכאי עלמא [אלא] (אבל) בכל אתר דאזלו נחתת ושויאת

ס"א/א

מדורה עמהון ומה בארעא נוכראה אחרא לא אתפרשא מנייהו כל שכן אי אשתארו בארעא קדישא והא אתמר בכל חובין דחייבי עלמא דחיין לה לשכינתא חד מנייהו מאן דמחבל אורחיה על ארעא כדאמרן⁵ ובגין כך לא חמי אנפי שכינתא ולא עאל בפלטרין⁶ ועל דא כתיב

ארבעים יום לקו, שכתוב "ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וגו'". וכל שאר הזמן נמחו מהעולם, זהו שכתוב "וימחו מן הארץ". אוי להם לאותם רשעים, שהרי לא יקומו לחיות בעולם ולעמוד בדין. זהו שכתוב "וימחו", כמו שנאמר "שמם מחית לעולם ועד", שאפילו לעמוד בדין לא יקומו.

"וישאו את התיבה ותרם מעל הארץ". רבי אבא פתח, "רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך", אוי להם לרשעים שחוטאים ומרגיזים את רבונם בכל יום, ובחטאיהם דוחים את השכינה מן הארץ, וגורמים שתסתלק מן העולם. והשכינה נקראת אלהים, ועליה כתוב "רומה על השמים אלהים". בא וראה מה כתוב, "וישאו את התיבה", שדחו אותה החוצה. "ותרם מעל הארץ", שלא שורה בעולם והסתלקה ממנו, וכשהיא מסתלקת מהעולם, הרי אין מי שישגיח בעולם, ואז הדין שולט (הדין) עליו. וכשימחו רשעי העולם ויסתלקו ממנו (מהעולם), השכינה מחזירה את מדורה לעולם.

אמר לו רבי ייסא, אם כך, הרי ארץ ישראל שנמחו הרשעים שהיו באותו זמן, אז למה לא חזרה השכינה למקומה כבתחלה. אמר לו, משום שלא נשארו בה שאר צדיקי העולם, אלא (אבל) בכל מקום שהלכו, ירדה ושמה

את מדורה עמהם. ומה בארץ נכריה אחרת לא נפרדה מהם, כל שכן אם נשארו בארץ הקדושה. והרי אמרנו. בכל החטאים של רשעי העולם, דוחים את השכינה. אחד מהם מי שמשחית דרכו על הארץ, כמו שאמרנו, ולכן לא רואה פני שכינה ולא נכנס לפלטרין. ועל זה כתוב על אלה "וימחו מן הארץ", שנמחו מהכל.

¹ ובתיקון כ' מו ע"ב ושם דורש מה שאמר כאן כד יתמחון חייביא וכו' שכינתא אהדרת כו' מפסוק ותנח התיבה בחדש השביעי ע"ש (ד"א).
² בסוד ואנכי הסתר אסתיר (אור יקר).
³ פי' כשגלו ישראל ממנה למה לא שרתה שם אחר גלותם וצ"ע דהא באמת אחז"ל שכינה לא זזה מכותל מערבי. א"מ (ויש ליישב. מא"ן) (נ"א).
⁴ כשנחרב הבית ונהרגו כל עובדי ע"ז למה לא חזרה השכינה לבית המקדש ולא תגלה לבבל כדכתיב ובפשעכם שולחה אמכם וכו' (אור יקר).
⁵ ע"י לעיל נז ע"א.
⁶ ולא נכנס בהיכל הש"י כשאר נשמות טהורות (ד"א).

באלין (בראשית ז כג) וימחו מן הארץ אתמחו
מן כלא

תא חזי בההוא זמנא דזמין קב"ה לאחייאה
מתייא כל אינון מתין דישתכחון לבר בשאר
ארעין נוכראין קב"ה יברא לון (גופייהו) (נ"א)
יוקים לון בגופייהו) כדקא חזי דהא גרמא חד
דאשתאר ביה בכר נש תחות ארעא ההוא גרמא
יתעביד כחמירא בעיסה¹ ועליה יבני קב"ה כל
גופא ולא יהיב לון קב"ה נשמתין אלא בארעא
דישראל² דכתיב (יחזקאל לז יב) הנה אני פותח
את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי
והבאתי אתכם אל אדמת ישראל³ דיתגלגלון
תחות ארעא ולבתר מה כתיב (שם יד) ונתתי
רוחי בכם וחייתם וגו' דהא בארעא דישראל
יקבלון נשמתין⁴ כל אינון בני עלמא

בר אלין דאסתאבו וסאיבו ארעא באלין
כתיב (בראשית ז כג) וימחו מן הארץ מן הארץ
דייקא⁵ ואע"ג דאקשו ואפלינו קדמאי על דא⁶
וימחו כמה דאת אמר (תהלים סט כט) ימחו
מספר חיים א"ל רבי שמעון ודאי לית לון חולקא
בעלמא דאתי דכתיב וימחו מן הארץ וכתיב
(ישעיה ס כא) לעולם יירשו ארץ אבל יקומון
בדין ועלייהו כתיב (דניאל יב ב) ורבים מישני
אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות

בא וראה, באותו הזמן שעתיד הקדוש
ברוך הוא להחיות המתים, כל אותם מתים
שימצאו בחוץ בשאר ארצות נכריות,
הקדוש ברוך הוא יברא להם גופיהם
(יעמידם בגופם) כראוי, שהרי עצם אחת
שנשארת באדם תחת הארץ, ואותה עצם
תעשה כשאור שבעיסה, ועליה יבנה הקדוש
ברוך הוא את כל הגוף. ולא יתן הקדוש
ברוך הוא להם נשמות אלא בארץ ישראל,
שכתוב "הנה אני פותח את קברותיכם
והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי
אתכם אל אדמת ישראל", שיתגלגלו תחת
הארץ. ואחר כך מה כתוב, "ונתתי רוחי בכם
וחייתם וגו'", שהרי בארץ ישראל יקבלו
נשמות של כל אותם בני העולם.

פרט לאלו שנטמאו וטמאו את הארץ.
באלה כתוב "וימחו מן הארץ", דוקא מן
הארץ. ואף על גב שהקשו ונחלקו
הראשונים על זה. "וימחו" כמו שנאמר
"ימחו מספר חיים". אמר לו רבי שמעון,
ודאי שאין להם חלק בעולם הבא, שכתוב
"וימחו מן הארץ", וכתוב "לעולם יירשו
ארץ". אבל יקומון בדין, ועליהם כתוב
"ורבים מישני עפר יקיצו אלה לחיי עולם"

¹ אותו עצם כעיסה שיש בו שאור שעולה למעלה למעלה אף כן עצם הזה יתרבה להיות נבנה הגוף ממנו
(ד"א). מבואר בויקרא רבה פ' י"ח דהוא לוז של שדרה. וכן הוא לקמן במדרש הנעלם דף קלו ע"א. מא"ן
(נ"א). עי' לקוטי תורה שופטים: אותה לאה הראשונה שהיא דאצי' היא הנקראת לוז וארז"ל עצם יש באדם
במקום קשר תפילין שאינו מתרקב וממנו יתגדל הגוף לעתיד ונקרא לר"ז כי באותו מקום היא דבוקה לאה
במקום קשר של תפילין. ועי' שער הפסוקים פרשת וירא: וצריך שנבאר בחי' הנפש הזאת הנקראת רוחא
דשבק בה בעלה כזכור, כי הרי איך אפשר שעתה יכנס הנפש שבה בביאה ראשונה, וכו', והנה אלו הגבורות
הראשונות נשארות שם תמיד, כעין שאור המחמץ את העיסה, והוא, כי הנה כאשר חוזרים ומזדווגים פעם
אחרת, אז האי רוחא מעלה בה את המ"ן לקבל מ"ד, ומשניהם נוצר הולד כמו שנבאר וכו'. ועי' שעה"כ פסח
דרוש ד: והנה בחי' שם חמץ הוא במוחין דמצד אבא, ושם שאור הוא במוחין דמצד אימא. כי דינים דאימא
הם יותר תקיפין על של אבא, כדמיון השאור שכחו חזק מן החמץ, כי השאור מחמיץ לאחרים, ולסיבה זו
יותר אחיזה אל החיצונים בשאור שהם מוחין דאימא מדאבא שהוא חמץ.

² זש"ה נותן נשמה לעם עליה. מא"ן (נ"א). עי' לקמן קיג ע"ב.

³ עי' תיקו"ז צ ע"ב: אמר רבי יצחק כל אינון מתים דארעא דישראל יחיון ויקומון בקדמיתא לעידן דיחי
קודשא בריך הוא מתיא בגין דקודשא בריך הוא יתער עלייהו הה"ד (ישעיה כ"ו) יחיו מתוך נבלתי יקומון יחיו
מתוך אלן אינון דארעא דישראל נבלתי יקומון אלן אינון דארעא נוכראה דלא כתיב בהו תחיה אלא קימה
דהא רוחא דחיי לא תשרי עלייהו אלא בארעא דישראל.

⁴ נראה דנשמתין לאו דווקא דהוא הדין רוחין ונפשין דאי לא תימא הכי יקומו ברוח ונפש ויבואו לארץ
ישראל ויקבלו נשמות (אור יקר). עי' ב"ר פצ"ו ס' ה. ועי' לקמן קלד ע"ב במדרש הנעלם, מש"כ על "יתקיימו
בקיומא" בשם הרמ"ז.

⁵ פ' א"י שזוכים אליה שאר מתים להתגלגל גופם עד שם ואז יקבלו בה נשמתם ויחיו אבל אלו וימחו
מן הארץ שאינם קמים בתחיה (מ"מ). עי' לקמן פד ע"ב: כיון דחבו ישראל וסאיבו ארעא, כדין כביכול דחו
לה לשכינתא מאתרה.

⁶ וימחו כמו ימחו מספר חיים שאינם חיים ור"ש חולק (מ"מ).

ולדראון עולם ונפלונתא בהא אבל כלא כמה דאוקמוה חברייא]

וימח את כל היקום אשר על פני האדמה (בראשית ז כג) רבי אבא אמר (את כל) לאכללא כל אינון שליטין דשליטין ממנן על ארעא ודא הוא היקום אשר על פני האדמה דכד עביד קב"ה דינא בבני עלמא אעבר לאינון שליטין דממנן עלייהו בקדמיתא¹ ולבתר לאינון דיתבי תחות גדפייהו דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהו"ה על צבא המרום במרום ולבתר ועל מלכי האדמה <על האדמה> (באדמה) והיך מתעברן קמיה אלא אעבר לון בנורא דדליק² הה"ד (דברים ד כד) כי יהו"ה אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא אשא (הוא) דאכיל אשא ההוא (אד) יקום דעלייהו²⁸ באשא³ ואינון דיתבי תחותיהו במיא ובגיני כך וימח את כל היקום אשר על פני האדמה ולבתר מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ כל אליון דלתתא וישאר אך נח אך למעוטי דלא אשתארו בעלמא בר נח ודעמיה בתיבותא רבי יוסי אומר חגיר הוה דאכיש ליה אריא והא אוקמוה

ויזכור אלהים את נח⁴ ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה (בראשית ח א) רבי חייא פתח (משלי כב ג) ערום ראה רעה ונסתר האי קרא אתמר על נח דעאל לתיבותא ואסתתר בה ועאל לגו תיבותא בזמנא דמיא דחקו ליה והא אתמר דעד לא ייעול²⁹ לתיבותא חמא ליה למלאך המות דאזיל בינייהו ואסחר לון כיון דחמא ליה עאל לתיבה ואסתתר בגוה הה"ד ערום ראה רעה ונסתר ראה רעה דא מלאך המות ונסתר מקמיה הה"ד (בראשית ז ז) מפני מי המבול

רבי יוסי אמר ערום ראה רעה ונסתר ויסתר לא כתיב אהדר⁵ על מה דאתמר בזמנא דמותא

ואלה לחרפות לדראון עולם". והמחלוקת בזה, אבל הכל כפי שבארוה החברים.

"וימח את כל היקום אשר על פני האדמה". רבי אבא אמר, ("את כל") לכלול כל אותם שליטים ששולטים הממונים על הארץ, וזהו "היקום אשר על פני האדמה". שכאשר עושה הקדוש ברוך הוא דין בבני העולם, בתחילה מעביר את אותם השליטים הממונים עליהם, ואחר כך את אותם שיושבים תחת כנפיהם, שכתוב "יפקוד ה' על צבא המרום במרום", ואחר כך "על מלכי האדמה על האדמה". ואיך מעבירם מלפניו, אלא מעביר אותם באש שדולקת, זהו שכתוב "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא", אש (הוא) שאוכלת אש. אותו שעומד מעליהם (עובר) באש, ואותם שיושבים תחתיהם במים. ולכן "וימח את כל היקום אשר על פני האדמה", ואחר כך "מאדם ועד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ", כל אלו שלמטה. "וישאר אך נח", "אך" למעט, שלא נשארו בעולם רק נח ומי שעמו בתיבה. רבי יוסי אמר, שהיה חגיר שהכישו אריה.

והרי פרשוה. "ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה". רבי חייא פתח, "ערום ראה רעה ונסתר". פסוק זה נאמר על נח שנכנס לתיבה והסתתר בה, ונכנס לתוך התיבה בזמן שהמים דחקו אותו. והרי נאמר שעד שלא נכנס לתיבה, ראה את מלאך המות שהולך ביניהם ומקיף אותם. כיון שראה אותו נכנס לתיבה והסתתר בתוכה. זהו שכתוב "ערום ראה רעה ונסתר", "ראה רעה" זהו מלאך המות, "ונסתר" מלפניו, זהו שכתוב "מפני מי המבול".

רבי יוסי אמר, "ערום ראה רעה ונסתר" (לא כתוב ויסתר), חזר על מה שנאמר, בזמן

¹ עי' ח"ב סוף ו ע"ב.

² פי' בנהר דינור (ד"א, ועי' יהל אור ח"ב כ ע"ג). עי' לעיל לג ע"א שזה אש של גהנם, ועי' אד"ר קלז ע"ב.

³ כאן כסדר יצירתם בשמים באש ובארץ במים, וכן הטבילה למעלה באש ולמטה במים, וכן ההנהגה למעלה במדת הדין ולמטה במדת הרחמים, וכן עולם הזה ועולם הבא, בעולם הבא במדת הדין ובעולם הזה במדת הרחמים (יהל אור).

⁴ ויזכור אלקים את נח וגו'. הה"ד מפני מי המבול השטן נקרא מבול דאיהו הוה אז בגו ימא וזהו מפני מי המבו' כנז' לעיל (ש"ג).

⁵ ויסתר כתיב אהדר על מה דאתמר בזמנא דמותא וכו' ה"ג וה"פ ערו' ראה רעה ב' פסוקים הם וחד ערום ראה רעה נסתר פתאים עברו ונענשו וחד ערום ראה רעה ויסתר כתי' וקריין ונסתר ופתאים וכו'. וז"ש ויסתר כתיב. אהדר וכו' פי' שחוזר כלפי מה שיש לנו בהקדמה דבזמנא דמות' שריא בעלמא בר נש חכים יסתר ולא

זהר נח

שריא בעלמא בר נש חכים יסתר ולא יקום לבר ולא יתחזי קמי מחבלא בגין דכיון דאתייהיב ליה רשו יחבל כל אינון דישתכחון קמיה ויעברון קמיה באתגלייא וסופא דקרא ופתאים עברו ונענשו עברין קמיה ואתחזיין קמיה ונענשו דבר אחר עברו עברו פקודא¹ דא ונענשו [נ"א פקודא דמאריהון] דבר אחר ערום רעה ונסתר דא נח ופתאים עברו ונענשו אלן בני דריה (ונענשו) כיון דאסתתר ואשתהי תמן כל ההוא זמנא

סט/ב

לבתר ויזכור אלהים את נח א"ר שמעון (ויזכור אלהים את נח (בראשית ה א)) תא חזי בשעתא דדינא אתעביד לא כתיב ביה זכירה² כיון דאתעביד (ביה) דינא ואתאבידו חיבי עלמא כדין כתיב ביה זכירה דהא כד דינא שריא בעלמא אתחברותא לא אשתכח ומחבלא שריא על עלמא כיון דאתעבר דינא ואשתכך רונזא תב כלא לאתריה ובגין כך כתיב הכא ויזכור אלהים את נח דביה שריא זכור דנח איש צדיק כתיב ביה כתיב (תהלים פט י) אתה³ מושל בגאות הים⁴ בשוא גליו אתה תשבחם בשעתא דימא⁵ קפיץ⁶ בגלגלוי⁷ ותהומי⁸ סלקי ונחת⁹

שהמות שרוי בעולם, אדם חכם יסתתר ולא יעמוד בחוץ ולא יתראה לפני המשחית, משום שכיון שנתנה לו הרשות, הוא ישחית את כל אותם שנמצאים לפניו ועוברים לפניו בגלוי. וסוף הפסוק "ופתאים עברו ונענשו", עברו לפניו והתראו לפניו, ונענשו. דבר אחר, "עברו", עברו על מצוה (זו נ"א של רבונם) ונענשו. דבר אחר, "ערום ראה רעה ונסתר", זה נח. "ופתאים עברו ונענשו", אלו בני דורו (ונענשו). כיון שהסתתר והשתהה שם כל אותו זמן,

אחר כך "ויזכור אלהים את נח".

אמר רבי שמעון, ("ויזכור אלהים את נח"), בא וראה, בשעה שהדין נעשה, לא כתוב בו זכירה, כיון שנעשה (בו) הדין ונאבדו רשעי העולם, אז כתוב בו זכירה. שהרי כאשר הדין שרוי בעולם, לא נמצאת התחברות, והמשחית שרוי על העולם. כיון שעבר הדין ושכך הרוגז, שב הכל למקומו, ולכן כתוב כאן "ויזכור אלהים את נח", שבו שורה זכור, שכתוב בנח איש צדיק. כתוב "אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם", בשעה שהים קופץ בגליו והתהומות עולים ויורדים, הקדוש ברוך הוא שולח חוט אחד מצד הימין ומושך את גליו ושוכך זעפו, ואין מי שיודע אותו.

יקום לבר וכאלו אמר קרא ויסתר והיא אזהרה לערום הזה שראה רעה שהוא מלאך המות כשבא לעיר יסתר ממנו ויתחבא וז"ש בסמוך ד"א עברו עברו פקודא דא ואתענשו פי' פקודא דא שנצטוו שיהיו נסתרים ולא יתחזון קמי מחבלא והם לא עשו כך אלא עברו אזהרה וכו' ונענשו כיון דאסתתר מלת ונענשו ל"ג ליה (ש"נ).

¹ פי' זו המצוה עצמה שאינ' מסתירים עצמם ונענשו. א"מ (נ"א).

² פי' זכירה יסוד ובמשך הדין אינו מתחבר עם אלקים מז"ח (נ"א).

³ ת"ת (אור יקר). עי' לקמן קנח ע"א.

⁴ שהוא מהיסוד שנקרא גאות הים מטעם שנותן לה גאווה ורוממות כדמסיק (אור יקר).

⁵ מלכות (אור יקר ונ"א).

⁶ קציף מצד הדין (אור יקר).

⁷ הם כחות תחתונים שבה (אור יקר). שהיה קופץ בגליו (ד"א). פי' תוקף דיני מ'. ותהומי. קליפות דסלקי לגבה לשאוב הדין ונחתו לפעול הדין בתחתונים (נ"א). עי' בפרשת צו דף ל ע"א חד זיקא אתער ונחית לההוא תהומא עילאה כו', והוא בבריאה, וז"ש שם ובההוא אתר אית חיילין דאמרי קדוש כו' והוא השרפים בבריאה באתר אחרא אשתכחי גלגלי ימא דנהמין (יהל אור).

⁸ הם התחתונים יותר שהם קרובים למצולות ים (אור יקר).

⁹ בכח הדין החזק (אור יקר).

קב"ה¹ שדר חד חוטא² <מסטר דימינא> ומשיך גלגלוי³ ושכיך זעפיה⁴ ולית מאן דידע ליה⁵

יונה נחת לימא ואודמן ליה ההוא נונא ובלע ליה היך לא נפקת נשמתיה מניה ולא פרחא מיד⁶ אלא בגין דקב"ה שליט בההוא גאותא דימא וההוא גאותא דימא הוא חד חוטא⁷ <דשמאלא> דסליק ליה לימא לעילא וביה אסתלק ואי לאו ההוא חוטא דמטי ליה מסטר דימינא⁸ לא סלקא לעלמינ⁹ <דכד> (דכיון) דההוא חוטא נחית לימא¹⁰ וימא אתאחיד בה¹¹ כדין [אתעריין] (אתערביין) גלגלוי¹² [ושאגן] [ושאגן] למטרף טרפא¹³ עד דקב"ה¹⁴ אתיב [ליה] [לון] לאחורא¹⁵ ותבין לאתרייהו¹⁶ הה"ד (שם) בשוא גליו¹⁷ אתה תשבחם¹⁸ תשבחם לאינון גלי ימא תשבחם תתבר לון לאתבא לאתרייהו דבר אחר תשבחם ממש שבחא הוא לון בגין דסלקין בתיאובתא

יונה ירד לים והזדמן לו אותו הדג ובלע אותו, איך לא יצאה נשמתו ממנו ולא פרחא מיד. אלא משום שהקדוש ברוך הוא שולט באותה גאות של הים, ואותה גאות הים היא חוט אחד של השמאל שמעלה את הים למעלה, ובו הוא מתעלה. ואם לא אותו החוט שמגיע אליו מצד הימין, לא יעלה לעולמים. שכאשר (שכיון) שאותו החוט יורד לים והים אווזו בו, אז מתעוררים הגלים ושואגים לטרופ טרף, עד שהקדוש ברוך הוא משיב אותו (אותם) לאחור ושבים למקומם. זהו שכתוב "בשוא גליו אתה תשבחם", תשבחם את אותם גלי הים. "תשבחם", תשבר אותם לחזור למקומם. דבר אחר, "תשבחם" ממש, שבח הוא להם משום שעולים לראות בהשתוקקות. מכאן,

¹ ת"ת (אור יקר ונ"א).

² פי' יסוד חוט מחסד (אור יקר ונ"א). חוט של חסד ולכך שכיך זעפיה (מ"מ).

³ שמשפיע חסדים מצד החסד וממתק הדינים ומשיך גלגלוי שהם כחות שבה שיהיו שקטים מדינם (אור יקר).

⁴ דין המלכות בעצמה (אור יקר).

⁵ מפני שאין היסוד נכנס למלכות אלא בהצנע, ועם היות שנמשך חסדיו לכל הגלגלים שהם שאר כחות הדין, עכ"ז אינם משיגים היאך דינם מתמתק מכח היסוד, וכמו שמשקיט דין הים, ג"כ מעכב בידה שלא יהורג בזעפה הנטבעים בו (אור יקר). פי' החוט הזה משמש בחשאי שלא ידעו הקללי' בסוד אחד וע"ד (נ"א).

⁶ קודם שיבלעהו הדג כשנפל למים (אור יקר).

⁷ נקרא גאות מפני שמתגאת ומתרוממת למעלה אל מקום החיים העליונים ולא תאמר שהחוטא מעלה אותה אלא עמו ממש מסתלקת וזה שאמר וביה אסתלק שהיסוד מתרומם עם המלכות ושניהם עם הת"ת (אור יקר). יסוד המעלה אותה להתייחד פב"פ (ז"ח) (נ"א).

⁸ חסד מצד החסד (אור יקר).

⁹ אפילו בעת שאין בו דין (אור יקר).

¹⁰ לא תתעלה לעולם אלא על ידי החוט, שאפילו על ידי החוט אינו מועיל להתעלות, מפני שהתחתונים אווזים בו (אור יקר).

¹¹ דהיינו קשר יסוד במלכות ומלכות ביסוד נחית (אור יקר).

¹² הם שאר הכחות כנ"ל (אור יקר).

¹³ אינם מניחים אותה לעלות מפני שהם שואגים לה היאך תתעלה והם מתים ברעה והיינו שאגין למטרף טרפא (אור יקר). והוא מ"ש הכפירים שואגים לטרף וכו' ואמר שם ותמן חילין כו' בכל"מ. והן החיות ביצירה, באתר אחרא כו' כד"א וגובה להם ויראה להם כו' והן האופנים בעשיה (יהל אור).

¹⁴ ת"ת שפשט החוט הנזכר (אור יקר).

¹⁵ שירדו למטה אל אחריהם מקום הדינים כדי שיניחוהו לעלות (אור יקר).

¹⁶ וזהו והחיות רצוא ושוב, והן גלי ימא הנקודות (צ"ל ה' נקודות) ה' קולות שנאמר בחיות ה' גלין ה' נקודין כידוע. ותבין לאתרייהו בהתגלות קב"ה שנקרא שמש דרגא דיסוד, וז"ש הכפירים כו' תזרח השמש יאספון כו', וחוטא הוא חוט החסד והוא אור הגנוז בצדיק ואינו מתגלה ממנו אלא חוטא בלבד כמ"ש בזוהר וחוטא הוא חוט השדרה דנחית ממוחא אור דמעשה בראשית ושם צדיק כתמר, וענין קפיצת הגלין בסט' דגבורה ונייחין בסט' דחסדים וז"ש רצוא בדגש ושוב ברפה חו"ג כידוע והוא דגש נקודה שהוא גלי ימא ורפה קו ע"ג האות הוא חוט החסד (יהל אור).

¹⁷ והם עולים על ידי החוט (אור יקר).

¹⁸ כאשר גאות הים מגיע לה אתה ת"ת תשבחם (אור יקר).

למחמי¹ מכאן כל מאן דכסיף לאסתכלא ולמדע
אע"ג דלא יכיל שבחא [30]יהבי ליה רשותא] איהו
דיליה וכלא משבחן ליה

אמר רבי יהודה נח כד הוה בתיבה דחיל הוה
דלא ידבר ליה קב"ה לעלמין וכיון דאתעביד
דינא ואתעברו חייבי עלמא כדין מה כתיב
(בראשית ה א) ויזכור אלהי"ם את נח רבי אלעזר
אמר תא הוי בשעתא דדינא שריא בעלמא לא
ליבעי ליה לאיניש דיכבר שמייה [קמי דקב"ה
בעלמא נ"א לעילא] דהא אי אדכר שמייה ידכרון
חובוי (כלהו) וייתון לאשגחא ביה מנלן משונמית
דההוא יומא יום טוב² דראש השנה הוה וקב"ה
דאין עלמא וכדין אמר לה אלישע (מלכים ב' ד
יג) היש לדבר לך אל המלך דא קב"ה דכדין
אקרי מלך מלך הקדוש מלך המשפט ותאמר
בתוך עמי אנכי יושבת (שם) לא בעינא דיכרון
לי וישגחון בי אלא בתוך עמי מאן דעייל רישיה
בין עמא (כלא) לא ישגחון עליה למידן ליה לביש
בגיני כך אמרה בתוך עמי תא הוי נח בשעתא
דרונא שריא בעלמא לא אדכר כיון דדינא
אתעבר מה כתיב ויזכור אלהי"ם את נח השתא
אדכר שמייה דבר אחר ויזכור אלהי"ם את נח
כמה דאת אמר ואזכור את בריתי (שמות ו ה)

רבי חזקיה הוה אזיל מקפוטקיא ללוד פגע
ביה רבי ייסא א"ל תוהנא עלך דאת בלחודך
דהא תנינן דלא יפוק בר נש יחידאי באורחא
א"ל רביא חד אזיל בהדאי ואיהו אתי אבתראי
א"ל ועל דא תוהנא איך אזיל בהדך מאן דלא
תשתעי ביה מלי דאורייתא דהא תנינן כל מאן
דאזיל באורחא ולא עמיה מלי דאורייתא אסתכן
בנפשיה א"ל הכי הוא ודאי אדהכי מטא ההוא
רביא א"ל רבי ייסא ברי מאן אתר אנת א"ל
מקרתא דלוד ושמענא דהאי בר נש חכים אזיל
תמן וזמינא גרמאי לפולחניה ולמיהך בהדיה
א"ל ברי ידעת מלי באורייתא³ א"ל ידענא דהא
אבא [הוה] אוליף לי בפרשת קרבנות וארכינא

כל מי שנכסף להסתכל ולדעת, אף על גב
שלא יכול (ולא נותנים לו רשות) השבח
הוא שלו, וכולם משבחים אותו.

אמר רבי יהודה, כשנח היה בתיבה, היה
פוחד שהקדוש ברוך הוא לא יזכור אותו
לעולמים. וכיון שנעשה הדין ונעברו רשעי
העולם, אז מה כתוב, "ויזכור אלהים את
נח". רבי אלעזר אמר, בא וראה, בשעה
שהדין שרוי בעולם, לא צריך לאדם שיזכר
שמו למעלה (לפני הקדוש ברוך הוא
בעולם). שהרי אם נזכור שמו, נזכרים (כל)
חטאיו, ויבואו להתבונן בו. מנין לנו,
משונמית, שאותו היום היה יום טוב של
ראש השנה, והקדוש ברוך הוא דן את
העולם, ואז אמר לה אלישע, "היש לדבר לך
אל המלך", זה הקדוש ברוך הוא, שאז נקרא
מלך, מלך הקדוש, מלך המשפט. "ותאמר
בתוך עמי אנכי יושבת", איני רוצה שיזכרו
אותי ויבוננו בי, אלא בתוך עמי. מי שמכניס
ראשו בין העם (כולו) לא יתבוננו עליו לדון
אותו לרע, לכן אמרה בתוך עמי. בא וראה,
בשעה שהרוגז היה שרוי בעולם נח לא
נזכר. כיון שעבר הדין מה כתוב, "ויזכור
אלהים את נח", עכשיו נזכר שמו. דבר אחר,
"ויזכור אלהים את נח", כמו שנאמר
"ואזכור את בריתי".

רבי חזקיה היה הולך מקפוטקיא ללוד.
פגע בו רבי ייסא. אמר לו, תמהני עליך
שאתה לבד, שהרי שנינו שלא יצא אדם
יחידי לדרך. אמר לו, תינוק אחד הלך עמי,
והוא בא אחרי. אמר לו, ועל זה אני תמה,
איך הולך עמך מי שלא תדבר עמו דברי
תורה, שהרי שנינו, כל מי שהולך בדרך ואין
עמו דברי תורה מסתכן בנפשו. אמר לו, כך
זה בודאי. בינתיים הגיע אותו תינוק. אמר
לו רבי ייסא, בני, מאיזה מקום אתה. אמר
לו, מעיר לוד, ושמעתי שהאיש הזה החכם
הולך לשם, וזמנתי עצמי לעבודתו וללכת
עמו. אמר לו בני, אתה יודע דברי תורה.
אמר לו, אני יודע שהרי אבי לימד אותי
בפרשת קרבנות, והרכנתי אזני למה שהיה
אומר עם אחי, שהוא זקן ממני. אמר לו רבי
ייסא בני, אמור לי.

¹ אתה תשבחם, תשפיעם חלקם מהיחדו למטה עם היות שאינם הגונים להתעלות אל היחוד שהם נפרדים
מכאן וכו' (אור יקר).

² בשלח עד ע"א ויצא קס ע"ב ופנחס רלא ע"א (ד"א). ר"מ השייך כאן תמצא בפנחס רכו ע"א ושאר מאמר
ר"מ רמוז בדף י"ז ובסוף זה הספר סימן מ"ז. הרשב"ב (נ"א).

זהר נח

אודנאי¹ למאי דהוה אמר עם אחי דאיהו קשישא
מנאי² א"ל רבי ייסא ברי אימא לי

פתח ואמר ויבן נח מזבח³ ליהויה ויקח מכל
הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עולות
במזבח (בראשית ח כ) ויבן נח מזבח דא איהו
מזבח דאקריב ביה אדם קדמאה נח

ע/א

אמאי קריב עולה⁴ דהא עולה לא סלקא אלא
בגין הרהורא [דלבא] (דרעותא) ונח במה חב
אלא נח הרהר⁵ ואמר הא קב"ה גזר דינא על
עלמא דיתחרב⁶ דילמא⁷ בגין דשויב לי כל
זכותא פקע לי ולא ישתאר לי זכו בעלמא מיד
ויבן נח מזבח⁸ ליהויה ההוא מזבח⁹ דאקריב ביה
אדם הראשון הוה אי הכי אמאי ויבן אלא בגין
דחייבי עלמא גרמו דלא קיימא בדוכתיה כיון
דאתא נח כתיב ביה (שם) ויבן¹⁰

ויעל עולות עלת כתיב (חסר) חדא כתיב
(ויקרא א יג) עולה הוא אשה ריח ניחה ליהויה
(לעולם עולה סלקא דכר¹¹ אי) [נניחא לה] עולה
סלקא דכר ולא סלקא נוקבא דכתיב (שם ג) זכר
תמים יקריבנו אמאי כתיב אשה¹² דהא אש בעי
לאשתכחא תמן אלא אע"ג דעולה [אתקריב]
(כ) דכר ולא תריה אתקריב נוקבא לא בעיא
לאתפרשא מניה אלא בה אתקריב בגין לחברא
דא בדא דסלקא נוקבא לגבי דכורא לאתחברא

פתח ואמר, "ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל
הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל
עולות במזבח". "ויבן נח מזבח", זה הוא
המזבח שהקריב בו אדם הראשון. למה נח

הקריב עולה, שהרי עולה לא עולה אלא
בשביל הרהור הלב (הרצון), ונח במה חטא.
אלא נח הרהר ואמר, הרי הקדוש ברוך הוא
גזר דין על העולם שיחרב, אולי משום
שמציל אותי פקעה כל זכותי ולא תשאר לי
זכות בעולם, מיד "ויבן נח מזבח לה". וזה
היה אותו מזבח שבו הקריב אדם הראשון.
אם כך, אז למה "ויבן". אלא משום שרשעי
העולם גרמו שלא עמד במקומו. כיון שבא
נח, כתוב בו "ויבן".

"ויעל עולות", כתוב ע' ל' ת, אחד. כתוב
"עולה הוא אשה ריח ניחוח לה", (לעולם
עולה עולה זכר, אם) "עולה" עולה זכר ולא
עולה נקבה, שכתוב "זכר תמים יקריבנו".
למה כתוב "אשה", שהרי אש צריכה
להמצא שם. אלא אף על גב שעולה נקרבת
זכר ולמקומה נקרבת, הנקבה לא צריכה
להיפרד ממנו, אלא עמה נקרב, בשביל
לחבר זה עם זה. שעולה הנקבה אל הזכר
להתחבר כאחד. ואף על גב שאשה לשום
אישים. נח היה צריך להקריב עולה, שהוא
במקום של הזכר, ועשה אותו הקדוש ברוך
הוא להתחבר ולהיכנס לתיבה, ועל זה
הקריב עולה. עולה הוא אשה, אש ה',

¹ והטתי אזני (ד"א).

² זקן ממני (ד"א).

³ עי' בסוף הספר אריכות מש"נ.

⁴ ולא תודה כמו שאדה"ר עשה (אור יקר).

⁵ המד"ל [מנחם די לונזאנון] תמה כי אין זה חטא, ולא תירץ כלום. ואני תמה עליו שאה"נ שלפי התירוץ
לא היה חטא אלא פחד ניכוי זכיותיו, ולכן ירא לנפשו שנשאת ערומה, ובנה מזבח לתקן פגם אדה"ר (רמ"ז).

⁶ נח לא הקריב קרבן תודה להיות שהיה המבול בדין קשה על העולם ואל היה עת תודה אמנם אדרבה
היה על כפרת עון וזה שאמר נח הרהר (אור יקר).

⁷ משמע אפי' הרהור שאין בו חטא מביא עולה (נ"א).

⁸ פי' השכינה היא מ' הנקרא מזבח כמבואר לעיל פעמים הרבה. א"מ (נ"א).

⁹ בבנין המזבח היה שוה לאדם הראשון אמנם בקרבן לא היו שוין שזה הקריב עולה וזה תודה (אור יקר).

¹⁰ עי' לקמן רנח ע"א ותז"ח מג ע"ג.

¹¹ הוצרך זה משום דהוה אפשר לפרש עולה הוא אשה דהיינו המלכות עולה למעלה ולא הוה קשי מידי
לזה נשמר ואמר לעולם עולה סלקא דכר (אור יקר).

¹² פי' למה אמר אשה שרומז על הנוק', אש מיבעי ליה, דהא אש בעי לאשתכחא תמן, ותירץ בשביל שלא
לעשות פירוד בין ז' לך כתיב אשה (מ"מ).

כחדא¹ ואע"ג דאשה לשום אישים² נח אצטריך ליה למקרב עולה דאיהו באתר דדכורא³ עבד ליה קב"ה⁴ לאתחברא ולאעלאה בתיבה⁵ ועל דא אקריב עולה עולה הוא אשה אש ה' דאתחבר (בה) שמאלא בנוקבא⁶ דהא (כל) נוקבא מסטרא דשמאלא קא אתיא [נ"א ודכורא מסטרא דימינא באתדבקותא] (דאתדבק) דא בדא ובגין כך אקרי (עולה) נוקבא אשה⁷ אשה קטירו דרחימו דאחיד בה שמאלא לסלקא לה לעילא⁸ ולא תקשרא כחדא ובגין כך [כתיב] עולה הוא אשה⁹ קטירו [ד]דכר ונוקבא דא בדא¹⁰

וירח יהו"ה את ריח הניחח (בראשית ה כא) וכתיב אשה ריח ניחח (בראשית א ט) אשה הכי שמענא¹¹ תננא ואשא מחוברין כחדא¹² דהא לית תננא בלא אשא כמה דכתיב (שמות יט יח) והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהו"ה באש תא חזי¹³ אש נפיק מלגיו¹⁴ ואיהו דק ואחיד במלה אחרא לבר דלאו איהו דק הכי ואתאחדן

שהתחבר (עמה) השמאל בנקבה, שהרי (כל) נקבה מצד השמאל באה, וזכר מצד הימין בהתדבקות זה בזה, ולכן נקראת (עולה) נקבה אשה. "אשה" קשר של האהבה שאוחז בה השמאל להעלותה למעלה ולהתקשר כאחד, ולכן כתוב "עולה הוא אשה", הקשר של זכר ונקבה זה עם זה.

"וירח ה' את ריח הניחוח", וכתוב "אשה ריח ניחוח". "אשה", כך שמענו, עשן ואש מחוברים כאחד, שהרי אין עשן בלא אש, כמו שכתוב "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש". בא וראה, אש יוצאת מבפנים והוא דק, ואוחז בדבר אחד בחוץ שאינו דק כך, ונאחזים זה בזה, ואז עולה העשן. ולמה, משום שהאש אוחזת בדבר

¹ היינו אשה שהוא המלכות דסלקא דהיינו פירושו עולה לגבי דכורא דהיינו לה' ומטעם זה לאתרי דדכורא אתקריב אמנם היא המלכות העולה לגבי דכורא (אור יקר).

² ואין הכרח כלל למה שפירשנו שאין מלת אשה במלכות אלא הוא הרמז במלאכים הנקראים אשים (אור יקר). פי' אע"פ שאז"ל (זבחים מו ע"ב) הקרבן צריך להקריבו לשם אישים [ז"ל: לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבוח לשם השם לשם אשים לשם ריח לשם ניחוח]. אפ"ה דרשינן ליה נמי לשון אשה שרומז על מלכות (מ"מ).

³ סוף סוף קשה היה לו להקריב קרבן תודה על הנס וכו' ותירץ כי נח אצטריך ליה למקרב עולה מפני היות מדתו בזכר דהא איהו באתרא דדכורא ביסוד, ולפיכך הקריב עולה להראות המלכות עולה אל מדתו (אור יקר).

⁴ פירוש זה טעם אחר למה הקריב עולה (מ"מ).

⁵ לטעם זה למה לא הקריב העולה מעת היותו מרכבה למדה זו, דהיינו קודם מי המבול, כדכתיב איש צדיק תמים היה, לזה אמר שהוא לא ידע שהיה מרכבה למדה זו, אלא במה דעבד ליה קב"ה לאתחברא ולאעלא בתיבה אמר כיון שכן ראוי שנעלה המלכות שהיא הנקבה למעלה במקום הזכר שהוא מדתו (אור יקר).

⁶ בחי' אשה ענין אחד ועולה ענין אחד, ולנח מתייחס ענין עולה ולא ענין אשה. כיצד, העולה הוא אשה מפני כי מלת אשה ירצה אש ה' דאתחבר שמאלא שהיא הגבורה בנוק' מלכות, והיינו סוד שמאלו תחת לראשי וענין זה אינו נוסף אליה אל הייחוד, כי זה טבע אליה ומנהגה בכך, וזה שאמר דהא נוק' מסטר שמאלא קא אתיא (אור יקר).

⁷ אין בענין אשה חלק אל הזכר כלל, כי בגין כך אתקרי נוק' אשה בלי הזכר, כי אדם היא מלה ושם משותף לשניהם, אמנם אשה שם לאשה לבדה (אור יקר).

⁸ ואם תאמר, היאך אפשר זה שהרי אשה מורה על חלק הייחוד קצת, לזה אמר אשה קטירו (אור יקר).

⁹ ופירושו עולה וקשר עם אשה (אור יקר).

¹⁰ אמנם לעולם אשה למטה ועולה ונקשר ומתייחד עמה עולה (אור יקר).

¹¹ פרדס בשער מהות והנהגה (להלן ד ע"ב אי' בפי' דתננא איהו דינא דלתתא) (ד"א).

¹² עי' אד"ר קלח ע"א ותאנא בתרין נוקבין דחוטמא, בחד נוקבא נפיק תננא להיט. ועי' שער מאמרי רשב"י כה ע"ג: בה תננא ואשא שבשני נקבי החוטם כנגד שנים אלו כי תננא מהקליפות כדאמרינן בפ' פקודי דכד תננא נפקא כו' ואשא מהדינין.

¹³ נשא קלז קלח (הערת הזוהר).

¹⁴ פי' האש שהוא הדין יוצא מתוך הבינה משורש הגבורה שבה (אור יקר).

דא בדא¹ וכדין תננא סלקא² מאי טעמא³ בגין דאתאחיד אשא במלה דרגיש וסימניך חוטמא דנפיק ביה תננא מגו אשא ועל דא כתיב (דברים לג י) ישימו קטורה⁴ באפך בגין דאהדר אשא לאתריה וחוטמא⁵ (אתרגיש) [אתכניש] בההוא ריחא לגו עד דאתאחיד כלא ותב לאתריה ואתקריב כלא לגו מחשבה ואתעביד רעותא הדא וכדין ריח ניהח⁶ דנח רוגזא ואתעביד נייחא דהא תננא אתכניש ועייל וקמיט באשא⁷ ואשא אחיד בתננא ועיילי תרווייהו לגו עד דנח רוגזא וכד אתאחיד (אחיד) כלא דא בדא ונח רוגזא כדין הוא נייחא וקשירו חד ואתקרי נייחא נייחא דרוחא הדוותא דכלא כהדא נהירו דבוצינין נהירו דאנפין ובגין כך כתיב וירח יהוה את ריח הניחח כמאן דארה וכניש כלא לגו אתריה

אתא רבי ייסא ונשקיה אמר ומה כל הדין טבא אית תחות ירך ולא ידעתי בו. אמר, אחזור אהדרנא מן אורחא ונתחבר בהרך אזלו אמר רבי חזקיה ארחא דא בהדי שכינתא נהך דהא מתקנא קמן אחיד בידא דההוא ינוקא ואזלו

אמרו ליה אימא לן קרא חד מאינן דאמר לך אבוך פתח ההוא ינוקא ואמר (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו דא הוא תאובתא עלאה [דיפוק] (דנפקא) רעותא מפומא (לנשקא ו) לא⁸ נפיק מחוטמא כד אשא נפקא דהא כד אתחבר פומא לנשקא נפיק אשא ברעותא בנהירו דאנפין בחדוה דכלא באתדבקותא דניחא ובגין כך כי טובים דודיך מיין מההוא יין (יין) דמחדי ונהיר אנפין וחיכין עיינין ועביד רעותא ולאן מיין [דמשכר] (דשכיר) ועביד רוגזא ואחשיך אנפין ולהטאן עיינין יין דרוגזא ועל דא בגין דחמר דא

המתפעל ממנו, וסימן לדבר, החוטם שיוצא בו עשן מתוך אש. ועל זה כתוב "ישימו קטורה באפך", משום שחוזרת האש למקומה. והחוטם (מתפעל) נאסף באותו ריח לפני ולפנים, עד שנאחז הכל וחוזר למקומו, ונקרב הכל לתוך המחשבה ונעשה רצון אחד. ואז "ריח ניחוח", שניח הרוגז ונעשה נחת. שהרי העשן נאסף ונכנס ומתקמט באש, והאש אוחזת בעשן, ונכנסים שניהם לפני ולפנים עד שנח הרוגז. וכשהכל נאחזים (אוהז) זה בזה ונח הרוגז, אז הוא מנוחה וקשר אחד ונקראת נחת. נחת הרוח, שמחת הכל כאחד, הארת הנרות, הארת הפנים. ולכן כתוב "וירח ה' את ריח הניחוח", כמי שמריח ומכניס הכל למקומו.

בא רבי ייסא ונשקו. אמר, ומה כל הטוב הזה תחת ירך ולא ידעתי בו. אמר, אחזור מהדרך ונתחבר עמך. הלכו. אמר רבי חזקיה, בדרך זו עם השכינה נלך, שהרי מתוקנת לפנינו. אחז בידי אותו תינוק והלכו.

אמר לו, אמור לנו פסוק אחד מאותם שאביך אמר לך. פתח אותו התינוק ואמר, "ישקני מנשיקות פיהו", זוהי השתוקקות העליונה שיוצא (שיצא) רצון מהפה (לנשק) ולא יוצא מהחוטם, כאשר יוצאת אש, שהרי כשמתחבר הפה לנשק, יוצאת אש ברצון בפנים מאירות, בשמחת הכל, בהתדבקות של מנוחה. ולכן "כי טובים דודיך מיין", מאותו יין (יין) המשמח ומאיר פנים והעינים מחייכות, ונעשה הרצון. ולא מהיין המשכר (שמשכר) ועושה רוגז ומחשיך פנים, והעינים לטהרות, יין של רוגז. ועל זה, משום שישן זה טוב מאיר

¹ פי' אחר שנכנסו הגבורות במלכות אז תננא סליק, ש"מ שהגבורות אחר שנתעצמו במלכות נקראים תננא (מ"מ).

² דהיינו כחות הדין המתפשטין מהגבורה ולמטה (אור יקר).

³ פי' מ"ט לא נתפשטו הכחות ולא נתגברו בהיות הדין נפשע מן המקור, אלא שהוצרך להיותו בא אל הגבורה (אור יקר).

⁴ ולא קטורת כי התי"ו כח אפו של הקב"ה ואז ברך ה' חילו (ד"א).

⁵ והחוט' מרגיש הריח (ד"א).

⁶ פירוש ניחח תרי ניחי משמע ועיין האזינו רצד ע"א (ד"א).

⁷ שנתחברו גבורות דמלכות שנקראים תננא עם גבורות דז"א שנק' אשא ונכנסו אצל המח להתמתק (מ"מ).

⁸ עיין בפרדס רמונים שער ח פ' כא דף סז ע"א (ד"א).

זהר נח

הפנים ומשמח העינים ועושה השתוקקות של אהבה, מקריבים אותו כל יום על גבי המזבח,

ע/ב

שעורא דמאן דשתי ליה חדי ליה¹ ועביד ליה נייחא דכתיב (במדבר כח ז) ונסכו יין רביעית ההין ובגין כך כי טובים דודיך מיין מההוא יין דאתער רחימותא ותיאובתא

וכלא כמה דלתתא² אתער רחימותא דלעילא תרין שרגין כד אתדעך נהורא דלעילא בתננא דסליק מההוא דלתתא אתדליק ההוא דלעילא א"ר חזקיה הכי הוא ודאי דעלמא עלאה תליא בתתאה ותתאה בעלאה³ ומזמנא דאתהריב בי מקדשא ברכאן לא אשתכחו לעילא ותתא לאחזאה⁴ דדא בדא תליא אמר רבי יוסי ברכאן לא אשתכחו ולוויטין אשתכחו דהא יניקו דכלא⁵ בההוא סטרא⁶ נפקי [וברכאן לא נפקי] מאי טעמא בגין דישראל לא שריין בארעא⁷ ולא פלחי פולחנא דאצטריך לאדלקא בוצינין⁸ ולאשתכחא ברכאן ובגין כך לא משתכחי לעילא ותתא ועלמא לא יתיב בקיומיה כדקא יאות

כשיעור שמי ששונה אותו, משמח אותו ועושה לו נחת, שכתוב "ונסכו יין רביעית ההין". ולכן "כי טובים דודיך מיין", מאותו היין שמעורר אהבה והשתוקקות.

והכל כדוגמא שלמטה מעורר אהבה שלמעלה. [דוגמת] שני נרות, כשדועך האור שלמעלה בעשן שעולה מאותו שלמטה, נדלק אותו שלמעלה. אמר רבי חזקיה, כך הוא בודאי, שהעולם העליון תלוי בתחתון והתחתון בעליון. ומזמן שנחרב בית המקדש לא נמצאו ברכות למעלה ולמטה, כדי להראות שזה תלוי בזה. אמר רבי יוסי, ברכות אין נמצאות, וקללות נמצאות, שהרי יניקת הכל מאותו צד יוצאים (וברכות לא יוצאות). ולמה, משום שישראל לא שרויים בארץ ולא עובדים עבודה שצריך להדליק נרות ולהמצא ברכות, ולכן לא נמצאים למעלה ולמטה, והעולם לא יושב בקיומו כראוי.

¹ עי' זהר ח"ב קמז ע"א: ההוא יין דאיהו חדוה דכל חדוון. ועיי"ש בהגהות מהרח"ו. היין ההוא נמשך מאימא עילאה בסוד יין המשומר בענביו יין המשמח ואינו משכר (שעה"כ עו ע"א). כוס של ברכה צריך להגביהו בחמשה גבורות אלו לעלותם אל שרשם אל מקום היין המשמח למתקם והם הם חמשה אצבעות היד הימנית למתקם בסוד הימין ולהעלותם אל שרשם ויתמתקו בסוד הימין שבה ויהיו יין המשמח ולא יין המשכר מצד הגבורה החזקה (שער מאמרי רשב"י ג ע"ב).

² הוצרך לזה כי בשלמא לעיל שייך נשיקו חמרא הוא טב ולא משכר אמנם לתתא הא יין אתי סתם בלא נשיקו לזה אמר כי כיון ששעירו היין אינו משכר לסתם אדם הוא מעורר למעלה יין טוב המשמח (אור יקר).
³ שאין לו חיות לתחתון אלא משפע העליון, ותחלה עולה ההתעוררות ממט הלמעלה ואח"כ יורד השפע ממעלה למטה (אור יקר).

⁴ שכבר לפעמים אפשר להמצא ברכות מלמעלה עם היות שמעשה התחתונים אינם הגונים וכו' אלא עתה שנחרב בית המקדש נשבע ממש הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנס בירושלים של מטה להורות חבה ותליית העליונים בתחתונים (אור יקר).

⁵ כל מעשה בראשית וההיכלות נעולים לבלתי תת שפע כלל, ואם תאמר אם כן תפלתנו וייחודנו ומצותנו מה תהא עליהן (אור יקר).

⁶ בקלי' מקום קללה שטובן והשפעתן קללה (אור יקר).

⁷ הם תחת השרים החצונים, חו"ל שהוא חוצא לקדושה בתוך הקלי' ושליטת השרים וזה טעם לקללה וטעם לסילוק הברכה הוא לא פלחי פולחנא (אור יקר).

⁸ להדליק נרות (ד"א). עי' בהגר"א בתיקו"ז סז ע"ג: ואתער שיר השירים כו' - לעורר אהבת דודים, שכולו מוסב על זה, והן שלהבת רשפי"ה מים רבים, ושלהבת הוא ע"י הפתילה הדולקת, וז"ש ואדליק נהורא כו'. וכל שיר השירים לאדלקא בוצינין, כמ"ש בפ' תרומה (קמז ע"א) ובז"ח בכמה מקומות. ועי' רח"ו ח"ג קמט ע"א.

אמר רבי חזקיה, "לא אוסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם", מהו זה. אמר רבי ייסא, כך שמעתי מרבי שמעון שאמר, כל פעם שאש שלמעלה מוסיפה להתחזק, העשן, שהוא דין שלמטה, מחזק הרוגז ומשמיד הכל, משום שכשיוצאת אש, אין לה הפסקה (לפניו) עד שנשלם הדין, וכשדין שלמטה לא מוסיף להתחזק עם הדין שלמעלה, עושה דין ופוסק, ולא יושלם הדין להשמיד, ולכן כתוב "לא אוסף", לתת תוספת שיתחזק הדין שלמטה.

אמר רבי חזקיה (בראשית ה כא) לא אוסף¹ לקלל עוד² את האדמה בעבור האדם מאי הוא³ א"ר ייסא [הכי] (הא) שמענא מרבי שמעון דאמר כל זמנא דאשא דלעילא אוסף לתקפא⁴ תננא דאיהו דינא דלתתא אתקיף רוגזא ושצי כלא בגין דכד נפיק אשא לית [ליה] פסק (קמיה) עד דישתלים דינא⁵ וכד דינא דלתתא לא אוסף לאתתקפא בדינא דלעילא עביד דינא ופסיק ולא ישתלם דינא לשיצאה ובגין כך כתיב לא אוסף למיהב תוספת (לאתתקפא) [לאתקפא] דינא דלתתא

אמר אותו תינוק, שמעתי משום שכתוב "ארורה האדמה בעבורך", שהרי באותה שעה שהתקללה הארץ בחטאו של אדם, נתנה רשות שישלוט עליה אותו הנחש הרע, שהוא משחית את העולם ומשמיד את בני העולם. מאותו יום שהקריב נח קרבן והריח הקדוש ברוך הוא אותו, נתנה רשות לארץ לצאת מתחת אותו הנחש ויצאה מטומאתה, ולכן מקריבים ישראל קרבן לקדוש ברוך הוא, כדי להאיר פני הארץ. אמר רבי חזקיה, יפה הוא, (והוא) וזה היה תלוי עד שעמדו ישראל על הר סיני. אמר רבי ייסא, הקדוש ברוך הוא הקטין את הלבנה והשליט אותו הנחש, אבל משום חטאו של אדם התקללה כדי לקלל את

אמר ההוא ינוקא שמענא בגין דכתיב (שם ג יז) ארורה האדמה בעבורך דהא בההיא שעתא דאתלטיא ארעא בחובא דאדם אתייהיב רשו לשלטאה עלה ההוא חויה בישא⁶ דאיהו מחבלא דעלמא ושצי בני עלמא מההוא יומא דקריב נח קרבנא (וארח) [ואמר] ליה (ל)קב"ה אתייהיב רשו לארעא לנפקא מתחות ההוא נחש ונפקא ממסאבא ועל דא מקריבין ישראל קרבנא לקב"ה בגין לאנהרא אפי ארעא א"ר חזקיה יאות הוא (והיא) <והאי> הוה תלי עד דקיימו ישראל על טורא דסיני א"ר ייסא קב"ה אזעיר לה לסיהרא⁷ ושלטא ההוא נחש אבל בגין חובא דאדם אתלטיא⁸ בגין למילט עלמא בההוא יומא נפקת ארעא מההיא קללה וקיימא סיהרא

¹ הדין העליון התעוררותו מבינה ובמדת הדין התחתון אין ביכלתו לפעול לעולם אלא הפעולה כפי מה שנפשע מלמעלה ואם מלמעלה משפיעים ומוסיפים הוא נפעל לעולם ואם מלמעלה אין משפיעין מתעכל הדין ומתבטל אחר פעולתו ולזה אמר לא אוסף וכו' מפני שהדין שבמדות התחתונות נפעל וכלה בעוד שאין מוסיפין מלמעלה (אור יקר).

² עיקר תוקף הדינין הוא בבינה. וכאשר האשא דלעילא, הרי הוא הבינה מוסיפה להגביר את הדינין במלכות, אזי אתקיף רוגזא, ושצי כלא, כי לית ליה הפסק, ר"ל שלא פוסק רוגזיה עד דישתלים דינא. וכן היה במבול, שלכן נחרב כל העולם כולו (הקדו"ש כז ע"ב). והוא משום שהגבורות דהבינה הם בודאי יותר גדולים בהרבה מגבורות דמלכות, וכערך גדלות הבינה לגבי המלכות, שכן היא גדולה ממנה לאין חקר (הקדו"ש כז ע"ד).

³ פרדס שער ח פ"ב (ד"א).

⁴ ר"ל בינה עלמא עילאה כי משום שהיא בעצמה רחמי אלא מסטרהא דינין מתערין (כמ"ש בח"ג דף י סע"ב וכן שם יא ע"ב וסה ע"א) לכן כאשר גורם החטא שמגיעין הדינין גם שם והוא בשעתא דמהפכי חייביא רחמי לדינא כמ"ש סה ע"א אז נעשה הדין תקיף מאד ר"ל (לש"ו).

⁵ כשמלכות אינה מקבלת דין מגבורה אין הדין קשה כ"כ. א"מ (נ"א).

⁶ ר"ל שהמלכות שנקראת ארעא אתלטיא ח"ו שנסתלקה ט"ס שלה וחויא בישא שהיא לילית הרשעה שלטה שנבנה פרצופה (מ"מ).

⁷ במיעוט הלבנה כשקטרגה ביום ד' נסתלקו ט' ספירות ראשונות ממנה, והלכו לז"א. אבל בחטא אדה"ר נסתלקו ממנה והלכו לבנות פרצוף לילית הרשעה בסוד אמלאה החרבה לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים שהיא המלכות. וז"ש קב"ה אזער לה לסיהרא היינו ביום ד' שקטרגה ונתנו ט' ספירות שלה לז"א ובזה שלטה הקלי' כמ"ש ושלטא ההוא נחש. ומ"ש אבל בגין חובא דאדם אתלטיא (מ"מ).

⁸ פ"י בחטא אדה"ר נעשה מט' ספירות שלה פרצוף לילית, ואמר אתלטיא בגין למילט עלמא, שהוא פגם גדול יותר ממה שהיה בקטרוג הלבנה (מ"מ).

בההיא גריעותא בר בשעתא דקורבנא אשתכח(ו) בעלמא וישראל יתבין על ארעהון אמר רבי ייסא להווא ינוקא מה שמך א"ל אבא א"ל אבא תהא בכלא בחכמה ובשנין קרא עליה (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך¹

א"ר חזקיה זמין קב"ה לאעברא רוח מסאבא מן עלמא כמה (דאתמר) דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח ומחה יהו"ה אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יהו"ה דבר וזמין קב"ה לאנהרא לסיהרא ולאפקא לה מחשוכא בגין ההוא חויא בישא כמה דכתיב (שם ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה² ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים מאי אור ההוא אור דגניז ליה קב"ה בעובדא דבראשית

ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו וגו' (בראשית ט א) רבי אבא פתח³² (משלי י כב) ברכת יהו"ה היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה ברכת יהו"ה דא שכינתא דאיהי אתפקדא על ברכאן דעלמא³ ומנה נפקי⁴ ברכאן לכלא תא חזי מה כתיב בקדמיתא (בראשית ז א) ויאמר יהו"ה לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו' כמה דאתמר דמאריה דביתא יהב ליה רשו למיעאל לבתר אתתא אמרה ליה לנפקא בקדמיתא עאל ברשותא דבעלה לסוף נפק ברשו דאתתא מכאן אוליפנא מאריה

עא/א

דביתא יעיל ואתתא תפיק הה"ד (בראשית ח טו – טז) ויאמר³³ אלהים אל נח לאמר צא מן התיבה דרשו הוה⁵ בידהא לאפקא ליה לאושפיזא ולא לאעלא ליה כיון דנפק יהב מתנן לה בגין דאיהי בביתא וביתא בידהא ואינן

העולם. באותו יום יצאה הארץ מאותה קללה ועמדה הלבנה באותה גריעות, פרט לשעה שקרבנות נמצאו בעולם וישראל יושבים על ארצם. אמר רבי ייסא לאותו תינוק, מה שמך. אמר לו אבא. אמר לו, אבא תהיה בכל, בחכמה ובשנים. קרא עליו "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך".

אמר רבי חזקיה, עתיד הקדוש ברוך הוא להעביר רוח הטומאה מהעולם, כמו (שנאמר) שכתוב "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", וכתוב "בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר". ועתיד הקדוש ברוך הוא להאיר את הלבנה ולהוציאה מהחושך משום אותו נחש הרע, כמו שכתוב "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. איזה אור, אותו האור שגנזו הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

"ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו וגו'". רבי אבא פתח ואמר, "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה". "ברכת ה'" זו השכינה, שהיא ממונה על ברכות העולם, וממנה יוצאות ברכות לכל. בא וראה מה כתוב בהתחלה, "ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו'", כמו שנאמר שבעל הבית נתן לו רשות להכנס. אחר כך האשה אמרה לו לצאת. בהתחלה נכנס ברשות בעלה, ובסוף יצא ברשות האשה. מכאן למדנו שבעל

הבית יכניס והאשה תוציא, זהו שכתוב "וידבר אלהים אל נח לאמר, צא מן התיבה". שרשות היתה בידיה להוציא את האורח, ולא להכניסו. כיון שיצא, נתן לה מתנות, משום שהיא בבית והבית בידיה. ואותם המתנות שנתן לה, כדי להרבות אהבה אל בעלה.

¹ מה שחסר כאן עיין בסוף הספר סימן י"ג (הערת הזוהר).
² שכן הנוק' תתעלה בכל אור הקו האמצעי, וז"א יאיר באור הדעת עלאה שברישא, הרי הוא האור הראשון דז' ימי בראשית (כללים ח"ב עח ע"א).
³ לב' סיבות השכינה נקראת ברכת ה': הא', מפני קבלתה כל הברכות הנשפעות מלמעלה (אור יקר).
⁴ הב': מפני שכולם נפשעות למטה לתחתון על ידה (אור יקר).
⁵ לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת והמלכות שמאלית דוחה ומרחקת והת"ת ימיני מקרב ולכך יש רשות לפי מדתה לאפקא ולא לאעלא ליה. עוד כי אושפיזא היינו יסוד והוא נכנס במלכות ברצון וכח הת"ת והיינו יוסף סוד בחי' היסוד יוצא מהת"ת למלכות (אור יקר).

מתנן דיהב לה בגין לאסגאה לה רחימותא
בבעלה

מכאן אוליפנא אורח ארעא לאושפיזא
(למיהב בידא דבעלה כד נפיק <יהב> מתנן
לאאתתיה ולא בידה ובגין כך כיון דיהב ליה
מתנן) וועל דא לבתר דיהב לה מתנן לאסגאה לה
רחימותא בבעלה] <נ"א כיון דנפיק יהב מתנן
ונבזבז² בידא דבעלה למיהב לאתתיה ולמחדי
בה³ ולאסגאה לה⁴ רחימותא⁵ בבעלה הה"ד (שם
כ) ויקח מכל וגו'⁶ ויעל עולות במזבח אלין מתנן
דיהב בידא דבעלה בגין לאסגאה לה רחימותא
בעלמא ומכאן אוליפנא אורח ארעא לאושפיזא
דיהב מתנן בידא דבעלה לאתתיה ולא בידה⁷
ועל דא ויעל עלת במזבח קורבנא לדכורא
לאסגאה רחימותא בבעלה ברכא ליה⁸ <ברכא
ליה דכתיב (שם ט א) ויברך אלהים את נח ואת
בניו ויאמר להם פרו ורבו וגו' ובגין כך כתיב
(משלי י כב) ברכת יהוה היא תעשיר ודאי כמה
דאתמר ולא יוסיף עצב עמה רזא דכתיב
(בראשית ג יז) בעצבון תאכלנה עצבון עציבו
ורגוזא בלא נהירו דאנפין כד אתחשך סיהרא
וברכאן לא משתכחי בעצבון סטרא (ד)רוחא
אחרא דאמנע ברכאן מעלמא ובגין כך ולא יוסיף
עצב עמה ודא הוא רזא דכתיב (שם ח כא) לא
אויסיף לקלל עוד את האדמה

ומוראכם וחתכם יהיה (שם ט ב) מכאן
ולהלאה יהא לכון דיוקנין דבני נשא¹⁰ דהא

מכאן למדנו דרך ארץ לאורח (לתת ביד
בעלה, כשיוצא נותן מתנות לאשתו, ולא
בידה. ולכן, כיון שנתן לו מתנות), ועל זה,
לאחר שנתן לה מתנות להרבות לה אהבה
עם בעלה. (כיון שיצא, נתן מתנות ואוצרות
ביד בעלה לתת לאשתו ולשמוח עמה
ולהרבות לה אהבה עם בעלה. זהו שכתוב
"ויקח מכל וגו' ויעל עולות במזבח", אלו
מתנות שנתן ביד של בעלה כדי להרבות לה
אהבה בעולם. ומכאן למדנו דרך ארץ
לאורח שיתן מתנות ביד של בעלה לאשתו
ולא בידיה. ועל זה "ויעל עולות במזבח",
קרבן לזכר, להרבות אהבה עם בעלה בירך
אותו, בירך אותו, שכתוב "ויברך אלהים
את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו וגו'",
ולכן כתוב "ברכת ה' היא תעשיר", ודאי כמו
שנתבאר. "ולא יוסף עצב עמה", סוד הכתוב
"בעצבון תאכלנה", "עצבון" עצבות ורוגז
בלי הארת פנים, כשנחשכת הלבנה וברכות
לא נמצאות, "בעצבון" צד של רוח אחר
שמונע ברכות מהעולם, ולכן לא יוסף עצב
עמה, וזה הוא סוד הכתוב "לא אוסיף עוד
לקלל את האדמה".

"ומוראכם וחתכם יהיה", מכאן ולהלאה
יהיה לכם דמויות בני אדם, שהרי בתחילה

¹ הם מתנות, והם בשופע בשיעור מוגבל (אור יקר).
² בלי שיעור דרך בזבז, ותחלה הדבר מועט ואח"כ מתרבה והם קישוטין למלכות מאור הת"ת (אור יקר).
³ תחלתה מן השמאל, כאומרו שמאלו תחת לראשי, והיינו מהבינה בגבורה, וזה שאמר למחדי לה (אור יקר).
⁴ ואח"כ גמר האהבה מן הימין כאומרו וימינו תחבקני, וזה שאמר ולאסגאה לה רחימי (אור יקר).
⁵ ואח"כ קישוטיה מעורר האהבה כדכתבי וראיתיה לזכור ברית עולם, ופי' בתיקו"ז (כ ע"ב) וראיתיה ככלה מקושטת, ומיד לזכר ברית, ולפיכך אחר הקישוט מיד מעורר האהבה (אור יקר).
⁶ מתנן מכל הבהמה, ייחודה וקשוטה בבחינותיה מכל הבהמה, ואח"כ ונבזבזן דהיינו מכל העוף. ראשונה פני אריה ופני שור, ואח"כ פני נשר, ואח"כ ויעל עולות במזבח דהיינו עולה הוא אשה כנ"ל.
⁷ שבידה גורם קנאה ושנאה לה עם בעלה, והיינו מי שרוצה לייחד ולקשר המלכות בעצמה לבדה שח"ו גורם דין ופירוד אמנם בידא דבעלה למיהב לאתתיה גורם אהבה וייחוד שמשפיע ת"ת למלכות בעת נתינת אותם המתנות ממנו אליה (אור יקר).
⁸ דכן הדרך מי שגורם שפע וברכה לשכינה היא נותנת לו חלקו מאותם הברכות (אור יקר).
⁹ וראיה לזאת הנוסחא ויק"ח אבימל"ך וגו' וית"ן לאברהם וגו' (ד"א).
¹⁰ הלבוש של הנשמה הנקרא צלם אלהים, שמזה יגיע, "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ" (עמק המלך ש"ה פ"ג). עי' זו"ח מח ע"ב: וע"ד הבא ליטהר מסייעין אותו בא לטמא פתחין לו ות"ח מלאכין קדישין ומלאכין מסאבין אזלין עם ב"נ בכל אתר דאזיל אם ב"נ זכאה הוא אזדווגו ליה מלאכין קדישין וינטרון ליה בכל אתרא דאזיל הה"ד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. ואם לאו יסתלקון מניה מלאכין קדישין וישלטון עליה מלאכין מסאבין ואנהיגו לי לגיהנם ובהאי שעתא קראתי ואין עונה בשעת דחקו ובשעתא

בקדמיתא לא הוּו דיוקנין דבני נשא תא חזי בקדמיתא כתיב (שם ו) בצלם אלהי"ם עשה את האדם וכתיב (שם ה א) בדמות אלהי"ם עשה אותו כיון דחטו אשתנו דיוקנייהו מההוא דיוקנא עלאה ואתהפכו אינון למדחל מקמי חיוון ברא בקדמיתא כל בריין דעלמא זקפן עיינין וחמאן דיוקנא קדישא עלאה וזעאן ודחלין מקמיה כיון דחטו אתהפך דיוקניהו מעינייהו לדיוקנא אחרא ואתהפך דבני נשא זעין ודחלין קמי שאר בריין

תא חזי כל אינון בני נשא דלא חטאן קמי מאריהון ולא עברין על פקודי אורייתא זיו דיוקנא דלהון לא אשתני מחיזו דדיוקנא עלאה וכל בריין דעלמא זעין ודחלין קמיה ובשעתא דבני נשא עברין על פתגמי אורייתא אתחלף דיוקנא דלהון וכלהו זעין ודחלין מקמי בריין אחרנין בגין דאתחלף דיוקנא עלאה ואתעבר מנייהו וכדין שלטי בהו חיות ברא דהא לא חמו בהו ההוא דיוקנא עלאה כדקחזי ועל כך השתא כיון דעלמא אתחדש כמלקדמין בריך לון ברכה דא ושליט לון על כלא כמה דאת אמר ובכל דגי הים בידכם נתנו (בראשית ט ב) ואפילו נוני ימא רבי חייא אמר בידכם נתנו מקדמת דנא דכד ברא קב"ה עלמא מסר כלא [בידהון] (בידכון) דכתיב (שם א כח) ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגו'

>ויברך אלהי"ם את נח< (בראשית ט א) רבי חזקיה פתח (תהלים לב א) לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה האי קרא אוקמוה אבל קרא דא ברוא דחכמתא אתמר דהא תנינן בעשרה זיני שבחא שבח דוד לקב"ה וחד מנייהו¹ משכיל² והוא³ דרגא חד מאינון עשרה ודוד

לא היו דמויות של בני אדם. בא וראה, בתחלה כתוב "בצלם אלהים עשה את האדם", וכתוב "בדמות אלהים עשה אותו". כיון שחטאו, השתנתה דמותם מאותה דמות עליונה, והם התהפכו לפחד מלפני חיות השדה. בהתחלה כל בריות העולם זקפו עינים, וראו דמות קדושה עליונה וזעו ופחדו מלפניו, כיון שחטאו, התהפכה דמותם מעיניהם לדמות אחרת, והתהפך שבני אדם זעים ופוחדים לפני שאר הבריות.

בא וראה, כל אותם בני אדם שלא חוטאים לפני רבונם ולא עוברים על מצוות התורה, זיו דמותם לא משתנה ממראה הדמות העליונה, וכל בריות העולם זעים ופוחדים לפניו. ובשעה שבני אדם עוברים על דברי התורה, מתחלפת דמותם, וכולם מזדעזעים ופוחדים מלפני הבריות האחרות, משום שהתחלפה הדמות העליונה והועברה מהם, ואז שולטים בהם חיות השדה, שהרי לא רואים בהם אותה דמות עליונה כראוי. ועל כך עכשיו, כיון שהעולם התחדש כמו מקודם, ברכם את הברכה הזו, והשליט אותם על הכל, כמו שנאמר "וכל דגי הים בידכם נתנו", ואפילו דגי הים. רבי חייא אמר, "בידכם נתנו" מקודם לכן, כשהקדוש ברוך הוא ברא את העולם מסר בידיהם את הכל, שכתוב "ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגו'".

"ויברך אלהים את נח". רבי חזקיה פתח, "לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה", פסוק זה בארוהו, אבל פסוק זה נאמר בסוד החכמה, שהרי שנינו בעשרה מיני שבח שיבח דוד את הקדוש ברוך הוא, ואחד מהם הוא משכיל, והוא דרגה אחת מאותן עשר.

דשליט עליה רוח מסאבא או מרעין או שלטין עליה אוה"ע סכותה בענן לך מעבור תפלה וגם תפלתו תועבה. ועי' עמק המלך (שער טז פ"ט): ובאותו הזמן מסתלק הצלם מהם, שנאמר, סר צלם מעליהם וי"י אתנו אל תראום, וכל מי שאינו אוכל נבילות וטריפות, ובפרט בשר בחלב, הצלם אלהים לא סר ממנו לעולם. והחיות יראים ממנו מאוד, לקיים מה שנאמר, בצלם אלהים ברא אותן, וסמך ליה "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ". והמזיקין ואומות העולם הם בכלל החיות של המזיקין של מעלה.

¹ ולא הקטן שבהם אלא המיוחד שבהם (אור יקר).

² עי' מדרש תהלים (מזמור א), זהר ח"ג קא ע"א, ורכג ע"ב.

³ עי' משפטים קי ע"א ולעיל טו ע"ב (ד"א). ועתה צריך לתת טעם למה אור היסוד ומלכות שניהם עלו עד הדעת למעלה מן הת"ת. ואמנם הטעם הוא כי היסוד נקרא משכיל לאיתן האזרחי (תהלים פט א), כמ"ש בסבא דמשפטים (קי ע"א), שאמר כי זה המשכיל שהוא יסוד הוא לעילא והוא לתתא, גם רמזו בזוהר פקודי בהיכלות (רנח ע"א) כי יוסף איהו לעילא ואיהו לתתא (ע"ח שער ט פרק ג). יוסף סליק בחביבו לעילא עד המוח ויורד למטה בסוד בנימין כנז' בפ' פקודי בהיכלו' וגם בפ' שלח לך וגם בפ' משפטים בענין ההוא סבא בפסוק משכיל לאיתן האזרחי דסליק עד מוחא להמשיך משם טיפת הזרע (שעה"כ קה ע"ג). עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב).

אתקין גרמיה עד לא ישרי עלוי האי דרגא אשרי נשוי פשע דהא בשעתא דקב"ה אתקיל חובי וכוון דבני נשא דההוא [בר ההוא] <כד ההוא> תיקלא דבסטר חובין מסתלקין ואינון אוחרנין זכין דאינון בתיקלא אחרא מכריעין לתתא (ו)דא הוא נשוי פשע כסוי חטאה

בשעתא דדינא שריא בעלמא דיהא מחפיא דלא ישרוט עלוי מחבלא כמה דהוה לנח דכסי ליה קב"ה מההוא חטאה דאמשיך עליה אדם על עלמא דכיון דחטאה דא אנגיד אדם על עלמא שאר בריין שלטאן ובר נש דחיל מנייהו ועלמא לא אתקין בתקוניה ובגין כך כד נפק נח מתיבותא קב"ה ברכיה דכתיב ויברך אלהים את נח ואת בניו וגו' ואתם פרו ורבו (בראשית ט ז) בהני ברכאן לא אשתכחו נוקבי אלא את נח ואת בניו אבל נוקבי לא אמר קרא א"ר שמעון ואתם כללא דדכורי

עא/ב

ונוקבי כחדא [ותו את נח לאסגאה נוקביה ואת בניו לאסגאה נוקבי דלהון] ובגין כך כתיב (שם) אתם פרו ורבו למעבד תולדות מכאן ולהלאה שרצו בארץ והכא יהיב לון קב"ה שבע¹ פקודי אורייתא לון ולכל דאתו אבתרייהו עד דקיימו ישראל בטורא דסיני ואתייהב לון כל פקודי אורייתא כחדא² ויאמר אלהים לנח וגו' זאת אות הברית אשר אני נותן ביני וביניכם וגו' את קשתי נתתי בענן (בראשית ט יב - יג) נתתי מקדמת דנא

רבי שמעון פתח (יחזקאל א כה) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא מה כתיב לעילא ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתן, אלן ארבע חיוון רברבין³ עלאין קדישיין⁴ דההוא [רקיע] (חיה)

ודוד התקין עצמו בטרם שתשרה עליו הדרגה הזו. "אשרי נשוי פשע", שהרי בשעה שהקדוש ברוך הוא שוקל חטאים וזכויות של בני אדם של אותו (כשאותו) משקל שבצד החטאים עולים, ואותם האחרים, הזכויות שהן במשקל אחר, מכריעות למטה, זה הוא "נשוי פשע". "כסוי חטאה". בשעה שהדין שורה בעולם, שיהיה מכסה שלא ישרוט עליו המשחית, כמו שהיה לנח שכיסה אותו הקדוש ברוך הוא מאותו חטא שאדם המשיך עליו ועל העולם, שכיון שחטא זה השפיע אדם על העולם, ששאר הבריות שולטות, ובן אדם פוחד מהם, והעולם לא נתקן בתקונו, ולכן כשיצא נח מהתיבה, ברכו הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ויברך אלהים את נח ואת בניו וגו'". "ואתם פרו ורבו", בברכות הללו לא נמצאו נקבות, אלא "את נח ואת בניו", אבל נקבות הפסוק לא אמר. אמר רבי שמעון, "ואתם" כלל של הזכרים

והנקבות כאחד. ועוד, "את נח" לרבות את אשתו, "ואת בניו" לרבות את נקבותיהם. ולכן כתוב "ואתם פרו ורבו", לעשות תולדות, מכאן והלאה "רצ בארץ". וכאן נתן להם הקדוש ברוך הוא שבע מצוות התורה ולכל הבאים אחריהם, עד שעמדו ישראל בהר סיני ונתנו להם כל מצוות התורה כאחד. "ויאמר אלהים לנח וגו' זאת אות הברית אשר אני נותן ביני וביניכם וגו' את קשתי נתתי בענן". "נתתי" מקודם לכן.

רבי שמעון פתח, "וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא". מה כתוב למעלה, "ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתן", אלו ארבע חיות גדולות עליונות קדושות שאותו הרקיע מתוקן עליהם. וכל הכנפים (נפרדות) מתחברות זו בזו לכסות את גופם. ובשעה שהם פורשים כנפיהם, נשמע קול

¹ נ"ל דהיינו דכתיב בקרא עת הזמיר וגו' וקול התור שקבלו בסיני תר"ו מצות י"ז של אדה"ר הם תר"ג. א"מ (נ"א).

² פנחס רטו ר"מ שייך כאן (ד"א).

³ ארגמן [אוריאל רפאל גבריאל מיכאל נוראל - עי' בגר"א בתז"ח מב ע"א שאוריאל ונוראל הם בחי' א' שביצירה (מ"מ). בהיכל הרצון, ולפי שיש תחתיהן ח' חיוון זעירין כמ"ש חיות קטנות עם גדולות אמר רברבין עלאין (יהל אור).

⁴ לפי שיש כנגדם בס"א ג"כ ד' חיות שבדינאל וארו ד' חיוון וכו' סלקין מן ימא והן ג"כ בהיכל הששי שלהן ששם ימא כנ"ל וכמ"ש בפ"פ רסו שהיכלא שתיתאה וכו' כמה דאית בסטרא דקדושה וכו' (יהל אור).

מתקנא עליהו¹ וכלהו [גדפייהו²] (גדפין פרישן) מתחבראן דא בדא לחפיא גופייהו³ ובשעתא דאינון פרישי גדפייהו אשתמע קל גדפין דכלהו [ד]אמרי שירתא הה"ד (שם כד) כקול שדי⁴ דלא אשתכיך לעלמין כמה דכתיב (תהלים ל יג) למען יזמרך כבוד ולא ידום ומאי אמרי (שם צח ב) הודיע יהו"ה⁵ ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו קול המולה כקול מחנה כקול משרייתא קדישא כד מתחברין [כל אלין] (חילין) עילאין לעילא ומאי אמרי קדוש קדוש קדוש יהו"ה צבאות מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו ג) אהדרו לדרום אמרו קדוש אהדרו לצפון אמרו קדוש אהדרו למזרח אמרו קדוש אהדרו למערב אמרו ברוך

הכנפים של כולם שאומרים שירה. זהו שכתוב "כקול שדי", שלא שוקט לעולמים, כמו שנאמר "למען יזמרך כבוד ולא ידום". ומה אומרים, "הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו". "קול המולה כקול מחנה", כקול מחנה קדוש כשמתחברים כל הצבאות העליונים למעלה, ומה אומרים, "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו". חוזרים לדרום, אומרים קדוש, חוזרים לצפון, אומרים קדוש, חוזרים למזרח, אומרים קדוש, חוזרים למערב, אומרים ברוך.

והאי רקיע קאים על רישיהון ובכל אתר דאיהי אזלא⁶ אסחרון [אפיין] [אנפיין] לההיא סטרא ואתכלילו אנפיין ביה אסחרו [אנפיין] [אנפויין] לארבע זויין וכלהו מסתחרין [לתתא] ברבועא דיליה אתגליפת בארבע אנפיין אנפי אריה אנפי נשרא אנפי שור אנפי אדם גליף בכלהו אדם אנפי ארי"ה אדם אנפי נש"ר אדם אנפי שו"ר [אדם] כלהו כלילין ביה [ובגין כך כתיב (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם⁷ והאי רקיע דאתרבע⁸ כלהו גוונין כלילין ביה] ארבע גוונין⁹ אתחזיין ביה גליפין בארבע¹⁰ ארבע

והרקיע הזה עומד על ראשיהם, ובכל מקום שהיא הולכת, מסובבים פנים לאותו צד שנכללים הפנים בו, מסובב פניו לארבעה רוחות, וכולם מסתובבים למטה. ברבוע שלו נחקקת בארבע פנים, פני אריה, פני נשר, פני שור, פני אדם, חקוק בכולם אדם. פני ארי"ה אדם, פני נש"ר אדם, פני שו"ר (אדם). כולם כלולים בו. ולכן כתוב "ודמות פניהם פני אדם". והרקיע הזה שהתרבע [שנחלק לארבע], כל הצבעים כלולים בו, ארבעה צבעים נראים בו חקוקים בארבע ארבע, בארבעה חקוקים רשומים אורות עליונים ותחתונים, כשנפרדים הצבעים של אותם ארבע, עולים שנים עשר. צבע ירוק, צבע אדום, צבע לבן, צבע ספיר שנכללו מכל הצבעים. זהו שכתוב "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא

¹ פי' המסך שבין בריאה ליצירה והוא פרוס על החיות שביצירה (מ"מ). הוא הדעת שבהיכל הז' יסוד דאימא שנקרא רקיע כידוע (יהל אור).
² הן האל הגדול הגבור והנורא (עי' זהר יט ע"א) (יהל אור).
³ אל אלקים יהו"ה אדני וכמ"ש ולא יכנף עוד מוריך וכו' (יהל אור).
⁴ ר"ל כמו השכינה שהיא מזמרת תמיד כמ"ש אלקים אל דמי לך, וכמ"ש למטה כמה דכתיב למען יזמרך כבוד כו' שכבוד הוא השכינה כידוע (יהל אור).
⁵ עי' יהל אור.
⁶ ר"ל הרקיע הזה נכללין בו אם לימין כולם פניהם פני אריה וכן בכל צד, ואין מתפרשים ד' פנים בד' צדדים רק כשאינם הולכים וכמ"ש בתז"ח לג ע"א (יהל אור).
⁷ עי' בהגר"א על ת"ז יא ע"א ד"ה ועל כולהו פני אדם - שהוא אדם על הכסא, שהויה שלו הוא פנים הרביעי, והוא פני אדם, שד' חיות הן, ובא' ד' פנים כולן של אדם, ובשני כולן של נשר.
⁸ הוא המסך הנז' שתחתיו הם ד' חיות מרובעים א' בכל רוח ד' גוונין (מ"מ).
⁹ כי בבינה עגולא למעלה ס' ולמטה רבועא מ"ם סתומה ושם הוא ד' אנפיין ד' הגוונין כלילין וזהו מ"ס ד"פ עשר עשר בכ"א כמ"ש בס"א (מ"מ).
¹⁰ פי' ד' אלו שביצירה חקוקים מד' שבבריאה שהם חגת"ם דבריאה שהתחתון חקיקתו מן העליון (מ"מ).

מראה דמות כבוד ה", המראה של כל הצבעים, ולכן "את קשתי נתתי בענן".

בארבע גליפין¹ רשימין טהירין² עלאיין³ ותתאיין⁴ כד מתפרשאן גוונין דאינון ארבע סלקין תריסר⁵ גוון ירוק גוון סומק גוון חורר גוון ספיר⁶ דאתכלילו מכל גוונין הה"ד (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהו"ה חיזו דגוונין דכלא ובגין כך את קשתי נתתי בענן

מאי קשתי כמה דאתמר ביוסף דכתיב (בראשית מט כד) ותשב באיתן קשתו⁷ בגין דיוסף צדיק אקרי ובגין כך קשתו דא ברית דקשת⁸ דאתכליל בצדיק⁹ דברית דא בדא¹⁰ <אתאחיד> ובגין דנח הוה צדיק קיימא דיליה קשת

ויפוזו (בראשית מט כד) מאי ויפוזו אנהירו בחמידו דכלא¹¹ כמה דאת אמר (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים אתנהירו בנהירו עלאה כד נטר ברית ובגין כך אקרי יוסף הצדיק¹² ועל דא אקרי הקשת ברית¹³ כליל דא בדא זהרא יקרא עלאה חיזו דכל חיזו¹⁴ חזו כחיזו טמירין¹⁵ גוונין טמירין גוונין דלא [אתגליין] ולית רשו לאסתכלא בעינא בקשת¹⁶ כד אתחזי בעלמא דלא [יתחזי] (אתחזי)¹⁷ קלנא בשכינתא

מה זה "קשתי", כמו שנאמר ביוסף, שכתוב "ותשב באיתן קשתו", משום שיוסף נקרא צדיק, ולכן קשתו, זו ברית של הקשת שנכללת בצדיק, שהברית נאחז זה עם זה. ומשום שנח היה צדיק הברית שלו קשת.

"ויפוזו". מה זה "ויפוזו". האירו בחמדת הכל, כמו שנאמר "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים". הוארו באור עליון כששמר הברית. ולכן נקרא יוסף הצדיק. ועל זה הקשת נקראת ברית, נכלל זה בזה, זוהר נכבד עליון המראה של כל המראות, מראה כמראה טמונים (טמון) הצבעים הטמונים, הצבעים שלא התגלו. ואין רשות להסתכל בעין בקשת כשנראית בעולם, שלא יתראה קלון בשכינה. וכן צבעי הקשת הוא מראה מוצק קשור כמראה כבוד העליון שלא להסתכל [בו].

¹ פי' ארבע שבבריאה ג"כ חקוקים מד' שבאצילות שהם חגת"ם דאצילות שהתחתון נחקק מן העליון (מ"מ).
² פי' שכולם הם דקים ורוחניים ורשימין הם רשימות דקות וכו' טהירין מורה על רוב זכותם כעצם השמים לטוהר (מ"מ).
³ שבאצילות (מ"מ).
⁴ ג"כ כולם רשימין טהירין (מ"מ).
⁵ פי' כל א' עמו שנים הם י"ב (מ"מ).
⁶ יסוד (יהל אור).
⁷ עי' לקמן רמז ע"א.
⁸ פי' ברית היא מלכות, ונקראת ג"כ קשת וכאלו אמר ברית שהוא קשת (מ"מ).
⁹ פי' שהמלכות נכללה ביסוד שנק' צדיק וברית כמו המלכות שנק' בשני שמות, ברית וקשת, כך היסוד נקרא בב' שמות צדיק וברית (מ"מ).
¹⁰ פי' שנתחברה המלכות עם היסוד בקשר אחד (מ"מ).
¹¹ פי' שנמשך להם הארה מתרי דרועין דז"א שבהם מתחזק יעקב שהוא הת"ת וזהו ויפוזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב (מ"מ).
¹² פי' דיוסף מצדיק יסוד דמקושר בו (נ"א).
¹³ מ' ברית בשם היסוד שהם כלולים (נ"א).
¹⁴ מלכות (מ"מ).
¹⁵ פי' מראות שבה כחיזו חג"ת שבז"א שהם טמירין (מ"מ). ה"ג פי' מראהו כמראה הנעלם היא השכינה (נ"א).
¹⁶ עי' דע"ה ח"ב פח ע"א.
¹⁷ כי כבוד אלקים הסתר דבר. ז"ח (נ"א).

וכן גוונין דקשת¹ הוא חיזו סוסטיפא קטירא כחיזו יקרא עלאה דלא לאסתכלא

וכיון דארעא המאת להאי קשת קיימא קדישא אתקיימת בקיומא ועל דא (בראשית ט יג) והיתה לאות ברית בין אלהים וגו' האי דאמרן דאלין תלת גוונין וחד דאתכליל מנייהו³⁵ בלהו רזא חדא ובגו עננא סלקא לאתחזאה וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר (יחזקאל א כה) האי היא אבן שתיה² דאיהי נקודה חדא דכל עלמא וקיימא עלה קדש הקדשים ומאי היא כרסייא קדישא עלאה דאיהי ממנא על אלין ארבע דמות כסא בארבע סמכין ודא הוא תורה שבע"פ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה דא הוא תורה שבכתב³ מכאן דתורה שבכתב ישוון

עב/א

יתה⁴ על תורה שבעל פה בגין דהאי כרסיא לדא כמראה אדם דאיהו דיוקנא דיעקב דאיהו יתיב עלה

רבי יהודה קם ליליא חד למלעי באורייתא [בפלגו ליליא] בבי אושפיזא במתא מחסיא והוה תמן בביתא חד יודאי דאתא בתרי קטירא דקטפירא⁵ פתח רבי יהודה ואמר (בראשית כח כב) והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלהים דא היא אבן שתיה⁶ דמתמן אשתיל עלמא ועלה אתבני בי מקדשא זקף רישיה ההוא יודאי [ו]א"ל האי מלה איך אפשר והא אבן שתיה עד לא אתברי עלמא הות ומינה אשתיל עלמא ואת אמרת והאבן הזאת אשר שמתני מצבה דמשמע דיעקב שוי לה השתא דכתיב (שם יז) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו ותו דיעקב בבית אל הוה והאי אבנא הות בירושלם

רבי יהודה לא אסחר רישיה לגביה פתח ואמר (עמוס ד יב) הכון לקראת אלהיך ישראל

וכיון שהארץ ראתה את הקשת הזו, ברית קדושה, התקיימה בקיום, ועל זה "והיתה לאות ברית בין אלהים וגו'". זה שאמרנו שאלו שלשת הצבעים ואחד שנכלל ביניהם כולם סוד אחד, ובתוך הענן עולה להראות. "וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר", זוהי אבן השתיה שהיא נקודה אחת של כל העולם ועומד עליה קודש הקדשים, ומהי הכסא הקדוש העליון שממונה על ארבעה אלה, דמות כסא בארבעה עמודים, וזוהי תורה שבעל פה. "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה", זוהי תורה שבכתב. מכאן שתורה שבכתב ישימו

אותה על תורה שבעל פה, משום שזה כסא לזה. "כמראה אדם", שהוא הדמות של יעקב שהוא יושב עליה.

רבי יהודה קם לילה אחד לעסוק בתורה בחצות הלילה באכסניה בעיר מחסיא, והיה שם בבית יהודי אחד שבא עם שתי שקים של מלבושים. פתח רבי יהודה ואמר, "והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלהים", זוהי אבן השתיה שמשם נשתל העולם, ועליה נבנה בית המקדש. אותו יהודי הרים ראשו ואמר לו, איך אפשר דבר זה, והרי אבן השתיה טרם שנברא העולם היתה, וממנה נשתל העולם, ואתה אמרת "והאבן הזאת אשר שמתני מצבה", שמשמע שיעקב שם אותה עכשיו, שכתוב "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו". ועוד, שיעקב בבית אל היה, והאבן הזאת היתה בירושלים.

רבי יהודה לא סובב ראשו אליו, פתח ואמר, "הכון לקראת אלהיך ישראל", וכתוב "הסכת ושמע ישראל", דברי תורה צריכים

¹ מראות הקשת המתגל' בעולם הוא מרא' מוצק ודמות הקשור במראה כבוד ה' ולכן אסור להסתכל בקשת המתגלה בעולם ועי' בתקונים תקון יח ומנחת יהודה דף עב תקונים לב (ד"א).

² מלכות דאצילות (מ"מ). הרי הוא שכינתו ית' המסתתרת ונעלמת ביסוד כל העולם כולו – עי' בהגר"א על תיקו"ז קכח ע"א (כללים ח"א טז ע"ג), והיא מכונה "אבן שתיה" שממנה הושתת העולם כי היא סיבת הכל ושורש הכל (ביאורים ח"ב ל ע"ג).

³ ז"א דאצילות (מ"מ).

⁴ יזהר להניח ספרי הכ"ד למעלה על ספרי הש"ס ולא יניחם להפך כי רומז לזו"ן. הרשב"ב (נ"א).

⁵ שבא בשני אמתחות מלאים מלבושים למכור ולסחור (ד"א). מלבושים (ד"א).

⁶ עי' לעיל עא ע"ב.

וכתיב (דברים כז ט) הסכת ושמע ישראל מלי דאורייתא בעיין כוונה ומלין דאורייתא בעאן לאתקנא בגופא¹ ורעותא כחדא קם הוא יודאי ואתלבש ויתיב לגביה דרבי יהודה ואמר זכאין אתון צדיקיא דמשתדלי באורייתא יומא ולילי א"ל רבי יהודה השתא דכוונת גרמך אימא מילך דנתחבר כחדא דהא מלי דאורייתא בעיין תקונא דגופא² ותקונא דלבא³ ואי לאו בערסאי שכיבנא ובלבאי אמרנא מלין

אלא הא תנינן דאפילו חד דיתיב ולעי באורייתא שכינתא אתחברת בהדיה ומה שכינתא הכא ואנא שכיב בערסאי ולא עוד אלא דבעיין צחותא ותו דכל בר נש⁴ דקם למלעי באורייתא מפלגו ליליא כד אתער רוח צפון⁵ (בפלגו דליליא) קב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן⁶ והוא וכל צדיקיא דבגנתא כלהו צייתין⁷ (ליה וצייתין) לאינן מלין דנפקי מפומיה ומה קב"ה וכל צדיקיא מתעדנין למשמע מלי דאורייתא בשעתא דא ואנא אהא שכיב בערסאי א"ל השתא אימא מילך

א"ל שאילנא על מה דאמרת בפסוקא דא (רוא דאבן שתיה דאמרת) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים דדא אבן שתיה (השתא דציית למלי) היך אפשר דהא אבן שתיה עד לא אתברי עלמא הות ומנה אשתיל עלמא ואת אמרת אשר שמתי דמשמע דיעקב שוי לה השתא [וכתיב] (דכתיב) (בראשית כה יח) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו ותו דיעקב בבית אל הוה ואבנא דא הות בירושלם א"ל כל ארעא דישראל אכפל תחותיו⁸ וההיא אבן תחותיה הות

כוונה, ודברי תורה צריכים להתקן בגוף ורצון כאחד. קם אותו יהודי והתלבש, וישב אצל רבי יהודה ואמר, אשריכם הצדיקים שעוסקים בתורה יומם ולילה. אמר לו רבי יהודה, עכשיו שהכנת את עצמך, אמור דברך שנתחבר כאחד, שהרי דברי תורה צריכים תיקון הגוף ותיקון הלב, ואם לאו הייתי שוכב במטתי, והייתי אומר דברים בלבי.

אלא הרי שנינו, שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה, השכינה מתחברת עמו, ומה שכינה כאן ואני שוכב במטתי. ולא עוד, אלא שצריכים צחות. ועוד, שכל אדם שקם לעסוק בתורה מחצות הלילה, כשמתעוררת רוח צפון (בחצות הלילה), הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. והוא וכל הצדיקים שבגן, כולם מקשיבים (לו ומקשיבים) לאותם דברים שיוצאים מפיו. ומה הקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שמתעדנים לשמוע דברי תורה בשעה הזו, ואני אהיה שוכב במטתי. אמר לו, כעת אמור דברך.

אמר לו, שאלתי על מה שאמרת בפסוק הזה (סוד של אבן השתיה שאמרת), "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים" שזו אבן השתיה, (עכשיו שמקשיב לדברי) איך אפשר, שהרי אבן השתיה טרם שנברא העולם היתה, וממנה נשתל העולם, ואתה אמרת "אשר שמתי", שמשמע שיעקב שם אותה כעת, וכתוב "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו". ועוד, שיעקב היה בבית אל, והאבן הזו היתה בירושלים. אמר לו, כל ארץ ישראל התקפלה תחתיו, ואותה אבן

¹ כיון שהם צריכים לרוח הקדש על ידי הכנת הכוונה, ואם כן לכבוד קדושתם צריך ג"כ תיקונא דגופא כדי שיסכים הגוף עם הנשמה לרוחניותם (אור יקר).

² שיהיה לבוש (נ"א).

³ היינו הכוונה וצריך שישב (נ"א).

⁴ אחרי מות סז ע"א (הערת הזוהר).

⁵ תפארת מצד הגבורה (אור יקר).

⁶ ענין השעשוע הזה הוא שנשמותיהן עולות בסוד מ"ן ומעוררות הזווג והוא משתעשע בהם (שעה"כ נג ע"ד) משתעשעות בנשמותיהם של צדיקים ושומעים קול העוסקין בתורה בחצות לילה ובבחי' לאה המזדווגת עם יעקב אמרו כי ז"ן מ"ן מזדווגים בח"ל וגם זה נקרא שעשוע עם הנשמות (שם נד ע"ג). פי' שהשעשוע גם בנשמות החיים וכמ"ש לעיל דף סב (נ"א).

⁷ להתייחד בהתעוררות התחתונים (אור יקר).

⁸ עד אותו הזמן עדיין לא זכה יעקב לשיתייחד ה' עליו ושיהיה מקורו למעלה למדרגת העולם בו, ועתה נתעלה להאחז בשורשו. וכו' חב"ד וחג"ת משפיעים בלאה ורחל הרמוזות בהארץ אשר אתה שוכב עליה, ששתייהן מתייחדות יחד, וז"ש רז"ל שכפל ארץ ישראל תחתיו (רמ"ז לקמן קנ ע"א).

תחתיו היתה. אמר לו, [אבל] כתוב "אשר שם", וכתוב "והאבן הזאת אשר שמת מצבה". אמר לו, אם ידעת הדבר, אמור אותו.

פתח ואמר, "אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך". החביבות והדבקות של דוד המלך היתה באבן הזאת, ועליה אמר "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה". וכשרצה להסתכל במראה כבוד רבונן, נטל אבן זו בידו בתחילה, ואחר כך נכנס. משום שכל מי שרוצה להראות לפני רבונן, לא נכנס אלא עם אבן זאת, שכתוב "בזאת יבא אהרן אל הקדש". ודוד משבח עצמו ואומר, אני בצדק אחזה פניך. וכל עסקו של דוד להראות באבן זאת כראוי כלפי מעלה.

פתח ואמר (תהלים יז טו) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך דוד מלכא חביבותא ודבקותא דיליה בהאי אבן! הוה ועלה אמר (שם קיח כב) אבן מאסו הבונים² היתה לראש פנה³ וכד בעא לאסתכלא בחיזו יקרא דמריה⁴ נטל להאי אבן בידיה בקדמיתא ולבתר עייל בגין דכל מאן דבעי לאתחזאה קמי מריה לא אעיל אלא בהאי אבן⁵ דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקודש ודוד משבח גרמיה ואמר אני בצדק⁶ אחזה פניך וכל אשתדלותיה דדוד לאתחזאה בהאי אבן⁷ כדקא יאות לגבי דלעילא

בא וראה, אברהם תיקן תפילת הבוקר והודיע ט ב רבוננו בעולם, ותיקן אותה השעה בתקוניה כראוי, שכתוב "וישכם אברהם בבוקר". יצחק תיקן תפלת מנחה, והודיע בעולם שיש דין ויש דיין שיכול להציל ולדון את העולם. יעקב תיקן תפלת

תא חזי אברהם אתקין צלותא דצפרא⁸ ואודע טיבו דמאריה בעלמא ואתקין ההיא שעתא בתקונהא כדקא יאות⁹ דכתיב (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבקר יצחק אתקין צלותא דמנחה ואודע בעלמא דאית דין ואית דיין¹⁰

¹ מלכות (נ"א).

² עי' בהיר אות קצ: והאכלתיך נחלת יעקב אביך, דהיינו נחלה גמורה דאית ליה החס"ד והפח"ד והאמ"ת והשלר"ם ולפיכך אמר (תהלים קי"ח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, אבן שמאסו אברהם ויצחק שבנו את העולם היתה עתה לראש פנה. אברהם יצחק ויעקב בוני המרכבה מאסו בה (אור יקר). והנה בחינת מלכות נגלית לבדה לא נמצאת בא"א לבדה רק בחי' עטרת היסוד שבו כי כל זה הוא דכורא וכמ"ש בש"ד ח"א בענין זווג א"א להוציא אר"א אך נוקבא ממש לא נמצאת ועיין בח"ב פ"ו ופ"ב וכן בעתיק יומין לא נמצא בחי' נוקבא בפני עצמה רק עטרת היסוד דעתיק היא נוקבא כמו בא"א. אמנם אח"כ נתגלית המלכות מסוד האי רישא עילאה מכולהו דלא אתיידע שהוא הנקרא עתיק יומין שהוא למעלה מכל אלו הט"ס דא"א וז"ס אשת חיל עטרת בעלה אשר תהיה לעתיד לבא גדולה מן השמש היתה לראש פינה וכאשר נתמלית המלכות למטה נתגלית מסוד האי רישא דלא אתידע (מבו"ש יח ע"ב).

³ תחלת הפניה למעלה ואי אפשר ליכנס זולתה (אור יקר).

⁴ ת"ת (נ"א).

⁵ עי' תיקו"ז יג ע"א: ובגין דאורייתא מינה אתיהיבת אמר למשה וראית את אחורי וכו' (שמות לג כג) דלית נביא וחכם יכל לעאלא לעילא פחות מן דא ובגין דא אתקריאת מפתחות החיצוניים אנפין דילה ואנפין דלגאוו מפתחות הפנימיים והא אתמר לעיל דאם בר נש לית בידוי מפתחות החיצוניים במאי ייעול ובגין דא אתמר בה זה השער לה' (תהלים קיח כ).

⁶ אני בצדק מ' אחזה פניך פני הת"ת (נ"א).

⁷ לקשר אל הייחוד נגד התפארת (אור יקר).

⁸ סתם תפילה היא מלכות, ואברהם אחז למדתו החסד והשפיע במלכות, לא שנעשה מרכבה למלכות אלא תיקן אותה בהיותו אחוז בחסד ולהודיע בעולם מדת חסד אין דרך אם לא יושפע דרך המלכות, וזה שאמר ואודע טיבו שהוא חסד, דמאריה עלמא, חכמה בעל הבית אל התחתונים דרך המלכות (אור יקר). צלותא היא מלכות וד' תיקונים בה חגת"ם וכ"א תקן מדתו שהן חג"ת שבה ואבן מאסו הבונים היא מלכות דילה ובה נאחז דוד (יהל אור).

⁹ מ' נק' תפלה ובכל תפלות בחינות שונות בה (נ"א). פי' תקון וקישוט ההיכלות בסוד בתולות אחריה רעותיה וז"ש תקן תפלת שחרית תקן וקישוט המ' שהוא ת"ש בהיכלותיה וכן יצחק אבל יעקב תקן יותר שהוא יחודא דגופא גם שמטתו שלמה וז"ש מה דלא אתקין בר נש אחרא (נ"א).

¹⁰ פירוש עונש העובר על המצוות וז"ס יצחק בגבורה. ז"ח (נ"א).

ערבית, ובשביל התפלה הזו שתיקן מה שלא תיקן אדם מקודם לזה כראוי. לכן שיבח את עצמו ואמר

דיכיל לשזבא ולמידן עלמא יעקב אתקין צלותא דערבית ובגין צלותא דא דאתקין מה דלא אתקין בר נש מקדמת דנא כדקא יאות! בגין כך שבה גרמיה ואמר

עב/ב

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה דעד ההיא שעתא לא שוי לה אחרא כוותיה ובגין כך ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה מאי מצבה דהוה נפילה ואוקים לה ויצוק שמן על ראשה² דהא ביעקב תליא מלתא למעבד יתיר מכל בני עלמא אתא רבי יהודה ונשקיה א"ל וכל האי ידעת (והיך) [ו]את משתדל בסחורתא ומנח חי עלמא א"ל דהוה דחיקא לי שעתא ואית לי תרין בנין וקיימין כל יומא בבי רב ואנא אשתדלנא על מזונייהו ולמיהב לון אנר למורייהו בגין דישתדלון באורייתא

"והאבן הזאת אשר שמתי מצבה", שעד אותה שעה לא תיקן אותה אחר כמותו. ולכן "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אתה מצבה". מה זה "מצבה", שהיתה נפולה, והקים אותה. "ויצוק שמן על ראשה", שהרי הדבר תלוי ביעקב לעשות יותר מכל בני העולם. בא רבי יהודה ונשקו. אמר לו, וכל זה ידעת, (ואיך) ואתה עוסק בסחורה ומניח חי עולם. אמר לו, השעה היתה דחוקה לי, ויש לי שני בנים ועומדים כל היום בבית הרב, ואני עוסק במזונם ולתת להם שכר למורם כדי שיעסקו בתורה.

פתח ואמר (מלכים א ב יב) ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון מלכותו מאד מאי שבחא דא אלא דאתקין אבן שתיה ושוי עלה קדש הקדשים³ וכדין ותכון מלכותו מאד וכתוב (בראשית ט טז) וראייתה לזכור ברית עולם⁴ דהא קב"ה תיאובתא דיליה בה תדיר⁵ ומאן דלא [אתחזי] (יתחזי) בה⁶ לא אעיל קמי מאריה ועל דא כתיב וראייתה לזכור ברית עולם וראייתה מאי וראייתה רוא הוא כמה דאת אמר (יחזקאל ט ד) והתוית תיו על מצחות וגו' לאתחזאה עלייהו ואיכא דאמרי דא רשימו דאת קדישא די בבשרא

פתח ואמר, "ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותיכון מלכותו מאד". מה הוא השבח הזה. אלא שהתקין אבן שתיה ושם עליה קדש הקדשים, ואז "ותיכון מלכותו מאד". וכתוב "וראייתה לזכור ברית עולם", שהרי הקדוש ברוך הוא חשקו בה תמיד, ומי שלא נראה עמה, לא נכנס לפני רבונו. ועל זה כתוב "וראייתה לזכור ברית עולם". "וראייתה", מה זה "וראייתה". סוד הוא, כמו שנאמר "והתוית תיו על מצחות וגו'" להראות עליהם. ויש אומרים, זה רושם האות הקדוש שבבשר.

אמר רבי יהודה ודאי כלא הוא [הכי] אבל האי קשת דאתחזי בעלמא ברוא עלאה קיימא⁷

אמר רבי יהודה, ודאי הכל הוא (כך). אבל קשת זו שנראית בעולם עומדת בסוד עליון,

¹ אין קישוט המלכות עיקרי לא מצד החס דולא מצד הגבורה לאא מצד הת"ת ולכך לא אתקין בר נש אחרא כדקא יאות וכו' שהוא הקימה והרימה וייחדה עם הת"ת ברושת בעלה, והיינו תפילת ערבית רשות וכו', אמנם קישוטי המלכות בעצה לא נעשה מרכבה אליה אלא דוד עצמו (אור יקר).
² היינו שפע החכמה הנשפע על ידי התפארת שהוא בעלה (אור יקר).
³ היינו הבינה נוסף על ייחוד התפארת (אור יקר).
⁴ "קשת" הוא כינוי לבחי' היסוד, ו"קשת בענן" הוא כינוי לבחי' זיווג יסוד במלכות. ויש לקשת ג' גוונים, הרי הם ג' הגוונים דחג"ת המאירים ביסוד, ואז נהיר היסוד בג' גוונים דחג"ת ומתייחד במלכות (דע"ה ח"ב פח ע"א).
⁵ לכך חושך ואומר וראייתה אעשה לה דרך להתקשט כדי שאראנה אל היחוד, והיינו לזכור ברית עולם (אור יקר).
⁶ מי שיהיה מרכבה למדה עליונה ממנה אי אפשר אם לא יאחז בה ודרך בה יכנס לפניו והיינו וראייתה ועל ידו אזכור התחתונים (אור יקר).
⁷ מוחות אלו המתגלים בה והאבות המאירים בה על ידי עלותם למעלה לא יעמוד האור ההוא לעולם כי אם על ידי מעשה התחתונים ועל ידם יוסיף או יחסר ח"ו וכאשר יחסר אורה נתמלא דינין מפני מעשה התחתונים כי רע הוא ותרד למקום הדינין ובעמקי הקליפות ואז יעלו האבות במחשבה ובעלמא דאתי

וכד יפקון ישראל מן גלותא זמינא האי קשת לאתקשטא בגונוני ככלה דא דמתקשטא לבעלה א"ל ההוא יודאי כך אמר לי אבא כד הוה מסתלק מעלמא (אמר לוי) לא תצפי להגלי (ד)משיחא עד דיתחזי האי קשת בעלמא (בעננא) מתקשטא בגונוני¹ נהירין ויתנהיר לעלמא וכדין צפי ליה למשיח מנלן דכתיב וראיתיה לזכור ברית עולם והשתא דאתחזיא בגונוני השוכין מתחזיא [לדוכרנא] (והיא לזכור) דלא ייתי מבול אבל בההיא זמנא אתחזייתא בגונוני נהירין ומתקשטא בתקונא ככלה דמתקשטא לבעלה וכדין לזכור ברית עולם

וידכר קב"ה להאי ברית דאיהו בגלותא ויקים לה מעפרא הה"ד (הושע ג ה) ובקשו את יהוה אלהיהם ואת דוד מלכם² וכתיב (ירמיה ל יט) ועבדו את יהוה אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם³ אשר אקים מעפר כמה דאת אמר (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת ועל דא וראיתיה לזכור ברית עולם ולאקמא לה מעפרא ואמר הכי אבא דבנין כך אדכר באורייתא פורקנא דישראל ודוכרנא דילה [והא הוא] (בדא) <ודא הוא> דכתיב (ישעיה נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך

ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה (בראשית ט יח) רבי אלעזר אמר כיון דכתיב ויהיו בני נח אמאי אמר היוצאים מן התיבה וכי בנין אחרנין הוו ליה דלא נפקי מן תיבותא א"ל רבי אבא אין דהא לבתר אולידו בנוי בנין דכתיב (בראשית יא י) ואלה תולדות שם וגו' ואינון לא נפקי מנו תיבותא ובנין כך כתיב היוצאים מן התיבה שם הם ויפת

רבי שמעון אמר אילו הייתי מצוי בעולם כשנתן הקדוש ברוך הוא ספרו של חנוך בעולם וספרו של אדם, הייתי מתחזק שלא ימצאו בין האנשים, כי לא חששו כל החכמים להסתכל בהם וטעו בדברים

וכשיצאו ישראל מהגלות, עתידה קשת זו להתקשט בצבעים ככלה הזו שמתקשטת לבעלה. אמר לו אותו יהודי, כך אמר לי אבא, כשהיה מסתלק מהעולם, (אמר לוי) אל תצפה לרגלי משיח עד שתראה קשת זו בעולם (בענן) מקושטת בצבעים מאירים ויואר לעולם, ואז צפה למשיח. מנין לנו, שכתוב "וראיתיה לזכור ברית עולם". וכעת שנראית בצבעים חשוכים, נראית לזכרון, (והיא לזכור) שלא יבא מבול. אבל באותו זמן נראית בצבעים מאירים ומקושטת בתיקון כמו כלה שמתקשטת לבעלה, ואז "לזכור ברית עולם".

ויזכור הקדוש ברוך הוא את הברית הזו שהיא בגלות ויקימה מהעפר, זהו שכתוב "ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם", וכתוב "ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם", אשר אקים מעפר, כמו שנאמר "אקים את סוכת דוד הנופלת". ועל זה "וראיתיה לזכור ברית עולם", ולהקימה מהעפר. ואמר כך אבא, שלכן נזכרה בתורה גאולת ישראל וזכרונה. וזהו שכתוב "אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך".

"ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה". רבי אלעזר אמר, כיון שכתוב "ויהיו בני נח", למה אמר "היוצאים מן התיבה", וכי בנין אחרים היו לו שלא יצאו מהתיבה. אמר לו רבי אבא, כן, שהרי אחר כך הולידו בניו בנין, שכתוב "אלה תולדות שם וגו'", והם לא יצאו מהתיבה. ולכן כתוב "היוצאים מן התיבה שם וחס ויפת".

רבי שמעון אמר, אילו הייתי מצוי בעולם כשנתן הקדוש ברוך הוא ספרו של חנוך בעולם וספרו של אדם, הייתי מתחזק שלא ימצאו בין האנשים, כי לא חששו כל החכמים להסתכל בהם וטעו בדברים

להרבות אורם וכאשר יגיעו ליסוד יתגלו האבות באור רב במלכות וינצלו התחתונים וזהו ענין הקשת הרומז ליסוד אשר ניצולים על ידו התחתוני' (שער מאמרי רשב"י ה ע"ד). פי' מורה סוד יחוד עליון קשר המ' כליל בג' גונוני חג"ת ועכ"ז אין יחוד זה שלם כי בזה הקלי' תובעים חלק ולזה בשכמל"ו בחשאי כנז' פ' תרומה ולכן בא בגוון חשוכין אבל בגאולה האי קשת אתקשטא בגונוני בלתי התלבשות הקלי' וזהו תגלה ותראה מלכותו עלינו דוקא כו'. ז"ח (נ"א).

¹ קטז ע"א ובתקון יח לב ע"ב (ד"א).

² פי' מידת המלכות שדוד המלך היה אחיד בה (כללים ח"א טז ע"ב).

³ לקמן קיב ע"ב וח"ג פד ע"א ופ"א (לש"ו).

במלין אחרנין¹ לאפקא מרשו עלאה לרשו אחרת, וכעת הנה חכמי העולם יודעים דברים וסותמים אותם ומתחזקים בעבודת רבונם. ופסוק זה מצאתי בסוד הסודות (תוספתא), שכשמעורר שמחת כל השמחות הטמון וסתום, זקן הזקנים מאיר ממנו אור דקיק, שמחת כל השמחות מאיר לימין בשמן משחה עליון, ומאיר לשמאל בשמחת היין הטוב, ומאיר לאמצע בשמחה (של הארגמן) של שני צדדים. רוח מתעוררת ורוח עולה ונותן ברוח, דבקים זה בזה. שלש נכנסים בשלש. מתוך שלש יוצאת ברית אחת שדבקה בברית, עוברת הרוח העולה ומתעברת ממנו, כשנותנת בשני צדדים, נדבקים רוח ברוח

במלין אחרנין¹ לאפקא מרשו עלאה לרשו אחרת, והשתא² הא חכימי עלמא ידעין מלין וסתמין לון ומתתקפי בפולחנא דמאריהון והאי קרא [תוספתא] אשכחנא (ברזא דרוין) <בתוספתא> דכר אתער³ חדוה דכל חדוין⁴ [ממירא סתימא⁵ סבתא דסבתין⁶ אנהיר <מניה> [מניה] נהירו דקיק⁷ חדוה <דכל> [דעל] חדוין⁸] נהיר לימינא במשח רבות עלאה⁹ ונהיר לשמאלא בחדוה דחמרא שב¹⁰ נהיר לאמצעיתא בחדוה¹¹ [דארגוונא] דתרין סטרין רוח אתער¹² ורוח סלקא¹³ ואתייהיב ברוחא (דבקן) [נדבקאן] דא בדא¹⁴ [תלת עאלין בתלת¹⁵ מגו תלת נפקא חד] ברית¹⁶ דדבקא בברית¹⁷ אתעברת רוח דסלקא מתעברת מניה¹⁸ כד אתייהיבת בתרין סטריין¹⁹ אתדבקו רוחא ברוחא²⁰

ענ/א

ומתעבראן מתלת בנין

ומתעברות משלשה בנים.

- ¹ בחכמות חיצוניות והשבעות לחפציהם כדור אנוש (נ"א).
- ² מהקדושה והיחוד אל מקום הפירוד (נ"א).
- ³ פי' התעוררות מ' מצד התחתונים הן לטוב הן למוטב (נ"א).
- ⁴ א"א, שאר"א יש בהם הארות שנק' חדוואן שאין בהם דין ואריך נק' חדוה דכל חדוואן (מ"מ). מדות שהם ז' שמחות והבינה הוא שמחת כל השמחות. ז"ח (נ"א).
- ⁵ פי' א"א הנז', סתום חציו העליון באו"א וחציו התחתון בזו"ן (מ"מ). בבינה (נ"א).
- ⁶ פי' או"א נקראים זקנים, שאין בהם דין ואריך נק' סבא דסבין (מ"מ). עי' שער מאמרי רשב"י כז ע"א שסבא דסבין הוא א"א או אויר. אמנם צ"ע שאין עוד לשון כזה סבתא דסבתין, אלא תמיד נק' סבא דסבין, אמנם עי' פרדס שכ"ג פט"ו שסבא דסבין כינוי לאבא, וסבתא דסבתין לאימא ולכתר. פי' הוא אריך טמיר וסתים תוך או"א שהם זקנים ואריך הוא זקן הזקנים ועי' במק"מ פירוש כל המאמר. הרשב"ב (נ"א).
- ⁷ פי' אבא שהוא י' דשמה קדישא (מ"מ).
- ⁸ דם הוא [אבא] נקרא חדוה דכל חדוואן לגבי אימא וזו"ן (מ"מ). ואולי דווקא אבא נקרא חדוה דכל חדוואן.
- ⁹ פי' א"א הנז' מאיר לקו ימיני דז"א במשח רבות עילאה שהוא אבא שנק' שמן (מ"מ).
- ¹⁰ פי' מאיר ג"כ לקו שמאלי דז"א בחדוה דחמרא שהיא אימא שנק' יין טוב (מ"מ). עי' זהר ח"ג לט ע"ב שזה יין המשומר. ועי' שעה"כ עו ע"א: היין הוא נמשך מאימא עילאה בסוד יין המשומר בענביו יין המשמח, ועי' זהר ח"ג (דף רלו ע"א) צדיק יסוד ביה סוד דאיהו יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית.
- ¹¹ פי' מאיר לקו אמצעי דז"א מהארת הדעת שיש בו חו"ג דהם תרין סטריין (מ"מ).
- ¹² פי' ז"א מתעורר להזדווג (מ"מ).
- ¹³ מלכות (מ"מ).
- ¹⁴ שנחברה עם ז"א שנק' רוחא ודבקו זה בזה (מ"מ).
- ¹⁵ פי' חג"ת דז"א שנעשו חב"ד כלי המוחין כנודע, הטיפה שלהם נכנסה בנה"י (מ"מ).
- ¹⁶ פי' מהארת חג"ת הנז' שנעשו חב"ד יוצא היסוד (מ"מ).
- ¹⁷ פי' יסוד דז"א דבוק ביסוד דנוק' (מ"מ).
- ¹⁸ פי' מלכות נתעברה מטיפת יסוד דז"א (מ"מ).
- ¹⁹ פי' לא נתעברה בהמלכות רק אחר שהי אבין תרין דרועין ושמאלו תחת ראשה וימינו תחבקה (מ"מ).
- ²⁰ זו"ן (מ"מ). עי' לעיל כב ע"א.

ונח ותיבה יצאו מהם שלשה, כדוגמת שלשת העליונים, ואלה הם שיצאו מתוך התיבה, שם וחם ויפת. שם שבצד ימין, חם שבצד שמאל, יפת ארגמן שכולל אותם. "וחם הוא אבי כנען", זוהמת הזהב מתחת סיגים, התעוררות רוח הטומאה של נחש הקדמוני, ולכן רשם ואמר, "וחם הוא אבי כנען", שהביא קללות על העולם, אותו כנען שהתקלל, אותו כנען שהחשיך פני הבריות. ולכן (כלם) לא יצא מכלל כולם אלא זה שכתוב "וחם הוא אבי כנען", מאותו שהחשיך את העולם, ולא כתוב בכלל זה ושם הוא אבי כן או יפת הוא אבי כן, אלא מיד קפץ ואמר "וחם הוא אבי כנען" ודאי.

ועל זה, כשבא אברהם מה כתוב, "ויעבור אברם בארץ", שעדיין לא היה קיום של האבות, ולא באו זרע של ישראל לעולם, שיצא השם הזה ויכנס שם עליון קדוש. כשהיו ישראל צדיקים, נקראה הארץ על השם הזה, "ארץ ישראל". וכשלא זכו, נקראה הארץ על שם אחר, "ארץ כנען". ועל זה כתוב "ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", שהוא הביא קללות על העולם. ובנחש מה כתוב, "ארור אתה מכל הבהמה", היינו מה שכתוב "עבד עבדים", ועל זה כתוב "שם וחם ויפת", שלשת אלה בני נח היוצאים מן התיבה, כמו שאמרנו.

[ועל דא כד אתא אברהם מה כתיב (בראשית יב ו) ויעבור אברם בארץ¹³ דעד לא הוה קיומא דאבהן ולא אתו זרעא דישראל בעלמא דיפוק שמא דא ויעול שמא עלאה קדישא כד הוו זכאין ישראל אקרי ארעא על שמא דא ארץ ישראל כד לא זכו אקרי ארעא על שמא אחרא ארץ כנען ועל דא כתיב (שם ט כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו דאיהו אייתי לוטין על עלמא ובנחש מה כתיב (שם ג יד) ארור אתה מכל הבהמה היינו דכתיב (שם ט כה) עבד עבדים ועל דא כתיב שם וחם ויפת

ועל זה, כשבא אברהם מה כתוב, "ויעבור אברם בארץ", שעדיין לא היה קיום של האבות, ולא באו זרע של ישראל לעולם, שיצא השם הזה ויכנס שם עליון קדוש. כשהיו ישראל צדיקים, נקראה הארץ על השם הזה, "ארץ ישראל". וכשלא זכו, נקראה הארץ על שם אחר, "ארץ כנען". ועל זה כתוב "ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", שהוא הביא קללות על העולם. ובנחש מה כתוב, "ארור אתה מכל הבהמה", היינו מה שכתוב "עבד עבדים", ועל זה כתוב "שם וחם ויפת", שלשת אלה בני נח היוצאים מן התיבה, כמו שאמרנו.

¹ חג"ת (מ"מ).

² מיכאן חסד (אור יקר).

³ גבריאל והוא ראש על כל השמאלים, ר"ל שתחת חיילי חייליו משתלשלים (אור יקר).

⁴ אוריאל (אור יקר).

⁵ הסיגים אינם יוצאים רק מסוף הגבורות וכו' ולכן חם שרומז לגבורה יצא ממנו כנען (מ"מ). והנה בקליפות שלשה בחינות: הא' הוא הקלי' הדקה הקרובה לקדושה והם היושבים ראשונה במלכות שאינם פועלים הטומאה פעול אלא בכח, והם הספירות אשר להם וכו' וז"ש זהמא דדהבא, וכו' דהיינו קרובתם אל הקדושה (אור יקר).

⁶ זוהם הזהב שתחת הסיגין הנשפע מכור הזהב ורמז אל תוקף הדין הנשפע מהגבורה העליונה (ד"א).

⁷ הב' הם ההיכלות שהם פועלים טומאה בפועל וכו' מה שהם מתעוררים למטה (אור יקר).

⁸ הג' הם השלוחים אשר בעולם התחתון שהם מתגלמים במלאך המות, שהוא ממש הכח המתגלם למטה (אור יקר).

⁹ כנגד שלשתן אמר "כנען דאייתי לוטין" שהוא הראש המושך הקללה והדין (אור יקר).

¹⁰ הם הקליפות המקוללות שהם ז' היכלות טמאות (אור יקר).

¹¹ היינו ממש מלאך המות המשחיר פני החיים (אור יקר).

¹² לא להוכיח על כנען בעצמו אתא, דהא פשיטא, אלא להוכיח על חם בעצמו שהוא יוצא מכלל הצדיקים ואינו מצד הקדושה (אור יקר).

¹³ אמר "בארץ" סתם, ולא הזכירה בשם כנען אלא סתם בארץ מפני שהתחילה הקדושה להתנוצץ וכו' ולא הזכירה בשם קדוש דהיינו ארץ ישראל מפני דעד לא הוה קיומא, ר"ל השבועה שנשבע הקב"ה לאברהם במראה בין הבתרים לזרעך אתן את הארץ (אור יקר).

תלת אלין בני נח היוצאים מן התיבה
כדקאמרינן

שלשה אלה בני נח (שם יט) קיומא דכל עלמא
קיומא דרזא עלאה ומאלה נפצה כל הארץ היינו
רזא (דא תלת) [דתלת] גוונין עלאין דכד ההוא
נהר דנגיד ונפיק אשקי לגנתא בחילא דתלת
אלין עלאין¹ ומתמן אתפרשן גוונין דלתתא² כל
חד וחד כליל בחבריה³ לאחזאה דיקרא דקב"ה
אתפשט לעילא ותתא ואיהו חד בעלאי ותתאי
אמר רבי אלעזר תלת גוונין אלין [בכל אינון]
(אינון בכל) דאתיין מסטר דקדושה ומחיוזו דתלת
גוונין אלין⁴ מתפרשאן לכל אינון דאתיין מסטרא
דרוחא אחרא וכד תסתכל ברזא דדרגין⁵ תשכח
היך מתפרשן גוונין לכל אינון סטרין עד דעיילין
לתתא ברזא דאינון⁶ שבעה ועשרין צנורין [נ"א]
סטרין דדשי (דרשי)⁷ דחפיין לתהומי וכלא
ידיעא לחכימין עליונין זכאה חולקהון דצדיקייא
דקב"ה אתרעי ביקריהון וגלי לון סטרין עלאין
דחכמתא עלייהו כתיב (תהלים כה יד) סוד יהו"ה
ליראיו ובריתו להודיעם

פתח רבי אלעזר ואמר (ישעיה כה א) יהו"ה
אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא
עצות מרחוק אמונה אומן כמה אית לון לבני
נשא לאסתכלא⁸ ביקרא דקב"ה ולשבחא
ליקריה⁹ בגין דכל מאן דידיע לשבחא למאריה¹⁰
כדקא יאות קב"ה עביד ליה רעותיה ולא עוד
אלא דאסגי ברכאן לעילא ותתא ועל דא מאן
דידיע לשבחא ליה למאריה וליחדא שמיה חביב
הוא לעילא וחמיד לתתא וקב"ה משתבח ביה

"שלשה אלה בני נח", הם קיום של כל
העולם, והקיום של סוד עליון. "ומאלה
נפצה כל הארץ", היינו סוד (זה) של שלשת
הצבעים העליונים, שכשאותו נהר ששופע
ויוצא, משקה את הגן בכח של שלשת
העליונים הללו, ומשם נפרדים הצבעים
שלמטה כל אחד ואחד כלול בחבירו,
להראות שכבוד הקדוש ברוך הוא התפשט
למעלה ולמטה, והוא אחד בעליונים
ובתחתונים. אמר רבי אלעזר, שלשת
הצבעים הללו בכל אותם שבאים מצד
הקדושה, וממראה של שלשת צבעים אלו
נפרדים לכל אותם שבאים מצד הרוח
האחרת. וכשתסתכל בסוד הדרגות תמצא
איך נפרדים הצבעים לכל אותם הצדדים,
עד שנכנסים למטה בסוד של אותם עשרים
ושבעה הצנורות (הצדדים) של הדלתות
שמכסים את התהומות. והכל ידוע לחכמים
עליונים. אשרי חלקם של הצדיקים
שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם וגילה
להם סתרי חכמה עליונים. עליהם כתוב
"סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם".

פתח רבי אלעזר ואמר, "ה' אלהי אתה
ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות
מרחוק אמונה אומן". כמה יש לבני אדם
להסתכל בכבוד הקדוש ברוך הוא ולשבח
לכבודו, משום שכל מי שיודע לשבח את
רבונו כראוי, הקדוש ברוך הוא עושה את
רצונו. ולא עוד, אלא שמרבה ברכות
למעלה ולמטה. ועל כן, מי שיודע לשבח את
רבונו וליחד את שמו, חביב הוא למעלה
ונחמד למטה, והקדוש ברוך הוא משתבח

¹ יסוד בחילא דתלת אלין עלאין, חג"ת, שהם ג' גוונין דקאמר, וכחם ומשפעם המשפיעים בו אשקי לגנתא שהיא המלכות (אור יקר).

² מיכאל גבריאל אוריאל (אור יקר).

³ הדין כלול חסד ורחמים, וכן החסד כלול רחמים ודין וכו' (אור יקר).

⁴ ר"ל עצמותם ממש בקדושים, שכן אור השפע מתגלה מנקודה ראשונה עד סוף כל הנמצא אמנם בחיצונים שאין ראוי שעצמותו ממש ימצא אמר ומחיוזו דתלת אלין דהיינו דומה, והם ג' קלי' דאגוז, ג' גוונין הם גוונין דקשת שהם לבושים למוח (אור יקר).

⁵ בסוד השתלשלות המדרגות בהיכלות עד רדתם בהשתלשלות לנוק' דתהום רבא (אור יקר).

⁶ אחרי מות עט ע"א כ"ז זיני מסאבותא רברבין וכו' (ד"א).

⁷ פירוש צדדי הדלתות כי תרגום דלת דשא. הרש"ב (נ"א).

⁸ לידע סדר השתלשלות המדרגות (אור יקר).

⁹ היינו לקשר המדרגות בסוד שהם מקושרות ומיוחדות (אור יקר).

¹⁰ פי' היודע לשבח ע"ד המדות ולכן קב"ה עביד ליה רעותיה לפניו וז"ש דאסגי ברכאן לכל הפותח מקורי הברכות כלם ובפ' זה שבח הנביא על סדר המדות כנזכר בבלק כ"ג. ז"ח (נ"א).

זהר נח

[נ"א ביקריה] ועליה כתיב (שם מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכך אתפאר

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם (בראשית ט ב) רבי יהודה ורבי יוסי חד אמר מגן עדן (אתרכבת) [אתתרכת] ונציב לה הכא¹ וחד אמר בארעא הות ועקר לה ושתל לה² ובההוא יומא עבדת איבין וניצת לבלבין³ וענבים והוה סחיט לה ושתי מן חמרא ורוי⁴ רבי שמעון אמר רזא דחכמתא איהו הכא בהאי קרא כד בעא נח למבדק בההוא חובא דבדק אדם הראשון⁵ לאו לאתדבקא ביה אלא למנדע ולא תקנא עלמא ולא יכיל סחט ענבין למבדק בההוא כרם כיון דמטא להאי [כדין] וישכר ויתגל ולא הוה ליה חילא למיקם ובגין כך ויתגל גלי פרצה דעלמא דהוה סתים⁶ בתוך אהלה כתיב בה"א⁷ [ועל דא כתיב (משלי ה ח) ואל תקרב אל פתח ביתה⁸] בתוך

עג/ב

אהלה⁹ דההוא כרם כגוונא דא בני אהרן דתנינן שתויי יין הווי¹⁰ וכי מאן יהיב לון חמרא בההוא אתר למשתי אי ס"ד דאינון חציפין הוו דרוו חמרא [לאו] הכי אלא ודאי מההוא חמרא רוו דכתיב (ויקרא י א) ויקריבו לפני יהו"ה אש זרה¹¹ כתיב הכא אש זרה וכתיב התם (משלי ז

בו (בכבודו), ועליו כתוב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכך אתפאר".

"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם". רבי יהודה ורבי יוסי. אחד אמר, מגן עדן (נתרכבה) גרשה ונטע אותה כאן, ואחד אמר, בארץ היתה, ועקר אותה ושתל אותה, ובאותו יום עשתה פירות ונצנצו לבלובים וענבים, והיה סוחט אותה ושותה מהיין ומשתכר. רבי שמעון אמר, סוד החכמה הוא כאן בפסוק הזה. כשרצה נח לבדוק באותו חטא שבדק אדם הראשון, לא כדי להתדבק בו, אלא לדעת ולתקן העולם, ולא יכל, סחט ענבים לבדוק באותו כרם, כיון שהגיע לזה, (אז) "וישכר ויתגל", ולא היה לו כח לעמוד, ולכן "ויתגל", גילה פרצה של העולם שהיתה סתומה. "בתוך אהלה" כתוב בה"א, ועל זה כתוב "ואל תקרב אל פתח ביתה", בתוך

אהלה של אותה כרם. כדוגמא זו בני אהרן ששנינו שהיו שתויי יין, וכי מי נתן להם יין באותו מקום לשתות, ואם תעלה בדעתך שהיו חצופים ששתו יין, לא כך, אלא ודאי מאותו יין שתו, שכתוב "ויקריבו לפני ה' אש זרה", כתוב כאן "אש זרה", וכתוב שם "לשמרך מאשה זרה", והכל דבר אחד. וכן כדוגמא זו, "וישת מן היין וישכר

¹ זה לדעת האומרים גפן היתה [פרי עץ הדעת] ובסוד ובפשעכם שולחה אמכם, נתגרשה עם האדם, ונציב לה הכא בחוץ במקום שהיה לו לנוטעה אל מקומה הרמתה פנימה לקדושה נציב לה הכא בחוץ למטה, ולזה חטא נשדבקו בה החצונים וחשב לתקן וקלקל (אור יקר).

² פ' בבחינתה חוצה ממש, היה עניינה אלא שעקרה ממקום שלא היה הגון אליה ושתלה במקום הגון, ולא היה העון בזה (אור יקר).

³ היה מציץ ציץ ופרח מיד בלי עכוב (ד"א).

⁴ לא שתה יין המשמח אלא יין המשכר מפני שהיה יין שנגע בו נכרי ויין ערלה ונתנסך (אור יקר).

⁵ פ' שנכנס לראות את המקום בו נכשל אדה"ר, ובאיזה מקום נתפתה אחריהם (דע"ה ח"ב פד ע"ב, ע"ש אריכות).

⁶ שכן ע"י המבול, שם נעשה דין ברשעים, הנה נתקן חטא דאדה"ר במקצת, ונסתמה הפרצה, שכן כאשר הרשעים כלין, אזי מתבטלות הקליפות. אמנם כאשר נכשל נח באותו היין המשכר, חזר וניעור וגלי פרצה דעלמא דהוה סתים (דע"ה ח"ב פד ע"ב).

⁷ היא פרושה על הכל ומשפעת לחוץ והיינו עון נוקב שם השם (אור יקר).

⁸ שלא יצא מהיכל לבנת הספיר אלא פתח ביתה הוא נוק' דתהומא רבא, והוא למטה ממדור ראשון שבו היכל ראשון ששם היכל לבנת הספיר ומשם נסתכל ולא רצה ליקרב אל פתח ביתה חוץ להיכל אל פתח קבר התהום שטומאתו בוקע ועולה והיא אשה זרה (אור יקר). מלכות הרשעה נקראת בית ואהל (דע"ה ח"ב פד ע"ב).

⁹ ז"ס הכתוב באברהם ויט אהלה שתיקן מה שפרץ נח והקים הוא. א"ח (נ"א).

¹⁰ כלומר שהם נכנסו לאותו הנסיון של נח וכנ"ל (דע"ה ח"ב פד ע"ג).

¹¹ עי' לקמן קצב ע"א וקמח ע"ב וח"ב קצב ע"א וח"ג לג ע"ב ולז ע"ב ולח ע"ב דף ס ע"א ונו ע"ב ונו ע"ב (לש"ו).

ה) לשמרך מאשה זרה¹ וכלא חד מלה וכן כגוונא דא וישת מן היין וישכר ויתגל (בראשית ט כא) ועל דא אתער חם אבי כנען²³⁶ כמה דאתמר ואתיהיב אתר לכנען לשלמאה [וומה] >ומאי< דהוה >הדין< צדיק ברזא³ דברית סרסו >ותניא< [כדתנינן] דאעבר מיניה ההוא קיומא >ובנין כך< [וע"ד] אמר ארור דהא לווטין אתערו בקדמיתא על ידיה בעלמא [ועל דא ויאמר ארור כנען דהא לווטין ייתון על עלמא כדקדמיתא] עבד עבדים יהיה כמה דאת אמר ארור אתה מכל הבהמה וגו' כלא יתקן לזמנא דאתי והוא לא יתקן⁴ וכלא יפקון לחירו והוא לא יפוק ורוא איהו לאינן דידיעי ארהוי ושבילי דאורייתא

פתח ואמר (תהלים נא ה) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד כמה אית לון לבני נשא לאסתמרא מחובייהו מקמי קב"ה דהא לבתר דחטא בר נש רשים הוא חוביה לעילא ולא אתמחק בר⁵ [בתוקפא דתיובתא] סגי כמה דאת אמר (ירמיה ב כב) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית⁶ נכתם עונך לפני

תא הזי כיון דחב בר נש קמי קב"ה זמנא חדא⁷ עביד רשימו וכד חב ביה זמנא תניינא אתתקף ההוא רשימו יתיר⁸ חב ביה >זמנא תליתאה< אתפשט ההוא כתמא מסטרא דא לסטרא דא כדין כתיב (שם) נכתם עונך לפני

ויתגל", ועל זה התעורר חם אבי כנען כמו שנתבאר, וניתן מקום לכנען לשלוט. ומה שהיה זה הצדיק בסוד הברית, סירס אותו. ושנינו, שהעביר ממנו אותו קיום. ולכן אמר "ארור", שהרי הקללות התעוררו בתחילה על ידו בעולם. (ועל זה "ויאמר ארור כנען", שהרי קללות יבואו על העולם כבתחלה). "עבד עבדים יהיה", כמו שנאמר "ארור אתה מכל הבהמה וגו'", הכל יתוקן לעתיד לבא, והוא לא יתוקן. וכולם יצאו לחרות, והוא לא יצא. וסוד הוא לאותם שיודעים דרכי ושבילי התורה.

פתח ואמר, "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד", כמה יש לבני אדם להישמר מחטאיהם לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי אחר שחטא אדם, רשום חטאו למעלה ולא נמחק, אלא רק בכח של תשובה רבה, כמו שנאמר "כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני".

בא וראה, כיון שחטא אדם לפני הקדוש ברוך הוא פעם אחת, עושה רושם. וכשחטא בו פעם שניה, מתחזק יותר אותו הרושם. חטא בו פעם שלישית, מתפשט אותו הכתם מצד זה לצד זה, ואז כתוב נכתם עונך לפני.

¹ כלומר במקום נוק' דאצילות, והשכינה התרחקה (דע"ה ח"ב פד ע"ג).
² [לפי הנוסח שלון] השלים הפרצה מין במינו מיד אתיהיב ליה אתר לשלטה ליכנס החצוני פנימה (אור יקר).
³ היינו הסירוס שלו שהברית העליון יסתלק ממנו (אור יקר).
⁴ כתיב ובלע המות לנצח, ולא כתיב בלע מלאך המות, והענין שיש מות ויש צלמות, כי מות הוא הפעולה למטה וצלמות הוא צלו העליון, ולפיכך הקלי' עליונות נטהרות וכו' והיינו סוד הקלי' הפנימית העליונה הקרובה אל הקדושה, וכו' אמנם המות עצמו שהוא קליפת הערלה החצונית מעבירים אותה והיא המות שאינה נתקנת לעולם והוא הנחש וכנען שאין לו תיקון ולא יצאו לחירות מקללותיהם (אור יקר).
⁵ בכח גדול התשובה (ד"א).
⁶ תימה שנראה אפילו בתיובתא סגי לא יתמחק. וי"ל דזה אינו תשובה גמורה כיון דבלא טהרת הלב מבפנים וז"ש כבסי מרעה לבך ירושלים למען תושעי ז"ש בר בתוקפא דתיובתא סגי שהיא טהרת הלב א"נ הכא קודם גמר דין אמנם אחר ג"ד נכתם. ז"ח (נ"א).
⁷ המדרגות הם ג': עשיה שמשם נפש, יצירה שמשם רוח, בריאה שמשם נשמה. אצילות אין בו פגם ח"ו. זמנא חדא פעם, פגם העשיה, הקב"ה כדי שלא לראות אותו עון או אותו פגם דכתיב לא יגורך רע, מסתלק אל היצירה, פגם שנית, מסתלק אל הבריאה. פגם שלישית מסתלק אל האצילות, והבריאה לפניו בפגם, ועבר הפגם כל המדרגות, ועובים עד היותו לפניו לפני האצילות, אפילו בנשמה כדפירשתי, והיינו שהחצונים בחטא, ראשון מתחזקים ולא כל כך, בשני מתחזקים יותר, בשלישי מתחזקים כל כך שנכנס צעקתם פנימה הוא הפגם (אור יקר).
⁸ פ' ז"ח ג' רשימות כנגד נר"ן. ותמיהני דהא אי' בזוהר דלית פגימו בנשמה. א"מ (ולק"מ דכל אחד כלול מג'. מאי"ן (נ"א).

תא חזי דוד מלכא כיון דחב קמי קב"ה על עסקא דבת שבע חשיב דההוא חובא אתרשים עליה לעלמין מה כתיב (שמואל ב יב יג) גם יהו"ה העביר חטאתך לא תמות אעבר ההוא רשימו מקמיה א"ל רבי אבא והא תנינן דבת שבע דיליה דדוד מלכא הות מן יומא דאתברי עלמא אמאי יהבה קב"ה לאוריה החתי מן קדמת דנא א"ל הכי אורחוי דקב"ה אע"ג דאתתא אזמינא ליה לבר נש למהוי דיליה אקדים אחרא ונסיב לה [עד דמטא זמניה דהאי] כיון דמטא זמניה אתדחייא האי דנסיב (לה) [ליה] מקמי האי אחרא דאתי לבתר ואסתלק מעלמא וקשי קמי קב"ה לאעברא ליה מעלמא עד לא מטי זמניה מקמי האי אחרא ורזא דבת שבע! דאתייהבת לאוריה החתי (כדאמרן) בקדמיתא פוק ודוק ותשכח אמאי אתייהבת ארעא קדישא לכנען עד לא ייתון ישראל ותשכח מלה דא וכלא רזא חדא איהו ומלה חדא

תא חזי דוד אע"ג דאודי על חוביה ותב בתיובתא לא אעדי לביה ורעותיה מאינון חובין דחב ומההוא חובא דבת שבע בגין דדחיל עלייהו תדיר דילמא גרים חד מנייהו ויקטרנג עליה בשעתא דסכנה ובגין כך לא אנשי לון מיניה ומרעותיה [דבר אחר] (כד"א) (תהלים נא ה) כי פשעי אני אדע² כלהו דרגין דתליין³ בהו חובי בני נשא אני אדע וחטאתי⁴ ננדי תמיד דא פגימו דסיהרא⁵ דלא נפקא מסאובתא⁶ עד דאתא שלמה ואתנהירת באשלמותא וכדין

בא וראה, כיון שחטא דוד המלך לפני הקדוש ברוך הוא על העסק של בת שבע, חשב שאותו חטא נרשם עליו לעולמים, מה כתוב, "גם ה' העביר חטאתך לא תמות", העביר אותו הרושם מלפניו. אמר לו רבי אבא, והרי שנינו שבת שבע היתה של דוד המלך מיום שנברא העולם, למה נתן אותה הקדוש ברוך הוא לאוריה החתי מקדם לזה. אמר לו, כך דרכו של הקדוש ברוך הוא, אף על גב שמזומנת לבן אדם להיות שלו, מקדים אחר ונושא אותה עד שמגיע זמנו של זה. כיון שהגיע זמנו, נדחה זה שנשא אותה מלפני האחר הזה שבא אחר כך ומסתלק מהעולם. וקשה לפני הקדוש ברוך הוא להעבירו מהעולם כשעדיין לא הגיע זמנו מלפני האחר הזה. וסוד שבת שבע שנתנה לאוריה החתי (כפי שאמרנו) בתחלה, צא ודייק ותמצא למה נתנה הארץ הקדושה לכנען בטרם שבאו ישראל, ותמצא דבר זה, והכל סוד אחד הוא ודבר אחד.

בא וראה, דוד, אף על גב שהודה על חטאו ושב בתשובה, לא הסיר מלבו ורצונו מאותם חטאים שחטא ומאותו חטא של בת שבע, כי פחד עליהם תמיד שמא יגרום אחד מהם ויקטרנג עליו בשעת הסכנה, ולכן לא שכח אותם ממנו ומרצונו. דבר אחר, "כי פשעי אני אדע", כל הדרגות שתלויות בהם חטאי בני אדם אני אדע. "וחטאתי ננדי תמיד", זו פגימת הלבנה שלא יצאה מטומאתה עד שבא שלמה והאירה בשלמות, ואז התבסס העולם וישבו ישראל

¹ מארץ ישראל שהיא בת שבע והיא מרכבה למלכות, ואדה"ר סוד כל הנשמות הטהורות גרם בעונו שליטת הנחש לכך מדה כנגד מדה נתן ארצו ארץ ישראל הנשמות הקדושות ביד הנחש אח"כ בתשובתם זכו אליה, כן בת שבע לסבת עון יקדם לבן זוג יותן ביד אחר ממש שיקדמונו ברחמים, ואח"כ ידה בשובו והיותו ראוי אליה (אור יקר).

² מדתו היא מדברת לגבי מעלה, כלומר פשעים ופגמים שעשו בי בני אדם (אור יקר). כמ"ש הרשב"י בשיר השירים בפ' אם לא תדעי לך שצריך לידע עונותיו באיזה מידה פגם כדי לתקן הפגם ע"י תשובה וא"ל יחזור בגלגול וזהו צאי לך בגלגול וז"ש כי פשעי אני אדע מקום הפגם ומתקן תשובה מלמטה ואתה תטהר מלמעלה כמ"ש הרב כבסני וגו' (נ"א).

³ מצות לא תעשה שס"ה הם בחינות ידועות בה, והם פרצות סתומות שדרך בהם יכול הקלי' ליכנס לקדושה והם נעולים וסתומים, ובהיות האדם עובר על אחת ממצות לא תעשה פגם בה ופורץ הסתימה ההיא ונכנס החצוני דרך אותה הפרצה והפגם והיינו דרגין דתליין בהו חובי ב"נ (אור יקר).

⁴ לשון חסרון (אור יקר).

⁵ פ"י חטאתי לשון חסרון דהיינו חסרון הלבנה כי מגמת דוד להשלים המ' במלחמותיו להכניע ס"א ובשיריו מקשט ומתקן למ' ועכ"ז לא השלים וז"ש וחטאתי ננדי תמיד כוונתי לתקן החסרון שבמדתי תקן את שלי כי כוונתי לתקן את שלך. ז"ח (נ"א).

⁶ מיום ד' נפגמה הלבנה לעולם עמדה בפגימתה עד שלמה, אמנם פשעי אדע אבל לא תמיד, כי כמה חטא וישבו בתשובה ותקנו הפרצה והפגם (אור יקר).

אתבסם עלמא ויטיבו ישראל לרחצני¹ דכתיב (מ"א ה ה) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו". ועם כל זה "וחטאתי נגדי תמיד". ולא נפסק מהעולם עד שיבא מלך המשיח לעתיד לבא, כמו שנאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

לבוטח, שכתוב "וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו". ועם כל זה "וחטאתי נגדי תמיד". ולא נפסק מהעולם עד שיבא מלך המשיח לעתיד לבא, כמו שנאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ הוא היה גבור ציד לפני יהו"ה על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני יהו"ה (בראשית י ט) תא חזי הוא הוה גבר תקיף לבושי דאדם הראשון הוה לביש והוה ידע למיצד צידה דברייתא בהו אמר רבי אלעזר נמרוד הוה מפתי לברייתא למיהך בתר פולחן דע"ז והוה שליט באינון לבושיין ונצח בני עלמא והוה אמר דאיהו שליטא בעלמא ופולחין ליה בני נשא ואמאי אקרי שמיה נמרוד דמרד במלכא עלאה דלעילא דמרד בעלאי ומרד בתתאי באינון

"הוא היה גיבור ציד לפני ה' על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה'". בא וראה, הוא היה איש חזק, והיה לובש מלבושי אדם הראשון, וידע לצוד צידה של הבריות בהם. אמר רבי אלעזר, נמרוד היה מפתה את הבריות ללכת אחרי עבודה זרה, והיה שולט באותם לבושים ומנצח את בני העולם, והיה אומר שהוא שליט של העולם, ועובדים אותו בני אדם. ולמה נקרא שמו נמרוד, שמרד במלך העליון שלמעלה, שמרד בעליונים ומרד בתחתונים. באותם

עד/א

לבושיין שליט על כל (שאר) בני עלמא ומלך בהו ומרד במאריה ואמר דאיהו שליטא דעלמא והוה מפתי לברייתא אבתריה עד דמשך בני נשא למיפק מבתר פולחנא דמארי עלמא³ א"ר שמעון באילין לבושיין ידעי בהו חברייתא רוא עלאה

לבושים הוא שלט על כל (שאר) בני העולם ומלך בהם, ומרד ברבונו ואמר שהוא השליט על העולם, והיה מפתה את הבריות אחריו, עד שמשך בני אדם לצאת מאחר עבודת רבונו של עולם. אמר רבי שמעון, בלבושים הללו יודעים בהם החברים סוד עליון.

³⁷מתנתיין ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים (בראשית יא א) רבי שמעון פתח (מ"א ו ז) והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנתו והבית בהבנתו וכי לא הוה בני ליה שלמה וכלהו אומנין דהוו תמן מהו בהבנתו אלא כך הוא כמה דכתיב (שמות כה לא) מקשה תעשה המנורה אם היא מקשה מהו תעשה אלא ודאי כלא באת וניסא אתעביד איהו מגרמיה כיון דשראן למעבד עבידתא אוליף לאומנין למעבד בה מה דלא הוו ידעין מקדמת דנא מאי טעמא בגין דברכתא דקב"ה שרא על ידיהו ועל דא

משנה. "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים". רבי שמעון פתח, "והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנתו". "והבית בהבנתו", וכי לא היה בונה אותו שלמה וכל האומנים שהיו שם, מה זה "בהבנתו". אלא כך הוא, כמו שכתוב "מקשה תעשה המנורה", אם היא מקשה, מהו תעשה. אלא ודאי הכל באות ונס נעשה הוא מעצמו, כיון שהתחילו לעשות המעשה, לימד את האומנים לעשות אותה מה שלא היו יודעים מקודם לכן. ולמה, משום שברכת הקדוש ברוך הוא שרתה על ידם, ועל זה כתוב "בהבנתו", הוא נבנה

¹ וכי בימי אברהם יצחק ויעקב ומשה לא נתמלאה. לזה תירץ שלא נתמלאה, כי בימי אברהם ויצחק רעב, ובימי יעקב גלות וכמה צרות, ובימי משה רבינו, חסרון המים והלחם, אם לא שניתן על ידי נס, אבל ביי שלמה יתבו ישראל לרחצן (אור יקר).

² אחר מילואה חסרון עד ימי צדקיה שחשך אורה מכל וכל וסבה לזה היות מצאיות הקלי' בעולם, לכך יש אחר שמילואה חסרון על ידי אלו, אמנם לעתיד ואת רוח הטומאה וכו' ואין אחר מילואה חסרון כלל (אור יקר).

³ פי' כשראה הרשב"י ת"ק ור"א דס"ל שהיו לבושיין דאדה"ר לא הק' להם אבל ברמז א"ל דחבריא ידעי בהו רזא עלאה עומק הדרוש אבל לא הם כי בפ' בא דחה הרשב"י סברת ר"א ות"ק דהכא וא' דלבושיין דאתלבשו אדם ואתתיה לא אתלבש בהו ב"נ אחרא. ז"ח (נ"א).

כתיב (מלכים א' ו' ז) בהבנותו איהו אתבני מגרמיה דהא³⁸ אולפא אולפן לאומנין היאך שראן למעבד¹ ולא אסתלק מעינייהו רשימו דההוא עבידתא ממש² ומסתכלאן ביה ועבדי עד דאתבני כל ביתא

אבן שלמה³ מסע נבנה שלמה כתיב חסר יו"ד אבן שלמה ודאי מסע דאתנטיל⁴ ואתייא ושריא עלייהו ואתעביד עבידתא (מסע דאתנטיל ידן ועביד עבידתא) מסע דאנטיל ידן למעבד דלא מדעתיהו כתיב הכא מסע וכתיב התם (במדבר י ב) ולמסע את המחנות ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע (מלכים א' ו' ז) בגין דשמיר בזע כלא ולא אשתמע מלה דלא (אצטריכו) (אצטריכא) לשאר מאנין למעבד וכלא באת וניסא הוה

אמר רבי שמעון כמה חביבין אינון מלי דאורייתא זכאה חולקיה מאן דאתעסק בהו וידע למיהך (ביה) בארח קשוט והבית בהבנותו כד סלקא ברעותא דקב"ה⁵ למעבד יקרא ליקריה⁶ סלקא מנו מחשבה⁷ רעותא לאתפשטא⁸ ואתפשטת⁹ מאתר דאיהי מחשבה סתימא דלא

מעצמו, שהרי לימד לימוד לאומנים איך להתחיל לעשות, ולא הסתלק מעיניהם הרושם של אותו המעשה ממש, ומסתכלים בו ועושים, עד שנבנה כל הבית.

"אבן שלמה מסע נבנה", שלמה כתוב חסד יו"ד. אבן שלמה ודאי. מסע, שנסעה ובאה ושרתה עליהם ונעשתה העבודה (מסע, שנסעה ידם ונעשתה העבודה). מסע, שהסיע ידם לעשות שלא מדעתם. כתוב כאן "מסע", וכתוב שם "ולמסע את המחנות". "ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע", משום שהשמיר בקע הכל ולא נשמע דבר, שלא הצטרכו לשאר הכלים לעשות, והכל היה עם אות ונס.

אמר רבי שמעון, כמה חביבים הם דברי התורה. אשרי חלקו של מי שעוסק בהם ויודע ללכת (בו) בדרך אמת. "והבית בהבנותו", כאשר עלה ברצון הקדוש ברוך הוא לעשות כבוד לכבודו, עלה מתוך המחשבה רצון להתפשט, והתפשט מהמקום שהיא המחשבה הסתומה שאינה

¹ הוסיף נס על עניין המנורה תחלה היו ידועים מפי משה רבינו ע"ה אלא שדברים הרבה לא היו יודעים, וזה שאמר כיון דשראן למעבד עבידתא על ידי אותו הציור שצייר להם משה, אוליף לאומנין תוספת ידיעה מה דלא הוו ידעין כו', אמנם הבית שלא היה בו כח דיבור הנבואה לא היה כך אלא דהיא אולפא לאומנין היאך שראן אפילו תחלת הדבר היה צריך לימוד (אור יקר).

² וא"ת היאך התחילו בבנין כיון שתחלת המציאות היה צריך לימוד, לזה אמר ולא אסתלק מנייהו ההוא רשימו וכו', דהיינו שהיה מצוייר רוחני לפני כל א' וא', ובו היה מסתכל ובונה ומעולם לא זז מלפניו ומציאות ציור זה הוא רוחניות הבית לא השכינה אלא ממש כח האבנים וקדושתן והוא נעשה נשמה אליהן לכסא הכבוד החופף ושוכן בו (אור יקר).

³ אבן היא מלכות עם היסוד דהיינו שלמה שמדתו אחיזת מלכות ביסוד (אור יקר).

⁴ מלמעלה מהת"ת (אור יקר).

⁵ עסק זה הוא באצילות ז' ספירות אחר אצילות כח"ב. והנה הקב"ה היא הבינה, ורעותא דקב"ה היינו בחי' כתר אל הבינה. וכו' ואומרו סלקא ברעותא דקב"ה היינו שעלה התעוררות הבינה בעצמה ממציאותה אל מציאות הבינה שבכתר, דהיינו רעותא דקב"ה והעליה הזו גורם היות כח נמשך מהכתר והמאציל להאציל כל האצילות (אור יקר). פי' כשעלו המ"ן במצח דא"ק (מ"מ). עי' ע"ח נקודות פרק ו', שזהו בחינת הזיווג לפני בריאת האדם, ועי' עוד לעיל כט ע"א וישלח קעב ע"א ורנא ע"א ופרשת לך לך פו ע"ב. והוא בלשון "סליק" דהיינו עלייה, שכאן הוא עליית מ"ן, בו טמונה התחדשות של כל מציאות, וכאן היתה עליית המ"ן כמאליה (כללים ח"א יב ע"א).

⁶ היינו שהבינה היא היכל לחכמה, ואז היא נקראת "מ", אמנם היא נעלמת ואין לה שם גילוי כלל כי שם זה מורה על ההעלם. וכאשר תתגלה האצילות שהם סוד אלה, חג"ת, על ידי שלשתם נעשה לבוש והיכל לבחי' הבינה ונקראת אלהים דהיינו מי אלה והיינו יקרא ליקריה, כי הבינה ממש יקר ולבוש למה שלמעלה ורצה לעשות יקר ולבוש להעלים יקריה, והעלם זה סיבה אל הגלוי (אור יקר). פי' לתקן זר"ן שהם מלבישים לא"א ואר"א מלבישים לא"א כי סוד הלבוש הוא יקר וא"א הם יקריה וזר"ן הם יקרא ליקריה (מ"מ).

⁷ העליה הנזכרת היינו שהסכים בזה גם כן החכמה וכו' (אור יקר).

⁸ פי' עלה חפץ ורצון באבא כדי לפשט אורו לתקן פרצופים שתחתיו (מ"מ).

⁹ פי' מחשבה הנז' שהוא אבא מהיכן התפשטותה הוא ממוחא סתימא דא"א לפי שאבא יונק ממזל הח' דא"א שהוא ממוחא סתימא (מ"מ).

אתיידע¹ עד דאתפשטת ושוריה בבית הגרון, דאיהו נביע תדיר³ ברוא דאיהו רוח חיים וכדין כד אתפשטת ההיא מחשבה ושוריה באתר דא אקרי ההיא מחשבה אלהיים חיים⁴ דכתיב (ירמיה י י) הוא אלהיים חיים

עוד בעא לאתפשטא ולאנגליא מתמן נפקו אש"א ורוח"א ומי"א כלילן כחדא⁵ ונפק יעקב גבר שלים ואיהו קול חד דנפיק ואשתמע מהכא מחשבה דהוה סתימא בחשאי אשתמע לאתנגליא עוד אתפשטת האי מחשבה לאתנגליא ובטש⁶ האי קול ואקיש בשפוון וכדין נפקא דבור <דאשלים> (ואשלים) כלא וגלי כלא אשתמע דכלא איהו ההיא מחשבה סתימא דהות לנו וכלא חד כיון דמטא אתפשטותא דא ואתעביד דבור בתקיפא דהווא קלא כדין והבית בהבנותו כאשר נבנה לא כתיב אלא בהבנותו בכל זמנא וזמנא אבן שלמה כמה דאתמר וכתוב (שיר ג יא) בעטרה⁷ שעטרה לו אמו מסע דנפקא מלגו ושריא ונטיל לבר נפקא מלעילא ושריא ונטיל לתתא ומקבות והגרזן כל כלי ברזל אלין שאר דרגין תתאין⁸ דכלהו תליין ביה ולא אשתמעו ולא אתקבלן⁹ לגו כד איהו סלקא לאתאחדא לעילא ולינקא מתמן ודא הוא בהבנותו וכדין כד איהו ינקא כלהו קיימי בהדוותא וינקין ואתמליין ברכאן וכדין קיימין עלמין כלהו ברוא חדא ביחודא חד ולא הוי בהו בכלהו עלמין פרודא

ידועה, עד שמתפשטת ושורה בבית הגרון, המקום שתמיד נובע בסוד שהוא רוח חיים. ואז, כשמתפשטת המחשבה ההיא ושורה במקום הזה, נקראת המחשבה ההיא אלהים חיים, שכתוב "הוא אלהים חיים".

עוד רצה להתפשט ולהתגלות, משם יצאו אש רוח ומים כלולים יחד, ויוצא יעקב איש שלם, והוא קול אחד שיוצא ונשמע. מכאן המחשבה שהיתה סתומה בשקט, נשמעת בגלוי. עוד מתפשטת המחשבה הזו להתגלות, ומכה הקול הזה ומקיש בשפתים, ואז יוצא הדיבור שמשלים הכל ומגלה הכל. נשמע שהכל הוא אותה מחשבה סתומה שהיתה בפנים, והכל אחד. כיון שמגיעה התפשטות זו ונעשה דיבור, בכח אותו הקול, אז, "והבית בהבנותו", לא כתוב כאשר נבנה אלא בהבנותו, בכל פעם ופעם, אבן שלמה כמו שנתבאר. וכתוב "בעטרה שעטרה לו אמו". "מסע", שיוצא מבפנים ושורה ונוסע החוצה. יוצא מלמעלה ושורה ונוסע למטה. "ומקבות והגרזן כל כלי ברזל", אלו שאר הדרגות התחתונות שכולם תלויים בו, ולא נשמעו ולא התקבלו פנימה כשהיא עולה להאחז למעלה ולינוק משם, וזהו "בהבנותו". ואז, כשהיא יונקת, כולם עומדים בשמחה ויונקים ומתמלאים ברכות, ואז כל העולמות עומדים בסוד אחד, ביחוד אחד, ואין בהם בכל העולמות פרוד, אחר שכל אחד ואחד נוטלים חלקם,

¹ אל החכמה ב' בחינות: האחת בכתר נעלם בתוך הבינה, והב' במציאות עצמה בתוך הבינה ונקודה בהיכליה וכו' (אור יקר).

² פ' שאותה הארה שיצאה מאבא לתקן הפרצופים שתחתיו נתפשטה עד הבינה שנק' גרון (מ"מ).

³ פ' בינה הנז', תמיד נה"י דידה הם בז"א ומכוננים אותו בסוד כונן שמים בתבונה כונן הווה ואל כנן (מ"מ).

⁴ פ' אור אבא כשנלכש בבינה נק' גם הוא אלהים חיים כמו אימא (מ"מ). עי' בהיר אות ק': ומנלן דשמים הקדוש ברוך הוא, דכתיב (מלכים א' ה לב) ואתה תשמע השמים, אטו שלמה התפלל אל השמים שישמעו תפלתם, אלא אותו שנקרא שמו על השמים, ע"כ. ועי' ר' בחיי בראשית טו יח, עבד מלך כמלך. קנא ע"א מסטרא דיובלא דאיהו אלקים חיים כו' (ד"א).

⁵ דהיינו בחינת בינה (ביאורים ח"ב ה ע"ג).

⁶ הבטישה הוא בסוד זיווג נעלם (בהגר"א בספד"צ יג ע"א ד"ה וכבר), שזיווג נקרא בטישה כי ענין הזיווג הוא לזווג את ב' ההפכים כגון ז"נ שהם יוצאים מחו"ג אש ומים כדי שיתמקו (בהגר"א תז"ח יח ע"ב ד"ה כד אתפשט), בטישה אינה זיווג ממש אלא רק כעין זיווג (לש"ו ביאורים ח"ב פב ע"ג).

⁷ מלכות (מ"מ).

⁸ ב"ע (מ"מ). פ' חיצונים הכותרים ומשחיתים (נ"א).

⁹ פ' כמו וישמע שאל ל' קיבוץ ואסיפת עם וז"ש ולא אתקבלו לא נתאספו ונתקבצו למעלה מקבות והגרזן כשהיא עולה ומתיחדת כי לכך אנו אומרים ועד במקום אחד כדי שלא ירגישו הח"י וירצו ליטול חלק ביחוד שאז הוא הבנין שהיא נבנית מ"ק כאו' והיה המשכן א' וז"ש ודא היא בהבנותו. ז"ח (נ"א). בז"ח ובק"ד הגי' ולא אתקבלו (הערת הזוהר).

לבתר דנטלי חולקהון כל חד וחד כלהו מתפשטן ומתפרשן לסטרייהו למה דאתמנן תא חזי ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' (בראשית יא א)

עד/ב

זהר

לבתר מה כתיב (בראשית יא ב) ויהי בנסעם מקדם <מההוא> (מאיהו) קדמאה דעלמא¹ וימצאו בקעה² בארץ שנער³ דהא מתמן מתפרשן לכל אינון סטריין⁴ ואיהו ריש מלכו לאתבדרא⁵ ואי תימא הא כתיב (שם ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד ודאי הכי הוא דכיון דנטלי מתמן הוי פרודא וכד אינון בנישין תמן לינקאה לא הוי פרודא וכד נטלין הוי פרודא דכתיב ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה כמה דאתמר ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחרים דהא כדין עלמא⁶ ביסודא⁷ ועקרא⁸ ושרשא⁹ דא ומהימנותא דא ביה בקב"ה מה כתיב ויהי בנסעם מקדם מקדמאה עקרא דעלמא מהימנותא דכלא וימצאו בקעה מציאה אשכחו ונפקו בה מתחות מהימנותא עלאה (וימצאו) תא חזי נמרוד מה כתיב ביה (שם י י) ותהי ראשית ממלכתו בבל דהא מתמן נטל (לאתחדא) [לאתחדא] ברשו אחרא והכא וימצאו בקעה בארץ שנער מתמן נטלו בלביהו לאפקא מרשותא עלאה לרשו אחרא

ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם (שם יא ד) רבי חייא פתח (ישעיה נז ב) והרשעים כים נגרש וגו' וכי אית ים נגרש¹⁰ אין דכד ימא נפקא מתקוניה ואזיל (<נ"א> <כלא> <בלא> חבלא¹¹ כדין נגרש

כולם מתפשטים ונפרדים לצדיהם למה שנתמנו. בא וראה, "ויהי כל הארץ שפה אחת וגו'",

מה כתוב אחר כך, "ויהי בנסעם מקדם" מאותו קדמון של העולם, "וימצאו בקעה בארץ שנער", שהרי משם נפרדים לכל אותם הצדדים, והוא ראש המלכות להתפזר. ואם תאמר, הנה כתוב "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד", ודאי שככה זה. שכיון שנוסעים משם יש פרוד, וכאשר הם מתכנסים שם לינוק אין פירוד. כשנוסעים יש פרוד, שכתוב "ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה" כמו שנתבאר. "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחרים", שאז הרי העולם ביסוד ועיקר, ושורש אחד ואמונה אחת בקדוש ברוך הוא. מה כתוב "ויהי בנסעם מקדם", מהראשון עיקר העולם אמונת הכל. "וימצאו בקעה", מציאה מצאו ויצאו בה מתחת האמונה העליונה (וימצאו). בא וראה, מה כתוב בנמרוד, "ותהי ראשית ממלכתו בבל", שהרי משם נסע להאחז ברשות אחרת, וכאן, "וימצאו בקעה בארץ שנער", משם נסעו בלבם לצאת מרשות העליונה לרשות אחרת.

"ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם". רבי חייא פתח, "והרשעים כים נגרש וגו'", וכי יש ים נגרש. כן. שכאשר הים יוצא מתיקונו והולך (בלי הבל) בלי רב חובל, אז נגרש ומתגרש ממקומו, כמי ששותה יין ולא יושב על

¹ ר"ל מהקדושה שהיא קודמת לעולם זה התחתון שהוא כולל כל מעשה בראשית (אור יקר).
² מקום בקוע פרצה (אור יקר).
³ מקום מוכן לקלי' כל מיתי מבול שאין להם תחיה אל אדבקים במיתה העולמית שהם החצונים (אור יקר).
⁴ הם הע' שרים שהם חצונים (אור יקר).
⁵ הקלי' שהיא ראש לע' שרים הנ"ל (אור יקר). פירוש בכל רישא דדהבא חב"ד דקלי' עולם הפירוד כי משם הפיצה ה' וז"ש ולאבתדרא תרגום להנפץ שגם ב"ע נק' עולם הפירוד. הרש"ב (נ"א).
⁶ הוא הגשמי כולו בכלל, עולם העשיה (אור יקר).
⁷ סוד הקדושים על תפקידם כנ"ל, עולם היצירה (אור יקר).
⁸ אחיזתם של הקדושים בכסא כולם, והכסא עיקר לאלו, עולם הבריאה (אור יקר).
⁹ הוא האצילות ששם נשרש הכל ומיוחד (אור יקר).
¹⁰ שא"א לים להתגרש ממקומו (אור יקר).
¹¹ פי' כמו רב החובל (ד"א).

ואתתרך מאתריה כמאן דרוי חמרא ולא יתיב על בורייה וסלקא ונחתא מאי טעמא בגין כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש ומיט דמפקו מימיו כל ההוא טינא דימא וכל טנופא לשפווותיה כגוונא דא אינון רשעים דנפקא מארחא דתקנא ואזלי כרוי חמרא בלא תקונא דנפקי מאורח מישר לאורח עקים מאי טעמא בגין כי השקט לא יוכל דהא עקימו דארחייהו גרים לון למהך בלא תקונא ובלא שכיבו ולא עוד אלא דכל רוגזא דידהו בשעתא דאמרי מלה מפומייהו ההוא מלה רפש ומיט כלהו מפקי טנופא וגיעולא מפומייהו לבר עד דמסתאבי¹

סתרי תורה

קומטורא דהרמנא² ממללן בלשון הקדש³ <דמלאכי> (ומלאכי) השרת אשתמודען ביה ולא הוו ממללין בלישן אחרא בגין כך כתיב (בראשית יא ו) ועתה לא יבצר מהם וגו' דאלמלי משתעאן בלישן אחרא דמלאכי עלאי לא הוו אשתמודען ביה גרע חשיבו דאינון חשבין למעבד (ו) בגין דעובדא דשדין לאו איהו אלא ברגעא [חדא] לחזו בני אנשא ולא יתיר ודברים⁴ אחדים (שם א) דהוו ידעין דרגין עלאין כל חד וחד על בורייה ולא אתחלף להו דרגא⁵ ובגין כך כתיב ודברים אחדים ובגין כך אתיעטו בעיטא בישא עיטא דחכמתא דכתיב (שם ד) הבה נבנה לנו עיר ומגדל כלא ברזא דחכמתא הוא ובעו לאתקפא בארעא סטרא אחרא ולמפלח פולחנא [דיליה] בגין דהוו ידעין דהא כל דינין בישין מתמן נחתין לעלמא⁶³⁹ ובעיין לדחויי דרגא דקודשא⁷ עי"ר ומגד"ל דא חכמתא עלאה [דהא]

בוריו ועולה ויורד. ולמה, משום "כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט", שמוציאים מימיו כל אותו הטיט של הים וכל הטינופת לשפתיו, כדוגמא זו אותם הרשעים שיוצאים מדרך תקינה והולכים כשתויי יין בלי תיקון, שיוצאים מדרך ישרה לדרך עקומה. ולמה, משום "כי השקט לא יוכל", שהרי עיקום דרכיהם גרם להם ללכת בלי תיקון ובלי שקט. ולא עוד, אלא שכל רגזם בשעה שאומרים דבר מפיהם, אותו הדבר רפש וטיט, כולם מוציאים טינופת וגועל מפיהם החוצה עד שנטמאים

שרי הממשלה [של העיר והמגדל] מדברים בלשון הקודש שמלאכי השרת מכירים אותה, ולא היו מדברים בלשון אחרת, לכן כתוב "ועתה לא יבצר מהם וגו'", שאלמלא מדברים בלשון אחרת שמלאכים עליונים לא היו מכירים אותה, נחסרה החשיבות שהם חשבו לעשות. כיון שמעשה השדים אינו אלא ברגע אחד למראה בני אדם ולא יותר. ודברים אחדים, שהיו יודעים דרגות עליונות כל אחת ואחת על בוריה, ולא התחלפה להם דרגה, ולכן כתוב "ודברים אחדים", ולכן התיעצו בעצה רעה, עצה של חכמה, שכתוב "הבה נבנה לנו עיר ומגדל", הכל הוא בסוד החכמה. ורצו לחזק בארץ את הצד האחר ולעבוד את עבודתו, משום שהיו יודעים שכל הדינים הרעים יורדים משם לעולמות, ורצו לדחות את דרגת הקודש. "עיר ומגדל" זו החכמה העליונה, (שהרי) היו יודעים ששם

¹ וכי עד עתה לא נטמאו, והרי הם רשעים גמורים. לכך יש לפרש דהכא בתחלת רשעותם קא עסיק שעדיין הם באורח ישר, והם נפקי מאורח מישר לאורח עקים, והיינו כיס נגרש, שעתה נתגרשו מחדש, ולפיכך עדיין ל הוציאו טינופא מפיהם אלא הם בדעתם רשעים ויוצאים מדרך הישר, ובההוא רוגזא דילהון מפקי טינופא ואז מתטמאים הם בעצמם שהם מתדבקים בקלי' (אור יקר).

² בני היכל המלך (אור יקר). פי' שרים של הממשלה. הרש"ב (נ"א).

³ לך לך פט ע"א בס"ת (ד"א).

⁴ השכינה נקראת דבר, כן מדרגות קדושות שהם למטה ממנה נקראים דברים, ואחדים ירצה מיוחדים נקשרים זה למטה מזה כדרך השתלשלותם (אור יקר).

⁵ פי' אחדים מלשון אחיזה שיודעים הדברים אחוזים ומשתלשלים זה מזה. א"נ אחדים כמשמעו כלו' היתה הידיעה להם בל' ערבוב (נ"א).

⁶ הס"א היא הרצועה בישא לענוש בו את הרשעים, וכמ"ש "ואנכי בראתי משחית לחבל" (ישעיה נד טז). והוא ע"פ מה שביארנו בדע"ה ח"ב דרוש ב', שכל עונש הנה הוא תוצאת מעשה העבירה עצמו, שכן העבירה גופה נעשית אח"כ לבחינת מאמה"כ "חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול" (ירמיה כג יט) (הקדו"ש נג ע"ג).

⁷ כדי שלא יענשו ע"י העבירות שבידם (הקדו"ש נג ע"ג).

(ד)הו ידעי דשמא קדישא¹ לא אתתקף בארעא אלא בעיר² ומגדל³ עיר דכתוב (שמואל ב' ה ז) עיר דוד היא ציון וגו' מגדל דכתוב (שיר ד ד) כמגדל דוד צואר⁴ ובחכמתא עבדו למהוי שלטנא <דסטרא> (מסטרא) אחרא בארעא (דדחייא) [לדחייא] אדון כל הארץ⁵ מאתריה ולמהוי דיורא [לסטרא] (וסטרא) אחרא בארעא ונעשה לנו שם⁶ (בראשית יא ד) כמה (דאחידא) [דאחרא] איהו שם לעילא ותקיף⁴⁰ לה ביננא למהוי שם בארעא פן נפוץ ידיעא הו ידעין⁷ דיתבדרון מעל אפי ארעא ובגין כך הו מתיחדין למעבד עבידתא דא בחכמה⁸ סטרא אחרא <איהו> דכר ונוקבא תוקפא דזוהמא דדינא קשיא וכמה דאדם חב <בהו> <נ"א> ביה) ואתקפו בגיניה על עלמא⁹ אוף הכי [אינון] עבדו⁴¹ דאתתקף יתיר דכתוב (שם ה) אשר בנו בני האדם בנוי דאדם קדמא דאייתי ואשליט סטרא אחרא על עלמא סטרא בישא כמה דסטרא דקדושה לאו שלטניה בהאי עלמא אלא בעיר ומגדל אוף הכי חשיבי אינון למבני עיר ומגדל למישלט האי סטרא בישא בעלמא

וירד יהו"ה לראות¹⁰ (שם)

ע/ה א

זהר

קדוש לא מתחזק בארץ אלא בעיר ומגדל. "עיר" שכתוב "עיר דוד היא ציון וגו'". "מגדל" שכתוב "כמגדל דוד צואר". ובחכמה עשו להיות שלטון הצד האחר בארץ שדוחה (לדחות) את אדון כל הארץ ממקומו, ולהיות דיור לצד אחר בארץ.

"ונעשה לנו שם", כמו שאחוז (שאחר) הוא השם למעלה, נחזק אותה בינינו שיהיה שם בארץ. "פן נפוץ", ידעו שיתפזרו מעל פני הארץ, ולכן היו מתייחדים לעשות מעשה זה בחכמה. הצד האחר הוא זכר ונקבה, תוקף זוהמת הדין הקשה. וכמו שאדם חטא (בו) בהם והתחזקו בגללו על העולם, גם כאן הם עשו שיתחזק יותר, שכתוב "אשר בנו בני האדם", בני אדם הראשון שהביא והשליט צד האחר על העולם, הצד הרע. כמו שצד הקדושה אין שלטונו בעולם הזה אלא בעיר ומגדל, גם כאן חשבו הם לבנות עיר ומגדל להשליט את הצד הרע הזה בעולם.

"וירד ה' לראות",

¹ הוי"ה (אור יקר).

² מלכות שם אדני (אור יקר).

³ יסוד המיוחד שתי השמות (אור יקר).

⁴ והם כנגד ז'ו"ן דקדושה דהיינו יסוד ומלכות, כי "מגדל" הוא כינוי ליסוד ו"עיר" הוא כינוי למלכות (הקדו"ש נג ע"ג. ועי' עוד ליקוטי הש"ס אבות במשנה י' דורות מנח ועד אברהם). ועי' ע"ח שער קלי' נוגה ז', שהעיר והמגדל הם כנגד הסמ' ולילית, ה"ה הז'ו"ן דקלי' נוגה שבהם היו משתמשי' בדור הפלגה, ורצו לבנות מקום ומשכן להם לעבוד אותם. כי בכל פעולה ומעשה שהאדם עושה לאיזו כוונה, אותו הכח אשר מכוון בו בפעולתו, הן בקדושה והן בהטומאה נמשך ויורד. והיו מכוונים בכל פעולת הבנין דעיר ומגדל לשם הז'ו"ן דסט"א, לעשות מקום ומשכן להם לשכון בתוכם. אך משום שידעו שאין כח לסט"א מעצמו אלא מיניקת הקדושה בלבד. וכמו כן רצו בני אותו הדור שלא יהפך עליהם פשעם ומרדם ל"חמה וסער מתחולל" (ירמיה כג) וכנז', לכן כיוונו להמשיך ב"עיר ומגדל" אף את שריית המלכות דקדושה, כדי שיוכלו עי"ז להשלים חפצם ולמלאות את כל תאוותם (הקדו"ש נג ע"ד).

⁵ הם ראו שמשכנה בתחתונים ועל ידם נקשרת הקדושה למטה, ורצו לדחותה על ידי היותם בונים העיר והמגדל טמאים, ובזה עיר ומגדל הקדושה נדחה (אור יקר).

⁶ נגד השם הוי"ה (אור יקר).

⁷ ע' משפחות היו, וע' שרים הם, ולכל משפחה ומשפחה שמותיה מאת השר, וכיון שהיו יודעים המדרגות העליונות ידוע שהיו מתפוצצים (אור יקר).

⁸ הוקשה לו עיר ומגדל למה. לז"א לפי שהקלי' היא דכר ונוקבא לכך עשו עיר ומגדל. ז"ח (נ"א).

⁹ שלא נתחזק החומר אלא בעון אדה"ר מצד הקלי' (אור יקר).

¹⁰ ה' הוא סיבה, ירד למטה, ואדנ"י שהוא המוסבב עלה למעלה, נמצאו כל המדרות מסתלקים (אור יקר).

ומטמאים אותם.

ומסאבי לון¹

תא חזי ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים (בראשית יא ד) לית הבה אלא הזמנה בעלמא² נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים כלהו בעיטא בישא אתו לסרבא ביה בקב"ה בשטותא³ [אתו] (איהו) בטפשו דלבא א"ר אבא⁴ שטותא⁵ <נסיבו> (נציבו) בלבייהו אבל בחכמה דרשינו אתו⁶ בגין לנפקא מרשו עלאה לרשו אחרא⁷ ולאחלפא יקריה ליקרא נוכראה⁸ ובכלא⁹ אית רוא דחכמתא עלאה הבה נבנה לנו עיר ומגדל תא חזי כד מטו להאי בקעה¹⁰ דאיהו רשו נוכראה ואתגלי להו אתר דשלטנותא¹¹ דא תקיע בגו נוני ימא¹² אמרו הא אתר למיתב ולא תקעא⁴² לבא לאתהנאה ביה תתא¹³ מיד הבה נבנה לנו עיר נתקין באתר דא עיר ומגדל

בא וראה, "ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים", אין הבה אלא הזמנה בעלמא. "נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים", כולם באו בעצה רעה לסרב לקדוש ברוך הוא, בשטות באו, בטפשות הלב. אמר רבי אבא, שטות לקחו בלבם, אבל בחכמה של רשעות באו כדי לצאת מרשות עליונה לרשות אחרת, ולהחליף כבודו לכבוד זר. ובכולם יש סוד של חכמה עליונה. "הבה נבנה לנו עיר ומגדל", בא וראה, כשהגיעו לבקעה הזאת שהיא רשות זרה, והתגלה להם מקום ששלטון זה תקוע בתוך דגי הים, אמרו, הנה מקום לשבת ולתקוע את הלב להנות בו. "הבה נבנה לנו עיר", נתקין במקום הזה עיר ומגדל.

¹ שאם הם רוצים בשר חזיר עולה בידם נבלה וטריפה ואם הם רוצים נדה עולה בידם נדה שפחה גויה זונה, ואם הם רוצים העבירה פעם אחת עולה בידם כמה פעמים, וזה להיות הקלי' משביעין אותם מן האסור (אור יקר).

² הם לא עשו אלא הכנה והקלי' הסכימה עמהם לטמאם ובנו בפועל (אור יקר).

³ היינו דבר שאין בו ממש (אור יקר).

⁴ שטות לחטא, אמנם לא היה חטאם אלא דבר חכמה (אור יקר).

⁵ אחר חרבנו אנו צריכין לחדש מוחין בכל תפלה, והנה באמצע היום אין שם מוחין, והם בסוד הדינין ונקרא חרן כנ"ל, שהם סוד ג' אלקים. וזהו (סוטה ג ע"א) אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות (ע"ח שער העיבורים ה). אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, אז בחינת (נשמה שבשמים וחיה ששם) [נח"י שבשמים נשמה וחיה שבם] אין מזדווגים בהארת פב"פ להאיר אל הרוח שלו בסוד נח"י, דברוח ומלכין קדמאין מיתו, שמסתלקים ג"ר של הרוח שהוא בסוד חיים דיליה, ולכן (ברכות י"ח ע"ב) הרשעים בחייהם קרויים מתים (פת"ש שבירה כ)

⁶ דור הפלגה קלקלו, ואמרו (בראשית י"א ג') הבה נבנה לנו עיר ומגדל. אמרו שהם ראו אותם הנפשות של דור המבול שלא עלו למעלה, ולא היה להם גויה לעלות, אמרו באו ונתקן להם גופים מצד הקליפה, וזהו הבה. ואמר נמרוד, הבה נבנה לנו עיר היא מלכות חיצונים, ומגדל יסוד חיצונים (ספר הליקוטים פרשת נח א). אז הוחל כי בימי אנוש הוחל לקרוא בשם ה' שהיו יודעין שמוש שמותיו ית' גם פי' המתרגם שפי' שהתחילו לעבוד ע"ז הכוונה הוא כי בדיעה הזאת שהיו משתמשיין בשמותיו ית' היו מורידין כח לע"ז והכל א' ב' הפרושים, והנה שמוש זה לא היה עולה בידם אם לא היו יודעין צירוף האותיות והשמות בלשון הקודש כי א"א לשמוש השמות בלשון אחר וז"ש ויהי כל הארץ שפה אחת גי' לשון הקודש ודברים אחדים הם ממש שמוש שמותיו ית' שהם אחדותו ית' ויחוד שמותיו הקדושים (לקוטי תורה נח). כשחזרו ובאו בדור הפלגה חטאו בש"ד וגם חזרו לקלקל בע"ז וזש"ה הבה נבנה לנו עיר ומגדל כמו שיש בקדושה יסוד ומלכות יחד וכוונתם הי' לחזור ולבנות גופן מן החיצונים אל הנשמות להכניסם בקליפה כבראשונה (לקוטי הש"ס אבות).

⁷ שלא יהיה להם חלק בקדושה, ויהיו מונהגים בקלי' (אור יקר).

⁸ שלא יהיה שליטת הקדושה בעולם אלא הקלי' (אור יקר).

⁹ כלומר אפילו בחטא דרך יחטא האדם יש חכמה (אור יקר).

¹⁰ לשון בקיעה (אור יקר).

¹¹ שהם הקלי' (אור יקר).

¹² זה הים גדול ורחב ידיים שהיא המלכות, שם רמש ואין מספר הם הכחות, וכולם יונקים ממנה, ויבא גם השטן בתוכם ויש לו פרצה ובקיעה ידועה שהיא לא מקום לינק מן הקדושה וזהו אתר תקיע בגו נוני ימא וכשמצאו זה כנגדו רצו לבנות לה כסא להשפיעה מלמעלה להמליכה עליהם (אור יקר).

¹³ אין בעולם העליון הקדוש דרך הנאות בעולם הזה, ולכן בקשו להם צד התר לכל ומצאו שהיא הקלי' ודחו הקדושה האוסרת הנאות העולם התחתון (אור יקר).

ונעשה לנו שם (שם) אתר דא (יהיב לון) [יהא לין] לדחלא ולא אחרא ונבנה לאתר דא עיר ומגדל למה לין לסלקא לעילא דלא ניכול לאתהנאה מנה הא הכא אתר מתקנא ונעשה לנו שם דחלא למפלה תמן פן נפוץ לדרגין אחרנין! ונתבדר לסטרי עלמא וירד יהו"ה לראות את העיר ואת המגדל (שם ה) דא הוא חד מאינון עשר זמנין דנחתא שכינתא לארעא וכי מה הוא לראות ולא הוה ידע מקדמת דנא אלא לראות לאשנחא בדינא כמה דאת אמר (שמות ה כא) ירא יהו"ה עליכם וישפוט את העיר ואת המגדל הכא אית לאסתכלא דהא לא כתיב לראות את בני האדם אלא לראות את העיר ואת המגדל אמאי אלא בשעתא דאשנח קב"ה בדינא בקדמיתא ישגח בדרגא דלעילא ולבתר בדרגא דלתתא בקדמיתא בעלא² ולבתר בתתאי ובגין דהאי מלה מטא לעילא אשנחותא דלעילא הוה ביה בקדמיתא דכתיב לראות את העיר ואת המגדל

אשר בנו בני האדם (בראשית יא ה) מאי בני האדם בנוי דאדם קדמאה דמרד במריה וגרם מותא לעלמא אשר בנו בני האדם בניינא ודאי [אמרון] (גרמו) ובעו למבני לעילא רבי שמעון פתח (ואמר) (יחזקאל מו א) כה אמר יהו"ה אלהי"ם שער

סתרי תורה

נחת האי שמא דקדושה למחזי (<נ"א> על) עובדיהון דבניינא דבנו ואינון הוו ממללן בלשון הקדש לגבי כל אינון דרגין קדישין והוו מצליחין כיון דנחתת קדושה אתבלבלו כל אינון דרגין³ עלאין נחתו ותתאין סליקו ולא הוו קיימין בארץ מישר כמה דהוו ולבתר בלבל לישנהון בע' לישן ואתבדרו לכל סטרי עלמא חד ממנא איהו⁴ ברקיעא וביה קיימין כל (אינון) מפתחן דעובדי עלמא ואיהו קיימא זמין בשעתו ורגעי דיומא

"ונעשה לנו שם", מקום זה (נתן להם) יהיה לנו ליראה, ולא אחר, ונבנה למקום זה עיר ומגדל. למה לנו לעלות למעלה שלא נוכל להנות ממנו, הרי כאן מקום מתוקן. "ונעשה לנו שם", יראה [עבודה זרה] לעבוד שם. "פן נפוץ", לדרגות אחרות ונתפזר לצדדי העולם. "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל", זו היא אחת מאותם עשר פעמים שירדה השכינה לארץ. וכי מה הוא לראות, ולא היה יודע מקודם לזה, אלא לראות להתבונן בדין, כמו שנאמר "ירא ה' עליכם וישפוט". "את העיר ואת המגדל", כאן יש להסתכל, שהרי לא כתוב לראות את בני האדם, אלא לראות את העיר ואת המגדל, למה, אלא בשעה שמתבונן הקדוש ברוך הוא בדין, בהתחלה מתבונן בדרגה שלמעלה, ואחר כך בדרגה שלמטה, בהתחלה בעליונים, ואחר כך בתחתונים. ומשום שדבר זה מגיע למעלה, ההתבוננות של מעלה היתה בו בהתחלה, שכתוב "לראות את העיר ואת המגדל".

"אשר בנו בני האדם", מה זה "בני האדם", בני אדם הראשון שמרד ברבונו וגרם מות לעולם. "אשר בנו בני האדם", בנין ודאי אמרו (גרמו) ורצו לבנות למעלה. רבי שמעון פתח (ואמר), "כה אמר ה' אלהים שער

השם הקדוש הזה ירד לראות (על) את מעשיהם של הבנין שבנו. והם היו מדברים בלשון הקודש לכל אותם דרגות קדושות והיו מצליחים, כיון שירדה הקדושה, התבלבלו כל הדרגות הללו, עליונים ירדו ותחתונים עלו, ולא היו עומדים בדרך ישר כמו שהיו. ואחר כך בלבל לשונם בשבעים לשון והתפזרו לכל עברי העולם. יש ממונה אחד ברקיע, ובו קיימים כל (אותם) מפתחות של מעשי העולם, והוא קיים

¹ הם השרים, והם סטרי עלמא כנודע שהשרים שולטים בעולם חלקים חלקים חלק כך לפלוני, זולת ארץ ישראל שאין לשום שר חלק בה כלל (אור יקר).

² לשפוט הקליפות שרצו בבניין ההוא והמרידו בני אדם בקונם והיו מתחזקות למטה בעולם. ואם תאמר אם כן ימצא שיצר הרע יש לו עונש במעשיו, וכו' ויש לומר שאין כל חטא שוה כי חטא זה שהם היו רוצים לחזק הקלי' בעולם התחתון היה ראוי שלא ישמעו אליהם (אור יקר).

³ בפרשת ויצא מאיך האי שלם וסלקין אינהו ממנן ע"ש קמט ע"ב (ד"א).

⁴ שכל הפועל, והוא שר כולל הכל וגנזיו הם ידיעת שם כל שר ושר שתחת ידו (אור יקר). נראה שהוא מטטרו"ן דייקא נמי דקאמר בסיפא והוה פתחי וסגרי והכי אקרי פתחון וסגרון וכדאיתא בתיקון נז ע"ש א"נ סוריה כנזכר בפרשת פקודי ריג ע"א ועיקר (ד"א).

ואיננו הוו ידעין ברזא דחכמתא גנזא דהאי ממנא והוו פתחי וסגרי ומצלחי בעובדיהון במימרא דפומהון כיון (דאסתכלו) [דאתבלבל] מימרא דלהון [כלא] (דלא) אתמנע מנייהו

ואתר מתקן אשכחו בההוא בקעה סטרא דסטריין וימצאו בקעה (בראשית יא ב) אתר מתקן להאי (ההוא) סטרא בישא דבעו אינון לאתקפא ואתמנעו תוקפא (דיליה) [דההוא סטרא] הוה תליא לאתפרעא בההיא בקעה עד דנטלא תמן חילין ומשיריין כגוונא דאינון דבנו קרתא ומגדלא ואתיהיבו (כלא) [כלהון] בידהא ואתקטלו תמן אינון דלא בעו למיפק בקיין הימין אתבהילו ונפלו בקיין הימים² בההוא אתר דאתחלש תקפא בקדמיתא בהאי בקעה ועל דא כתיב (יחזקאל לו א) והיא מלאה עצמות ואתתקפת בההוא צולמא דאקים נבוכדנצר ואתבר תוקפא לבתר באינון גרמין ובההוא צולמא דאינון קדמאי קיימו וקמו על רגליהון וההוא צולמא אתבר וכדין ידעו כל עמין דעלמא דלית אלויה בר קב"ה בלחודוי ותו דאתקדש שמיה על ידא דחנניה מישאל ועזריה וכלא בחד יומא ועל דא כתיב (ישעיה כט כג) והקדישו את קדוש יעקב וגו'³

ע/ב

החצר הפנימית הפונה קדים יהיה⁴ סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח⁵ (יחזקאל מו א) האי קרא אית לאסתכלא ביה [ואיהון] (דאיהון) רזא כמה דאתמר יהיה סגור ששת ימי המעשה [אמאי] (וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח וגו' אמאי יהיה סגור כל אינון יומין דששת ימי המעשה) אלא אלין ימי חול דתרעא דא יהיה סגור דלא לאשתמשא חול בקודשא⁶ וביום

וזמין בכל השעות ורגעי היום. והם היו יודעים בסוד החכמה, הגנוזה של הממונה הזו, והיו פותחים וסוגרים ומצליחים במעשיהם במאמר פיהם. כיון (שהסתכלו) שהתבלבל הדיבור שלהם, הכל נמנע מהם. ומצאו מקום מתוקן באותה בקעה, צד הצדדים. "וימצאו בקעה", מקום מתוקן לזה (אותו) הצד הרע, שרצו הם לחזק ונמנעו. כח (שלו) של אותו הצד היה תלוי להפרע באותה בקעה, עד שנטלה משם צבאות ומחנות, כדוגמא שהם בנו עיר ומגדל, ונתנו (הכל) כולם בידיה, ונהרגו שם אותם שלא רצו לצאת בקץ הימין. נבהלו ונפלו בקץ הימים, באותו מקום שנחלש הכח בתחלה בבקעה הזו. ועל זה כתוב "והיא מלאה עצמות", והתחזקה באותו הצלם שהקים נבוכדנצר, ונשבר הכח אחר כך באותם עצמות ובאותו צלם שאותם ראשונים התקיימו וקמו על רגליהם, ואותו צלם נשבר, ואז ידעו כל עמי העולם שאין אלוה מבלעדי הקדוש ברוך הוא בלבדו. ועוד שהתקדש שמו על ידי חנניה מישאל ועזריה, והכל ביום אחד, ועל זה כתוב "והקדישו את קדוש יעקב וגו'".

החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח". בפסוק זה יש להסתכל בו, והוא סוד כמו שנאמר, יהיה סגור ששת ימי המעשה, למה, ("וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח וגו'"), למה יהיה סגור כל אותם ימים של ששת ימי המעשה), אלא אלו ימי החול ששער זה יהיה סגור שלא להשתמש החול עם הקודש, וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח, שהרי אז שמוש (של הקדוש

¹ בני אפרים שיצאו ממצרים קודם זמנם והיינו הבקעה המלאה עצמות (אור יקר).

² עי' לעיל נד ע"א.

³ היינו שהיתה אותה הקליפה מתחזקת והקדושת מתחלשת ח"ו ולכן והקדישו ובזה יעריצו, והיינו חנניה מישאל וכו' כאומרו כי בראותו ילדיו וכו' (אור יקר).

⁴ עי' בפרדס בשער אבי"ע ובמ"י דף קפז ע"א ובתיקון נב דף נא ובתיקון ו דף יח ע"א ובתיקון כא דף סא ע"ב (ד"א).

⁵ לפני החטא היה עולם העשיה מקבל הארה מעולם הבריאה שלא דרך עולם היצירה (הקדו"ש יב ע"א, דע"ה ח"ב קיג ע"ב, ועי' מקדש מלך כאן).

⁶ ירצה שאם היה השער הזה פתוח והאור הזה מתפשט לכל בשוה נמצא משתמש חול בקדש לכך רצה הקב"ה שיהיה הנהגת העולם לפעמים פעם האצילות לבדו ואז ימי החול בטלים ואינם משמשים דבר ופעם החול לבדו שאז השער נסגר (אור יקר).

ברוך הוא) של קודש בקודש, ואז מאירה הלבנה להתחבר עם השמש.

השבת יפתח וביום החדש יפתח דהא כדין שמושא (רקב"ה¹) [דקודשא בקודשא²] וכדין אתנהיר סיהרא לאתחברא בשמשא

תא חזי תרעא דא³ לא אתפתח באינון שיתא יומי דחול⁴ בגין דהא [ב]אינון יומי דחול עלמא תתאה אתזן ושלטין כל אינון⁵ שית יומין דחול⁶ על עלמא⁷ בר בארעא דישראל⁸ ואינון דשלטי <לא שלטי בארעא קדישא> בגין דהשער הזה איהו סגור אבל ביום השבת וביום החדש כלהו מתעברין ולא שלטין בגין דהשער הזה איהו פתוח ועלמא איהו בחדרה ואתזן מתמן ולא אתייהיב עלמא לרשו אחרא ואי תימא דכל אינון שית יומין אינון שלטין בלחודריהו⁹ תא חזי הפונה קדים¹⁰ עד לא יקומון לשלמא איהו¹¹ אסתכל תדיר בעלמא אבל לא אתפתח לאתזנא עלמא מקודשא בר ביומא דשבתא וביומא דחדשא וכלהו יומין כלהו אתדבקן ביומא דשבתא ואתזנו מתמן דהא (כדין) ביומא דשבתא כלהו תרעין פתיחן ונייחא אשתכח לכלא לעלאי ותתאי תא חזי וירד יהו"ה לראות נחת מקודשא

בא וראה, שער זה לא נפתח באותם ששת ימי החול, משום שהרי באותם ימי החול העולם התחתון נזון, ושולטים כל אותם ששת ימי החול על העולם חוץ מאשר בארץ ישראל. ואותם ששולטים, לא שולטים בארץ הקדושה, משום שהשער הזה סגור. אבל ביום השבת וביום החדש, כולם עוברים ולא שולטים, משום שהשער הזה הוא פתוח, והעולם הוא בשמחה ונזון משם, ולא ניתן העולם לרשות אחרת. ואם תאמר, שכל אותם ששה ימים הם שולטים לבדם, בא וראה, הפונה קדים, טרם שיקומו לשלוט, הוא מסתכל תמיד בעולם, אבל לא נפתח לזון העולם מן הקודש, פרט ליום השבת ויום החדש. וכל הימים כולם נדבקים ביום השבת ונזונים משם, שהרי (אז) ביום השבת כל השערים פתוחים, ומנוחה נמצאת לכלם, לעליונים ולתחתונים. בא וראה, "וירד ה' לראות", ירד מקודש לחול (וצעיף פרוש) להתבונן

¹ כי ו"ק שבעולם היצירה הם הנקראים ששת ימי המעשה השולטים בחול על העולם והענין כי בשבת ור"ח ויר"ט יתגלה אור העליון בלי לבוש בלי אמצעי אלא הוא בעצמו ע"י הבריאה ואז נאמר שהקב"ה לובש בגדי מלכות בגדי שבתות ור"ח ויר"ט (מ"מ). ועי' זהר ח"ג עט ע"ב.

² כלומר אין פתיחתו למטה להשתמש חול בקדש, דאין ראוי כדפירשנו, אלא נפתח מפני שאז הוא הייחוד העליון ומשתמש קדש בקדש והחול מתבטל, וענין דהא כדין שמושא דקודשא בקודשא הורה על מציאות השבת שהוא ממש זוג עליון כנ"ל, וכנגד ראש חדש אין זוג ממש למעלה אמר "וכדין אתנהיר סיהרא לאתחברא בשמשא" לא זוג ממש, אלא שהוא יום נועד לשמחה להיות אז הארת הלבנה להיות מתחברת בשמשא והולך עד ט"ו בחדש (אור יקר).

³ בין בחי' הבריאה ליצירה יש פרוכת פרוש, והא סוד הפרגוד, והוא עולם בפני עצמו, שהוא כולל עניינים רבים האמנם הפרגוד הזה הוא מזדכך ביום שבת וביום החדש כל כך עד שאור עליון מביק ומאיר בעששיות התחתונות, והם אז יקרא אליהם ואל כל העולם שנפתח השער הזה (אור יקר). מלכות (מ"מ).

⁴ פי' בו' ימי החול עלמא תתאה שהיא עולם הזה חוצה לארץ ניזונית מעשיה וארץ ישראל ניזונית מיצירה (מ"מ).

⁵ דקדק שאמר "אתזן" להורות שאין שליטתם אלא דווקא לענין המזון ולא לענין ההשגחה (אור יקר).

⁶ ו"ק דעשיה (מ"מ).

⁷ חוץ לארץ (מ"מ).

⁸ כל ו' ימי החול מתנהגים ע"י היצירה עולם דמט"ט ולא ע"י הבריאה, חוץ מארץ ישראל דכתיב בה ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד וכו' ואין כח לשלוט שם העשיה והקלי' ואפילו מדת הדין אלא כל הפעולות הנעשים בא"י תהיינה ע"י היצירה בכח הבריאה ואפילו המיתה בארץ ישראל אינה ע"י מלאך המות הטמא אלא ע"י גבריאל [ע"י לקמן סוף צט ע"א] (מ"מ).

⁹ כלומר ואין הקדושה העליונה משתתפת עמהם, נמצא זה ח"ו סילוק ההשגחה וזה אין ראוי להעלות על לב, לזה אמר הכתוב הפונה קדים, שקודמת בפניה והשגחה קודם כל אלו והיינו תדיר ואלו אינם תדיר (אור יקר).

¹⁰ השער הזה שהיא מלכות פונה להאיר להם קודם שליטתם (מ"מ).

¹¹ הוא פי' הפונה קדים שקודם שהחיצונים ישלטו הקב"ה משגיח שלא יעשו כליה. א"נ שלא יהיה הפרעון בשוה אלא כל א' וא' כפי מעשיו. ז"ח (נ"א).

לחול (ורדיד פרישא) לאשגחא במה דבנו וקיימו קיומא לאתערא על עלמא לדחלא להון

רבי יצחק הוה יתיב קמיה דרבי שמעון א"ל מה חמו אלין דעבדו שטותא דא למרדא ביה בקב"ה וכלהו בעיטא חדא¹ אתקיימו בדא א"ל הא אתמר דכתיב (בראשית יא ב) ויהי בנסעם מקדם אתנטילו מעילא לתתא אתנטילו מארעא דישראל ונחתו לבבל אמרו הא הכא אתר למדבק² ונעשה לנו שם וגו' (ויתדבק) (ואתדבק) סיועא דלתתא³ באתר דא בנין דכר דינא אתי לאשראה בעלמא הא אתר דא לקבליה [ו]מהכא אתהני עלמא⁴ ויתון דהא לעילא דחיקו איהו לאתזנא עלמא מניה ולא עוד אלא אנן נסק לרקיעא ונגח ביה קרבא⁵ דלא יחות⁴³ שופנא בעלמא כדבקרמיתא ויאמר יהו"ה הן עם אחד ושפה אחת לכלם (שם ו) בנין דכלהו כחדא בייחודא <ד>כלהון יעבדון ויצלחון בעובדיהו⁶ יתבדרון דרגין כל חד לסטריה ובגין כך יתבדרון כל הני דלתתא מה כתיב (שם ח) ויפץ יהו"ה אותם משם

ואי תימא לישנהון אמאי [אתבלבל] (אתבדר ובלבל לון קב"ה) אלא בגין דכלהון ממללין בלשון הקדש⁷ (ו)ההוא לישנא קא עביד לון סיועא בגין דבעובדא ובמלולא דפומא תליין מלין אלין לאדבקא [כוונה דלבא] (בלבא) ובדא עבדי סיועא לההוא אתר דבעו לאקמא ועל דא אתבלבל לישנהון דלא יכילו לאתתקפא רעותהון בלשון הקדש כיון דאתחלף לישנהון לא אצלחו בעובדא⁸ בגין דחילא דלעילא לא ידעי ולא אשתמודעי בר בלשון הקדש וכד אתבלבל

במה שבנו וקיימו קיום לעורר על העולם ליראה אותם.

רבי יצחק היה יושב לפני רבי שמעון. אמר לו, מה ראו אלה שעשו שטות זו למרוד בקדוש ברוך הוא, וכולם בעצה אחת התקיימו בזה. אמר לו, הרי נתבאר, שכתוב "ויהי בנסעם מקדם", הסעו מלמעלה למטה, נסעו מארץ ישראל וירדו לבבל. אמרו, הרי כאן מקום להדבק. "ונעשה לנו שם וגו'", ויתדבק הסיוע שלמטה במקום הזה, משום שכשהדין בא לשרות בעולם, הרי מקום זה כנגדו, ומכאן יהנה העולם ויזון, שהרי למעלה יש דחק להזין את העולם ממנו. ולא עוד, אלא אנו נעלה לרקיע ונערך בו מלחמה שלא ירד (בו) מבול בעולם כמקדם. "ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם", משום שכולם כאחד, ביחוד, שכולם יעשו ויצליחו במעשיהם, יתפזרו הדרגות כל אחד לצד שלו, ובגלל זה יתפזרו כל אלה שלמטה, מה כתוב, "ויפץ ה' אותם משם".

ואם תאמר, למה התבלבלה לשונם (פזר ובלבל אותם הקדוש ברוך הוא). אלא משום שכולם מדברים בלשון הקודש, אותה לשון נעשה להם סיוע, משום שדברים הללו תלויים במעשה ובדבור הפה להשיג כוונת הלב, ובזה עושים סיוע לאותו מקום שרצו להקים. ועל זה התבלבלה לשונם שלא יכלו לחזק רצונם בלשון הקודש. כיון שהתחלפה לשונם, לא הצליחו במעשה, משום שהצבא של מעלה לא יודעים ולא מכירים, רק את

¹ בשטות כזה לא היה ביניהם אחד שלא יראה השטות, ותירץ שלא היה דבריהו בשטות סתם, אלא בידיעת חכמה, שרצו לידבק בחיצונים ולהתרחק מהקדושה (אור יקר).

² ולמחקר כלומר כאן מקום ראוי לידבק מפני שיש בחיקרה השגה, אמנם בקדושה החקירה נעלמת ואין השגה, ועלה בשטותם שכיון שאין השגה אין דבקות לאדם בו (אור יקר).

³ כלומר ההתעוררות העולה מלמטה למעלה לא תהיה אל הקדושה שאין לנו בו תועלת מרוב ההעלם אלא תהיה למטה במקום זה ואחר שאין כח מלמעלה אלא מלמטה, מלמטה אנו נתן כח לחצונים, וכד ייתי דינא על עלמא מהקדושה, ימצא שאין לקדושה אחיזה והשגחה למטה כלל, ויש אחיזה לחצונים אם כן לא תוכל הקדושה לפעול בתחתונים כלל (אור יקר).

⁴ גשמי מהחומר לא בדקות (אור יקר).

⁵ ניסק לרקיעא בכוונתנו ובמעשה החכמות ונגביר הקלי' במעשים ידועים, ובזה נלחמה עמו שבשום אופן לא ישגיח למטה, והיינו כשפים שמכחישים פמליא של מעלה (אור יקר).

⁶ שיהיו כשדים שהשגחת החצוני' עליה' ואין להם השגחה מן הקדושה כלל (אור יקר).

⁷ אין לשקר תקופה אלא על ידי הקדושה ואין השבעה לקלי' אלא המלאכים והם לא אשתמודעי אלא בלשון הקדש (אור יקר).

⁸ כט ע"א בס"ת (הערת הזוהר).

לישנא [דלהון] אתחלש חיליהון ואתבר תוקפא דלהון

תא חזי דהא מלה (דא) דאמרי תתאי בלשון הקדש כלהו חילי שמיא ידעי ביה ואתתקפי ביה ולישן אחרא לא ידעין ולא אשתמודעי ביה ועל דא אלין כיון דאתבלבל לישנא דלהון מיד ויחדלו לבנות העיר (בראשית יא ח) דהא אתבר חיליהו ולא יכילו למעבד מדי ברעותא דלהון להוי שמייה⁴⁴ (דקב"ה) מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה⁴⁵ היא (דניאל ב כ) דהא בנין (דא) [ד]אנחית¹ קב"ה רזי דחכמתא לעלמא אתקלקלו ביה בני נשא ובעו לאתגרא ביה² יהב חכמתא עלאה לאדם הראשון ובהיה חכמה

עו/א

דאתגלי ליה ידע דרגין³ ואתדבק ביצר הרע עד דאסתלקו מניה מבועי דחכמתא ולבתר תב קמי מאריה ואתגליין ליה מנייהו ולא בקדמיתא לבתר בההוא ספרא דיליה⁴ ידע חכמא⁵ ולבתר אתו בני נשא וארגיו קמיה יהב חכמתא לנח ופלה בה לקב"ה לבתר מה כתיב (בראשית ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל⁶ כמה דאתמר יהב חכמתא לאברהם⁷ ופלה בה לקב"ה לבתר נפק מניה ישמעאל⁸ דארגיו קמי קב"ה וכן יצחק נפק מניה עשו⁹ יעקב נסב תרין אחתן¹⁰ יהב חכמתא למשה מה כתיב ביה (במדבר יב ז)

לשון הקודש, וכשהתבלבלה לשונם, נחלש כחם ונשבר תוקפם.

בא וראה, שהרי דבר (זה) שאומרים התחתונים בלשון הקודש, כל צבאות השמים יודעים בו ומחזיקים בו, ולשון אחרת אינם יודעים ולא מכירים בה. ועל זה, כיון שהתבלבלה לשונם של אלה, מיד, "ויחדלו לבנות העיר", שהרי נשבר כחם, ולא יכלו לעשות דבר ברצון שלהם. "להוא שמייה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא די לה היא". [שיהיה שמו שם האלוה [של הקב"ה] מבורך מהעולם ועד העולם, שהחכמה והגבורה שלו היא]. שהרי משום (זה) שהוריד הקדוש ברוך הוא סודות החכמה לעולם, התקלקלו בה בני אדם ורצו להתגרות בו. נתן חכמה עליונה לאדם הראשון, ובאותה חכמה

שהתגלתה לו, ידע דרגות ונדבק ביצר הרע, עד שהסתלקו ממנו מעיינות החכמה, ואחר כך שב לפני רבונו והתגלו לו מהם, ולא כמו מקודם. אחר כך באותו הספר שלו ידע חכמות. ואחר כך באו בני אדם והרגיזו לפניו. נתן חכמה לנח ועבד בה את הקדוש ברוך הוא, ואחר כך מה כתוב, "וישת מן היין וישכר ויתגל" כמו שנתבאר. נתן חכמה לאברהם ועבד בה את הקדוש ברוך הוא, אחר כך יצא ממנו ישמעאל שהרגיז לפני הקדוש ברוך הוא. וכן יצחק יצא ממנו עשו. יעקב לקח שתי אחיות. נתן חכמה למשה, מה כתוב בו, "בכל ביתי נאמן

¹ כדי שיהיו בני אדם מברכים אותו בידיעת החכמה (אור יקר).

² בדור הפלגה (דע"ה ח"ב פא ע"ג).

³ כלומר שהסתכל והתבונן בכל מדרגות הטומאה (דע"ה ח"ב פא ע"ג וקמה ע"ד).

⁴ שנתן לו רזיאל (אור יקר).

⁵ עי' לעיל לז ע"ב ודף נה ע"ב (לש"ו).

⁶ היינו שנדבק בהם, והם טמאו אותו וגילו את ערותו (עמק המלך פ"א פל"ב). עי' לעיל נח ע"ב ועי' לקמן רנח ע"א (לש"ו).

⁷ חסרונות אלו אינם מחמת אי העמידתם של האבות בנסיון, אלא מחמת הקלקול הכללי דחטא עץ הדעת אשר נעשה בכל העולמות, ומני אז אי אפשר לתקן ד"ז עד לביאת המשיח (דע"ה ח"ב פב ע"א).

⁸ בירידת אברהם למצרים הוא נכנס לקלי', ונכנס בשלום ויצא בשלום, ומשם הביא האמה הגר שהיא החיצונית משועבדת לקדושה, ועל"ז סוף סוף נזקק לה ויצא ישמעאל מצד קלי' החסד (אור יקר).

⁹ יצחק נאחז בגבורה ונטה לצד הגבורה ששם אחיזת הקלי' (אור יקר). ואע"ג דלא ניתנה התורה מ"מ כבר היה יודע שהתורה עתידה לאוסרו. וק' דמריש פ' תרומה משמע שיעקב מוכרח לישא ב' אחיות בסוד הברית התיכון ואיך כללו כאן בכלל העונות (נ"א).

¹⁰ יעקב אחז בתפארת בבחינה שהוכרח לשמש בשתי אחיות שתי ההי"ן (אור יקר). כלומר שדבר זה נצרך לשם התיקון האמיתי, שמידת המלכות נחלקת לשנים (דע"ה ח"ב פב ע"א ועי' הקדו"ש שער ז פרק ה אות ג).

בכל ביתי נאמן הוא¹ ולא הוה כמשה [שמש מהימן] (מיהמן שמש) בכלהו דרגין ולא סטא לביה בתיאובתא דחד מנייהו אלא קאים במהימנותא עלאה כדקא יאות² יהב חכמתא עלאה לשלמה מלכא³ לבתר מה כתיב ביה (משלי א א) משלי שלמה (שם ל א) המשא נאם הגבר לאיתיאל לאיתיאל ואוכל אמר שלמה <איתי אל> (אתיאל) וחכמתא דיליה הוא ואוכל ואיכול למעבד רעותי לבתר (מ"א יא יד) ויקם יהו"ה שמן לשלמה וגו'

תא הזי בנין זעירו דחכמתא דאשכחו אלין⁴ מההוא חכמתא דקדמאי אתגרו ביה בקב"ה ובנו מגדל ועבדו כל מה דעבדו עד דאתבדרו מאנפי ארעא ולא אשתאר בהו חכמה למעבד מדי אבל לזמנא דאתי קב"ה יתער חכמתא בעלמא ויפלחון ליה בה הה"ד (יחזקאל לו כו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי לאו כקדמאי דחבילו ביה עלמא אלא ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ואת משפטי תשמרו ועשיתם⁵

רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי בארחה א"ל רבי יוסי לרבי חייא נפתח באורייתא ונימא מלה פתח רבי יוסי ואמר (דברים כג טו) כי יהו"ה אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך כי יהו"ה אלהיך מתהלך מהלך מבעי ליה אלא כמה דאת אמר (בראשית ג ז) מתהלך בגן לרוח היום⁶ ודא הוא אילנא דאכל מניה אדם הראשון מתהלך נוקבא⁷ מהלך דכר

הוא". ולא היה כמשה משמש נאמן בכל הדרגות, ולא סטה לבו בתשוקת אחד מהם, אלא עמד באמונה עליונה כראוי. נתן חכמה עליונה לשלמה המלך, אחר כך מה כתוב בו, "משלי שלמה", "המשא נאום הגבר לאיתיאל לאיתיאל ואוכל", אמר שלמה איתי אל, והחכמה שלו היא, "ואוכל" ואני יכול לעשות רצוני, אחר כך "ויקם ה' שטן לשלמה וגו'".

בא וראה, משום קצת חכמה שמצאו אלה מאותה חכמת הראשונים, התגרו בקדוש ברוך הוא ובנו מגדל ועשו כל מה שעשו, עד שהתפזרו מעל פני הארץ, ולא נשארה בהם חכמה לעשות דבר. אבל לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא יעורר חכמה בעולם ויעבדו אותו בה, זהו שכתוב "ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי", לא כראשונים שהשחיתו בה את העולם, אלא "ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם".

רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר לו רבי יוסי לרבי חייא, נפתח בתורה ונאמר דבר. פתח רבי יוסי ואמר, "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך". "כי ה' אלהיך מתהלך", היה צריך לכתוב מהלך. אלא כמו שנאמר "מתהלך בגן לרוח היום". וזה הוא אילן שאכל ממנו אדם הראשון. מתהלך נקבה, מהלך זכר.

¹ עי' בהגר"א בתיקו"ז צה ע"ד: ישמח משה במתנת חלקו ודא נשמת כל חי דאיהי אימא עילאה כו' וזהו לאנשי ביתו בית דבראשית נקודה בהיכליה בכל ביתי נאמן הוא (במדבר יב ז) רק שער הנו"ן דהוא נוגע בחכמה כי לא יראני האדם וחי דהוא כבוד"ך וכמ"ש בס"ת ורזא דא לפניך וחנותי את כו'. ועי' ספר הליקוטם בהעלותך יא שזה לאה.

² פי' משה העמיק להתבונן בקלי' בגלל ציווי ה' ית' וע"כ לא נכשל (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

³ עיונו של שלמה במהות הקלי' היה נגד התורה (דע"ה ח"ב פה ע"ג) והיה הדבר מרצונו הגמור (שם פז ע"ג).

⁴ דור הפלגה (דע"ה ח"ב פא ע"ג).

⁵ הוא סוד בירור שם ב"ן שיעלה למדרגה ס"ג, ולא יצטרך להתבסס מסוד שם מ"ה רק בסוד עטרת בעלה, ויתייחד עם שם ע"ב שהוא סוד פנימיות התורה חכמה עליונה דא"ק אשר הוא שורש התורה חכמה של מעלה, והם סוד דברים שכיסה עתיק יומין שיתגלו אח"כ לצדיקים, והוא עדן עילאה, והבן מאוד (פת"ש תיקון כה).

⁶ אז שמעו קול בוראם (שם ג' ח') מתהלך בגן לרוח היום, וזהו הקול שאמר, מ"ת הל"ך, כי נגרש מעדן ונדבק במות (ספר הליקוטם בראשית ג').

⁷ מלכות (נ"א).

ודא הוא דאזיל קמיהו דישראל כד הוו אזילי במדברא דכתיב¹ (שמות יג כא) ויהו"ה הולך לפניכם יומם וגו' הוא דאזיל קמיה דבר נש כד אזיל באורחא דכתיב (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו² ודא הוא דאזיל קמיה דבר נש בשעתא דאיהו זכי ולמה להצילך ולתת אויביך לפניך לאשתזבא בר נש בארחא ולא ישלוט ביה אחרא ובגין כך לבעי ליה לבר נש לאסתמרא מחובי ולדכאה לגרמיה מאי דכיו דא דכתיב (דברים כג טו) והיה מחניך קדוש מאי קדוש קדושים מבעי ליה אלא מחניך קדוש אלן שיפוי גופא דגופא אתחבר ואתתקן בהו ובגין כך והיה מחניך קדוש

ולא יראה בך ערות דבר מאי ערות דבר דא [מלתא] (ערייתא) דעריין דדא הוא מלה דקב"ה מאים [בה] (ביה) יתיר מכלא כיון דאמר ולא יראה בך ערות אמאי דבר אלא הני חייבי עלמא דגעלי ומסאבי גרמיהו במלה דלהון דנפקי מפומיהו והא איהו ערות דבר וכל כך למה בגין דאיהו אזיל קמך ואי את עביד כדין מיד ושב מאחריך דלא יזיל בהדך וייתוב מאחריך ואנן הא אזלינן קמיה בארחא נתעסק במלי דאורייתא דהא אורייתא אתעטרא על רישיה דבר נש³ ושכינתא לא אעדיאת מניה

פתח רבי חייא ואמר ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וגו' (בראשית יא ו) תא חזי מה כתיב (שם ב) ויהי בנסעם מקדם מאי מקדם מקדמונו של עולם⁴ וימצאו ויראו מבעי ליה מאי וימצאו אלא מציאה אשכחו תמן מרוי דחכמתא מקדמאי דאתנער תמן מן בני טופנא⁵ ובה

וזה הוא שהלך לפני ישראל כשהיו הולכים במדבר, שכתוב "וה' הלך לפניכם יומם וגו'". והוא שהולך לפני האדם כשהולך בדרך, שכתוב "צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו", וזה הוא שהולך לפני האדם בשעה שהוא זוכה. ולמה, להצילך ולתת אויביך לפניך. להציל אדם בדרך ולא ישלוט בו אחר, ולכן צריך אדם להישמר מחטאיו וליטהר את עצמו. איזה טהרה, זו שכתוב "והיה מחניך קדוש". מה זה "קדוש", היה צריך לכתוב קדושים. אלא "מחניך קדוש" אלו איברי הגוף שהגוף מתחבר ונתקן בהם, ולכן "והיה מחניך קדוש".

"ולא יראה בך ערות דבר", מה זה "ערות דבר". זה דבר (ערוה) עריות, שזה הוא דבר שהקדוש ברוך הוא מואס בו יותר מהכל, כיון שאמר "ולא יראה בך ערות", למה "דבר". אלא רשעי העולם הללו שגועלים ומטמאים את עצמם בדבורם שיוצא מפיהם, וזהו "ערות דבר". וכל כך למה, משום שהוא הולך לפניך, ואם אתה עושה כך, מיד, "ושב מאחריך", שלא ילך עמך וישוב מאחריך. ואנו הרינו הולכים לפניו בדרך, נתעסק בדברי תורה, שהרי התורה מתעטרת על ראשו של אדם והשכינה לא זזה ממנו.

פתח רבי חייא ואמר, "ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וגו'". בא וראה מה כתוב, "ויהי בנסעם מקדם", מה זה "מקדם". מקדמונו של עולם. "וימצאו", היה צריך לכתוב ויראו, מה זה "וימצאו". אלא מציאה מצאו שם מסודי החכמה מהקדמונים שהתנערה שם מבני המבול,

¹ אע"ג דשם הוי' הוא ועיקרו בת"מ מ"מ היא נק' בשם הת"ת כשמתיוחד' עמו כנז' בפ' ויקהל רט"ו. ז"ח (פי' כל מקום שנאמר וה' הוא וב"ד והב"ד הוא מלכות. א"מ) (נ"א).

² עי' תיקו"ז לד ע"ב: בכל אתר דקיימין ישראל בכל פקודא ופקודא לשכינתא איהי קיימת בגינייהו בכל דוחקא וצערין בין בארחא בין בישובא בין בימא ודא איהו בהתהלכך במדברא תנחה אותך הה"ד (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

³ כדי שימצאו זכר ונקבה ככתוב בפ' בראשית מט ע"ב (ד"א).

⁴ נסעו מהשגחת קדמונו של עולם ורדפו אחר החצונים וכו' לעבוד ע"ז (אור יקר).

⁵ היינו חכמת חיצונית מחכמת דור אנוש וכו' לידבק בחלק בחירתם, וכאשר בנו לא בנו סתם אלא על פי אותה החכמה, בהשבעות וטנופת היו בונים הבנין להצליח בבנין ההוא, לעבודה זרה ולחיצוניות, כדרך המכשפים המעוננים וכו' לידבק בחצונים על ידי השבעות וכו' בעת הבנין הנותן החומר היה מזכיר הזכרה ידועה להמשיך כח החצוני שם, וכו' ולזה היו פועלים על ידי לבנה וחומר, שהם כח לילית וסמא"ל, והיו נעזרים לפעול מפני ב' עניינים: הא', היותם כולם כא' באבודה אחת שמורה קשר המדרגות העליונות ואחדותם. והב', בלשון הקדש, שהיו מושכים עזר ממקום כניסת הקדושה לחצונים, והיו מושכים קדש בטמא, ומערבין ומפרידין מלמעלה (אור יקר).

זהר נח

ובה התעסקו לעשות באותו מעשה שעשו לסרב לקדוש ברוך הוא, והיו אומרים בפה ועושים

עו/ב

עבדתא חמי מה כתיב (בראשית יא ו) הן עם אחד ושפה אחת לכלם בני דאינון בלבא חד ורעותא חד וממללי בלשון הקדש ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות (שם) ולית מאן דימנע עובדא דלהון אבל מאי אעביד אבלבל לון דרגיין¹ דלעילא ולישן דלהון לתתא וכדין אתמנע עובדא דלהון

ומה בני דהון ברעותא ולבא חד וממללי בלשון הקדש כתיב לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות ודינא דלעילא לא יכיל לשלטא בהו אנן או חברייה דמתעסקין באורייתא² ואנן בלבא חד ורעותא חד על אחת כמה וכמה א"ר יוסי מכאן לאינון מארי דמחלוקת נלית לון קיומא כל זמנא <דאלין> דבני עלמא אלין עם אלין⁴⁶ (דכל זמנא דאלין ואלין) ברעותא חדא ולבא חד אע"ג דמרדי ביה בקב"ה לא שלטא בהו דינא דלעילא כיון דאתפלגו מיד ויפין יהו"ה אותם משם וגו' (שם ח) א"ר חייא אשתמע דכלא במלא דפומא תלייא דהא כיון דאתבלבל מיד ויפין יהו"ה אותם משם אבל בזמנא דאתי מה כתיב (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהו"ה ולעבדו שכם אחד וכתוב (זכריה יד ט) והיה יהו"ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד

ברוך יהו"ה לעולם אמן ואמן

מעשה. ראה מה כתוב, "הן עם אחד ושפה אחת לכלם", משום שהם בלב אחד וברצון אחד ומדברים בלשון הקודש. ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, ואין מי שימנע מעשיהם. אבל מה אעשה, אבלבל להם הדרגות של מעלה ולשונם שלמטה, ואז נמנע מעשה שלהם.

ומה משום שהיו ברצון ולב אחד ומדברים בלשון הקודש כתוב "לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות", ודין שלמעלה לא יכל לשלוט בהם, אנו או החברים שמתעסקים בתורה, ואנו בלב אחד ורצון אחד, על אחת כמה וכמה. אמר רבי יוסי, מכאן שאין לאותם בעלי המחלוקת קיום. שהרי בכל פעם (שהללו) שבני העולם אלה עם אלה ברצון אחד ולב אחד, אף על גב שמורדים בקדוש ברוך הוא, הדין שלמעלה לא שולט בהם, כיון שנחלקו, מיד, "ויפץ אתם ה' משם וגו'". אמר רבי חייא, נשמע שהכל תלוי בדיבור הפה, שהרי כיון שהתבלבלו, מיד "ויפץ ה' אותם משם". אבל לעתיד לבא מה כתוב, "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד, וכתוב "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

סיום

¹ להפוך שרי היסודות וכן שרי הממונים על שאר מעשה העולם, שאם ישיבועו לאש יהיה שר המים, ואם ישיבועו למים יהיה שר האש, ויתבטל כחם מחשבת' ומעשיהם (אור יקר). עי' איכה רבה פ"ב סי' ה.
² במקום לשון הקדש, שדדברי קדש שאמרן בלשון חול הם קדש, כל שכן שהם היו מכוונים בלשון זה להכניע בו החצונים (אור יקר).

סא ע"ב

אפשר דשמעת מאבוכ וכו'. הוקשה לו בכתוב תלת חד עשה ה' אשר זמם וכי מלכא חשיב קודם לאבאשא לבנוי כדלקמן. ב' בצע אמרתו מה פתרונו אם בצע ר"ל השלים כמו והיה כי יבצע ה' כדפי' המפרשי' ואמרתו ר"ל אמירתו ודבורו היל"ל אמרתו בחירק ולא בסגול ואם נאמר בצע מלשון מדלה תבצעני שהוא לשון בציעה וחתיכה אינו צודק גבי אמרתו וכן נמי א"א לפרשו כמו מה בצע. ג' אשר צוה מימי קדם מאי קאמר דבצע פורפירא דיליה ר"ל קרע את לבושו וכן פי' הערוך אדרת שנער פורפיר' בבלא' דהיינו המלכות והקריעה דשייך בה היינו ירידת בחינה מבחינותיה אשר למעלה במקומה קרי קריעה שקוד' החרבן היו כל נצוצי השכינ' כאחד אבל עתה אחר החרבן הוצרך לרדת ניצוץ ממנה בתוך הגלות ובתוך הקליפות נמצאת כביכול קרועה לשני' פקיד לה מאינון יומאי קדמאי פקיד שתהיה נזונת ונשפעת מימי קדם וקצות שקדמו לכל המציאות. א"נ ימי קדם הם י"ג תיקוני דיקנא דאריך כנז' באדרא דף קל"ד והיא נזונית מהם (ש"נ).

הוה לביש ההוא פורפירא היה מתייחד עם המ' והיו מתלכשים ד' בגדי לבן בד' בגדי זהב כנז' בתקונים דהיינו ד' אותיות ההויה בד' אותיות אדנ"י וה' בהיכל קדשו האי אמרתו וכו' עד וגו' אינו מהזוהר כי אם מספר הבהיר כך שמעתי גם בפקודין איתא כי האי גוונא על פסוק נפלה עטרת ראשו ונראה לומר שהכניסוהו כאן בין הדבקים לפרש מציאות הקריעה הנז' דקאמר בזע פורפרוי באיזו בחינ' קרינן בה אתבזע וה"פ בקדמיתא פי' קוד' החרבן יתבא בראש אמיר פי' אמיר הוא ענף גבוה שבכל האילן והוא משל אל הת"ת שעולה בסוד הדעת ושם היתה המלכו' בסוד אשת חיל עטרת בעלה וז"ש והא אתערו עטרה לרישא ה"ג כלומ' והא אתערו חבריא בדרוש זה שהיא עטרת דת"ת (ש"נ).

כי לימים עוד שבעה וגו' לכל חד עשרה א"ל האי קרא דכתיב ותשחת וגו' ה"ג וה"ג וחסר בספרים ובגין דנח הוה סתים מעינא אסתמר ולא יכיל לשלטאה עלוי אי הכי במאי נוקים ה' למבול ישב אשתאר שיזבותא בעלמא ות"ח בגין דאלקים בלחודוי הוה כד הות דינא לא אתיהיב רשו לכל אינון דעמיה לאשתכחא דכר ונוק' ולאחבר ה"ד ויבא נח ובניו גוברין לחוד ואשתו ונשי בניו לחוד ורזא אוליפנא קב"ה סתים וגליא ע"כ ההגהה וה"פ אי הכי במאי נוקים ה' למבול ישב כלומר מאחר שלא יכול השטן לנח א"כ במאי נוק' ה' למבול ישב דהיינו ישב בלחודוי מדת הרחמי' ופעל מדת הדין שאם ישב בלחודוי ומ' מדת הדין היתה פועלת הדינין לא היה ראוי שתשא' אפי' פרסה כיון שאין באותו דין שום רחמי' והשיב ואמ' אשתאר שזבותא בעלמא כלומר הצלה פורתא אשתאר בעלמא שבערך כל העולם לא היה נחשב זה להקרא הצלה ובטל הוא במיעוטו ושפיר קרינא ביה ה' למבול ישב בלחודוי (ש"נ).

סב ע"ב

קץ כל בשר וכו' אוף הכי נמי לתתא בחדותא היינו בין הקליפות שכמו שיש חידו למעלה בכחות קדושים בסוד כוונת האדם כהנים לויים וגו' כדקאמרן כמו כן יש חדוה בין החיצוני' לפי שכל רוחניות העולה מהאברי' המאוכלים היה עולה אליהם ורעותא לאסתפקא כלומר ולכן צריך שיהיה כוונת והרצאת הקרבן לאסתפקא לעילא ותתא כמו שפי' וי"ס דגרסי וחדוותא ורעותא בואו והיינו נמי מאי דפרישנא ואמא עלייהו דישראל כי באותם הווידי שהיו מתודים על הקרבן הוא שחוזרים בתשובה להיותה רומזת לאימא עילאה לכך היתה עומדת עלייהו דישראל ומכפר להם והכי איתא בפ' צו דף ל"ב (ש"נ).

חבורות אגודות המכים ומענשים מתאספי' עליהם ומלת טריקין לשון הכאה כענין הנז' בתענית טרק באסקטול' שפי' שהמלאך הכהו במצחו וכן הוא לשון נשיכה כענין חויא דרבנן טרקה במס' ע"ז ע"ש והכל ענין אחד (ד"א). עי' בד"א ובנסחתנו דף נ"ה מחיין באסקוטלא וכו' אך הערוך הביאו בערך טרק. מאיין (נ"א).

י ע"ב ועיין שלח קסז ע"א אחד נשתהא בצער גיהנום שעה ומחצה (ד"א). מהרח"ו ז"ל ביאר שניצול ממדור ז' הקשה שנקרא שעתא ופלגא אך שאר דיני גיהנום לא בטילי מיניה והאריך בזה. י"ב. ובהכי ל"ק קושיית מז"ה בז"ח שכתב צ"ע למה מרווחים שעתא ופלגא. אמנם הרמ"ז הקשה על מהרח"ו ושייר דרך לעצמו והאריך מאד ע"ש. והרואה יראה שיש להשיב על קושיותיו. מאיין (נ"א).

סה ע"א

להלן הרבה פירושים מגיליונות הלש"ו: אמר רבי שמעון ארימת ידאי בצלותין לעילא דכד רעותא עלאה - הוא הקו דא"ס [גלגלתא דא"א (כללים ח"א כו ע"ב)], לעילא לעילא קיימא על ההוא רעותא דלא אתידע - הוא בחי' רדל"א שבא"ק, ולא אתפס כלל לעלמין רישא דסתים יתיר לעילא - הוא רישא תניינא אין שבא"ק, וההוא רישא אפיך מאי דאפיך - שהוציא את הרישא תליתאה מ"ס שבא"ק הכלולה מד' שמות

זהר נח

עסמ"ב, ולא ידיע ונהיר מאי דנהיר כלא בסתימו רעו דמחשבה עלאה - הוא הע"ב דהמ"ס אשר הוא למעלה מהאזניים, למרדף אבתריה ולאנתהרא מניה - מהרישא תניינא שהוא אוירא דלא אתפיס, חד פריסו אתפריס ומגו ההוא פריסא ברדיפו דההיא מחשבה עלאה מטי ולא מטי עד ההוא פריסא - הוא קד"א והוא אשר נתפס בשם הע"ב הכללי שבקרקפתא כי ע"י הקרום אתפיס מעתה להקרא בשם, נהיר מאי דנהיר - שדרך הקרום נהיר האוירא, וכדין (ס"א ההוא) איהו מחשבה עלאה - רישא תליתאה, נהיר בנהירו (בסתימו) סתים דלא ידיע וההוא מחשבה לא ידע - כי מקבלת אור האוירא רק דרך הקרום, כדין בטש האי נהירו דמחשבה דלא אתיידע - הע"ב דהמ"ס, בנהירו דפרסא דקיימא - שהוא עומד תמיד להפסיק בין האוירא להמ"ס והבטישא הוא מהע"ב דהמ"ס עם הנהירו דקד"א, דנהיר ממה דלא ידיע - מהקו דא"ס, ולא אתיידע - מרדל"א שבא"ק, ולא אתגליא - שאותו האוירא עצמו לא אתגליא כלל שהרי נקרא אוירא דלא אתפיס, וכדין (נ"א האי) דא נהירו דמחשבה דלא אתיידע - הוא הע"ב דהמ"ס, בטש בנהירו דפריסא ונהירין כחדא - שמבטישת הע"ב דהמ"ס עם הנהירו דקד"א יצאו משניהם אור אחד שהוא הס"ג הכללי והוא הבינה דהמ"ס ומקומה הוא בבחי' האזניים, ואתעבידו תשע היכלין - הוא הט"ס דעולם העקודים כי הכתר נשאר למעלה כנודע, והיכלין לאו אינון נהורין ולא אינון רוחין ולא אינון נשמתיין ולא אית (איהו) מאן דקיימא בהו רעותא דכל תשע נהורין דקיימי כלהו במחשבה דאיהו חד מנייהו בחושבנא - כי הכתר אשר נשאר למעלה נחשב ג"כ מכלל העקודים כי בעקודים נחשב השורש עם הענפים לחד, כלהו למרדף בתרייהו בשעתא דקיימי במחשבה ולא מתדבקן ולא אתיידעו ואלין לא קיימי לא ברעותא ולא במחשבה עלאה (נ"א עלאין) תפסין בה ולא תפסין באלין קיימי כל רזי דמהימנותא וכל אינון נהורין מרזא דמחשבה עלאה (דלתתא ד"א ולתתא) - ר"ל על כל הט"ס דעולם העקודים שהם נמשכו מהמ"ס דא"ק ויוצאים מהאח"ף שבו וזהו שאמר ולתתא כי הם נמשכים ויוצאים מהמ"ס ומתפשטים לתתא שהוא עד הטבור ומשום שהם מהמ"ס דא"ק וגם הם עומדים כולם למעלה מהפרסא ולכן נקראו כולם א"ס.

סה ע"ב

כיון דאשתלים בשש מאות שנה היינו התכללות היסוד בשש קצוות כלולות מעשר ועשר מעשר עד היות כללותם עולה שש מאות כי השש קצוות נקראים שנים ועד היסוד הזה אינו נכלל מכלם ולא ייעול לתיבותא שהיא מלכות שצריך היסוד ליכלל בכל כללות האברים העליונים כדמיון השפע שהוא נכלל מכלם. וז"ש בסמוך לקבל שית סטרין דעלמא שבכל שנה ושנה היה משלים עצמו בבחינה אחת (זה"ח). ונח בן שש מאות וגו' אלא אני אנכי מלה חדא והוא במלכות ונ"ל שמלת אנכ"י טעות דמאן דכר שמיה וצ"ל הנני וכדמפר' ואזיל תרווייהו אני והנני: (מוהר"ר צמח ומלשון הזוהר משמע שבא לפרש שאני הוא מלכות והיא גוף אל הנשמה הנקרא' אנכי ועי' בביאור הרב זלה"ה על פ' אנכי ה' אלקיך ואמ' כי כשפנימיות המלכו' בתוכה נקרא אז המלכו' אנכי והנפש לבוש אל הנשמ' בסוד אני אנכי וההכרח כי לא קאמר פסוק ואני אלא אני ר"ל שתי בחינות אני אנכי) (ש"נ).

סו ע"א

כלומר מה שלא אמר ויקדשו משום דבעי למימר חדוש יותר מקום יותר גבוה, ומשום דפי' ויקדש בלשון קדושה אהדר לשם הנזכר בפסוק אשר רבו בני ישראל את ה', והשתא בלשון טומאה לא שייך הכי, לזה אמר ויקדש, ולא נזכר שם המתקדש כאומר אתפגים מאן דלא אצטריך, כלומר שאין להזכיר מפני הכבוד כביכול וכו'. וא"ת מי הכניסך בזה נימא כדס"ד ויקדש לשון קדושה ממש, לזה אמר ויקדש לא לשבחא, אי אפשר לפרשו לשון קדושה משום דקרא לאו לשבחא אתמר, וז"ש לאו לשבחא איהו הכא במקומו בפסוק וענין אתפגימת סיהרא דקאמר פירשנו לעיל היות השכינה משפעת בחצונים הדין וזה מפני תביעתם וכו' וזה שאמר הנני מביא שהיא השכינה מביא את המבול שהוא דין והקלי' והטעם כמה דאינון אסתאבו ביה ופגמו למעלה וגרמו שאני הנני מביא את המבול (אור יקר). אלא מלה אסתכלת כלו' הדבר עולה אל מקום יותר עליון דהיינו השכינה (ש"נ).

בשלמא כדס"ד לשון קדושה ואהדר לקב"ה ניחא לשון ויקדש לשון יחיד, והכוונה כענין בקרובי אקדש והיינו במיתת אהרן ומשה נקדש הקב"ה בדיניו. אלא השתא דפרשת לשון טומאה, כמו לא יהיה קדש מבני ישראל, אם כן מאי ויקדש לשון יחיד, ויקדשו לשון רבים הוה ליה למימר, דהיינו ישראל דאסתאבו בהו (אור יקר). ויקדשו מבעי ליה. כלו' אפי' לפירושך קשה דלמה ליה למנקט במקום טומאה לשון יחיד המורה ייחוד דבשלמא במקום קדש נקט לשון יחיד במקו' רבים להורות על הייחוד ועל הקדושה אבל הכא אם איתא דלשון טומאה הוא ויקדשו מב"ל (ש"נ).

זהר נח

לאתייאה מחבלא עלייהו כמה וכו' על חוביהון לבתר ינפלוך בגיהנם ה"ג ואפי' כד חטי בר נש באתכסייא קב"ה רחמן ואי תב לגבי' בר נש חפי ליה ומחיל ליה ושביק ליה ואי לא גלי ליה לעיני כלא ה"ג ולגירסת הספרים אתי שפיר מלת אפי' אבל לגירסא זו נופל מלת אפי' ואפשר לישבו לא מיבעיא כד חטי בר נש באתגלייא דקב"ה רחמן איהו כיון דלא חש לכבוד הבריות כמו כבוד שמים אלא פי' אם יחטא באתכסייא דחש לכבוד הבריות ולא לכבוד שמים עכ"ז קוב"ה רחמן וכו' (ש"נ).

סז ע"ב

הכא אתרמיז וכו' הפוכא דאתוון כ"ב לאתמחי לאינון חייביא וכו' כבר ידעת כי בריא' כל העולמו' היה בכ"ב אותיות וכן בריאת האדם נברא בכ"ב אותיות כי האב בעת שמוליד את בנו מחקיק כ"ב אותיות שבו שחקק בו אביו ג"כ בעת הולדתו וע"י כח אלו הכ"ב אותיות מתהווה הולד ומתגדל וכן מציאות הבריאה שהיו בוראים הקדמונים הנז' בגמ' רב הושעיא ברא גברא וכיוצא היה ע"י צרוף כ"ב אותיות וכך היו עושים היו לוקחים עפר חדש שלא עובד בו והיו מניחים אותו עפר על הארץ בשוה והיו מחקקים באותו עפר שם הדבר שהם רוצים לבראת ובכל אות ואות היו מצרפים בו כל האלפא ביתות כיצד אדם היו מצרפים א' עם כל האלפא ביתות וכן אות ד' עם כל האלפא ביתות וכן אות המם עם כל האלפא ביתות עם תנאים אחרים שהיו עושים והיה נברא אותו הדבר ואם היו רוצים למחות אותו ולבטל בניינו היו מהפכים האלפא ביתות למפרע עם אותיות אות דבר שבראו [צ"ל עם אותיות של שם אותו דבר שבראו – לש"ן] והיה נמחה מאליו ולזה כשבא לפני ר' חנינא הפך האותיות [צ"ל לפני ר' זירא עי' סנהדרין סה ע"ב – לש"ן] כנז' וזהו שאמר לו תוב לעפרך [ע"ש – הערה הנ"ל בשם הלש"ן] ולכן כדי למחות אנשי דור המבול מן העולם הוצרך להפך האותיות והאלפא ביתות ולעסוק בהם למפרע כי כל הצרופים שהם למפר' הם מורות דין וחרבן וז"ש הכא אתרמיז וכו' ברזא דאתוון קדישין עילאין שהם כ"ב אלפא ביתות מהופכות לאתמחי לאינון חייביא (זה"ח) (ש"נ).

¹ ודא (דפ"ו).

² דא קרי (דפ"ו).

³ לאמר (דפ"ו).

⁴ "דהיא" נוסף בדפ"ו.

⁵ זמנין (יהל אור).

⁶ ואי אפשר (דפ"ו).

⁷ אלין (דפ"ו).

⁸ י"ו (דפ"ו).

⁹ ופלגא (זוהר הרקיע).

¹⁰ "ארץ חשך" נמחק בדפ"ו, ובמוקמו איתא "אבן אופן".

¹¹ (נ"א אנהירו) (דפ"ו).

¹² קסטורי (דפ"ו).

¹³ (בלחודיו) (דפ"ו).

¹⁴ "ס"א (הוא)" נוסף במ"מ ויהל אור.

¹⁵ "נ"א האי)" נוסף בדפ"ו וכן הוא במ"מ.

¹⁶ ועאל (יהל אור).

¹⁷ דמיניה (יהל אור).

¹⁸ (בר' יוסי מחוזאי) (דפ"ו).

¹⁹ אסתכל בהאי עלמא במילי דאורייתא ופיקודין דמאריה, זמנין דאסטי בתר מילין דעלמא ואתרן כפום עובדוי, כדי בר נש זכאה הוא ובעי לאסתלקא מהאי עלמא (אור יקר).

²⁰ (נ"א עם) (דפ"ו).

²¹ הוא (דפ"ו).

²² "נ"א איהו)" נוסף בדפ"ו וכן הוא אור יקר.

²³ "וגו" נוסף בדפ"ו.

²⁴ אשתדל (דפ"ו).

- 25 עולה (דפ"ו).
26 "ימי עולם משה עמו" נוסף בדפ"ו.
27 פסירין (אור יקר).
28 "מעבר" נוסף ביהל אור.
29 עאל (דפ"ו).
30 "ולא" נוסף בדפ"ו.
31 דאורייתא (דפ"ו).
32 "ואמר" נוסף בדפ"ו.
33 נוסח הפסוק 'וידבר'.
34 "נ"א טמירא" נוסף בדפ"ו.
35 ביניהו (דפ"ו).
36 "ואשלים" נוסף באור יקר.
37 באור יקר כאן הוא סתרי תורה.
38 דהוא (דפ"ו ואור יקר).
39 לעלמין (דפ"ו).
40 נתקיף (דפ"ו).
41 עבדין (דפ"ו).
42 ולאתקפא (דפ"ו).
43 (ביה) (דפ"ו).
44 [די אלהא] (דפ"ו).
45 די לה (דפ"ו).
46 "אלין עם אלין" נמחק בדרך אמת, ובמקומו איתא "עם אלין אלין", ונ"ל שהוא טעות.